

รายงานการวิจัยฉบับร่างสมบูรณ์

รายงานการวิจัยโครงการหลัก

อัจฉริยะของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนา
ศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

The Guidelines for the potential development of Buddhist cultural
tourism trace back to the history of the Chaopraya-Pasak Basin

โดย

พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ, ผศ.ดร.

พระครูพิพิธปริยัติกิจ, ผศ.ดร.

รศ.ดร.ประยูร สุยะใจ

รศ.ดร.เมธาวิ อุดมธรรมนุภาพ

ผศ.ดร.สรายุทธ อุดม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะมนุษยศาสตร์

พ.ศ. 2566

ได้รับการสนับสนุนโครงการวิจัยจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU ว.043/2566

รายงานการวิจัยฉบับร่างสมบูรณ์

รายงานการวิจัยย่อยที่ 3 เรื่อง

อัจฉริยะของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนา
ศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

The Guidelines for the potential development of Buddhist cultural
tourism trace back to the history of the Chaopraya-Pasak Basin

โดย

พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ, ผศ.ดร.

พระครูพิพิธปริยัติกิจ, ผศ.ดร.

รศ.ดร.ประยูร สุยะใจ

รศ.ดร.เมธาวิ อุดมธรรมนุภาพ

ผศ.ดร.สรายุทธ อุดม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะมนุษยศาสตร์

พ.ศ. 2566

ได้รับการสนับสนุนโครงการวิจัยจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU ว.043/2566

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Research

The Guidelines for the potential development of Buddhist cultural
tourism trace back to the history of the Chaopraya-Pasak Basin

By

Phramaha Suthep Suthiyano, Asst.Prof.Dr.

Assoc.Prof.Dr. Prayoon Suyajai

Phrakru Pariyattichij , Asst.Prof.Dr.

Assoc.Prof.Dr. Maytawee Udomtamanupab

Asst.Prof.Dr. Sarayuth Udom

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Faculty of Humanities

B.E.2566

Research Project Funded

By Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800766043

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

- ชื่อรายงานการวิจัย:** อัจฉรย์ของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
- ผู้วิจัย:** พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ, ผศ.ดร., พระครูพิพิธปริยัติกิจ, ผศ.ดร.
รศ.ดร.ประยูร สุขะใจ, รศ.ดร.เมธาวี อุดมธรรมนุภาพ,
ผศ.ดร.สรายุทธ อุดม
- ปีงบประมาณ :** ๒๕๖๖
- ทุนอุดหนุนการวิจัย:** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง อัจฉรย์ของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคุ้มค่า เพิ่มคุณค่า พัฒนาศักยภาพ รูปแบบการท่องเที่ยวและการสร้างนวัตกรรมใหม่ การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

ระเบียบวิธีวิจัย กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี จำนวน ๓๕๐ คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการนำเอกสารหลักฐานต่างๆ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวประชาชนลุ่มน้ำเจ้าพระยา -ป่าสัก ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและจัดจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) พบว่า

ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๗๑ มีอายุระหว่าง ๓๖-๔๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๐ มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๑ มีอาชีพเป็นพนักงานภาคอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๐ มีรายได้ระหว่าง ๑๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๐ มีประสบการณ์มาท่องเที่ยว ๔ เดือนต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๑

ด้านรูปแบบเครือข่ายเส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖ ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๔ และด้านประสิทธิผลนวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๘

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง พบว่า เครือข่ายเส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ มีการพัฒนาพื้นที่สีเขียว ให้ความร่มเย็น รักษาแหล่งน้ำสายหลักโดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐบาล เอกชนและชุมชนในพื้นที่เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ชุมชนในเขตพื้นที่มีการพัฒนาระบบการท่องเที่ยวให้มีความสะดวกทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ สามารถจองสิ่งอำนวยความสะดวกได้ล่วงหน้าได้อย่างสะดวก

ด้านศาสนาและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ พบว่า มีวัดหลายแห่งได้มีการพัฒนาศาสนสถานให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของระบบการท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและศึกษาวัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิตชุมชนในพื้นที่ย้อนหลังถึงปัจจุบัน เป็นแรงจูงใจในการเข้าเยี่ยมชมและศึกษาในสถานที่ต่างๆ ในเขตพื้นที่ลุ่มเจ้าพระยา ป่าสัก

ชื่อรายงานการวิจัย:	อัครจริยของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
ผู้วิจัย:	พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ, ผศ.ดร., พระครูพิพิธปริยัติกิจ, ผศ.ดร. รศ.ดร.ประยูร สุขะใจ, รศ.ดร.เมธาวิ อุดมธรรมนุภาพ, ผศ.ดร.สรายุทธ อุดม
ปีงบประมาณ :	๒๕๖๖
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง อัครจริยของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่: รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคุ้มค่า เพิ่มคุณค่า พัฒนาศักยภาพ รูปแบบการท่องเที่ยวและการสร้างนวัตกรรมใหม่ การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

ระเบียบวิธีวิจัย กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี จำนวน ๓๕๐ คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการนำเอกสารหลักฐานต่างๆ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า สัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ประชาชนลุ่มน้ำเจ้าพระยา -ป่าสัก ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและจัดจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) พบว่า

ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๗๑ มีอายุระหว่าง ๓๖-๔๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๐ มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๑ มีอาชีพเป็นพนักงานภาคอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๐ มีรายได้ระหว่าง ๑๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๐ มีประสบการณ์ มาท่องเที่ยว ๔ เดือนต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๑

ด้านรูปแบบเครือข่ายเส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖ ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๔ และด้านประสิทธิผลนวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๘

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง พบว่า เครือข่ายเส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์รุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ มีการพัฒนาพื้นที่สีเขียว ให้ความร่มเย็น รักษาแหล่งน้ำสายหลักโดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐบาล เอกชนและชุมชนในพื้นที่ เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ชุมชนในเขตพื้นที่มีการพัฒนาระบบการท่องเที่ยวให้มีความสะดวก ทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ สามารถจองสิ่งอำนวยความสะดวกได้ล่วงหน้าได้อย่างสะดวก

ด้านศาสนาและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ พบว่า มีวัดหลายแห่งได้มีการพัฒนาศาสนสถานให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของระบบการท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตชุมชนในพื้นที่ย้อนหลังถึงปัจจุบัน เป็นแรงจูงใจในการเข้าเยี่ยมชมและศึกษาในสถานที่ต่างๆ ในเขตพื้นที่รุ่มน้ำเจ้าพระยา ป่าสัก

Research Title: Phuthai Dialect: The Process of maintaining and Creating the Value on Dialect Identities.

Researcher: Phra Thitawong Anuttaro, Asst. Prof.Dr. Veerakarn Kanokkamalade

Department: Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2018/2561

Research Scholarship sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The research entitled “ Phuthai Dialect: The Process of Maintaining and Creating the Value on Dialect Identities” is the qualitative research with the objectives to study the use of Phuthai dialect, and to study the method of maintaining the Phuthai dialect and the process in creating the Phuthai dialect of Phuthai people in Kuchinarai District, Kalasin Province.

The research methodology and sample group consist of 50 Phuthai people who understand the Phuthai dialect, ritual, tradition and creation of the identities of Phuthai people. The tool used for collecting data is the structured interview.

The result of research was found as the following.

1) The leader of the family has trained and cultivated their children in the family to use the Phuthai dialect in daily life by doing as their example. By doing this, it has an effect on the member in the family to give a precedence to the importance in using the language of their people, bringing about love and pride in the Phuthai dialect which is interested by people. And it is a melodious language which is an identity of Phuthai people.

2) The leader of the village uses the Phuthai dialect in performing different activities, for example, communications on the announcement, Buddhism and village discussion. Performing the preservation of the Phuthai dialect has an effect on cultivating the awareness in the value of language and the value obtained from their ancestors. It can be said that it is the identity of Phuthai people.

3) The use of the Phuthai dialect is by way of Buddhist ritual. The spiritual leader who is a laity communicates in Phuthai dialect in performing the ritual and

speaking in Pali words with a Phuthai accent that makes the ritual to be the symbol of Phuthai dialect. It also makes the atmosphere to be a sacred ritual that makes the mental value to be maintained up to now.

4) The family's members of Phuthai people were dressed in their traditional costumes that were put on in daily life and in an important ritual, making the identity of their people.

5) With regard to the ritual and belief, there was the ritual of ghost feeding in the village and paddy field before the farming season and after harvesting the rice. Phuthai people believed that the ghost would protect their plantation and paddy farm from the damage and bring about the abundance. Also this ritual would be remained in the society and it would belong to the Phuthai people only. It is regarded as the identity of Phuthai people.

6) With regard to the Buddhist ritual e.g. cremation and making merit for the deceased person by inviting one monk to receive the merit and then the monk would do the recitation of Pali sutta to give the merit to the deceased person within 7 days. It is to make the will-power to the relatives of the deceased person to have the confidence in making merit. It is regarded as the identity of Phuthai people.

7) There are many performances of marriage ceremony e.g. approaching a male and female interpretation expert which is for making a marriage proposal. This ceremony would make the bride and groom to realize about making their new family. This ceremony would maintain the identity of Phuthai people forever.

สารบัญ

สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๖
๑.๓. คำถามวิจัย	๖
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๖
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๙
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๑๐
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๑
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	๑๑
๒.๒ แนวคิดด้านรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยว.....	๒๐
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจทางการท่องเที่ยว.....	๓๒
๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	๔๑
๒.๕ แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.....	๕๐
๒.๖ หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ.....	๖๖
๒.๗ ข้อมูลพื้นที่วิจัย	๖๙
๒.๘ งานวิจัยเกี่ยวข้อง.....	๗๖
๒.๙ สรุปผลการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๘๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย (Research Design).....	๘๔
๓.๒ พื้นที่การวิจัย กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๘๔
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย	๘๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๘๗
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๘๗
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๘๗

๓.๗	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	๘๘
๓.๘	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	๔๘
๓.๙	ข้อเสนอแนะผลการศึกษาวิจัย.....	๘๙

บทที่ ๔ วิเคราะห์ผลการวิจัย ๙๑

๔.๑	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	๙๒
๔.๒	ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบเครือข่ายเส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	๙๕
๔.๓	การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	๑๐๖
๔.๔	ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี มีความคิดเห็นด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	๑๑๒
๔.๕	ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลนวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	๑๑๙
๔.๖	สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๓๖
๔.๗	โมเดลอัจฉริยะของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก.....	๑๓๗

บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ..... ๑๔๐

๕.๑	สรุปผลข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล.....	๑๔๐
๕.๒	สรุปผลการวิจัยอัจฉริยะในคุณค่าและเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่ :รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธในเชิงปริมาณ	๑๔๐
๕.๓	สรุปผลการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการวางแผนพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก.....	๑๔๙
๕.๔	อภิปรายผล	๑๕๓
๕.๕	ข้อเสนอแนะ	๑๕๕

บรรณานุกรม.....	๑๕๖
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม.....	๑๖๔
ประวัติผู้วิจัย	๑๐๓

สารบัญตาราง

ตารางที่ ๒.๑ แสดงความหมายของรูปแบบ	๒๒
ตารางที่ ๒.๒ แสดงประเภทของรูปแบบ	๒๖
ตารางที่ ๒.๓ แสดงองค์ประกอบของรูปแบบ	๒๙
ตารางที่ ๒.๔ แสดงลักษณะของรูปแบบที่ดี	๓๐
ตารางที่ ๒.๕ แสดงเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ๕ ด้าน ๒๘ เป้าประสงค์	๓๖
ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	๘๕
ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านสมณเพศ.....	๙๒
ตารางที่ ๔.๒ จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านอายุ.....	๙๒
ตารางที่ ๔.๓ จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านระดับการศึกษา.....	๙๓
ตารางที่ ๔.๔ จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านอาชีพ.....	๙๓
ตารางที่ ๔.๕ จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านรายได้ในครอบครัว.....	๙๔
ตารางที่ ๔.๖ จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านประสบการณ์การ ท่องเที่ยว.....	๙๕
ตารางที่ ๔.๗ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวรูปแบบเครือข่ายเส้นทางการ ท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	๙๖
ตารางที่ ๔.๘ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวรูปแบบเครือข่ายเส้นทางการ ท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้าน การพัฒนาบูรณะและฟื้นฟู.....	๙๗
ตารางที่ ๔.๙ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวรูปแบบเครือข่ายเส้นทางการ ท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้าน รูปแบบการท่องเที่ยว.....	๙๙
ตารางที่ ๔.๑๐ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวรูปแบบเครือข่ายเส้นทางการ ท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้าน มาตรการอำนวยความสะดวก	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๑๑ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวรูปแบบเครือข่ายเส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้านความร่วมมือกับท้องถิ่น.....	๑๐๒
ตารางที่ ๔.๑๒ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวรูปแบบเครือข่ายเส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้านบริหารจัดการการท่องเที่ยว.....	๑๐๖
ตารางที่ ๔.๑๓ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยว การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักโดยภาพรวม.....	๑๐๖
ตารางที่ ๔.๑๔ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยว การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้านการสร้างจิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน....	๑๐๗
ตารางที่ ๔.๑๕ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยว การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้านตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง ..	๑๐๘
ตารางที่ ๔.๑๖ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยว การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้านการสืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน ...	๑๐๙
ตารางที่ ๔.๑๗ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยว การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้านคาเฟ่กินข้าวใต้ถุนบ้าน.....	๑๑๐
ตารางที่ ๔.๑๘ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลางที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธภาพรวม	๑๑๓
ตารางที่ ๔.๑๙ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลางที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว.....	๑๑๔
ตารางที่ ๔.๒๐ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลางที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว.....	๑๑๕
ตารางที่ ๔.๒๑ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัด	

ภาคกลางที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ด้านโครงสร้างสิ่ง	
อำนวยความสะดวก.....	๑๑๖
ตารางที่ ๔.๒๒ ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัด	
ภาคกลางที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ด้านการบริหารจัดการ.....	๑๑๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ได้แก่ ทรัพยากร ทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Tourism Resources) ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณสถาน และโบราณวัตถุ (Archeological and Historical Resource) ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม (Cultural Tourism Resources) ซึ่งในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยมีความแตกต่างกันไป ปัจจุบันได้ส่งเสริมอารยธรรมเป็นมรดกตกทอดสืบต่อกันมาและได้กลายเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อำนวยความสะดวกให้แก่ประเทศไทยอย่างมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตและดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวประเทศไทยด้วยพื้นที่ ๕๑๓,๑๑๕ ตารางกิโลเมตร ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ ๗๗ จังหวัด ที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากกว่า ๗๐๐ แห่งในภูมิภาคต่าง ๆ^๑

ปัจจุบันการท่องเที่ยวรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (religion tourism) หรือทัวร์ไหว้พระทำบุญในวันสำคัญ นับเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในกลุ่มความสนใจพิเศษที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในประเทศไทย นักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัดหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนาและการปฏิบัติธรรมตามคติความเชื่อที่ถือว่าการได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมทำบุญ บริจาคทาน นำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิตและสร้างจิตใจที่ผ่องใสมาสู่ผู้ปฏิบัติ อีกทั้งวัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนอารยธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นอันเป็นแหล่งรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอีกด้วย เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญซึ่งมีศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงอารย ธรรมและความเจริญของชาติที่สามารถย้อนกลับได้ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมรวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาทางวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ทำให้มี นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งที่มาเพื่อหาความรู้และเป็น สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ในทางกลับกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมก็มีมากขึ้นด้วย เช่น ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมาจากพฤติกรรมกรการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวด้วยกัน

^๑ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, อนาคตของเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมกรท่องเที่ยว

(ตอนที่ 1) วารสาร TAT Review Magazine ฉบับที่ ๔/๒๕๕๔ ตุลาคม-ธันวาคม, ๒๕๕๔

เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ไม่เข้าใจขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย และการละเลย วัฒนธรรมอันดีงามและที่พึงประสงค์ เช่น การแต่งกาย การขึ้นปิ่นปักผมไปบน สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือ การล่วงล้ำไปในเขตหวงห้าม และด้านกายภาพและการจัดบริการสาธารณะต่างๆ เพื่อ รองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น^๒

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้น นักท่องเที่ยวมัก ใช้เวลาวันหยุดช่วงเทศกาล วันสำคัญทางศาสนาจะมีการถือศีลท่องเที่ยว วัดและสำนักปฏิบัติ ธรรมจึง เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกอีกประเภทหนึ่งประกอบกับชีวิตของสูงอายุในสังคมไทยมีความผูกพัน ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา จึงทำให้ ผู้สูงอายุชอบเข้าวัดทำบุญทำทาน เพราะเชื่อในบาปกรรมมากกว่า คนรุ่นปัจจุบัน จึงทำให้การ ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ การศึกษาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา พบว่า เป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนาเป็น หลักซึ่งในอดีตเหตุผลในการเดินทางที่แท้จริงแล้วอาจไม่มีการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้องแต่สำหรับในปัจจุบันการเดินทางลักษณะนี้มักจะรวมกิจกรรมอื่นๆ นอกเหนือจากกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เข้าอยู่ด้วย เช่น การเดินทางไปเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมหรือประวัติศาสตร์ การนมัสการเกจิอาจารย์ รวมถึงการปฏิบัติ กิจกรรมทางพุทธศาสนา การเดินทางไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือประกอบพิธีกรรม อย่างไรก็ตาม สถานที่ ประกอบพิธีทางศาสนาไม่ได้มีเพียงผู้ที่นับถือศาสนานั้นเท่านั้นที่เข้าเยี่ยมชม หากแต่นักท่องเที่ยวอื่นๆ ยังให้ความสนใจเข้าชมความงามหรือเข้าไปพักผ่อน สงบจิตใจซึ่งหากมองในมิติของการท่องเที่ยว ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือถือว่าเป็นภูมิภาคที่มี ความโดดเด่นทางศาสนาและอารยธรรมที่สามารถทำให้เป็น จุดขายของการท่องเที่ยวได้^๓

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ประกอบด้วย จังหวัดพระนคร ศรีอยุธยา จังหวัดชัยนาท จังหวัดลพบุรีจังหวัดสระบุรีจังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทอง ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางของ ประเทศไทย บริเวณ ลุ่มน้ำเจ้าพระยา และลุ่มน้ำป่าสัก มีพื้นที่รวม ๑๖,๕๙๓.๔๓ ตารางกิโลเมตร หรือ ๑๐,๓๗๘,๗๗๖.๕๐ ไร่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีพื้นที่ทางการเกษตร รวมทั้งสิ้น ๖,๖๖๒,๒๒๗ ไร่ โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ ทางเกษตรมากที่สุดคือ จังหวัดลพบุรี ๒,๑๙๑,๐๑๕ ไร่ รองลงมาจังหวัด ชัยนาท จังหวัดสระบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทองตามลำดับ นอกจากนี้กลุ่มจังหวัด ภาคกลางตอนบน มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย และเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีลักษณะโดดเด่น ด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ศาสนา วัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยเฉพาะเมืองมรดกโลกของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือพระนารายณ์

^๒ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, **เข็มทิศท่องเที่ยว**. ฉบับที่ ๑/๒๕๖๐ สวัสดิ์ปิระกา มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๐, ๑-๗. ๒๕๖๐.

^๓ จุฬารัตน์ หินชุย และคณะ, **แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ อำเภอสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ,วารสารวิชาการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ**,ฉบับที่ ๑ ๒๕๕๗, หน้า ๑๐.

ราชนิเวศน์ของลพบุรี แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น พระนครศรีอยุธยา สระบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง และแหล่งท่องเที่ยว ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สวนนก ชัยนาท นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยว ชุมชนที่หลากหลาย เช่น ทุ่งทานตะวันของจังหวัดสระบุรี พิพิธภัณฑ์ บ้านลาวเวียง บ้านหนองขามของจังหวัดชัยนาท หรือบ้านมิตอรัญญิกของจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเป็น จำนวนมากในแต่ละปี โดยจังหวัดที่มี นักท่องเที่ยวมากที่สุดคือ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา รองลงมาคือจังหวัดสระบุรี ลพบุรี ชัยนาท อ่างทอง และสิงห์บุรี^๔ เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ๖ จังหวัดภาคกลาง คือ อยุธยา-อ่างทอง-สิงห์บุรี-ชัยนาท- สระบุรี-ลพบุรี มีเส้นทางท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ในยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยมีเส้นทางท่องเที่ยว ดังนี้

เส้นทางที่ ๑ คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง ซึ่งเป็นเส้นทางของงานหัตถศิลป์ หัตถกรรมอันเป็นการเชื่อมโยงกับวิถีชาวนาและวิถีชีวิตชุมชน ที่บ่งบอกถึงตัวตน อัตลักษณ์ และ เอกลักษณ์ที่ดึงมาเอาไว้ โดยแหล่งท่องเที่ยววิถีชาวนาของจังหวัด แปลงโฉมที่ดินฉบับแรกของ ประเทศไทย, พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา, ชุมชนตีมิตอรัญญิก, งามไทยชุมชนบางนาง ร้า ส่วนจังหวัดอ่างทองมี ศูนย์ตุ๊กตาชาววังจักสานไม้ไผ่บางเจ้าฉ่า, วัดม่วง และการแสดงพื้นบ้านละคร ชาตรี ที่อำเภอวิเศษชัยชาญ

เส้นทางที่ ๒ คือ จังหวัดชัยนาท และสิงห์บุรี ซึ่งเป็นเส้นทางอยู่อาศัยและอาหารปลา แม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวหลักคือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินทร์บุรี, พิพิธภัณฑ์ พื้นบ้านไทยพวนและวัดกุฎีทอง, ชุมชนไทยพวนบางน้ำเชี่ยว และวิสาหกิจชุมชนปลูกข้าวแม่ลา จังหวัดสิงห์บุรี, ส่วนจังหวัดชัยนาทมี ชิมเมนูปลาแม่น้ำเขื่อนเจ้าพระยา, ชมหุ่นฟางนกที่กลุ่มหุ่นฟาง นกเล็กวัดโคกเข้มตลาดสรรพยาและโรงพักเก่า ร.ศ. ๑๒๐

เส้นทางที่ ๓ จังหวัดสระบุรี และลพบุรี ซึ่งเป็นเส้นทางที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ได้แก่ชาติพันธุ์ลาวเวียงและชาติพันธุ์ไทยวน จังหวัดสระบุรี ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวหลักคือ วัดอู่ตะเภา พิพิธภัณฑ์วัดอู่ตะเภา และวิถีชาวนาหนองแขง หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนและ วัดเขาแก้ววรวิหาร ส่วนจังหวัดลพบุรีก็จะมี ชาติพันธุ์ไทยเบ็งและชาติพันธุ์ไทยพวน โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวหลักคือ ชุมชนไทยพวนบ้านทรายและพิพิธภัณฑ์ไทยพวนบ้านทราย, พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทย เบ็งบ้านโคกสลุงและวิถีชีวิตชาวนาริม เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

^๔ แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด ๔ ปี พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ๒, ๒๕๖๓, หน้า ๑๕.
https://angthong.industry.go.th/webupload/57x8c093fe2bf370ee809a850a58fc99a31/202202/m_page/16125/3241/file_download/3bf6053bec34eaea1c0b867b7818ad86.pdf ศึกษาค้นคว้า กรกฎาคม ๒๕๖๖.

แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ๖ จังหวัดภาคกลาง คือ ออยุธยา-อ่างทอง-สิงห์บุรี ชัยนาท สระบุรี ลพบุรี มีเส้นทางท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก โดยมีแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ โดยคณะที่มิวิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของพุทธศาสนาชาติจึงได้มีแผนการพัฒนาโครงการชุดวิจัยคือการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักซึ่งจะเชื่อมโยงกับพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในแผ่นดินไทย ก่อน พ.ศ. ๑๘๐๐ มีชื่อเรียกว่ายุคอารยธรรมเก่าเป็นช่วงก่อนคนไทยจะมาสร้างบ้านแปลงเมืองโดยได้มีกลุ่มอารยธรรมที่สำคัญเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาหลายอาณาจักร เช่น ทวารวดี ละโว้ ศรีวิชัย โดยอาณาจักรเก่าเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อการขยายตัวของพระพุทธศาสนาเข้ามายังภูมิภาคนี้หลายครั้งหลายครัน ไม่ว่าจะเป็นพุทธศาสนาแบบเถรวาทหรือมหายานจึงถือว่าพุทธศาสนาในดินแดนแถบนี้มีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา โดยความมั่นคงของพระพุทธศาสนาจะมีความเชื่อมโยงกับกษัตริย์หรือรัฐเป็นสำคัญประกอบกับโลกในยุคโบราณมีอิทธิพลทางศาสนาเป็นกระแสหลักนำชีวิตผู้คน กิจกรรมทางศาสนา จึงแฝงอยู่กับทุกกิจกรรมทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ตลอดจนกิจกรรมอื่นๆ อย่างแยกไม่ออก โดยกษัตริย์หรือผู้ครองนครจะมีส่วนอย่างมากต่อความรุ่งเรืองของพุทธศาสนาขณะเดียวกันหลักคำสอนและองค์การทางศาสนาก็มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการสร้างความมั่นคงให้กับผู้ปกครองเช่นเดียวกัน ในด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยได้ผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ตลอดเวลายาวนาน จนทำให้เกิดการปรับตัวเข้าหากัน และสนองความต้องการของกันและกัน ตลอดจนผสมคลุกเคล้ากับความเชื่อถือและข้อปฏิบัติสายอื่นๆ ที่มีมาในหมู่ชนชาวไทย ถึงขั้นที่ทำให้เกิดมีระบบความเชื่อและความประพฤติปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแบบของคนไทยโดยเฉพาะ อันมีรูปลักษณะและเนื้อหาของตนเอง ที่เน้นเด่นบางแง่บางด้านเป็นพิเศษ แยกออกได้จากพระพุทธศาสนาอย่างทั่ว ๆ ไป ซึ่งเรียกได้ว่า เป็นพระพุทธศาสนาแบบไทย หรือพระพุทธศาสนาของชาวไทย วัฒนธรรมไทยทุกด้านมีรากฐานสำคัญอยู่ในพระพุทธศาสนา^๕ ดังนั้นจึงนับว่าพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการก่อสร้างของสังคมไทยเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจ ด้านประเพณี ด้านพิธีกรรม ด้านวรรณคดี ด้านภาษา ด้านการศึกษา ตลอดถึงด้านสถาปัตยกรรมการก่อสร้าง จนทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมที่คนไทยทุกคนได้รับรู้ได้เห็น และเป็นเอกลักษณ์ของไทยในที่สุด เมื่อชาวต่างชาตินึกถึงประเทศไทยจะนึกถึงวัด ความสวยงาม ของโบสถ์ วิหาร พระราชวัง เป็นต้น จึงนับว่าพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อสังคมและวัฒนธรรมไทยในทุก ๆ ด้านอย่างแท้จริง

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), โลกขึ้นสหัสวรรษใหม่ คนต้องเปลี่ยนแนวคิดใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๗., (กรุงเทพฯ: แอคทีฟพรีส), ๒๕๕๖, หน้า ๗๗.

กรมการศาสนา เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยว สัมพันธ์กับศาสนา เพื่อให้วัดต่างๆ ในเส้นทางแสวงบุญเป็นสิ่งเชื่อมโยงศาสนากับ ประชาชนเข้าด้วยกัน โดยให้วัดเป็น แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่จะทำให้ให้นักท่องเที่ยว ได้ซึมซับเอาคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของวิถี ชีวิตแบบไทย ไปสู่การยกระดับ สังคมที่มีคุณภาพ เนื่องจากการท่องเที่ยวแนวศาสนา นี้มีส่วนช่วย กระตุ้นให้ผู้คน ในชุมชนเกิดจิตสำนึกถึงความรับผิดชอบดูแลและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวเองก็จะมีจิตผูกพันกับศาสนา ผ่านความประทับใจที่ได้ จากการท่องเที่ยว ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของอารีย์ นัยพินิจ และคณะ^๖ ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมของ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัดโดยพบว่านักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาในเทศกาล และ วันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา นั้นจะมุ่งเน้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเจริญจิต อาภา การตักบาตร ถวายทาน เวียนเทียนในวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนา ทำให้เกิดเป็นการ ท่องเที่ยวแนวศาสนาที่นอกจากจะได้รับความ เพลิดเพลินกับภูมิทัศน์จากวัดที่เป็น แหล่งเอื้อต่อการท่องเที่ยวแล้ว ยังได้ตระหนักถึงการเรียนรู้และ เห็นคุณค่าของ ศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ของท้องถิ่นนั้นๆ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยแท้จริงแล้วก็คือ ชุมชนผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวเป็นผู้ เสนอความ งดงามทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นสู่ผู้ท่องเที่ยวภายนอก ซึ่งโดยความคาดหวังของการ จัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนหมายถึง การที่ชุมชนผู้เป็นเจ้าของแหล่งเที่ยวได้มีบทบาทต่อการ บริหารจัดการ และทำนุบำรุงคงคุณค่าแห่งความงดงามเอาไว้ให้ยั่งยืน โดยความเข้าใจและมีจิตสำนึก ถึงความเป็นเจ้าของ รวมทั้งมีสิทธิกำหนดแนวทางการ พัฒนาไปด้วยกัน บทบาทจากชุมชนดังกล่าว เปรียบเหมือนเป็นเครื่องรับประกันความยั่งยืนของพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยว เพราะแหล่งท่องเที่ยวไม่อาจ ดำรงอยู่ได้เพราะขาดผู้ที่เป็นเจ้าของที่ถือว่าอยู่ใกล้ชิดและมีความเข้าใจใน วัฒนธรรมของตนเอง ที่ทำ หน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างนักท่องเที่ยว และองค์กรที่เกี่ยวข้องภายนอกเข้ามามีความ เกี่ยวพันกับ ระบบการบริหารจัดการ และวงจรการท่องเที่ยวในชุมชนทั้งหมด

จากหลักการกล่าวคณะผู้วิจัยจึงกำหนดหัวข้อหรือโครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบปัจจัยส่งเสริม การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อน รอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก เพื่อศึกษาการใช้รูปแบบการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธในลุ่ม น้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก และนำรูปแบบไปสู่การพัฒนาการให้บริการเที่ยวในประเทศไทยต่อไป

^๖ อารีย์ นัยพินิจ และคณะ, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านบุไทรโฮมส เตย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา, คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๖, หน้า ๓๘.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความคุ้มค่า เพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวมิติใหม่พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการพัฒนาารูปแบบกิจกรรม พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑.๓ คำถามการวิจัย

๑.๓.๑ การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักตอบสนองการให้บริการนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด

๑.๓.๒ การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักมีปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวอะไรบ้าง

๑.๓.๓ รูปแบบปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยวมีความเที่ยงตรงตามรูปแบบหรือไม่

๑.๔ ขอบเขตของโครงการวิจัยและกรอบแนวความคิด

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาของกรวิจัย โดยศึกษาเอกสารคัมภีร์ในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีการวมทั้งหลักพุทธธรรม เช่น พุทธจิตวิทยา ศึกษาหลักธรรม คติชนวิทยาภาษาศาสตร์เชิงวิถีชุมชน แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก และนอกจากนั้นศึกษาในกระบวนการทัศน์มิติสังคมพหุนิยมเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธ ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงพุทธของครอบครัวในสังคมไทย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร /กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร/กลุ่มตัวอย่างในศึกษา ใช้พื้นที่ประชากรทั้ง ๖ จังหวัดภาคกลาง คือ ออยุธยา-อ่างทอง- สิงห์บุรี-ชัยนาท-สระบุรี-ลพบุรี โดยกลุ่มตัวอย่างตามรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธและสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน ๒๐ รูป/คน กลุ่มผู้เข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ

จำนวน ๓๐ รูป/คน และกลุ่มเสวนาเวทีประชาคม จำนวน ๕๐รูป/คน ท่านที่เป็นพระสงฆ์ และ
ฆราวาส นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการใช้แบบคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกตรวจสอบคุณภาพ
เครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนการใช้อุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการเก็บข้อมูล

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

เกณฑ์การเลือกพื้นที่/กิจกรรม/ชุมชนในการวิจัย ผู้วิจัยทำการคัดเลือกพื้นที่วิจัย คัดตาม
วัตถุประสงค์ของการวิจัยว่า คือ เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ๖ จังหวัดภาคกลาง คือ ออยุธยา-
อ่างทอง-สิงห์บุรี-ชัยนาท-สระบุรี-ลพบุรี มีเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ
ย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก โดยมีเส้นทางการท่องเที่ยว ดังนี้

เส้นทางที่ ๑ คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง ซึ่งเป็นเส้นทางของงานหัตถศิลป์
หัตถกรรมอันเป็นการเชื่อมโยงกับวิถีชาวนาและวิถีชีวิตชุมชน ที่บ่งบอกถึงตัวตน อัตลักษณ์ และ
เอกลักษณ์ที่ดึงมาเอาไว้ โดยแหล่งท่องเที่ยววิถีชาวนาของจังหวัด แปลงโฉมที่ดินฉบับแรกของ
ประเทศไทย, พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา ชุมชนที่มีตอร์ญ์ญิก กอบไทยชุมชนบางนาง
ร้า ส่วนจังหวัดอ่างทองมี ศูนย์ตุ๊กตาชาววังจักสานไม้ไผ่บางเจ้าฉ่า, วัดม่วง และการแสดงพื้นบ้านละคร
ชาตรี ที่อำเภวิเศษชัยชาญ

เส้นทางที่ ๒ คือ จังหวัดชัยนาทและสิงห์บุรี ซึ่งเป็นเส้นทางอยู่อาศัยและอาหารปลา
แม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวหลักคือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินทร์บุรี พิพิธภัณฑ์
พื้นบ้านไทยพวนและวัดกุฎีทอง ชุมชนไทยพวนบางน้ำเชี่ยว และวิสาหกิจชุมชนปลูกข้าวแม่ลา จังหวัด
สิงห์บุรี ส่วนจังหวัดชัยนาทมี ชิมเมนูปลาแม่น้ำเขื่อนเจ้าพระยา ชมหุ่นฟางนกที่กลุ่มหุ่นฟางนกเล็ก
วัดโคกเข้มตลาดสรรพยาและโรงพักเก่า

เส้นทางที่ ๓ จังหวัดสระบุรีและลพบุรี ซึ่งเป็นเส้นทางที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมและชาติพันธุ์
ที่หลากหลาย ได้แก่ชาติพันธุ์ลาวเวียงและชาติพันธุ์ไทยวน จังหวัดสระบุรี ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวหลักคือ
วัดอู่ตะเภา พิพิธภัณฑ์วัดอู่ตะเภา และวิถีชาวนาหนองแขง หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนและวัดเขาแก้ว
วรวิหาร, ส่วนจังหวัดลพบุรีก็จะมี ชาติพันธุ์ไทยเบ็งและชาติพันธุ์ไทยพวน โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวหลักคือ
ชุมชนไทยพวนบ้านทรายและพิพิธภัณฑ์ไทยพวนบ้านทราย, พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบ็งบ้านโคกสูงและ
วิถีชีวิตชาวนาริม เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ดังนั้นที่ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ๖ จังหวัด
ภาคกลาง คือ ออยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท สระบุรี ลพบุรี มีเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยว
วัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑.๔.% ขอบเขตด้านตัวแปรในส่วนข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ

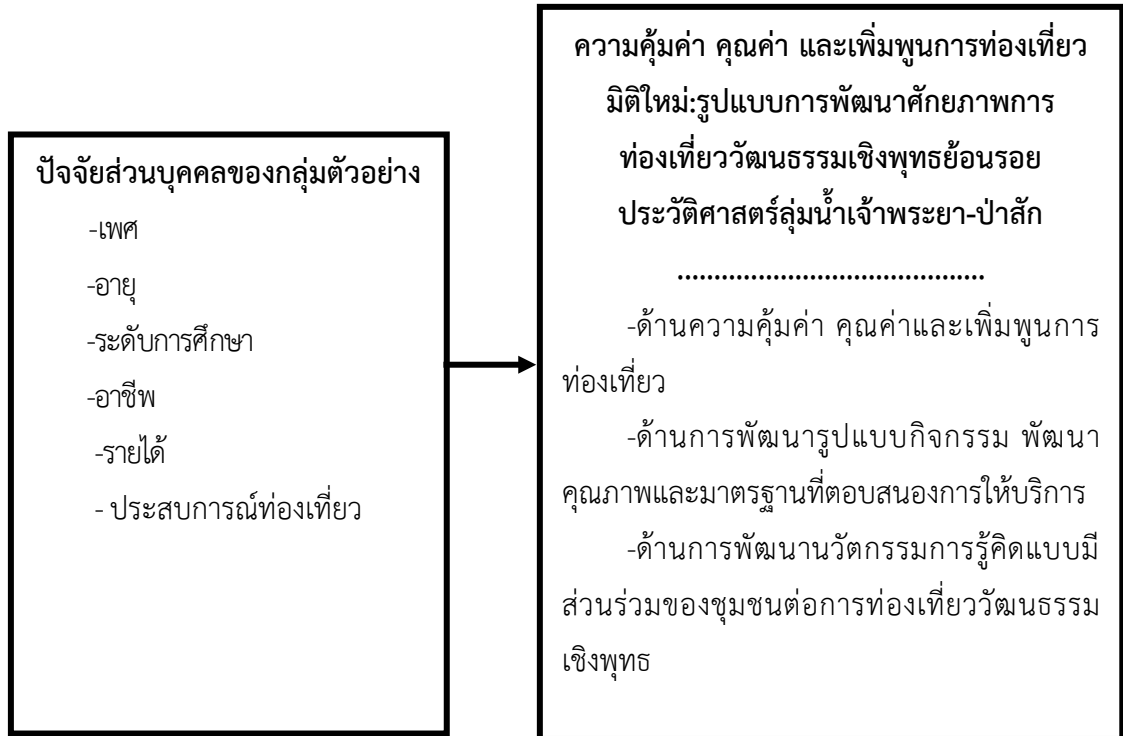
กรอบแนวคิดเรื่องอัจฉริยภาพของความคุ้มค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่: รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดกรอบแนวคิดตามวัตถุประสงค์ในโครงการหลัก โดยกำหนดตามกรอบแนวคิดของโครงย่อย จำนวน ๓ โครงการ ดังนี้

ประกอบด้วย

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับ ความคุ้มค่า คุณค่าและเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	กรอบแนวคิดเกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	กรอบแนวคิดเกี่ยวกับ การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ย่วัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
ด้านความปลอดภัย	ด้านสภาพแวดล้อม การท่องเที่ยว	ด้านการสร้างจิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	ด้านการตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง
ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก	ด้านการสืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน
ด้านขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่	ด้านการบริหารจัดการ	ด้านคาเฟ่กินข้าวใต้ถุนบ้าน
ด้านความพร้อมของคนในชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยว		ด้านสายน้ำ สายธารแห่งศรัทธา
ด้านการประชาสัมพันธ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว		สายธารธรรม
ด้านคุณค่าของการเป็นแหล่งท่องเที่ยว		ด้านคุณค่า คุ้มค่าและเพิ่มพูน
		ด้านทุนนวัตกรรมโมเดลชีวิต
		ด้านการท่องเที่ยวสุขภาวะ
		ธรรมะนิเวศน์

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง อัจฉริย์ของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวที่เข้าท่องเที่ยวในเขตจังหวัดลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์ท่องเที่ยว

อัจฉริย์ของความคุ้มค่าจากการท่องเที่ยว หมายถึง การได้รับความรู้ ความประทับใจจากการท่องเที่ยวตามกระบวนการพัฒนารูปแบบศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ที่เกิดจากการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวจากใช้นวัตกรรมใหม่ การมีส่วนร่วม และการพัฒนามาตรฐานสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การสร้างรูปแบบการพัฒนาจากการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เรื่อยรู้วัฒนธรรมเชิงพุทธของนักท่องเที่ยวในเขต

พื้นที่จังหวัดลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ประกอบด้วย ด้านการสร้างจิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน ด้านการตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง ด้านการสืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน ด้านคาเฟ่กินข้าวใต้ถุนบ้าน ด้านสายน้ำ สายธารแห่งศรัทธา สายธารธรรม ด้านคุณค่า คุ่มค่าและเพิ่มพูน ด้านทุนนวัตกรรมโมเดลชีวิต และด้านการท่องเที่ยวสุขภาพธรรมชาติ

พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการ หมายถึง การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานต่างๆ เพื่อให้มีมาตรฐานในการสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการบริหารจัดการ

การเพิ่มพูนการท่องเที่ยว หมายถึง การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานของการท่องเที่ยวให้เกิดความมีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น อันส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัด ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ประกอบด้วย ด้านความปลอดภัย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ด้านความพร้อมของคนในชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว และด้านคุณค่าของการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบถึงแนวทางการเพิ่มความคุ้มค่า เพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวมิติใหม่พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑.๖.๒ ทำให้ทราบถึงการพัฒนารูปแบบกิจกรรม พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑.๖.๓ ทำให้ทราบถึงการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก มีแนวคิด ทฤษฎี และสมมติฐานงานวิจัย ดังนี้คือ

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- ๒.๒ แนวคิดด้านรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยว
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจทางการท่องเที่ยว
- ๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- ๒.๕ แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
- ๒.๖ ข้อมูลพื้นที่วิจัย
- ๒.๗ งานวิจัยเกี่ยวข้อง
- ๒.๘ สรุปผลการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

๒.๑.๑ ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) ได้มีผู้นิยามความหมายไว้อย่างหลากหลายดังนี้ คือ องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยวระหว่างประเทศขึ้น ณ กรุงโรม ประเทศอิตาลี เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๖ ได้ให้ คำจำกัดความไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทาง (Travel) ที่มีเงื่อนไข ๓ ประการ คือ^๑

๑) การเดินทาง (Travel) หมายถึง การเดินทางที่ไม่ได้ถูกบังคับหรือเพื่อสินจ้าง โดยมีการวางแผนเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง และใช้ยานพาหนะนำไปเป็นระยะทางไกลหรือระยะทางไกลก็ได้

๒) จุดหมายปลายทาง (Destination) หมายถึง มีจุดมุ่งหมายปลายทางที่จะไปอยู่เป็นการชั่วคราวแล้วต้องเดินทางกลับที่อยู่เดิมหรือภูมิลำเนาเดิม โดยเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเลือก

^๑ องค์การสหประชาชาติ, การเดินทางและท่องเที่ยวระหว่างประเทศ, การประชุมองค์การสหประชาชาติประจำปี .ประเทศอิตาลี,๒๕๐๖, หน้า ๕๒.

เดินทางไป เยือนและใช้ช่วงเวลาหนึ่ง ณ ที่นั้น ซึ่ง ณ ที่นั้นมีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่เพียงพอสำหรับสนอง ความต้องการและความพอใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

๓) ความมุ่งหมาย (Purpose) หมายถึง มีความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการ เดินทางใดก็ได้ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ โดยมีความมุ่งหมายในการเดินทางอยู่หลายอย่างด้วยกัน ซึ่งผู้เดินทางคนหนึ่งอาจมีความมุ่งหมายในการเดินทางในการเดินทางมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้

สหพันธ์องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Union of Official Travel Organization หรือ IUOTO) ได้ให้ความหมายของ การท่องเที่ยวว่า จำต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีเงื่อนไขตามหลักสากลดังต่อไปนี้คือ (Goeldner & Ritchie, ๒๐๐๖)

- ๑) ต้องเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
- ๒) ต้องเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
- ๓) ต้องเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ในการเดินทางนั้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้ความหมายของคำว่า “การท่องเที่ยว” หมายถึง กิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากภารกิจงานประจำของมนุษย์ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ๓ ประการ คือ

๑. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราว
๒. เป็นการเดินทางที่ต้องไปด้วยความสมัครใจ
๓. เป็นการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ได้ ที่มีไว้เป็นการประกอบอาชีพ หรือหารายได้ แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายๆอย่างเช่น เพื่อพักผ่อนในวันหยุด เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา เพื่อการศึกษา เพื่อการกีฬาและบันเทิง เพื่อชมประวัติศาสตร์และ ความสนใจพิเศษ เพื่องานอดิเรก เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ เพื่อเข้าร่วม ประชุมหรือสัมมนา เป็นต้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา^๒ เถาะกูด การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นเรื่องของการเดินทาง (Travel) ถ้าไม่มีการเดินทางก็จะมีไม่มีการท่องเที่ยวแต่ต้องเป็นการเดินทางที่เป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจมิใช่ถูกบังคับหรือเพื่อสินจ้างแต่เพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่น เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การศึกษา ศาสนา กีฬา เยี่ยมญาติมิตร ติดต่อธุรกิจ การประชุมสัมมนา เป็นต้น

^๒ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, (กรุงเทพฯ : บริษัทเพรสแอนด์ ดีไซน์ จำกัด), ๒๕๔๘ หน้า ๖๖.

สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ^๓ กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางไปยังที่ห่างไกลจากภูมิลำเนาเดิมของตนเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และที่แตกต่างจากการใช้ชีวิตประจำวันของตนเอง หรือการเรียนรู้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสถานที่นั้น ๆ

นิจिरา คลังสมบัติ^๔ กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่พักไปยังที่ซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วยความสมัครใจเป็นการชั่วคราว และไม่ใช้การเดินทางไปเพื่อหารายได้หรือประกอบอาชีพ เป็นกระบวนการนันทนาการที่เกิดขึ้นในเวลาว่าง (Leisure Time) โดยการเดินทาง (Travel) มาเกี่ยวข้องซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยวกับธุรกิจและบริการ ต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยว

เมลตา ธนิตนนท์^๕ กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การที่บุคคลสมัครใจที่จะเดินทาง จากที่อาศัยหรือภูมิลำเนาของตนไปยังที่แปลกใหม่ซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่ต่างไปจากการใช้ ชีวิตประจำวัน การเดินทางนั้นอาจจะมีการค้างคืนหรือไม่ค้างคืนก็ได้

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่อื่น เพื่อการชั่วคราวโดยมีจุดประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการ หาสิ่งแปลกใหม่ สร้างความสัมพันธ์ โดยสถานที่และกิจกรรมขึ้นอยู่กับสถานที่และความชอบส่วนบุคคล

๒.๑.๒ รูปแบบของการท่องเที่ยว

วิมล จิโรจพันธ์ และคณะ^๖ กล่าวว่า การจำแนกที่หมายปลายทางทางการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยว สามารถแบ่งออกเป็นประเภทของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้เป็น ๗ ประเภท ได้แก่

๑) การท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreation Tourism) เป็นการเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬาเล่นกีฬา แชน้ำพุ น้ำแร่รักษาโรค การอาบแดด และการสมาคมกันในสิ่งแวดล้อมที่ผ่อนคลายจิตใจสถานที่ดังกล่าว เช่น ชายทะเล สนามกอล์ฟ สนามเทนนิส เป็นต้น

๒) การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive tour) เป็นการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเพื่อเป็นรางวัลแก่พนักงาน เป็นสวัสดิการของหน่วยงาน และบริษัทห้างร้านต่าง ๆ เพื่อดูงาน การนันทนาการ โดยหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด

^๓ สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ, วิสัยทัศน์การจัดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ, (กรุงเทพฯ : ส่วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล), สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้, ๒๕๔๑ หน้า ๓๒.

^๔ นิจिरา คลังสมบัติ, การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดอุดรธานี, วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗, หน้า ๖๓.

^๕ เมลตา ธนิตนนท์, การศึกษาแรงจูงใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวบ้านบางเขน, การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๖๐ หน้า ๖๘.

^๖ วิมล จิโรจพันธ์ และคณะ, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว), ๒๕๔๘, หน้า ๔๘.

๓) การท่องเที่ยวเพื่อชมประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความรุ่งเรืองในอดีต ได้แก่ พิพิธภัณฑสถาน และโบสถ์เก่า ๆ หรือ อาจเป็นการเยือนอนุสาวรีย์โบสถ์วิหาร วังต่าง ๆ ชมการแสดงแสง สี เสียง เหตุการณ์เด่น ๆ ในอดีตกาล

๔) การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business Tourism) มีลักษณะเด่นคือ การประชุมหรือพบปะกันหรือการสัมมนา ซึ่งมักจะรวมการท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ ด้วย

๕) การท่องเที่ยวเพื่อชมวัฒนธรรม (Culture Tourism) เป็นการเดินทางเพื่อสัมผัส และในบางครั้งเข้าร่วมวิถีชีวิตเก่า ๆ ที่หาได้ยาก ท้องถิ่นเก่า ๆ ที่มีความน่าสนใจ เป็นที่ดึงดูดความสนใจ เช่น เครื่องแต่งกายตามประเพณี การเร่กระบ่าพื้นบ้าน การแสดงศิลปะและหัตถกรรมโบราณ เป็นต้น

๖) การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ที่จะสังเกตเห็น แสดงออกทางวัฒนธรรมและแบบแผนการใช้ชีวิตของประชากรต่างเผ่าพันธุ์ ซึ่งรวมทั้งไปเยือนบ้านเกิดเมืองนอน การเข้าร่วมพิธีกรรมรำฟ้อนและเข้าร่วมพิธีทางศาสนาต่าง ๆ

๗) การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Tourism) เน้นสิ่งดึงดูดใจที่เป็นสิ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่เน้นชายชาติพันธุ์ มนุษย์ การกลับคืนสู่ธรรมชาติ รวมทั้งการถ่ายรูป ปีนเขา ล่องแก่ง และการตั้งแคมป์

วาริษฐ์ มัชยมบุรุษ^๗ กล่าวว่า องค์การท่องเที่ยวโลกกำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวออกเป็น ๓ รูปแบบ ได้แก่ การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) และการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism)

๑) การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) มีรายละเอียดดังนี้

๑.๑) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในสถานที่ทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยชุมชนและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกในการจัดการสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเพื่อการเรียนรู้และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๑.๒) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในทางธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยชุมชนและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกในการจัดการสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเพื่อการเรียนรู้และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

^๗ วาริษฐ์ มัชยมบุรุษ, รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๒. หน้า ๖๖.

๑.๓) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติในสถานที่ที่เป็นอุโมงค์ โพรง ถ้ำ ภูเขา หินงอกหินย้อย หินผา หรือลานหินต่าง ๆ เพื่อศึกษาและดูความสวยงามของความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและพื้นโลก ไม่ว่าจะเป็นกรวด หิน ดินทราย ซากฟอสซิล และแร่ธาตุต่าง ๆ และต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึกของความรับผิดชอบต่อในการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและชุมชน โดยชุมชนและผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

๑.๔) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มสัตว์ และการเลี้ยงสัตว์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความสวยงาม ความเพลิดเพลิน การได้รับความรู้ใหม่จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อของควมมีจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว

๑.๕) การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบสุริยะจักรวาล การชมปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกี่ยวกับดาราศาสตร์ เช่น ฝนดาวตก สุริยุปราคา และการดูดาวต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความรู้ความประทับใจ และประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น

๒) รูปแบบของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) มีดังต่อไปนี้

๒.๑) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินและเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณคดีของชุมชน ในสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีต่าง ๆ และเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นให้มี การปลูกจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีโดยชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในเรื่องของการท่องเที่ยว

๒.๒) การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรม และประเพณี (Cultural and Traditional tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อร่วมชมกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่นที่ได้จัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อนหรือศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนในแต่ละพื้นที่

๒.๓) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism/ Village Tourism) หมายถึงการเดินทางไปยังหมู่บ้านในชนบทเพื่อเยี่ยมชมและศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน ตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาพื้นบ้านให้มีความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในด้านการดำรงชีวิตของชุมชน เช่น การทำอาหารไทย การนวดแผนไทย รำไทย มวยไทย งานศิลปหัตถกรรมไทย เป็นต้น

๓) รูปแบบการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) ประกอบด้วย

๓.๑) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ เพื่อร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งบางครั้งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนี้อาจจะจัดขึ้นในลักษณะของการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและความความก็ได้

๓.๒) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-meditation Tourism) หมายถึงการเดินทางเพื่อความเพลิดเพลินและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาศาสนา ศัจธรรมของชีวิต การฝึกสมาธิ โดยมีวัตถุประสงค์คือการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มคุณค่าและคุณภาพของชีวิตให้ดีขึ้น

๓.๓) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) หมายถึงการเดินทางเพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าต่าง ๆ เช่น หมู่บ้านชาวไทยโซ่ง หมู่บ้านผู้ไทย หมู่บ้านชาวกูยหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านชาวจีนฮ่อ เป็นต้น

๓.๔) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) หมายถึง การเดินทางไปเล่นกีฬาตามความชอบและความสนใจของนักท่องเที่ยวในประเภทกีฬา เช่น ติกอล์ฟ ดำน้ำ ตกปลา สกิกเกอร์ กระดานโต้คลื่น เป็นต้น โดยมุ่งเน้นให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและอาจจะได้รับประสบการณ์หรือความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นด้วย

๓.๕) การท่องเที่ยวผจญภัย (Adventure Travel) หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้นแบบมีลักษณะพิเศษ คือ มีความท้าทายและความตื่นเต้นในลักษณะของการผจญภัย โดยมุ่งแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ และความเพลิดเพลินให้ชีวิตแต่ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวด้วย

๓.๖) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Home Stay & Farm Stay) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับเพื่อนหรือครอบครัวไปในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยนักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้าน มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตด้วยความเต็มใจพร้อมทั้งจัดอาหาร นาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง และใช้บ้านเป็นศูนย์กลาง โดยเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนเข้าด้วยกัน

๓.๗) การท่องเที่ยวแบบพักระยะยาว (Long Stay) หมายถึง การท่องเที่ยวของกลุ่มผู้สูงอายุ ที่ต้องการพักผ่อนหลังจากเกษียณอายุจากการทำงาน ต้องการเดินทางเพื่อท่องเที่ยวพักผ่อน

นิยมที่จะเดินทางไปพักหรือท่องเที่ยวในต่างประเทศโดยมีระยะเวลาในการท่องเที่ยวเป็นระยะเวลาสั้นอย่างน้อย ๑ เดือน สำหรับการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง

๓.๘) การท่องเที่ยวแบบส่งเสริมหรือกระตุ้นโดยการให้รางวัล (Incentive Travel) หมายถึง การท่องเที่ยวที่องค์กรจัดขึ้นเพื่อให้รางวัลแก่พนักงาน, เจ้าหน้าที่หรือกลุ่มลูกค้าของบริษัทที่ประสบผลสำเร็จในการทำงาน โดยองค์กรเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวทั้งหมดซึ่งอาจจะจัดท่องเที่ยวในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก็ได้

๓.๙) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE : M = Meeting/ I = Incentive/ C = Conference/ E = Exhibition) เป็นการท่องเที่ยวของกลุ่มหรือองค์กรที่จัดขึ้นเพื่อบริการให้กับผู้เข้าร่วมประชุมโดยตรงในรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบต่าง ๆ โดยมีการประชุมตามหัวข้อที่กำหนดไว้อยู่ในระหว่างการจัดนาเที่ยวด้วย แต่บางกลุ่มหรือบางองค์กรอาจจะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวก่อนหรือหลังการประชุมก็ได้

๓.๑๐) การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน (Integrated Tour) เป็นการท่องเที่ยวที่ผู้จัดการท่องเที่ยวเป็นผู้กำหนดรูปแบบและกิจกรรมในการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการหรือรูปแบบ

สรุปได้ว่า รูปแบบของการท่องเที่ยว คือ การเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการซึ่งขึ้นอยู่กับความชอบ หรือวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว

๒.๑.๓ องค์ประกอบการท่องเที่ยว

Collier & Harraway (๑๙๙๗) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพประกอบด้วย องค์ประกอบ หลัก ๓ ประการ หรือ ๓ As ได้แก่

๑) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวและเป็นสิ่งดึงดูดใจในการมาท่องเที่ยว

๒) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึงบริเวณพื้นที่และโครงสร้างสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในด้านการบริหารจัดการพื้นที่เช่น ระบบขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวเพราะจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวด้วย

๓) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ซึ่งจะต้องมีระบบขนส่ง (Transportation) ประกอบด้วยเส้นทางที่เข้าถึงง่ายไม่อันตราย และมียานพาหนะที่หลากหลายในการเข้าถึงพื้นที่ แต่ถ้าจะให้อธิบายให้ครอบคลุมและละเอียด^๘

Cooper & Boniface กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่สำคัญที่จะกระตุ้น ความต้องการที่จะออกไปท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องประกอบด้วย ๔ As คือ

^๘ Collier and Harraway, *Principle of Tourism*. Auckland, (Longman Paul Ltd.),1997, p.49

๑) สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ หรือมีลักษณะเฉพาะตัว

๒) การเข้าถึง (Accessibility) เส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เข้าถึงง่ายและมีความสะดวกในการเข้าถึง

๓) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) การคมนาคมขั้นพื้นฐานมีความสะดวก อาทิเช่น ปะปา ไฟฟ้า สัญญาโทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต

๔) บริการส่งเสริมที่คนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดหาขึ้นมาเอง (Ancillary Service) มีการจัดสรรบริการด้านต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว หน่วยงาน และภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดนักท่องเที่ยวมายังสถานที่ท่องเที่ยว^๔

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันกับทฤษฎี ๕ A ของ Tourism Western Australia (๒๐๐๘) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เช่น

- สิ่งดึงดูดใจเชิงธรรมชาติ (Natural Attractions)
- สิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น (Built Attractions) รวมถึงกิจกรรมที่มนุษย์จัดขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว เช่น สวนสนุก และกิจกรรมการประชุม (Meeting, Incentive, Exhibition, Convention (MICE))
- สิ่งดึงดูดใจเชิงศิลปวัฒนธรรม (Cultural Attractions)
- สิ่งดึงดูดใจเชิงชุมชนสัมพันธ์ (Social Attractions)

๒. กิจกรรม (Activities) สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถทำในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น และเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ กิจกรรมต่างๆ ควรมี ความหลากหลาย และตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วย เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจับจ่าย ใช้สอย หรือกิจกรรมทางทะเลกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น

- กิจกรรมเดินป่า
- กิจกรรมดำน้ำ
- กิจกรรมส่องสัตว์
- กิจกรรมแสงสีเสียงในสถานที่เที่ยวนั้นๆ

๓. การเข้าถึง (Access) สภาพการเข้าถึง หมายถึง สภาพการคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ มีความสะดวกสบายเหมาะต่อการเดินทางท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณา

^๔ Cooper C., & Boniface, B.G., *Geography of travel and tourism*, (United Kingdom. Butterworth Heineman), 1998 p. 47.

จากระยะทาง จากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว เช่น ระยะทางจากตัวเมือง ซึ่งจะ เป็นศูนย์กลาง การท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น เป็นต้น พิจารณาจากลักษณะการเดินทางว่าเป็นอย่างไร เช่น โดยรถยนต์ เรือ หรือการเดินทาง สภาพของเส้นทางเอื้ออำนวยต่อการเดินทางมากน้อยเพียงใด มี สภาพเป็นถนน คอนกรีต ลาดยาง ลูกรัง หรือถนนดิน ระยะทางเดินเหมาะกับนักท่องเที่ยวเพียงใด การจัดหาพาหนะ สะดวกหรือยาก และค่าว่าจ้างแพคเกจหรือถูก เป็นต้น ดังนั้น ตัวแปรที่ใช้ในการ ประเมินสภาพการเข้าถึง อาจพิจารณาได้จากความสะดวก อุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางการเดินทาง ลักษณะการเดินทางและสภาพ ถนน การคมนาคมขนส่ง และความสะดวกในการเดินทางทางมายัง แหล่งท่องเที่ยว (Access) เช่น

- เทียบบิน
- การตรวจคนเข้าเมือง
- รถโดยสารสาธารณะ
- สภาพถนนหนทาง นอกจากนี้การเข้าถึงในแหล่งท่องเที่ยวยัง หมายถึง สิ่งที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักและเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น เช่น การลงเว็บไซต์ เป็นต้น

๔. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งบริการขั้น พื้นฐานต่างๆที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวและระบบสาธารณูปการ ซึ่งมีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆที่ นักท่องเที่ยวสามารถจะใช้ได้อย่างสะดวกสบายมากน้อยเพียงใด เช่น ที่พัก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานเริงรมย์สถานบริการอื่นๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สถานรักษาพยาบาล สถานีตำรวจ หรือ ระบบรักษาความปลอดภัย เป็นต้น ดังนั้น ตัวแปรที่ใช้ในการประเมินสิ่งอำนวยความสะดวก อาจ พิจารณาได้จาก ระบบสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ การให้บริการบ้านพัก และสถานบริการต่างๆ สิ่ง อำนวยความสะดวก ณ แหล่งท่องเที่ยว (Destination Amenities) เช่น

- ร้านอาหาร
- ร้านค้าต่างๆ เช่น ร้านขายของ บริษัทบริการการท่องเที่ยว ร้านของที่ระลึก
- การบริการอื่นๆ เช่น ร้านตัดผม ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านเช่ารถ
- ระบบสาธารณูปโภค - สถานีตำรวจ โรงพยาบาล ฯลฯ

๕. ที่พัก (Accommodation) สถานที่ท่องเที่ยวควรมีจำนวนที่พักที่เพียงพอ พร้อมทั้งมี ความหลากหลาย ด้านราคาและการบริการ และมีความเหมาะสมต่อสถานที่ และที่พักควรอยู่ไม่ไกล จาก แหล่งท่องเที่ยวมากนัก ให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายและมีความ ปลอดภัย ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) เช่น

- โรงแรม
- รีสอร์ท

- บังกะโล
- เกสต์เฮาส์ ฯลฯ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยว คือความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) กิจกรรม (Activities) การเข้าถึง (Access) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ที่พัก (Accommodation)

๒.๒ แนวคิดด้านรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยว

๒.๒.๑ ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบเป็นสิ่งที่สร้างและพัฒนาขึ้นไว้เป็นแนวทางในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งมี นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

คำว่า “รูปแบบ” หรือ “Model” เป็นคำที่ใช้สื่อความหมายหลายอย่าง ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว รูปแบบจะหมายถึง สิ่งหรือวิธีการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบของอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แบบจำลอง สิ่งก่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาชนบท รูปแบบในการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร เป็นต้น “รูปแบบ” เป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้นๆ ได้ง่ายขึ้นเป็นการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักการของระบบรูปร่างและมีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยาม ความสัมพันธ์และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง^{๑๐} รูปแบบในทางสังคมศาสตร์ว่า เป็นชุดข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะ และหรือบรรยายคุณสมบัตินั้นเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบจึงไม่ใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม เพราะการทำเช่นนั้น จะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนและยุ่งยากเกินไปในการทำความเข้าใจ ส่วนรูปแบบหนึ่งๆ จะต้องมีรายละเอียดอย่างน้อยเพียงใด หรือควรมีองค์ประกอบใดบ้างไม่ได้มีการกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ อย่างไร^{๑๑} เป็นโครงสร้างโปรแกรม แบบจำลอง หรือแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้นจาก การลดทอนเวลาและเทศะ พิจารณาวามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้แทนแนวคิดหรือ ปรากฏการณ์

^{๑๐}Jame A.F. Stoner and Char Wankel, **Management**, 3 rd ed. (New Delhi: Prentice-Hall, 1886), p.12.

^{๑๑}Bardo J.W. and Hardman J.J, **Urban Sociology: A Systematic introduction**, (New York: F.E. Peacock Publishers,1982), p.70.

โดยปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบนั้นๆ^{๑๒} ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ผู้วิจัยสามารถใช้รูปแบบอธิบาย ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่างๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ^{๑๓} หรืออาจเป็นแบบจำลองอย่างง่ายหรือ ย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆที่ผู้เสนอได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป^{๑๔} นอกจากนั้นแล้วรูปแบบ ยังหมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่ออธิบายปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งและแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันด้วย^{๑๕}

พจนานุกรม Contemporary English ของ Longman ให้ความหมายไว้ ๕ ความหมาย แต่โดยสรุปแล้วจะมี ๓ ลักษณะ คือ ๑) Model หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของของจริง ซึ่งเท่ากับแบบจำลอง ๒) Model ที่หมายถึง สิ่งของหรือคนที่น่ามาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการ บางอย่าง เช่น ครูต้นแบบ ๓. Model หมายถึง รุ่นของผลิตภัณฑ์ต่างๆ พจนานุกรม Webster's New World ของ Neufeldt (Neufeldt) ให้ความหมายของ รูปแบบว่า หมายถึง ภาพจำลองหรือตัวอย่างของข้อความจริงที่มีลักษณะเป็นมาตรฐานของความ เป็นเลิศ^{๑๖} ส่วนพจนานุกรมการศึกษา Good ได้ให้ความหมายรูปแบบ ดังนี้ รูปแบบ หมายถึง แบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทาง ในการสร้างหรือทำซ้ำเป็นตัวอย่าง เพื่อการเลียนแบบเป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด เป็นชุดของปัจจัย หรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบ สังคม ตามความหมายดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า รูปแบบ คือ แบบจำลองของสิ่งที่เป็น

^{๑๒}บุญส่ง หาญพานิช, “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๙๒.

^{๑๓}บุญชม ศรีสะอาด, **การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ**, (มหาวิทยาลัยสารคาม: อภิชาติการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๔๕.

^{๑๔}กรรณิกา เจริญเทียนชัย, “การพัฒนาแบบการประเมินประสิทธิผลองค์กรของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีศึกษาศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๘๒.

^{๑๕}ศุภลักษณ์ เศษระพานิช , “การนำเสนอรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาล”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕.

^{๑๖}Victoria Neufeldt, **Webster's New World Dictionary**, 3 rd Edition (New York: Simon and Schuster, Inc,1988), p.541.

^{๑๗} รูปแบบคือ วิธีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจิตนาการของคนที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏในลักษณะของการสื่อสารในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง^{๑๘} รูปแบบมีความหมายที่แตกต่างจากทฤษฎี เพราะรูปแบบยังไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ได้พิสูจน์แล้ว รูปแบบยังเป็นส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยพยายามวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันขององค์ประกอบอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์เพื่อที่จะนำเสนอรูปแบบมาใช้ประโยชน์^{๑๙} รูปแบบจึงเป็นแบบจำลองในลักษณะเลียนแบบหรือเป็นตัวแบบที่ใช้เป็นแบบอย่างเป็นแผนผัง หรือแบบแผนของการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อเนื่องด้วยความสัมพันธ์เชิงระบบ ให้ความหมายรูปแบบ หมายถึง ตัวแทน

จากคำจำกัดความหมายของรูปแบบที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของรูปแบบในงานวิจัยครั้งนี้ว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายหรือตัวอย่างย่อส่วน ของปรากฏการณ์ต่างๆ เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่เข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นวิธีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจิตนาการของคนที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏ เป็นตัวแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายและกระชับถูกต้อง เพื่อช่วยให้ตนเองและคนอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น และสามารถตรวจสอบเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์จริงได้

ดังนั้น อาจพอสรุปแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของรูปแบบ ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวล แนวคิดหลักของความหมายของรูปแบบ สามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ แสดงความหมายของรูปแบบ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Jame A.F. Stoner and Char Wankel	เป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้นๆ ได้ง่ายขึ้น เป็นการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักการของระบบรูปนัยและมีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยาม ความสัมพันธ์และประพจน์ ที่เกี่ยวข้อง

^{๑๗}Good, Carter V., **Dictionary of Education**. (New York: Mc Graw Hill Book, Co, Inc, 1973), p. 198.

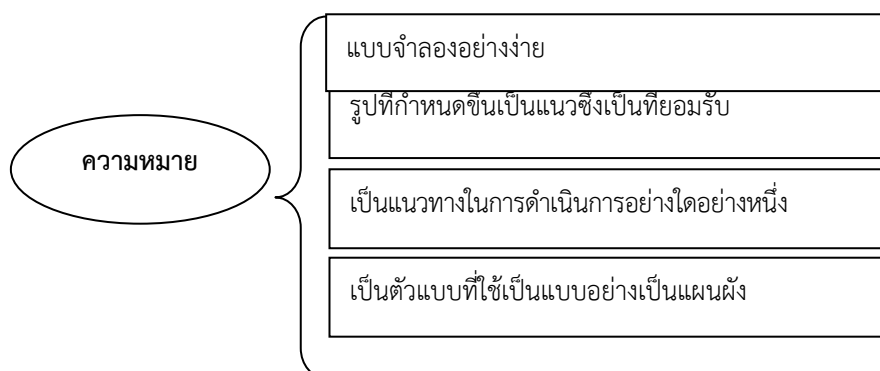
^{๑๘}เยาวดี วิบูลย์ศรี, **การประเมินโครงการ แนวคิด และแนวปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิจัย การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๒๕.

^{๑๙}T.Husen, and N.T.Postlethwaite, **The International Encyclopedia of Education**, 2nd ed. (New York: Simon and Schuster, Inc., 1975), pp. 137-138.

Bardo J.W. and Hardman J.J.	รูปแบบในทางสังคมศาสตร์ว่า เป็นชุดข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะ และหรือบรรยายคุณสมบัตินั้นเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบจึงไม่ใช้การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม
บุญส่ง หาญพานิช	เป็นโครงสร้างโปรแกรม แบบจำลอง หรือแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้นจาก การลดทอนเวลาและเทศะพิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้แทนแนวคิดหรือ ปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบนั้นๆ
บุญชม ศรีสะอาด	แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ผู้วิจัยสามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่างๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ
กรรณิกา เจิมเทียนชัย	เป็นแบบจำลองอย่างง่ายหรือ ย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป
ศุภลักษณ์ เศษระพานิช	แบบจำลองอย่างง่ายของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่ออธิบายปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งและแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันด้วย
Victoria Neufeldt	๑) Model หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของของจริง ซึ่งเท่ากับ แบบจำลอง ๒) Model ที่หมายถึง สิ่งของหรือคนที่นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการ บางอย่าง ๓) Model หมายถึง รุ่นของผลิตภัณฑ์ต่างๆ พจนานุกรม Webster's New World ของ นูเฟิร์ต (Neufeldt) ให้ความหมายของรูปแบบว่า หมายถึง ภาพจำลองหรือตัวอย่างของข้อความที่เป็นจริงที่มีลักษณะเป็นมาตรฐานของความเป็นเลิศ

Good, Carter V.,	แบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทาง ในการสร้างหรือทำซ้ำเป็นตัวอย่าง เพื่อการเลียนแบบเป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลักการหรือแนวคิด เป็นชุดของปัจจัย หรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบ และเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม
เยาวดี วิบูลย์ศรี	วิธีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิดความเข้าใจตลอดจนจินตนาการของคนที่มาต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏในลักษณะของการสื่อสารในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

จากการทบทวนเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความหมายรูปแบบ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เนื้อหาสาระดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๒.๑ แสดงความหมายของรูปแบบ

๒.๒.๒ ประเภทของรูปแบบ

Steiner จำแนกรูปแบบแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ

ประเภทที่ ๑. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model-of) รูปแบบประเภทนี้เป็นรูปแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์เครื่องบิน ภาพจำลอง

ประเภทที่ ๒ รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model of Model-for) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบ หรือแบบจำลอง เป็นตัว

ช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน^{๒๐} มีการแบ่งประเภทของรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์เอาไว้ ๕ ประเภท คือ

๑) รูปแบบคล้าย (Analogue Models) คือรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบ ภายใต้อาจมักเป็นรูปแบบที่ใช้ในวิทยาศาสตร์กายภาพ เป็นรูปแบบที่นำไปใช้อุปมาอุปไมยกับสิ่งอื่นได้ เช่น รูปแบบจำลองระบบสุริยะกับระยะสุริยะที่เกิดขึ้นจริง ธนาคารจำลองกับระบบธนาคารที่เป็นจริงแบบจำลอง การผลิตกับการผลิตจริง เป็นต้น

๒) รูปแบบที่อธิบายความหมาย หรือให้ความหมาย (Semantic Models) คือ รูปแบบที่ใช้ภาษาในการบรรยาย ลักษณะของรูปแบบ รูปแบบชนิดนี้จะใช้วิธีอุปมาในการพิจารณาภาษามากกว่าที่จะใช้วิธีอุปมาในการพิจารณาด้วยโครงสร้างทางกายภาพ

๓) รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิ แบบแผน หรือโครงการ (Schematic Models)

๔) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) คือ เป็นรูปแบบที่กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการ หรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์

๕) รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models) คือ เป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้นที่ประกอบด้วยตัวแปรสัมพันธ์กันเป็นเหตุและผล มีการทดสอบสมมุติฐานผลของรูปแบบ^{๒๑}

นอกจากนี้จากประเภทของรูปแบบที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หลักทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ ได้อีก ๔ รูปแบบ ดังนี้

๑) Analogue Model หมายถึง รูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียง ปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม

๒) Semantic Model หมายถึง รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายสิ่งที่ศึกษาด้วยภาษา และรูปภาพ

๓) Mathematical Model หมายถึง รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ

๔) Causal Model หมายถึง รูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิค Path Analysis และ Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุผล

จากคำจำกัดประเภทของรูปแบบที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตประเภทของรูปแบบในงานวิจัยครั้งนี้ว่า ประเภทรูปแบบ คือ ประเภทของรูปแบบนั้นมีอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่

^{๒๐}Steiner, E., *Methodology of Theory Construction*, (Sydney: Euchology Associates, 1988), p. 189.

^{๒๑}Keeves P.J., *Education Research Methodology, and Measurement: An International Handbook*, (Oxford: Pergamum Press, 1988), pp. 561–565.

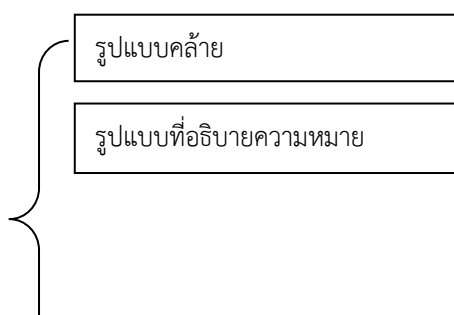
๑) รูปแบบเชิงปฏิบัติ และ ๒) รูปแบบเชิงทฤษฎี แต่รูปแบบทั้ง ๒ ประเภทนั้นสามารถอธิบายได้อีก ๕ ประเภท คือ ๑) รูปแบบคล้าย ๒) รูปแบบที่อธิบายความหมาย หรือให้ความหมาย ๓) รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิ แบบแผน หรือโครงการ ๔) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ และ ๕) รูปแบบเชิงเหตุผล

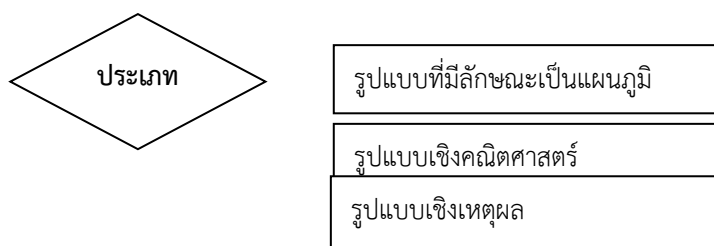
ดังนั้น อาจพอสรุปแนวคิดเกี่ยวกับประเภทของรูปแบบซึ่งจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับประเภทของรูปแบบและผลการศึกษานักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลประเภทของรูปแบบ สามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒ แสดงประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Steiner	๑) รูปแบบเชิงปฏิบัติ รูปแบบประเภทนี้เป็นรูปแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์เครื่องบิน ภาพจำลอง ๒) รูปแบบเชิงทฤษฎี เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบ หรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน
Keeves, Peter J.	รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์เอาไว้ ๕ ประเภท คือ ๑) รูปแบบคล้าย คือ รูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบ กายภาพมักเป็นรูปแบบที่ใช้ในวิทยาศาสตร์กายภาพ เป็นรูปแบบที่นำไปใช้อุปมากับสิ่งอื่นได้ ๒) รูปแบบที่อธิบายความหมายหรือให้ความหมาย คือ รูปแบบที่ใช้ภาษาในการบรรยาย ลักษณะของรูปแบบ รูปแบบชนิดนี้จะใช้วิธีอุปมาในการพิจารณาภาษามากกว่าที่จะใช้วิธีอุปมาในการพิจารณาด้วยโครงสร้างทางกายภาพ ๓) รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิ แบบแผน หรือโครงการ ๔) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ คือ เป็นรูปแบบที่กำหนด ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการ หรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์ ๕) รูปแบบเชิงเหตุผล คือ เป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้นที่ประกอบด้วยตัวแปรสัมพันธ์กันเป็นเหตุและผล มีการทดสอบสมมุติฐานผลของรูปแบบ

จากการทบทวนเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประเภทรูปแบบ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เนื้อหาสาระดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๒.๒ แสดงประเภทของรูปแบบ

๒.๒.๓ องค์ประกอบของรูปแบบ

ตามแนวคิดของบราวน์และโมเบิร์ก (Brown and Moberg) ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นจากแนวคิดเชิงระบบ (system approach) นอกจากนี้องค์ประกอบของรูปแบบที่ควรประกอบด้วย ๗ องค์ประกอบ ดังนี้

๑) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ในการพัฒนารูปแบบใดๆ ก็ตาม ผู้ออกแบบรูปแบบต้องรู้ว่า จะออกแบบรูปแบบการดำเนินงานนี้ขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ใดซึ่งโดยทั่วไปมักจะพัฒนารูปแบบขึ้นมา เพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขึ้นมาก็เพื่อให้การดำเนินงานในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นต้น

๒) ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานของรูปแบบ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ออกแบบรูปแบบต้องกำหนดว่าจะออกแบบรูปแบบนั้นๆ บนฐานคิดของทฤษฎีและหลักการใดบ้าง เช่น หลักการประการหนึ่งของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ “หลักร่วมกันรับผิดชอบ” หมายความว่า คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมกันรับผิดชอบ เป็นต้น

๓) ระบบงานและกลไกของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามหลักการและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ผู้พัฒนารูปแบบต้องออกแบบระบบงานของรูปแบบเป็นกลไกในการดำเนินงานของรูปแบบ เช่น การจัดโครงสร้างองค์การ การตั้งคณะกรรมการและคณะทำงาน ต่างๆ และที่จำเป็นอื่นๆ พร้อมกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ความสัมพันธ์ และการทำงานร่วมกันของระบบเหล่านั้นเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้

๔) วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ โดยการกำหนดภารกิจ กระบวนการ วิธีการ กิจกรรม และอื่นๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

๕) แนวการประเมินรูปแบบ หมายถึง การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และการประเมินการดำเนินงานตามรูปแบบว่าเป็นไป

ตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบทำหน้าที่ ตามที่ออกแบบไว้ มากน้อยเพียงใด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ตลอดจนการกำหนด แนวทางในการ พัฒนารูปแบบต่อเนื่องต่อไปได้

๖) คำอธิบายประกอบรูปแบบ หมายถึง การอธิบายคำศัพท์เฉพาะที่นำมาใช้ในการ ออกแบบรูปแบบเพื่อสื่อความให้ตรงกันในการนำรูปแบบไปใช้

๗) ระบุเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้เนื่องจากรูปแบบมีข้อจำกัดของตนเอง ดังนั้น ผู้ออกแบบรูปแบบควรได้ระบุเงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อ รมัถระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น เป็นต้น^{๒๒}

จากคำจำกัดองค์ประกอบของรูปแบบที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตองค์ประกอบ ของรูปแบบในงานวิจัยครั้งนี้ว่า หลังจากออกแบบรูปแบบเสร็จแล้ว ผู้ออกแบบควรจัดทำคู่มือการใช้ รูปแบบโดยนำสาระของรูปแบบทั้ง ๗ องค์ประกอบ เครื่องมือและเอกสารประกอบการใช้รูปแบบ ทั้งหมดมาบรรจุไว้ในคู่มือด้วย จึงจะทำให้การพัฒนาแบบการดำเนินงานมีความสมบูรณ์ครบถ้วน และเมื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบแล้ว รายงานการตรวจสอบรูปแบบไว้ในภาคผนวกของคู่มือด้วย จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาและนำรูปแบบไปใช้ในการดำเนินงานต่อไปอย่างยิ่ง

ดังนั้น อาจพอสรุปแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบซึ่งจากการศึกษาแนวคิด เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ และผลการศึกษานักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวล องค์ประกอบของรูปแบบ สามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

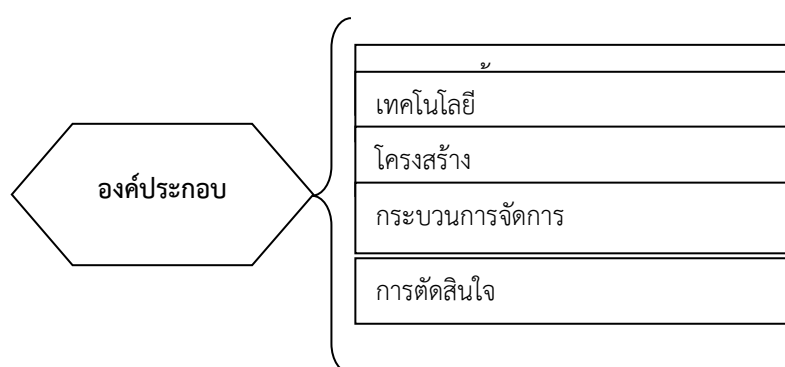
ตารางที่ ๒.๓ แสดงองค์ประกอบของรูปแบบ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมาน อัครภูมิ	องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย ๑) สภาพแวดล้อม ๒) เทคโนโลยี ๓) โครงสร้าง ๔) กระบวนการจัดการ ๕) การตัดสินใจ
Ivencevich, J.H.et.al.	องค์ประกอบของรูปแบบเชิงระบบประกอบด้วย

^{๒๒}สมาน อัครภูมิ, การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก, (อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ม.ป.ป.), หน้า ๕๕.

๑) ปัจจัยนำเข้า
๒) กระบวนการ
๓) ผลผลิต
๔) ข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม

จากการทบทวนเนื้อหาสาระเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เนื้อหาสาระดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๒.๓ แสดงองค์ประกอบของรูปแบบ

๒.๒.๔ ลักษณะของรูปแบบที่ดี

การวิจัยครั้งนี้ คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี เป็นการสร้างมโนทัศน์ใหม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

Keeves^{๒๓} กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรจะมีข้อกำหนด (requirement) ๔ ประการ คือ

๑) รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวมๆ (associative relationship)

๒) รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นที่สามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

๓) รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

^{๒๓}Keeves, P. J., Educational research methodology, and measurement: An international handbook. Oxford, (England: Pergamon Press), 1988 , p. 560.

๔) รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร ในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

สุทธิชัย ศรีรัตนวงศ์^{๒๔} กล่าวว่า รูปแบบที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

๑) รูปแบบควรประกอบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงก็มีประโยชน์ในช่วงของการพัฒนารูปแบบ

๒) รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิก

๓) รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างเชิงสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน

๔) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ใหม่และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษา

๕) รูปแบบในเรื่องใด จะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ

จากคำจำกัดลักษณะของรูปแบบที่ดีที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตลักษณะของรูปแบบที่ดีในงานวิจัยครั้งนี้ว่า ควรมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ และอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลชัดเจน เพิ่มองค์ความรู้ในเรื่องที่กำลังศึกษาให้อยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ

ดังนั้น อาจพอสรุปแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของรูปแบบที่ดี ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของรูปแบบที่ดี และผลการศึกษานักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลลักษณะของรูปแบบที่ดี สามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

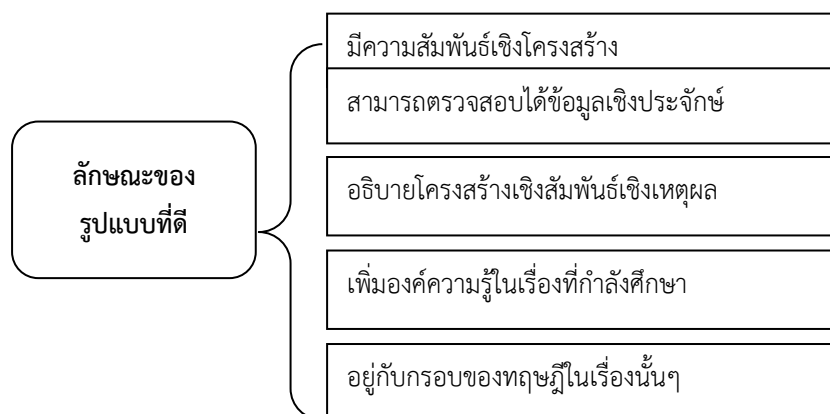
ตารางที่ ๒.๔ แสดงลักษณะของรูปแบบที่ดี

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Keeves	๑) ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวมๆ (associative relationship) ๒) ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะ

^{๒๔}สุทธิชัย ศรีรัตนวงศ์, การพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑, หน้า ๑๗.

	ทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ ๓) ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย ๔) ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างโมทัศน์ใหม่และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา
สุทธิชัย ศรีรัตนวงศ์	๑) รูปแบบควรประกอบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงก็มีประโยชน์ในช่วงของการพัฒนารูปแบบ ๒) รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ข้อมูลเชิงประจักษ์โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิก ๓) รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างเชิงสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน ๔) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอดใหม่และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ในเรื่องที่กำลังศึกษา ๕) รูปแบบในเรื่องใด จะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ

จากการทบทวนเนื้อหาสาระเกี่ยวกับลักษณะของรูปแบบที่ดี ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เนื้อหาสาระดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๒.๔ แสดงลักษณะของรูปแบบที่ดี

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจทางการท่องเที่ยว

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจทางการท่องเที่ยว พบว่ามีแนวคิดและทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องได้แก่ ๑) ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการแรงขับและเครื่องล่อ (The need drive incentive theory) มีหลักการว่าความต้องการของบุคคลจะเป็นแรงขับให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในเครื่องล่อที่มีอยู่ ๒) ทฤษฎีสัญญา (Cue stimulus theory) สิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ๓) ทฤษฎีการเร้าอารมณ์ (Affective arousal theory) บุคคลจะแสดงพฤติกรรม ความต้องการได้ถ้ามีการเร้าอารมณ์เกิดขึ้น ๔) ทฤษฎีแห่งการเรียนรู้ (Cognitive theory) บุคคลจะแสดงพฤติกรรมได้ถ้า ประสงค์จะรู้หรืออยากจะทำอะไร โดยการคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้า และ ๕) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic theory) มีหลักการว่าแสดงพฤติกรรม ของบุคคลเป็นการสนองพฤติกรรมของบุคคล เป็นการสนองความต้องการที่เก็บกดไว้ในจิตไร้สำนึก^{๒๕}

โดย แนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจ “แรงจูงใจ” ถือเป็นการศึกษาทางด้านจิตวิทยา โดยเกี่ยวกับสรีรวิทยา (Physiology) จิตวิทยา (Psychological) หรือปรัชญา (Philosophical) (Holmes and Collins, ๒๐๐๑) ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งมีการทบทวนวรรณกรรมที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสาขา สำหรับการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการตัดสินใจเลือกที่จะท่องเที่ยวซึ่งจะช่วยให้เข้าใจอุปสงค์ของนักท่องเที่ยวระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ณ จุดหมายปลายทางนั้น ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลัก ๒ ประการ คือ^{๒๖}

๑) ปัจจัยผลักดัน สำหรับปัจจัยผลักดันของนักท่องเที่ยว สามารถแบ่งตามประเภทของนักท่องเที่ยว โดยจะ จำแนกออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ นักท่องเที่ยวกลุ่มความสวยงาม (Beauty Visitor) นักท่องเที่ยวกลุ่มที่พักเฉพาะ (Lifestyle Resort Visitor) และนักท่องเที่ยวกลุ่มฟื้นฟูจิตวิญญาณ (Spiritual Retreat Visitor) โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑.๑) นักท่องเที่ยวกลุ่มความสวยงาม (Beauty Visitor) พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจที่สำคัญ ได้แก่ ๑) การ หลีกหนีจากความเครียด (Escape) ๒) การสนองต่อตนเอง (Indulgence) ๓) การปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น (Self-improvement) นอกจากนี้ยังมีการศึกษา นักท่องเที่ยวกลุ่มสปา

^{๒๕}ประเมษฐ์ พิชญ์พันธ์เดชา. “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของเกาะฮองกง ที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทย”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมรดกวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๖๑.

^{๒๖}ชื่นนภา นิลสนธิ, ปัจจัยแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงฟื้นฟูจิตวิญญาณ, วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๑): ๓๘๔-๔๐๓.

(Spa Visitor) ในประเทศฮ่องกง โดยพบว่า ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ๑) การผ่อนคลายและความเชื่อ (Relaxation and Relief) ๒) การหนีจากความเครียด (Escape) ๓) การสนองต่อตนเอง (Self-Reward and Indulgence) ๔) สุขภาพและความงาม (Health and Beauty) ๕) ความเป็นมิตรภาพ (Friendship and Kinship)^{๒๗}

๑.๒) นักท่องเที่ยวกลุ่มที่พักเฉพาะ (Lifestyle Resort Visitor) พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจที่สำคัญ ได้แก่ ๑) การพักผ่อนและการฟื้นฟู (Relaxation and Regeneration) ๒) โปรโมชันด้านสุขภาพ (Health Promotion) ๓) การรักษา (Cure or Re-Habitation) ซึ่งสอดคล้องกับ Norman, A., & Pokorny, J. J.^{๒๘} กล่าวว่า ปัจจัยแรงจูงใจที่สำคัญของนักท่องเที่ยวกลุ่มที่พักเฉพาะ ได้แก่ ๑) การดูแลรักษา (Care) ๒) การค้นหาตนเอง (Self-Discovery) ๓) ความสนุกสนาน (Enjoyment) ๔) สภาพแวดล้อมที่ ดลใจ (Inspiring Surroundings) ๕) ธรรมชาติ (Nature)

๑.๓) นักท่องเที่ยวกลุ่มฟื้นฟูจิตวิญญาณ (Spiritual Retreat Visitor) พบว่า ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ๑) การมีชีวิตใหม่อีกครั้ง (Renew Myself) ๒) การผ่อนคลาย (Relax) ๓) ความยืดหยุ่นทั้งทางกายและจิตใจ (More Flexible in Body and Mind) ๔) หลีกหนีจากความเครียด (Let Go of Stress from a Busy) ๕) รู้สึกถึงความสมดุลแห่งชีวิต (Gain a Sense of Balance) นอกจากนี้ยังมีการศึกษา นักท่องเที่ยวกลุ่มโยคะ (Yoga) พบว่าปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ๑) เพื่อพักผ่อนหรือผ่อนคลาย (To Relax) ๒) เพื่อออกจากความวุ่นวายและความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน (To Let Go Stress from a Busy Life) ๓) เพื่อออกกำลังกาย (To Exercise) ๔) เพื่อความปลื้มปิติและความสุข (To Remember to be Happy and Grateful) ๕) เพื่อบริหารกล้ามเนื้อให้แข็งแรง (To Strengthen Muscles) และนอกจากนี้ยังพบว่า ความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยว มีปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ๑) เพื่อความผ่อนคลาย และปราศจากความเครียด (To Need for Relaxation and to Fight Stress) ๒) เพื่อความสมดุลระหว่าง ชีวิตประจำวันกับการทำงาน (The Need for Work-Life Balance) ๓) เพื่อความสนองต่อความต้องการของ ตนเอง (The Need to be Pampered and Spoilt) ๔) เพื่อเพิ่มความตระหนักต่อสิ่งใดใด (The Need to be Aware and Increase One's Senses) และ ๕) เพื่อความสวยงามและความน่าสนใจ (To Need to Feel Beautiful and Attractive)

^{๒๗}Heintzman, P. "Empirical research on leisure and spiritual well-being: conceptualisation, measurement and findings". *Leisure Studies*, Vol. 39 No.1 (October 2020): 146-155.

^{๒๘}Norman, A., & Pokorny, J. J. Meditation retreats: Spiritual tourism well-being interventions, *Tourism Management Perspectives*, Vol. 26 (October 2017), pp. 201-207.

๒) ปัจจัยดึงดูด สำหรับปัจจัยดึงดูด เมื่อมองด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่ออายุวัฒนะ โดยมีการศึกษานักท่องเที่ยว กลุ่มสปา (spa visitor) ใน ๑๕ ประเทศ โดยองค์กรสปาระหว่างประเทศ (ISPA) พบว่า ปัจจัยหลักที่สามารถ ดึงดูดนักท่องเที่ยว คือ สิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism Facility) โดยมีองค์ประกอบ คือ ๑) สภาพแวดล้อม (Environment) ๒) บรรยากาศ (Atmosphere)

อีกทั้ง อภิตีฎ อภิธรรมศักดิ์^{๒๙} ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจทางการท่องเที่ยว กล่าวว่า แรงจูงใจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างที่จะทำให้มีการการ แสดงออกทางพฤติกรรมการบริโภค และพฤติกรรมทางสังคมที่แตกต่างกัน ความแตกต่างนี้มาจาก อิทธิพลของปัจจัย ได้แก่

๑) ปัจจัยภายในตัวบุคคล หมายถึง ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาสังคม ซึ่งสาเหตุที่เป็น แรงผลักดันที่ทำให้เกิดการเดินทาง ได้แก่ ความต้องการพักผ่อน การรับรู้ โดยปัจจัย เหล่านี้เป็น แรงจูงใจที่สำคัญในการตัดสินใจทำให้เกิดเดินทาง และเลือกซื้อสินค้าและบริการ

๒) ปัจจัยอิทธิพลจากภายนอก หมายถึง ปัจจัยจากสภาวะแวดล้อม ที่ ส่งผลกระทบ โดยตรง ทำให้เป็นสาเหตุหลักในการช่วยตัดสินใจเดินทางหรือไม่ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทาง เศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยทางเทคโนโลยี โดยปัจจัยทั้งหมดนี้ ส่งผลให้มีการ กำหนดรูปแบบการดำรงชีวิต

๓) ปัจจัยที่มีรากฐานมาจากความต้องการจำเป็นของบุคคล คือ ปัจจัยที่เป็นความต้องการ จำเป็น (Needs) ทางด้านร่างกายและจิตใจ

อีกทั้ง ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ แรงผลัก (Push Factors) ซึ่งเป็นความต้องการที่ เกิดขึ้นจาก ภายในที่ต้องการและแรงดึง (Pull Factors) ที่ช่วยดึงดูดให้ไปท่องเที่ยวยังสถานที่นั้น ๆ ซึ่งทั้ง ๒ ปัจจัยนี้ถือว่าเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ไปท่องเที่ยว คือ

๑) แรงผลัก (Push Factors) คือ

๑.๑) ความต้องการทางกายภาพ (Physical) เช่น เมื่อเราทำงานหนักเราก็ต้อง อยากรีเฟสได้พักผ่อน การเดินทางจึงเป็นวิธีหนึ่งในการพักผ่อนร่างกาย

๑.๒) หลีกหนีความจำเจ (Escape) เช่น การไปในสถานที่ใหม่ ๆ ที่ต่างจาก สถานที่เดิม ๆ ที่เคยอยู่

๑.๓) แสวงหาการท่องเที่ยวใหม่ ๆ (Novelty)

^{๒๙}อภิตีฎ อภิธรรมศักดิ์,ทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาดีด กรณีสึกษาเพลินวาน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชา การจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ) ๒๕๕๙,หน้า ๖๕.

๑.๔) มีความรู้สึกภูมิใจที่ได้ไปสถานที่ใหม่ ๆ (Esteem/ Presetting)

๑.๕) การเดินทางเพื่อที่จะศึกษาและเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมที่ต่างไปจากเดิม (To know and to Understand/ Educational Vacation)

๑.๖) การเดินทางเพื่อต้องการที่จะเข้าสังคมและติดต่อสื่อสารทำความรู้จักกับบุคคลใหม่ ๆ (Social Interaction)

๒) แรงดึง (Pull Factors) แรงดึง คือ ปัจจัยที่มีส่วนช่วยในการดึงดูดให้เดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม นอกเหนือจาก ๒ ปัจจัย คือ แรงผลักและแรงดึงที่ช่วยให้เกิดความอยากที่จะเดินทางแล้ว

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังมีการทำประเมินผลการท่องเที่ยวของตนอีกด้วย ถ้าในระหว่างไปท่องเที่ยว ในสถานที่นั้น ๆ นักท่องเที่ยวรู้สึกมีความสุข มีความประทับใจก็จะเกิดความพึงพอใจเกิดประสบการณ์ที่ดี แต่ในทางกลับกันหากเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจระหว่างท่องเที่ยว ก็จะทำให้ไม่ประทับใจและยังอาจจะทำให้นักท่องเที่ยวนำเหตุการณ์นี้ไปเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจกับการเดินทางหรือมีการนำไปบอกต่อกับบุคคลอื่น ๆ ผ่านทางช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ส่งผลต่อการตัดสินใจของคนอื่น ๆ

ดังนั้นจึงสรุปได้สรุปว่า แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจทางการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยจูงใจ ให้แสดงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ในการเดินทาง โดยพฤติกรรมนั้นจะต้องมีสิ่งที่จะเข้ามากระตุ้น (Motive) เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีความต้องการ (Needs) ในการเดินทาง

๒.๔.๔ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้ชุมชน มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยผ่าน กระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดทิศทางการพัฒนา ยกระดับ คุณภาพชีวิต และการกระจายรายได้ในท้องถิ่น จากรายงานสภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ได้สำรวจความเห็นของนักท่องเที่ยวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวไทยที่มีการเยี่ยมชมสถานที่ทางวัฒนธรรมถึง ๕๓ เปอร์เซ็นต์ รวมถึง การตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวประเทศไทย มีปัจจัยทางวัฒนธรรมไทยและศาสนา ถึง ๓๙ เปอร์เซ็นต์^{๓๐} รูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและศาสนา มีอัตรา ความนิยมสูงขึ้น ด้วยเพราะประเทศไทยที่มีความ หลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี สถาปัตยกรรม และเชื้อชาติ โดยเฉพาะแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงศาสนา มีบทบาทที่ซับซ้อนระหว่างการ เป็น

^{๓๐}อภิสิทธิ์ อุทิศธรรมศักดิ์,ทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต การศึกษาศิลปะวัฒนธรรม อำเภอบางบัวดิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๙, หน้า ๖๕.

พื้นที่ประกอบพิธีกรรมของคนในพื้นที่ ขณะเดียวกันวัดและสถานที่ทางศาสนาก็มีความ ความโดดเด่น ในความสวยงามของสถาปัตยกรรม จึงดึงดูดให้คนเข้าเยี่ยมชมจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น เพื่อ รองรับนักท่องเที่ยวผู้เดินทาง มาเติมเต็มด้านจิตใจอันระลึกถึงคุณค่าและความ ยิ่งใหญ่ของศาสนา และความหลากหลายทาง ศิลปะสถาปัตยกรรม ส่งผลให้ศาสนาสถาน มีการ ปรับปรุงสถานที่ให้พร้อม รองรับนักท่องเที่ยว อย่าง มีมาตรฐานในระดับสากล^{๓๑}

ปัจจุบันวัดได้มีการดำเนินงานเพื่อรองรับ นักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดกิจกรรม ให้ ความรู้ในรูปแบบนิทรรศกาลตามเทศกาลต่าง ๆ จัดให้มีพระวิทยากรให้ความรู้แก่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา และคณะทัศนศึกษาตามความประสงค์ ของแต่ละคณะ โดยรวมไปถึงการปรับปรุงแก้ไข ปัญหาต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มิได้มีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวใน ระดับมาตรฐานที่ถูกต้อง และการบริหารจัดการนี้ จัดได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ผู้จัดทำ จึงได้ศึกษาข้อมูลและดำเนินการจัดทำงานวิจัยศึกษามาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รูปแบบการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิง พุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่า สักในยุคชีวิตวิถีใหม่ เพื่อให้ทราบถึงสภาพและ แนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม และปรับปรุงพัฒนาให้ได้รับมาตรฐาน ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว เกิดเป็น ความพึงพอใจและกลับมาเที่ยวซ้ำอีก ซึ่งการศึกษา ครั้งนี้จำเป็นต้องมีการเทียบเกณฑ์มาตรฐานที่จะเอื้อต่อการบริหารจัดการในการพัฒนาแหล่งการ ท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธเป็นสำคัญ ดังนั้นได้นำเสนอเกณฑ์ดังต่อไปนี้

เกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ๕ ด้านนั้นจะแบ่ง เป้าประสงค์รวมทั้งสิ้น ๒๘ เป้าประสงค์ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๕ แสดงเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ๕ ด้าน ๒๘ เป้าประสงค์

ด้าน ๑: ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์ที่ ๑	ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโดยชุมชน
เป้าประสงค์ที่ ๒	ประสิทธิภาพของข้อตกลงร่วมกันสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดย ชุมชน

^{๓๑} กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๖๔) (กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรมพิวเตอร์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก) , ๒๕๖๐, หน้า ๕๕.

เป้าประสงค์ที่๓	ประสิทธิภาพของข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว
เป้าประสงค์ที่๔	ประสิทธิภาพของกลุ่มบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการพัฒนาบุคลากรใน กลุ่มฯ
เป้าประสงค์ที่๕	ประสิทธิภาพของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย
เป้าประสงค์ที่๖	ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่างๆ
เป้าประสงค์ที่๗	ประสิทธิภาพด้านการจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่าง ยั่งยืน
เป้าประสงค์ที่๘	ประสิทธิภาพของระบบบัญชีการเงิน
เป้าประสงค์ที่๙	การให้ความสำคัญกับเยาวชน

ด้าน ๒: ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี

เป้าประสงค์ที่๑๐	ประสิทธิภาพในการจัดสรรรายได้
เป้าประสงค์ที่๑๑	ประสิทธิภาพในการส่งเสริมการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดี
เป้าประสงค์ที่๑๒	คุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว
เป้าประสงค์ที่๑๓	การให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนในการท่องเที่ยว

ด้าน ๓: ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม

เป้าประสงค์ที่๑๔	คุณภาพฐานข้อมูลด้านมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว
เป้าประสงค์ที่๑๕	ประสิทธิภาพในการเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
เป้าประสงค์ที่๑๖	ประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น

ด้าน ๔: ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

เป้าประสงค์ที่๑๗	ประสิทธิภาพในการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว
เป้าประสงค์ที่๑๘	คุณภาพฐานข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เป้าประสงค์ที่๑๙	ประสิทธิภาพในการเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
เป้าประสงค์ที่๒๐	ประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน
เป้าประสงค์ที่๒๑	ประสิทธิภาพในการสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านการท่องเที่ยว

ด้าน ๕: ด้านบริการและความปลอดภัย

เป้าประสงค์ที่๒๒	ระดับความพึงพอใจในการให้บริการและความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว
เป้าประสงค์ที่๒๓	ประสิทธิภาพของนักท่องเที่ยว

เป้าประสงค์ที่ ๒๔	คุณภาพของเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว
เป้าประสงค์ที่ ๒๕	คุณภาพของจุดบริการท่องเที่ยว
เป้าประสงค์ที่ ๒๖	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิธีการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชน
เป้าประสงค์ที่ ๒๗	ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกรณีฉุกเฉิน
เป้าประสงค์ที่ ๒๘	ประสิทธิภาพในการติดต่อประสานงานด้านบริการ

พัฒนาการของมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย มีที่มาจากกรจัดทำเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวสากล เนื่องจากสถานการณ์ด้านการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลต่อคุณภาพของสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีการแข่งขันกันด้านราคา และขาดการรับผิดชอบต่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม-วัฒนธรรม ตลอดจนเศรษฐกิจของท้องถิ่น ผู้ที่มีบทบาทในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีความพยายามที่จะใช้มาตรฐานเพื่อยกระดับคุณภาพของการท่องเที่ยว จนกระทั่งในปี พ.ศ.๒๕๓๕ มีการจัดตั้งสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable Tourism Stewardship Council – STSC) ภายใต้การสนับสนุนขององค์การการท่องเที่ยวโลก องค์การสหประชาชาติ (UNWTO) โดยได้มีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวสากล (Global Sustainable Tourism Criteria – GSTC) ขึ้น และได้ผลักดันให้ประเทศสมาชิกนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน ซึ่งประเทศไทยโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้นำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติผ่านแนวคิด ๗ Greens และพิจารณารางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยครั้งที่ ๘ และครั้งที่ ๙ ^{๓๒}

นอกจากนี้ กองพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ๒๕๖๑ โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐) มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง หลักเกณฑ์และการ ตรวจสอบการดำเนินการของกลุ่ม/องค์กรท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ประกอบด้วย หลักเกณฑ์ ๖ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (๒) ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี (๓) ด้านการอนุรักษ์ และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน (๔) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (๕) ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ (๖) ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงาน ร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก

^{๓๒} พจนา สวนศรี, คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน = Community based tourism handbook, (กรุงเทพฯ :โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ), ๒๕๕๖, หน้า ๖๖.

ตารางที่ ๒.(๖ แสดงเกณฑ์การประเมินชุดนี้มีแบ่งเป็น ๖ ด้าน มีเป้าประสงค์รวม ๓๑
เป้าประสงค์ ดังนี้

ด้าน ๑: ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เป้าประสงค์ที่ ๑.๑	การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๑.๒	ข้อตกลงร่วมกันสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี ประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๑.๓	ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๑.๔	การพัฒนาบุคลากรในกลุ่มบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี ประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๑.๕	การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๑.๖	การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๑.๗	การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๑.๘	ระบบบัญชีการเงินมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๑.๙	เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ด้าน ๒: ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี

เป้าประสงค์ที่ ๒.๑	การจัดสรรรายได้มีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๒.๒	การส่งเสริมการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๒.๓	ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีคุณภาพเพื่อเสริมสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้การท่องเที่ยว
เป้าประสงค์ที่ ๒.๔	สิทธิมนุษยชนในการท่องเที่ยวได้รับการให้ความสำคัญ

ด้าน ๓: ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม

เป้าประสงค์ที่ ๓.๑	ฐานข้อมูลด้านมรดกวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวมีคุณภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๓.๒	การเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมชุมชนผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี ประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๓.๓	การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ

ด้าน ๔: ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

เป้าประสงค์ที่ ๔.๑	การจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๔.๒	ฐานข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๔.๓	การเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๔.๔	การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๔.๕	การสร้างความรู้ความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมผ่านการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ

ด้าน ๕ : ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หมวดคุณภาพสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ

เป้าประสงค์ที่ ๕.๑	การให้บริการด้านการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างน่าพึงพอใจ
เป้าประสงค์ที่ ๕.๒	นักสื่อความหมายมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๕.๓	จุดบริการท่องเที่ยวมีคุณภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๕.๔	การติดต่อประสานงานด้านบริการมีประสิทธิภาพ

หมวดการเตรียมความพร้อมเรื่องความปลอดภัย

เป้าประสงค์ที่ ๕.๕	เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวมีความปลอดภัย
เป้าประสงค์ที่ ๕.๖	จุดบริการท่องเที่ยวมีความปลอดภัย
เป้าประสงค์ที่ ๕.๗	การบริหารจัดการเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ ๕.๘	การบริหารจัดการกรณีฉุกเฉินมีประสิทธิภาพ

ด้าน ๖: ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการ เข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก

เป้าประสงค์ที่ ๖.๑	การทำงานร่วมกันของชุมชนผู้ประกอบการนำเที่ยว
เป้าประสงค์ที่ ๖.๒	การบริการของผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอกต่อชุมชน

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๒.๔.๑ ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

Xie Philip Feifan^{๓๓} กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและนำพาผู้คนจากดินแดนและชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันมาพบปะซึ่งกันและกัน

Greg Richards^{๓๔} การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ภูมูจสำคัญและเป็คุณลักษณะชั้นนำของสิ่งที่ได้รับการเรียกว่า การท่องเที่ยวใหม่ มีความยืดหยุ่น มีความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรมมี

^{๓๓} Xie Philip Feifan, VISITORS' PERCEPTIONS OF AUTHENTICITY AT A RURAL HERITAGE FESTIVAL: A CASE STUDY, Event Management, 2004, p.78.

^{๓๔} Greg Richards, Creating a New Tourism? In tourism I culture : Debats del Congres de Turisme Cultural, 2001. P. 98.

ลักษณะเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยว นั่นคือสิ่งที่แทนที่การท่องเที่ยวแบบเดิมที่เป็นการท่องเที่ยวแบบมวลชน

Gómez-Martín^{๓๕} ได้กล่าวว่า การสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนคนหนึ่งนั้น เกิดจากความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรม การดำรงชีวิตรวมถึงขนบธรรมเนียมที่แตกต่างไปจากที่อาศัยอยู่ที่อยู่เดิม เพราะส่วนใหญ่มนุษย์เรามากมีสัญชาตญาณของความอยากรู้อยากเห็นในตัวเองอยู่เสมอ

ปรัชญาพร พัฒนผล^{๓๖} ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้เดินทางท่องเที่ยวตั้งใจจะเดินทางให้เป็นจุดมุ่งหมายปลายทาง จะทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเรียนรู้ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวสนใจจะไปท่องเที่ยวและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปะวัฒนธรรม รวมถึงพิพิธภัณฑ์ทุกประเภท

วริศรา บุญสมเกียรติ^{๓๗} ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าหมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรีรวมทั้งงานเทศกาล ประเพณีจากการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กล่าวสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น เกิดจากความสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแต่ละถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้ จะก่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้เจริญงอกงาม วิถีชีวิตและพฤติกรรม และสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน

๒.๔.๒ หลักของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีนักวิชาการ ได้ให้อธิบายหลักของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังนี้

ธฤชวรรณ มาตกุล^{๓๘} กล่าวว่า การท่องเที่ยวรูปแบบนี้จัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เนื่องในเทศกาลต่าง ๆ เป็นการสืบ

^{๓๕} Gómez-Martín, *Tourism demand and atmospheric parameters: non-intrusive observation techniques*. University of Barcelona, (Spain. Gómez-Martín) 2012. P. 65.

^{๓๖} ปรัชญาพร พัฒนผล, *การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรี*, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ, ๒๕๕๔, หน้า ๓๓.

^{๓๗} วริศรา บุญสมเกียรติ, *แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช: วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดธาตุน้อย และโบราณสถานวัดโมคลาน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*, กรุงเทพฯ, ๒๕๕๕, หน้า ๕๕.

^{๓๘} ธฤชวรรณ มาตกุล, *แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีสานกรณีศึกษา วัดศิลาอาสน์ (ภูพระ) จังหวัดชัยภูมิ*, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น, ๒๕๕๖, หน้า ๖๖.

ทอดและรักษามรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นไว้โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่นซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ คือ

๑) เป็นประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่เด่นของแต่ละท้องถิ่นและสมควรที่จะดำรงรักษาไว้สืบต่อไป

๒) เจ้าของพื้นที่ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งด้านการวางแผนการจัดการและการอนุรักษ์

๓) มีวิทยากรและมัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่น

๔) มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับทั้งความรู้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความประทับใจและประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเดิม

จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ^{๓๙} ได้กล่าวถึงหลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ประกอบด้วย ๔ ประการ ดังนี้

๑) การท่องเที่ยวที่มีการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญ รวมถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ ประวัติความเป็นมาทรัพยากรของวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวนั้น เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูลต่างเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวนั้น ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

๒) การท่องเที่ยวที่มีการสร้างหรือส่งเสริมให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหรือจัดการทรัพยากรท้องถิ่นของตนเองทั้งยังได้รับผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวในลักษณะต่าง ๆ เช่น การมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นคอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การให้บริการที่พักที่เป็นแบบโฮมสเตย์ การบริการร้านอาหารที่เป็นอาหารพื้นเมือง เป็นต้น

๓) การท่องเที่ยวที่ให้ความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม พร้อมทั้งกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยาวนานและยั่งยืน

๔) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน หรือของชุมชนอื่น ให้เกียรติทุกคนเท่าเทียมกัน

จากการศึกษาเกี่ยวกับหลักของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สรุปได้ว่า หลักเกณฑ์ที่สำคัญคือประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่เด่นของแต่ละท้องถิ่นและสมควรที่จะดำรงรักษาไว้ เจ้าของพื้นที่ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งด้านการวางแผน การจัดการและการอนุรักษ์ มีวิทยากรและมัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่น มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับทั้งความรู้ความสนุกสนานเพลิดเพลินความประทับใจและประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเดิม

^{๓๙} จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ, ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดโสธรวรารามวิหารจังหวัดฉะเชิงเทรา, มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี, ๒๕๕๔. หน้า ๔๔.

๒.๔.๓ ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีนักวิชาการ ได้ให้อธิบายลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังนี้

อาภาวดี ทับสิริกซ์^{๔๐} ได้อธิบายว่า ทุกสังคมต้องมีวัฒนธรรมและวัฒนธรรมของแต่ละสังคมย่อมมีลักษณะเฉพาะที่แสดงออกให้ปรากฏจนทำให้บางท่านใช้ขอบเขตของวัฒนธรรมเป็นเครื่องแบ่งอาณาเขตประเทศชาติได้ลักษณะของวัฒนธรรมจะประกอบไปด้วย

๑) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสิ่งช่วยในการดำเนินชีวิตทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นล้วนเป็นวัฒนธรรม

๒) วัฒนธรรม เป็นผลรวมหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น ความรู้ความเชื่อวิถีในการดำเนินชีวิต สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ

๓) วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้วัฒนธรรมมิใช่เกิดขึ้นเอง โดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อนและลักษณะข้อนี้เองที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์ กล่าวคือพฤติกรรมส่วนใหญ่ของสัตว์เกิดจากการเร้าของสัญชาตญาณ ส่วนมนุษย์นั้นมีสมองอันทรงคุณภาพจึงสามารถรู้จักคิดถ่ายทอดและเรียนรู้ กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้น จากการที่มีการติดต่อกับบุคคลอื่นในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นลักษณะที่สำหรัยยิ่งของวัฒนธรรม

๔) วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นมรดกของสังคมเป็นผลของการถ่ายทอด การเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการดังกล่าว คือการสื่อสารโดยสัญลักษณ์ ได้แก่การที่มนุษย์มีภาษาใช้ที่แน่นอน ซึ่งมีส่วนช่วยให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรม จากคนรุ่นก่อน ๆ ดำเนินสืบเนื่องกันมามิขาดสาย ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็น “มรดกแห่งสังคม”

๕) วัฒนธรรมมีลักษณะเป็น Super Organic หมายถึง สิ่งที่เป็นปรากฏการณ์อย่างเดียวกันในทางกายภาพหรือทางชีวภาพนั้นอาจเป็นปรากฏการณ์ที่แตกต่างกันไปในแง่ของวัฒนธรรม กล่าวคือของสิ่งหนึ่งอาจนำมาใช้ในความหมายที่ต่างกัน ออกไปในแต่ละสังคมทั้ง ๆ ที่ก็คือสิ่งเดียวกันนั่นเอง ตัวอย่างเช่น ลิ้นเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของทุกคนชาวทิเบตนา มาใช้แสดงออกซึ่งความเคารพนับถือด้วยการแลบลิ้นส่วนชาวไทยกลับถือเป็นการแสดงที่ไม่สุภาพ เป็นต้น

๖) วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต หรือแบบแผนการดำรงชีวิตของมนุษย์ นอกจากนี้ วัฒนธรรมเป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกเรียนรู้การถ่ายทอดไปด้วยการสั่งสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม

^{๔๐} อาภาวดี ทับสิริกซ์, การพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวญ้อกร อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น, ๒๕๕๕, หน้า ๕๕.

๗) เป็นผลจากการช่วยกัน สร้างสรรค์ของมนุษย์และได้มีการปรับปรุงตัดแปลงสิ่งใดที่ไม่ดี หรือล้าสมัยก็เลิกใช้ไป สิ่งใดที่ดีก็ยังคงเอาไว้ใช้ต่อไป เช่น การเพาะปลูกเดิมใช้แรงสัตว์ต่อมาเห็นว่า เป็นวิธีที่ล่าช้าและล้าสมัยจึงประดิษฐ์หรือซื้อเครื่องมือเครื่องจักรมาใช้ในงานเพาะปลูกทำให้ผลผลิต มากขึ้น

๘) วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงและมีการปรับตัว

๙) วัฒนธรรมมิใช่เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่เป็นของส่วนรวมสิ่งที่จะถือว่าเป็น วัฒนธรรมได้จะต้องเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับถือปฏิบัติมิใช่เฉพาะคนใดคนหนึ่งยอมรับถือปฏิบัติเท่านั้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สรุปได้ว่า ลักษณะของการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ เป็นลักษณะพฤติกรรมที่เกิดจากการรวมตัวกันจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลจากการเรียนรู้ โดยมีทั้งกายภาพหรือทางชีวภาพ และวัฒนธรรมยังสามารถเปลี่ยนแปลงหรือมีการปรับเปลี่ยนได้ตามสภาวะต่าง ๆ โดยอาจจะเป็นในรู้ แบบการดำรงชีวิตของสังคมนั้น ๆ อีกด้วย

๒.๔.๔ องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มี นักวิชาการ ได้ให้ อธิบายองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังนี้

อาภาวดี ทับสิริรักษ์^{๔๑} ได้อธิบายว่า วัฒนธรรมประกอบด้วยองค์ประกอบสำหรับ ดังนี้

๑) องค์วัตถุ (Instrumental and Symbolic Objects) คือ วัฒนธรรมวัตถุที่สามารถ สัมผัสจับต้องได้และมีรูปร่าง เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สนามกีฬา วัดและส่วนที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ภาษา สัญลักษณ์ในการติดต่อสื่อความหมาย เป็นต้น

๒) องค์การ (Association or Organization) หมายถึง การร่วมกันตั้งแต่ ๒ ขึ้นไป โดยมี ความสัมพันธ์ร่วมกันไม่ว่าจะในด้านการงานหรือด้านอื่น ๆ โดยความสัมพันธ์เหล่านี้จะต้องการ กฎระเบียบ หรือข้อบังคับ เพื่อให้กลุ่มเหล่านี้สามารถอยู่ร่วมกันได้

๓) องค์พิธีการ (Usage) เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น พิธีกรรม ต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องการเกิด หมั้น แต่งงาน บวชนาค ตาย ปลูกบ้าน ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

๔) องค์คติ (Concepts) หมายถึง ความเชื่อต่าง ๆ ของบุคคล โดยความเชื่อของบแต่ละ บุคคลก็ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม เพราะบุคคลหนึ่งบุคคลจะเกิดความเชื่อได้นั้น ต้องเกิดจากการอบรม สอนสั่งตั้งแต่เล็กจนโต โดยแต่ละจังหวัด แต่ละภาค ก็จะมี ความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป แม้แต่ความ เชื่อของคนต่างเชื้อชาติก็จะมี ความเชื่อไม่เหมือนกันคนประเทศ

^{๔๑} อาภาวดี ทับสิริรักษ์, การพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวญ้ออุย อำเภอสทิต จังหวัดชัยภูมิ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น, ๒๕๕๕, หน้า ๕๕.

ปรัชญาพร พัฒนผล^{๔๒} ได้นำเสนอองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไว้ ๖ ด้านดังต่อไปนี้

องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย ๑๐ องค์ประกอบ คือ

- ๑.๑) ประวัติศาสตร์ความเป็นมา
- ๑.๒) หลักฐานทางประวัติศาสตร์
- ๑.๓) สิ่งปลูกสร้าง หรือสถานที่ทางประวัติศาสตร์
- ๑.๔) ศิลปะของแต่ละยุคแต่ละสมัย
- ๑.๕) พิธีกรรม และศาสนา
- ๑.๖) เครื่องดนตรีในสมัยเก่า และมหรสพต่าง ๆ ในอดีต
- ๑.๗) การสื่อสารและการศึกษาในอดีต
- ๑.๘) เครื่องแต่งกาย ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ในอดีต
- ๑.๙) วัฒนธรรมประเพณีในอดีต
- ๑.๑๐) เทคโนโลยีต่าง ๆ ในอดีต

๒) องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการทางธรรมชาติซึ่งประกอบไปด้วยความสนใจ ความตั้งใจ และความมุ่งมั่นที่จะศึกษาสิ่งแวดล้อม

๓) องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว คือ สถานที่ที่คอยให้บริการนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจของฝาก และธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทั้งหมด

๔) องค์ประกอบการตลาดท่องเที่ยว คือ สถานที่ที่เป็นร้านค้าหลาย ๆ ร้านมาวางจำหน่ายรวมกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินเลือกซื้อสินค้าที่ต้องการ

๕) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น คือ ประกอบด้วย ประชาชนในชุมชน และผู้นำชุมชน ซึ่งจะต้องมีการปกครองกันตามกฎระเบียบ เพื่อคนจำนวนมากอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

๖) องค์ประกอบการสร้างจิตสำนึกกับการท่องเที่ยว คือ การปลูกฝังให้คนในสถานที่ท่องเที่ยวช่วยกันรักษา และดูแลให้มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสะอาด ปลอดภัย และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อให้สถานที่นั้น ๆ เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวต่อไปในระยะยาว

จากการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบด้วยด้านต่าง ๆ หลายด้าน เช่น ด้าน

^{๔๒} ปรัชญาพร พัฒนผล, พัฒนผลการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ, ๒๕๕๔, หน้า ๕๖.

แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา หลักรฐานต่าง ๆ พิธีกรรม เป็นต้น ด้านสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวกับกาเรียนรู้จากธรรมชาติ ด้านธุรกิจท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับ สถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร ด้านการตลาดท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้สามารถเข้าถึงสินค้าและบริการได้ดีที่สุด ด้านการร่วมมือของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุดเพื่อสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไปได้ด้านการสร้างจิตสำนึก เพื่อการสร้างให้คนในชุมชนตลอดจนถึงนักท่องเที่ยวรักษาและดูแลสถานที่นั้นๆ ให้คงความเป็นธรรมชาติของสถานที่ไว้เสมอ

๒.๔.๕ ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามี นักวิชาการ ได้ให้อธิบายประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

อภาวดี ทับสิริกษ^{๔๓} ได้เสนอประเภทของวัฒนธรรม โดยแบ่งประเภทของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

๑) วัฒนธรรมวัตถุ (Material Culture) คือ อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น เครื่องใช้ในครัวเรือนยานพาหนะ เป็นต้น

๒) วัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุ (Non Material Culture) หมายถึง ความเชื่อของท้องถิ่นต่าง ๆ ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมของแต่ละพื้นที่ ล้วนเป็นวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ

จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ^{๔๔} กล่าวว่า ได้แบ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็น ๕ ประเภทได้แก่

๑) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ทางประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ทางประวัติศาสตร์ โดยได้รับความรู้และความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานควบคู่ไปด้วย

๒) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยว เพื่อไปเรียนรู้ ประเพณี และวัฒนธรรมของชนพื้นเมือง ณ สถานที่นั้น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด ทศนคติร่วมกัน

๓) การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท (Rural Tourism/ Village Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลความเจริญ ว่ากลุ่มคนเหล่านั้นมีความเป็นอยู่อย่างไร ใช้อะไรบ้างในการดำเนินอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีและแลกเปลี่ยนความคิดทศนคติในการใช้ชีวิตกัน

^{๔๓} อ่างแล้ว, อภาวดี ทับสิริกษ, การพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวนัญญกรอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ, หน้า ๕๕.

^{๔๔} จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ, ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดโสธรวรารามวิหารจังหวัดฉะเชิงเทรา, มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี, ๒๕๕๔, หน้า ๕๒.

๔) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือเพื่อไปชมการแข่งขันการกีฬา โดยกิจกรรมเหล่านั้นเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจ และเกิดความสนุกสนานกับกิจกรรมทางการกีฬา

๕) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การทางเดินไปรับบรรยากาศดี ๆ นอกเมืองหลวง หรือการเดินทางเพื่อไปรักษาตัวในสถานที่ต่าง ๆ

๒.๔.๖ เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีนักวิชาการ ได้ให้อธิบายเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมดังนี้

Richards^{๔๕} กล่าวถึง เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมว่ามีขอบเขตที่กว้างมากเพราะประกอบด้วยองค์ประกอบหลาย ๆ ด้านที่แตกต่างกัน ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์รูปแบบการเดินทางที่หลากหลาย รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใหม่ ในเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์สามารถแบ่งเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม ดังนี้

๑) ระดับท้องถิ่น เช่น เส้นทางวรรณคดีที่ดับลิน ประเทศเยอรมัน (Literary Dublin) หรือเส้นทางเทศกาลคูมาราที่กาฐมัณฑุ ประเทศเนปาล (The Kumara Festival Route in Katmandu)

๒) ระดับภูมิภาค, ระดับแคว้น เช่น เส้นทางไวน์ในประเทศฝรั่งเศส (Rue de vins) หรือถนนสายโรแมนติกในประเทศเยอรมัน (The Romantische Strasse)

๓) ระดับชาติ เช่น เส้นทางจากเทือกเขาแอลป์สู่ทะเลบอลติกในประเทศเยอรมัน (Thoughtform the Alps to the Baltic Sea”) เป็นต้น

๔) ระดับนานาชาติ เช่น เส้นทางสายไหม หรือ เส้นทางของเมืองฮันเซียติก (The route of Hanseatic Towns) นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการเดินทางอีกหลายประเภทในการท่องเที่ยววัฒนธรรมซึ่งในหนึ่งองค์ประกอบของการเดินทางท่องเที่ยวอาจมีวิธีการเดินทางที่หลากหลาย ได้แก่

๑) การเดินทางท่องเที่ยวโดยการเดินเท้า โดยมากแล้วจะอยู่ในเส้นทางศึกษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเช่น A close-up of Porto

๒) การเดินทางท่องเที่ยวโดยการใช้บริการขนส่งสาธารณะในการเดินทาง โดยมากจะใช้ในเมืองใหญ่ ๆ

^{๔๕} Richards, R. E., *Everyday creativity and new views of human nature*, Psychological, 2007, p.99.

๓) การเดินทางท่องเที่ยวโดยใช้รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ เป็นที่นิยมมากในภูมิภาคอเมริกาเหนือ เช่น the Tennessee Scenic Highway หรือ The Lewis and Clark Trail เป็นต้น

๔) การเดินทางท่องเที่ยวโดยใช้รถจักรยาน โดยต้องเป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อกับรถยนต์หรือเส้นทางเดินเท้า แต่การใช้รถจักรยานต้องพัฒนาถนนให้มีเส้นทางสำหรับรถจักรยาน โดยเฉพาะเพื่อความปลอดภัยของผู้ปั่นจักรยาน

๕) การเดินทางท่องเที่ยวโดยการขี่ม้าซึ่งในปัจจุบันมีอยู่ไม่มากและมีโอกาสที่จะพัฒนาได้อีก

๖) การชมทิวทัศน์ใต้ท้องทะเลโดยใช้เรือที่พื้นเป็นกระจกเป็นพาหนะในการเดินทาง นักท่องเที่ยวสามารถเห็นทิวทัศน์ใต้ท้องทะเลได้จากในเรือ

๒.๔.๗ นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามี นักวิชาการ ได้ให้อธิบายนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

ธฤชวรรณ มาตกุล^{๔๖} ได้กล่าวถึงนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นกลไกซึ่งแยกจากกันท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ออกจากกันท่องเที่ยวทั่วไปได้อย่างชัดเจน ตั้งแต่อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจโลกทัศน์รสนิยม และความสนใจก่อนไปทางการศึกษา ทำให้อยากรู้ อยากเห็นความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสถานที่ที่ไปพบเห็น เพื่อเปรียบเทียบกับบ้านเมืองตน สะท้อนถึงความเป็นนัคิด นักแสวงประสบการณ์เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตมากกว่า จะสนุกเพียงอย่างเดียว โดยคำนึงถึงผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใดต่อชุมชนหรือประเทศที่ตนเข้าไปเที่ยว นอกจากนี้นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นผู้พร้อมจ่ายค่าบริการต่าง ๆ ในอัตราสูงกว่านักท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป และให้ความสนใจต่อผลกระทบทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของสถานที่ที่เขาเข้าเยี่ยมชมด้วย

๑) คุณสมบัติของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพอสรุปได้ดังนี้คือ

๑.๑) เป็นผู้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวยังท้องถิ่นใดแล้ว ก็มีความประสงค์ที่จะสร้างสัมพันธภาพร่วมกัน และเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กับชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

๑.๒) เป็นผู้ที่ไม่รู้ใฝ่เรียน เพื่อเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยว เพิ่มพูนคุณภาพชีวิตเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมของผู้คน และระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้น ๆ

^{๔๖} อ่างแล้ว, ธฤชวรรณ มาตกุล, แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อีสานกรณศึกษา วัตศลาอาสน์ (ภู่พระ) จังหวัดชัยภูมิ หน้า ๖๖.

๑.๓) เป็นผู้มีความประทับใจ ตื่นเต้น ซาบซึ้งและแปลกใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้ไปชม เช่น ชมโบราณสถาน การแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน เรียนรู้การทำอาหาร เป็นต้น

๑.๔) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ มีความต้องการความปลอดภัยต่อการเดินทางต้องการที่พักสะอาดต้องการอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ

๑.๕) เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกต่อการรักษาคุณค่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งยังมีความห่วงใยต่อการเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม

๒) คุณสมบัติของมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพอสรุปได้ ดังต่อไปนี้คือ

๒.๑) เป็นผู้มีความรู้ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นอย่างดี

๒.๒) เป็นผู้มีความสามารถในการสื่อความหมายและการสื่อสารที่ดีโดยเฉพาะภาษาต่างประเทศ

๒.๓) เป็นผู้มีความบุคลิกภาพและความประพฤติดี สามารถสร้างความศรัทธาความประทับใจ และเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวโดยการแต่งกายการวางตัวการเอาใจใส่และการตรงต่อเวลา อีกทั้งรู้จักหวั่นไหวการทำการกิจกรรมและมีสุขภาพแข็งแรง

๒.๔) เป็นผู้ที่ไม่เผลอเผลอรู้ช่างสังเกต และมีความคิดสร้างสรรค์

๒.๕) เป็นผู้รักและรู้คุณค่าศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

จากการศึกษาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ มีความประสงค์ที่จะสร้างสัมพันธ์ภาพร่วมกัน และเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กับชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นผู้ที่ไม่รู้ไม่เรียน เพื่อเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยว เพิ่มพูนคุณภาพชีวิต เป็นผู้มีความประทับใจ ตื่นเต้น ซาบซึ้งและแปลกใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ มีความต้องการความปลอดภัยต่อการเดินทาง เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกต่อการรักษาคุณค่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

๒.๕ แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

๒.๕.๑ ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามี นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังนี้

แสงสรรค์ ภูมิสถาน^{๔๗} กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นแนวคิดและหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่หลายประเทศได้นำไปประยุกต์ในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว เพราะเป้าหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ คุณภาพและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม คุณภาพของการประสบการณ์การท่องเที่ยวและคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น

สุถิ สิริฐศรี^{๔๘} ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนคือ การบริหารการท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง มีการจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่นและเอกลักษณ์ของธรรมชาติ

อรรธรณ เกิดจันทร์^{๔๙} ได้อธิบายความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่า คือ การดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีอยู่อย่างยั่งยืน และระยะยาว และต้องช่วยกันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรมต่อนักท่องเที่ยวและเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว

ราณี อิลิชัยกุล^{๕๐} กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทางธรรมชาติ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น การสร้างประสบการณ์ที่ดีให้นักท่องเที่ยวต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน

จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ^{๕๑} กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการอื่น ๆ ในปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้ต้องดำเนินการด้วยความสามารถของชาติชุมชนชนบทธรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของ

^{๔๗} แสงสรรค์ ภูมิสถาน, ความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมของผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ, ๒๕๕๘, หน้า ๖๕.

^{๔๘} สุถิ สิริฐศรี แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกนอ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ, ๒๕๕๗, หน้า ๖๔.

^{๔๙} อรรธรณ เกิดจันทร์, การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคกนอ จังหวัดสมุทรสงคราม, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ, ๒๕๕๗, หน้า ๔๖.

^{๕๐} ราณี อิลิชัยกุล, เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เฉพาะอาชีพมัคคุเทศก์และการบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว, ๒๕๕๗, หน้า ๗๕.

^{๕๑} จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ, ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดโสธรวรารามวิหารจังหวัดฉะเชิงเทรา, มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี, ๒๕๕๔, หน้า ๗๓.

คนในชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตของคนในชุมชน จะต้องส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาค

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน^{๕๒} ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีลักษณะของการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่ดีได้ เข้าใจคุณค่าอันสูงส่งของวัฒนธรรมนั้น จะเป็นสิ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ทำให้คนไทยมีความรู้มากขึ้น ได้รายได้จากความรู้และนักท่องเที่ยวได้อรรถประโยชน์จากพุทธศาสนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้มีคุณภาพของการพัฒนาเกิดขึ้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กล่าวสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับชุมชนทั้งด้านบุคลากร ทรัพยากรธรรมชาติ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นของแต่ละชุมชน เพื่อให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวภายนอกให้เกิดความประทับใจและพึงพอใจ เมื่อมาสัมผัสภายในชุมชน หัวใจของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับชุมชน ต้องเกิดจากการบริหารจัดการในระดับผู้นำชุมชนนั้น ๆ ไม่ใช่ขายทุนหรือตัวแทนจากภายนอกเพราะรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวจะกลับไปกระจายคืนสู่คนและทรัพยากรต่างๆ ในชุมชนนั้น ๆ อย่างเท่าเทียม เปรียบเสมือนคนในชุมชนล้วนเป็นเจ้าของ และจะเกิดการร่วมแรงร่วมใจสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้สำเร็จ โดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่นและเอกลักษณ์ของธรรมชาติ

๒.๕.๒ ความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามี นักวิชาการ ได้ อธิบายความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ดังนี้

The World Trade Organization (WTO)^{๕๓} การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถนำมาเป็นกลยุทธ์สำคัญในการแก้ปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศได้เนื่องจาก

๑) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเองที่มีความต้องการที่จะท่องเที่ยว ทำให้มีรายได้หมุนเวียนในประเทศอย่างมากมาย

๒) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ส่งผลให้เกิดการจ้างงานที่เพิ่มมากขึ้น และเงินไหลเวียนมากยิ่งขึ้น เพราะทำให้เกิดการค้าขายระหว่างประเทศ

^{๕๒} สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, (กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์), ๒๕๕๔, หน้า ๖๗.

^{๕๓} The World Trade Organization (WTO), WORLD TRADE REPORT, 2004.

๓) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทำให้เกิดการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น ไม่ว่าจะด้านความสะอาด ความปลอดภัย ความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งทำให้คนในท้องถิ่นเกิดรายได้

๔) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทำให้เกิดอุตสาหกรรมท้องถิ่น เช่น ร้านค้าขายของต่าง ๆ ในสถานที่ท่องเที่ยว ไม่ว่าจะธุรกิจที่พัก ธุรกิจสิ่งอำนวยความสะดวกร้านค้าขายของฝาก

๕) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทำให้มนุษย์มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากยิ่งขึ้น เพราะชาวบ้านในพื้นที่การท่องเที่ยวจะรู้จักรักษาและดูแลสิ่งแวดล้อมที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเก่า ๆ ก็ไม่หายไป หรือถูกทำลายไป และยังโอกาสที่จะมีสถานที่ท่องเที่ยวใหม่เพิ่มขึ้นอีก

จากการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กล่าวสรุป ได้ว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถนำมาเป็นกลยุทธ์สำคัญในการแก้ปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศได้ โดยจำแนกออกเป็น ๕ ประการ คือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทำให้มีรายได้หมุนเวียนในประเทศซึ่งถือเป็นการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดการจ้างงานและส่งผลถึงการเพิ่มรายได้ให้แก่ประเทศและก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะได้รับปรับปรุงและดูแลอย่างทั่วถึง ส่งผลให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่องแก่คนชุมชน เช่น การผลิตผลผลิตทางการเกษตร การขายอาหาร การขายของที่ระลึก การบริการที่พัก การนันทนาการ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทำให้มนุษย์มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเหลือเก็บไว้ใช้ได้อย่างยาวนานเนื่องจากกันท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม

๒.๕.๓ หลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)

การศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามี นักวิชาการ ได้อธิบายหลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ไว้ดังนี้

The World Trade Organization (WTO) ^{๕๔} หลักการและแนวคิดที่สำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในคำจำกัดความของ WTO จึงประกอบด้วย

๑) การท่องเที่ยวต้องตระหนักและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

๒) การเคารพในสังคม วัฒนธรรมและประเพณีของประชาชนพื้นเมือง รวมไปถึงการรู้จักปรับตัวและเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละชุมชน

๓) การสร้างความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรก่อให้เกิดการกระจายของรายได้อย่างเป็นธรรมและเข้าถึงแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว (tourism stakeholder) นอกจากนี้ ยังควรที่จะก่อให้เกิดการจ้างงานและการสร้างรายได้ให้กับชุมชน

^{๕๔} Adid, The World Trade Organization (WTO), WORLD TRADE REPORT, 2004.

ท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนร่วมสำหรับ ในการช่วยลดความยากจนในท้องถิ่นด้วยนอกจากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรสร้างความร่วมมือของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวเพื่อให้คนในพื้นที่การท่องเที่ยวรู้จักรักษาสถานที่ท่องเที่ยวและช่วยกันดูแลนักท่องเที่ยวให้อยากจะกลับมาเที่ยวประเทศไทยในครั้งต่อ ๆ ไป

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน^{๕๕} กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) ซึ่งเป็นกระแสความคิดหลักของโลกในช่วง ๒ ทศวรรษที่ผ่านมา และได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมการว่า ด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) มีหลักการดังต่อไปนี้

๑) ช่วยกันดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สถานที่ท่องเที่ยวสามารถตั้งอยู่ ไม่ถูกทำลายหรือสูญหายไป

๒) ช่วยใช้ทรัพยากรให้ลดน้อยลง เป็นการช่วยลดอัตราการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้น้อยลง เพื่อให้ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

๓) เป็นโอกาสให้คนในพื้นที่มีรายได้และผลประโยชน์ จากการสถานที่ท่องเที่ยว

๔) มีการประชุมปรึกษากันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ตั้งแต่ภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการวางแผนงาน การจัดสรรงบประมาณ บริหารงาน และการจัดการทรัพยากรให้สมบูรณ์

๕) มีการสร้างเครือข่ายเพื่อการศึกษาวิจัย และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ออกไปในหมู่ประชาชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

อรรถวรรณ เกิดจันทร์^{๕๖} ได้เสนอหลักการในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ไว้ดัง

๑) การอนุรักษ์และลดการใช้ทรัพยากรให้น้อยลง (Using Resource Sustainable) เป็นช่วยกันลดการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาใช้ เพื่อที่จะให้มีทรัพยากรธรรมชาติให้ใช้เป็นระยะยาว

๒) ลดของเสียจากการบริโภคที่ไม่จำเป็น (Reducing Over-consumption and Waste) เป็นการช่วยเหลือในการดูแล พัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยวทางอ้อม ทำให้มีทรัพยากรการท่องเที่ยวใช้อย่างยาวนาน

๓) ดูแลและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ (Maintaining Diversity) เป็นการช่วยเหลือของคนในพื้นที่ที่จะให้ความร่วมมือในการดูแลและช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

^{๕๕} อ่างแล้ว, สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๕๔, หน้า ๖๙.

^{๕๖} อรรถวรรณ เกิดจันทร์, การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโค่น จังหวัดสมุทรสงคราม, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพฯ, ๒๕๕๗, หน้า ๗๕.

๔) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติการพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยว

๕) การท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมนันทนาการรองรับ (Supporting Local Economic) เป็นสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสถานที่ท่องเที่ยว ให้มีความน่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้น จากการจัดกิจกรรมร่วมกับการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ

๖) ความร่วมชุมชนในท้องถิ่น (Involving Local Communities) ในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชน และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการการท่องเที่ยว

๗. การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่นองค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง (Consulting Stakeholders and the Public) เพื่อลดข้อขัดแย้ง และร่วมแก้ปัญหา

๘. เป็นการฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่นทุก ๆ ระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

๙. ข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) อีกทั้งเป็นการช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง

๑๐. การวิจัยและติดตามผล (Undertaking Research) เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

อานนท์ สีดาเพ็ง^{๕๗} การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังกล่าว สามารถนำมาแปลงเป็นหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ ๑๐ ประการ ดังนี้

๑) การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Using resource sustainable) เป็นการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งในส่วนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญ และเน้นการทำธุรกิจในระยะยาวเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรให้มีการใช้ยาวนานขึ้น

๒) การลดการบริโภคและการลดของเสียที่เกินความจำเป็น (Reducing over consumption and waste) จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทานุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาวและเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย

๓) การรักษาความหลากหลาย (Maintaining diversity) เป็นการรักษาและส่งเสริมความ

^{๕๗} อานนท์ สีดาเพ็ง, รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม, มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี, ๒๕๕๙, หน้า ๓๗.

หลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม อันจะช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต

๔) การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในการวางแผน (Integrating tourism into planning) เป็นเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้การท่องเที่ยวได้รับการวิเคราะห์หาข้อดีและข้อเสีย เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นอย่างตรงจุด

๕) การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting local economic) เป็นสร้างรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่น เพื่อเป็นการสร้างความร่วมกับคนในท้องถิ่น ให้เกิดจิตสำนึกที่อยากดูแลสถานที่ท่องเที่ยว

๖) ส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving local communities) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชนและสิ่งแวดล้อม

๗) การปรึกษากันระหว่างผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน (Consulting stakeholders and the public) เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา

๘) การฝึกอบรมบุคลากร (Training staff) เป็นการฝึกอบรมบุคลากร ให้มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด

๙) การตอบสนองการตลาดท่องเที่ยว (Marketing tourism responsibly) เป็นการจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

๑๐) การวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ (Undertaking research) เป็นการวิจัยและติดตามผลเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

Rogers Anthea & Slinn^{๕๘} การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีหลักการสำหรับอยู่ ๔ ประการ ดังนี้

๑) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้สามารถจัดความจนและความลำบากเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือแม้แต่ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ควรจะมีวิธีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย เช่น การจัดการด้านการโรงแรมจะต้องรวมค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำเสีย และการลดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในบริเวณข้างเคียงด้วย

^{๕๘} Rogers Anthea & Slinn, J., *Tourism : Management of Facilities*, Singapore, 1993, p 78.

๒) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสังคม หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสนับสนุนให้ประชาชนไม่ใช่ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยและอยู่ในขีดจำกัดของทรัพยากรนั้น ๆ ที่จะรองรับได้อีกทั้งยังมีการส่งเสริมและพัฒนาารูปแบบการนาของเสียกลับมาใช้อีกเพื่อเป็นการประหยัดและการสร้างสมดุลให้กับธรรมชาติ

๓) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่ ต้องสนับสนุนการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจแก่ชุมชนและไม่ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อชุมชน รวมทั้งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีกับคนรุ่นหลังต่อไป

๔) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การท่องเที่ยว ต้องมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการบำรุงรักษาและใช้งานที่อยู่ในขอบเขตหากใช้ทรัพยากรการ ท่องเที่ยวจนหมดสิ้นไป หรือใช้จนเสื่อมโทรมอาจทำให้คนรุ่นหลังขาดโอกาสในการใช้ประโยชน์ต่อไป

Kikeri S Nellis J & Shirley M.^{๕๙} ได้นำเสนอ หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังต่อไปนี้

๑) อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบการพัฒนา เกี่ยวกับการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้ เพียงพอประหยัดและมีประสิทธิภาพอย่างที่สุด อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงคุณค่าของทรัพยากรเหล่านั้นที่มี ปัจจัยสำหรับประกอบอยู่ด้วย การพัฒนานั้นยังต้องคงความเป็นเอกลักษณ์เดิมไว้ให้มากที่สุดและเกิด ผลกระทบน้อยที่สุด โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีใหม่ ๆ การใช้ทรัพยากรอย่าง เหมาะสมสามารถทำให้ธุรกิจนั้นยืนยาวได้

๒) ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับลดการก่อของเสีย ผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและมี ประสิทธิภาพหรืออาจจะหาทรัพยากรที่มีความเหมือนกันมาใช้ทดแทนกันได้เพื่อเป็นการลดการใช้ ทรัพยากรที่อาจจะหมดสิ้นไป เช่น การใช้คอนกรีตแทนไม้ในการสร้างบ้าน เป็นต้น ส่วนการลดการก่อ ของเสีย เช่น ขยะต้องหาวิธีการจัดการโดยการแยกประเภทขยะ

๒.๑) ขยะแห่งอาณาจักรระบบการหมุนเวียนการใช้การใช้ซ้ำ และการแปรรูปกลับมาใช้ ประโยชน์ใหม่

๒.๒) ขยะที่สามารถนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์ได้ก็ควรนำไปทำปุ๋ย เพื่อให้ขยะเหล่านี้เกิด ประโยชน์สูงสุด

๓) รักษาและพัฒนาธรรมชาติทางสังคม และวัฒนธรรม ซึ่งประกอบไปด้วย

^{๕๙}Kikeri S Nellis J & Shirley M., Privatization: the lessons of experience, The World Bank, 1992, p.99.

๓.๑) การเพิ่มคุณค่า เช่น แหล่งท่องเที่ยวน้ำตก อาจเพิ่มกิจกรรมการดูนก ฝึเสือ หรือปีนหน้าผา หรือหมู่บ้านวัฒนธรรมและแหล่งโบราณคดีอาจเพิ่มกิจกรรมการนั่งเกวียนเทียมวัว การทำเส้นทางจักรยานให้นักท่องเที่ยวขี่ชมรอบหมู่บ้าน เป็นต้น

๓.๒) การเพิ่มมาตรฐานการบริการ เช่น การส่งบุคลากรไปอบรมด้านต่าง ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ มัคคุเทศก์ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้น หรือ กลับกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

๔) ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำตามแผนที่วางไว้แต่จะต้องประสานงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาควบคู่กัน ด้วยอาทิแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต. และเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น เพื่อให้การพัฒนาในสถานที่ท่องเที่ยวมีศักยภาพมากขึ้น

๕) ต้องใช้การท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจของท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เพื่อสรรหาทรัพยากรที่โดดเด่นของท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ได้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เป็นที่รู้จักมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการกระจายรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น เช่น การหาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมใหม่ ๆ ในแต่ละตำบลตามนโยบาย “๑ ตำบล ๑ ผลิตภัณฑ์” ทั้งนี้ เพื่อเป็นการขยายฐานเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย

๖) การมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบเป็นองค์รวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมทำในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น ร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์หรือเป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการท่องเที่ยวนอกจากนั้นยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

๗) หมั่นประชุม หรือปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับพหุภาคีได้แก่

๗.๑) ชุมชนในพื้นที่

๗.๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๗.๓. กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว

๗.๔) สถาบันการศึกษา

๗.๕) สถาบันการศาสนา

๗.๖) ประสานงานหน่วยงานทั้งราชการและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศักยภาพ

ของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อช่วยกันวางแผนและการประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว และช่วยกับแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น

๘) การจัดอบรมให้บุคลากรได้รับการพัฒนา ทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้เกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

๙) จัดเตรียมข้อมูลหรือคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของสถานที่นั้น ๆ ให้พร้อมและเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือน เพื่อความสะดวกในการศึกษาของ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน หรืออาจจะทำให้อยู่ในรูปของสื่ออื่น ๆ เช่น แผ่นพับ คู่มือท่องเที่ยว เป็นต้น

๑๐) ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและ ผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ใช้บริการ โดยตรง, การสอบถามความเห็นด้วยไปประเมินผล, การวิจัยตลาดการท่องเที่ยว

จากการศึกษาเกี่ยวกับหลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) กล่าวสรุป ได้ว่า หลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วย ๑๐ ประการ คือ อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอ ดีลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับลดการก่อของเสีย รักษาและส่งเสริมความ หลากหลายของธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรม ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องใช้การท่องเที่ยว ขยายฐานเศรษฐกิจของท้องถิ่น การมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น หมั่นประชุม หรือปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ โดยจัดให้มีการอบรม การส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบ ผลสำเร็จ จัดเตรียมข้อมูลหรือคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม และประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยว

๒.๕.๔ ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามี นักวิชาการ ได้ ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไว้ดังนี้

องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ^{๖๐} ได้ให้ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึง “รูปแบบของการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปใน อนาคต ต้องประนีประนอม ยอมลดทอนความสามารถ ในการที่จะตอบสนองความต้องการของ ตัวเอง”

^{๖๐} องค์การสหประชาชาติ(United Nations), แผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยเรื่องบทบาท ประชาชน, (กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณการพิมพ์) 1993, หน้า ๑๐๗.

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน)^{๖๑} ได้ให้ความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืนว่า “การพัฒนาแบบยั่งยืนหมายถึงการพัฒนาที่สนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่กระทบกระเทือนความสามารถของคนรุ่นต่อไป ในการที่จะสนองต่อความต้องการของตนเอง”

การพัฒนาที่ยั่งยืนในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินอกจากจะมุ่งเน้น “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา เน้นเศรษฐกิจพอเพียง เน้นชุมชนเข้มแข็ง และอื่น ๆ แล้วยังเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีจุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ “การพัฒนาที่ทำให้เกิดดุลยภาพของเศรษฐกิจสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ดีมีสุขของประชาชน”

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป ในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม และได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวที่กระจายไปในหลาย ๆ ภาคส่วน (The World Trade Organization (WTO), ๒๐๐๔) ประกอบไปด้วย ๑๐ ประการ คือ

๑) ใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า (Using resource sustainable) หมายถึง การรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อที่จะรู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในอัตราที่ไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดความเสียหาย ประกอบด้วย

๑.๑) การดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การช่วยกันของชุมชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้มีความยั่งยืน ต่อไปในระยะยาว

๑.๒) การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดอย่างเหมาะสมจะสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

๒) ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย (Reducing over-consumption and waste) ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผนการจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพหรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติและมีคุณภาพเหมือนกันใช้ทดแทนกันได้เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก ส่วนการลดของเสีย เช่น ขยะปฏิภูลต้องหาวิธีการจัดการโดยการแยก

^{๖๑} สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน), รายงาน ก ร ศี ก ซ า วิ จั ย ฉ บั บ ส ม บู ร ณ์ ร ื่ อ ง ก ร พั ฒ น า ที่ ยั ง ยื น (Sustainable Development), ภายใต้โครงการพัฒนากฎหมายภายในเพื่อรองรับการทำงานด้านประชาคมอาเซียน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 เสนอต่อ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๙, หน้า ๖๙.

ประเภทขยะขยะแห้งอาจนาระบบการหมุนเวียนการใช้ การใช้ซ้ำ และการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Reuse Renew Recycle)

๓) รักษาและพัฒนาธรรมชาติทางสังคม และวัฒนธรรม (Maintain diversity) เริ่มจากวางแผนในการดูแลรักษาให้แหล่งท่องเที่ยวคงอยู่ในระยะยาว และพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และกลับมาเที่ยวซ้ำอีก

๔) ความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating tourism into planning) ต้องมีการประสานแผนการพัฒนาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล, อบต.) แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาภูมิภาคจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวงกรมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

๕) นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting local economy) ต้องประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวให้มากขึ้นเป็นการสร้างรายกระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น

๖) การมีส่วนร่วมโดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving local communities) ต้องร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบเป็นองค์รวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวด้วยกัน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

๗) มีการประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting stakeholders and the public) ต้องมีการประสานกับประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ ร่วมประชุมหารือทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

จากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในด้านผลประโยชน์ที่ต่างกัน

๘) การพัฒนาบุคลากร (Training staff) ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้ การฝึกอบรมการส่งเจ้าหน้าที่ดูงานอย่างสม่ำเสมอ

๙) การเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว โดยการจัดทำคู่มือการท่องเที่ยว (Marketing tourism responsibly) เพื่อเป็นการโปรโมท และให้คำแนะนำแก่แหล่งท่องเที่ยว

๑๐) ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking research) มีความสำคัญอย่างมาก ในการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการประเมินผล และตรวจสอบ ทำให้รู้ถึงข้อบกพร่องในส่วนต่าง ๆ ทำให้แก้ไขได้ตรงจุด และตรงประเด็น

จุฬารัตน์ ทองเพ็ญ^{๖๒} ได้กล่าวถึง ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ คือแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน โดยพิจารณาจาก ๔ องค์ประกอบ คือ

- ๑) มีขอบเขตการท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยวอย่างชัดเจน
๒. ให้ความสำคัญแก่ชุมชนในท้องถิ่น ให้มีการร่วมมือกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว
- ๓) ทุกภาคส่วนต้องได้รับประโยชน์ร่วมกัน
- ๔) ต้องขึ้นตามความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในชนบท

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน กล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือ รูปแบบของการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบันโดยไม่กระทบกระเทือนความสามารถของคนรุ่นต่อไป ในการที่จะสนองตอบความต้องการของตนเองโดยมีหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ๕ ข้อ คือ ข้อแรกการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์ได้จริงแก่คนในชุมชนถึงนักท่องเที่ยวด้วย ข้อสองสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและวัฒนธรรมมีคุณภาพอยู่ในตัวของมันเองอยู่แล้วไม่ใช่เฉพาะจุดขายหนึ่งของการท่องเที่ยวเท่านั้น ข้อสามการพัฒนาการท่องเที่ยวจะให้ไปอย่างรวดเร็วหรือเป็นไปอย่างช้า ๆ จะต้องพิจารณาถึงลักษณะของพื้นที่ ข้อสี่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ระยะยาวของชุมชนเป็นสำคัญ ข้อสุดท้ายการพัฒนาการท่องเที่ยวควรจะทำให้ความสนใจต่อความต้องการและความปรารถนาของประชาชนในพื้นที่โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

๒.๕.๕ องค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามี นักวิชาการ ได้ อธิบายองค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้

อานนท์ สีดาเพ็ญ^{๖๓} องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

^{๖๒} จุฬารัตน์ ทองเพ็ญ, *ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดโสธรวรารามวิหารจังหวัดฉะเชิงเทรา*, มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี, หน้า ๓๗.

ประกอบด้วย ๖ ด้าน คือ

๑) องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือน โดยมีการประเมินศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว

๒) องค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว โดยต้องมีการติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

๓) องค์ประกอบด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาธุรกิจด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจโดยมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

๔) องค์ประกอบด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพซึ่งมีลักษณะเป็นคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวตามที่เขาพึงพอใจ

๕) องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นการพัฒนาในการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวของตนเองและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป

๖) องค์ประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายโดยการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

^{๖๓} อานนท์ สีดาเพ็ง,รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม, มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี, ๒๕๕๙ หน้า ๖๕.

จุฬารณีย์ ทองเพ็ญ^{๖๔} แบ่งองค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังต่อไปนี้

๑) สิ่งแวดล้อม ทำให้มีมากขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและอนุรักษ์ทรัพยากร
พื้นฐาน

๒) สังคมจัดสรรความเท่าเทียมกันในการใช้ทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่เพียงพอและ
จำกัดจำนวนประชากร

๓) เศรษฐกิจ ควรเติบโตอย่างเหมาะสมไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและความสมดุลในระบบ
นิเวศการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างองค์ประกอบทั้ง ๔
ด้านคือ การพัฒนา อนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาและการอนุรักษ์ทาง
สังคมและวัฒนธรรมการพัฒนาทางการเมือง

จากการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน กล่าวสรุปได้ว่า
องค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อม ทำให้มีมากขึ้นจากการใช้เทคโนโลยี
ที่เหมาะสมสังคมจัดสรรความเท่าเทียมกันในการใช้ทรัพยากร เศรษฐกิจ ควรเติบโตอย่างเหมาะสมไม่
ทำลายสิ่งแวดล้อมและความสมดุลในระบบนิเวศ โดยมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่าง
องค์ประกอบทั้ง ๔ ด้าน การพัฒนา อนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาและ
การอนุรักษ์ทางสังคมและวัฒนธรรม และการพัฒนาทางการเมือง

๒.๕.๖ หลักการและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามี นักวิชาการ ได้
อธิบายหลักการและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ดังนี้

ปัจจัยสำหรับ ๕ ประการ ในการนำมาพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน
ประกอบด้วย^{๖๕}

๑) ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมที่กำเนิด
ขึ้นมาเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นแล้วสืบทอดต่อกันมา เช่น ศิลปวัฒนธรรม
ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์

^{๖๔} อ่างแล้ว,จุฬารณีย์ ทองเพ็ญ, **ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการ
ท่องเที่ยวเชิง**

วัฒนธรรมของวัดโสธรวรารามวิหารจังหวัดฉะเชิงเทรา, หน้า ๔๐.

^{๖๕} Edid, **The World Trade Organization (WTO)**,2004) p. 88.

๒. นักท่องเที่ยว เป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในฐานะผู้บริโภคทรัพยากรการท่องเที่ยว มีความต้องการ (Demand) ที่ทำให้คนในแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มนักธุรกิจท่องเที่ยวต้องตอบสนอง ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรการท่องเที่ยว และก่อผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยเหตุนี้ นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพจึงจำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

๓) กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว กลุ่มธุรกิจให้ความสำคัญกับธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จนอาจละเลยผลกระทบด้านลบที่อาจจะเกิดขึ้น ถ้าจะให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน กลุ่มธุรกิจนี้จะต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและเป็นตัวกลางที่จะช่วยกลั่นกรองคุณภาพของนักท่องเที่ยว

๔) ชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว มีบทบาทเป็นทั้งผู้ผลิตทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของคนในชุมชน ขณะเดียวกันในชุมชนเองมีบทบาทเป็นผู้ดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน ที่ผ่านมามคนในแหล่งท่องเที่ยวมักเป็นฝ่ายตั้งรับการท่องเที่ยวที่เข้ามา โดยคนในแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมองเห็นผลประโยชน์ในเชิงรายได้ แต่อาจไม่ตระหนักและคาดการณ์ถึงผลกระทบที่เกิดตามมา นอกจากการตั้งรับกับทรัพยากรที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว คนในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวกลับไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรมหรืออาจกล่าวได้ว่าคนในชุมชนได้ประโยชน์เพียงส่วนน้อยเมื่อเทียบกับผลกระทบที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงให้ความสำคัญกับเรื่องการกระจายผลประโยชน์ให้กับคนในท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกันความรักท้องถิ่นเป็นอีกปัจจัยหนึ่งอยู่ในหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กระบวนการเรียนรู้ในชุมชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเน้นการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์วิถีชีวิตและทรัพยากรของชุมชน สร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกับทรัพยากรของตนเอง ซึ่งเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่คนในชุมชนจะต้องมีสิทธิเลือกได้ว่าต้องการให้ทรัพยากรของตนเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือไม่และควรมีรูปแบบเช่นไร

๕) นักวิชาการและสถาบันการศึกษา ได้เข้ามามีบทบาทในการเป็นหน่วยงานสนับสนุน (Facilitator) ที่ช่วยนำความรู้ในทางวิชาการหรือภูมิปัญญาสากลมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อยกระดับและอธิบายองค์ความรู้ท้องถิ่น ที่เรียกว่า ภูมิปัญญาให้เป็นองค์ความรู้ที่เป็นสากลได้ และยิ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวได้รับการศึกษาค้นคว้ามากเท่าใด คนในชุมชน นักท่องเที่ยว และกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวก็จะเห็นคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวมากเท่านั้น นอกจากบทบาทการเป็นผู้ศึกษาค้นคว้าแล้วนักวิชาการอาจเข้าไปมีบทบาทในการเป็นวิทยากรช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

Rogers Anthea & Slinn^{๖๖} หลักการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีดังนี้

- ๑) สิ่งแวดล้อมเป็นทรัพย์สินสมบัติที่สำคัญ และมีคุณค่าต่อการท่องเที่ยว ต้องรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพเหมือนเดิม มิให้ถูกทำลายในระยะสั้น
- ๒) การท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวต้องก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลทุกฝ่าย
- ๓) ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกัน และเดินทางไปมาในทางเดียวกัน
- ๔) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวจะต้องสอดคล้องกับการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
- ๕) ความกลมเกลียวที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว ต้องเกิดจากความต้องการของนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และสถานที่ท่องเที่ยว
- ๖) การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงต้องไม่ทำลายหลักการพัฒนาแบบยั่งยืน

อานนท์ สีดาเพ็ง^{๖๗} กล่าวว่า การท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมาเป็นการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นหลัก ด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แต่มักจะไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรม ไม่สามารถปรับคืนสู่สภาพเดิมได้ ประกอบกับกระแสอนุรักษ์และการเรียกร้องให้คืนสภาพความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติได้ทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง จึงก่อให้เกิดการประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาแบบยั่งยืนขึ้น ณ เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดาในปี ค.ศ.๑๙๙๐ หรือที่เรียกกันว่า Globe' ๙๐ Conference ในการประชุมครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืนโดยเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism development) นอกจากนี้ยังได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า “เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นใน

^{๖๖} Rogers Anthea & Slinn, J., **Tourism : Management of Facilities**, Singapore, 1993. P 44.

^{๖๗} อ่างแล้ว , อานนท์ สีดาเพ็ง,รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาภาคีสฟโดยการประชุมทฤษฎีการ แลกเปลี่ยนทางสังคม, หน้า ๖๖.

ปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันก็ปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของชนรุ่นหลังไว้ ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคมและสุนทรียภาพพร้อมกับรักษา เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศได้ด้วย” โดยการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑) เพื่อสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและ เศรษฐกิจ

๒) เพื่อสร้างดุลยภาพในการพัฒนา

๓) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น

๔) เพื่อให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว

๕) เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อันเป็นสิ่งซึ่งทั้ง ๔ วัตถุประสงค์ข้างต้นต้องพึ่งพา

จากการศึกษาเกี่ยวกับหลักการและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กล่าวสรุป ได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนและมี เอกลักษณ์ดั้งเดิม เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวมาเยือนอย่างสม่ำเสมอ แม้จะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการ ให้บริการอยู่เสมอ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะต้อง เป็นผลกระทบน้อยที่สุด จึงสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ยาวนานที่สุด

๒.๖ หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ

๒.๖.๑ โยนิโสมนสิการ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), ๒๕๕๔ : ๕๗) ได้ให้ความหมายว่า โยนิโส มนสิการ หมายถึง การทำในใจโดยแยบคาย การคิดพิจารณาอย่างละเอียด ถี่ถ้วนและลึกซึ้ง หรือการ คิดที่ถูกวิธี มีระเบียบ มีเหตุผล และสร้างสรรค์ มี ๑๐ วิธี ดังนี้

๑) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ คิดแบบมีเหตุผล เช่นพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้โดยใช้วิธีการ คิดแบบสืบสาวหาเหตุจากปัจจัย พระองค์ตั้งคำถามขึ้นมาเกี่ยวกับเวทนา ได้แก่ ความรู้สึกสุขทุกข์ โดย ทรงพิจารณาว่าเวทนาที่เป็นสุขเป็นทุกข์นี้เกิดขึ้นโดยมีอะไรเป็นปัจจัย แล้วพระองค์ก็สืบสาวไปถึงทรง ค้นพบว่า มีผัสสะ เป็นต้น

๒) วิธีคิดแบบแยกแยะ ส่วนประกอบ คือ การคิดจำแนกแยกแยะองค์รวมของสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นองค์ย่อย ๆ ทำให้มองเห็นความและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบย่อยเหล่านั้นว่ามีความ เกี่ยว กับเนื่องกันเป็นเหตุเป็นผลและพึ่งพาอาศัยกันอย่างไร จึงประสานสอดคล้องกันเป็นองค์รวม วิธี คิดแบบนี้จะทำให้เรารู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง

๓) วิธีแบบสามัญลักษณะ คือ คิดแบบไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) คือคิดแบบรู้เท่าทัน ธรรมดา ชีวิตของคนเราก็เป็นเช่นนี้เป็นอนิจจังไม่เที่ยงแท้ ทุกขังมีแต่ความทุกข์อนัตตาไม่มีตัวตนที่ แน่นอน

๔) วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือ วิธีคิดแบบแก้ปัญหา คือ การพิจารณาปัญหามีอะไรบ้าง (ทุกข์) สาเหตุอยู่ที่ใด (สมุทัย) และเป้าหมายของการแก้ปัญหาที่ตั้งไว้ (นิโรธ) พิจารณาวิธีการ ดำเนินงานเพื่อ บรรลุเป้าหมาย (มรรค) ซึ่งเราสามารถใช้เป็นหลักยึดในการพิจารณาถึงความเป็นจริงและนำไปสู่การ คิดตามกระบวนการนี้

๕) วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คิดตามหลักการและความมุ่งหมาย เป็นการคิดแบบสัตบุรุษ หรือสัปบุรุษธรรมอันเป็นคุณสมบัติของคนดี คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักบุคคล รู้จักชุมชน

๖) วิธีคิดแบบเห็นคุณ โทษและทางออก คือ มองในเชิงคุณค่าว่าสิ่งนั้น ๆ มีคุณในแง่ไหน มี โทษในแง่ไหน มองทั้งคุณและโทษ แล้วก็หาทางออกที่จะแก้ไข

๗) คิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม รู้จักแยกแยะสิ่งชั่วได้อย่างมีเหตุผล

๘) วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม คิดแบบปลูกเร้าคุณธรรมหรือชุดความดี หมายถึง การบำเพ็ญ ความดีซึ่งจะต้องกระทำให้ถึงที่สุด

๙) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน คือ คิดอยู่ในปัจจุบัน แนวนอนต้องมีวิปัสสนากรรมฐานเป็น เครื่องมือ

๑๐) วิธีคิดแบบวิภาษวาท (แบบจำแนก) คือ คิดแบบรอบด้าน แยกแยะ มองสิ่งต่าง ๆ ใน หลาย ๆ มุมอย่างละเอียดรอบคอบ

สรุป โยนโยมนสิการ เป็นการคิดทั้ง ๑๐ ข้อที่กล่าวมาสรุปได้สั้น ๆ ๔ ข้อ คือ ๑) คิดเป็น ระเบียบ ๒) คิดถูกวิธี ๓) คิดเป็นเหตุเป็นผล ๔) คิดให้เกิดการกระทำที่เป็นกุศล

๒.๖.๒ สัมปายะ ๗

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมาย สัมปายะ หมายถึง สภาพเอื้อ เรียกว่า ภาวะสบาย นี่เป็นคุณภาพชีวิตมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมที่มาเกื้อกูลให้การประพฤติปฏิบัติ ธรรมเป็นไปด้วยความสบายกาย สบายใจ โดยหลักสัมปายะมีอยู่ด้วยกัน ๗ อย่างคือ

๑) อาวาสสัมปายะ คือ ที่อยู่เหมาะสม สงบ พื้นที่สะอาดสะอาด ไม่พลุกพล่านจอแจ

๒) โคจรสัมปายะ คือ การเดินทางเหมาะสม ไปมาสะดวก ถนนหนทางเรียบร้อยไม่ซับซ้อนวก ไปวกมา

๓) ภัตตสัมปายะ คือ การพุดคุยเหมาะสม สนทนาแต่เรื่องดี ๆ สร้างประโยชน์ให้ตัวเอง ไม่ มอมเมาไปในทางที่ผิด

๔) บุคคลสัปปายะ คือ บุคคลเหมาะสม มีผู้รู้ ครูบาอาจารย์ และกัลยาณมิตร คอยชี้แนะชักนำไปในทางที่ถูกที่ควร

๕) โภชนสัปปายะ คือ อาหารเหมาะสม ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก

๖) อุตุสัปปายะ คือ อากาศเหมาะสม สดชื่น ร่มรื่น ร่มเย็น ไม่ร้อน ไม่หนาวเกินไป

๗) อิริยาบถสัปปายะ คือ อิริยาบถเหมาะสม จัดการพื้นที่ให้เย็น นั่ง เดิน ได้อย่างสะดวกสบาย ไม่อึดอัดระหว่างการปฏิบัติธรรม^{๖๘}

๒.๖.๓ ไตรสิกขา

พระมหาจรรยา สุทธิญาณโณ^{๖๙} ได้ให้ความหมาย ไตรสิกขา หมายถึง การศึกษาสามประการตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นกุศโลบายแห่งการพัฒนาตนเองที่ถูกต้อง ของมนุษย์ทุกคนเป็น รากฐานของการพัฒนาทั้งหลายอันจะนำสังคมไปสู่อารยธรรมที่ถูกต้อง พระพุทธองค์ทรงให้ คำแนะนำภิกษุรูปหนึ่งว่าหากเธอไม่อาจประพฤติปฏิบัติตามสิกขาบทที่บัญญัติไว้ได้ครบถ้วน บริบูรณ์ก็ให้พึงศึกษาปฏิบัติในสิกขา ๓ เพื่อการละระคาย โทสะ โมหะทำให้เป็นผู้ไม่ประกอบ อุกุศลกรรม^{๗๐} เพราะสิกขา ๓ ประการนี้เป็นที่รวมของ สิกขาบทนั่นเอง ตามหลักพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงรูปแบบวิธีการพัฒนาไว้ว่าความประพฤติสุจริตแสดงออกมาทาง กายวาจา และใจเป็นเรื่องของการฝึกฝนด้านพฤติกรรมโดยเฉพาะศีลถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นใน ขบวนการพัฒนามนุษย์เพราะว่าศีลเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในสังคมและช่วยให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสามารถทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมเกิดความเคยชินที่ดั่งตามแบบอย่างของศีลที่กำหนดไว้ดีแล้วฉะนั้นศีลจึงเป็นอุปกรณ์สำคัญในการ ฝึกฝนเบื้องต้นเมื่อฝึกฝนดีแล้วย่อมทำให้เกิดความเคยชินทำให้สมรรถภาพของจิตสมาธิเป็น ส่วนของการฝึกฝนในด้านจิตใจหรือระดับจิตใจให้เกิดการพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ เช่นด้าน คุณธรรม มีเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความเข้มแข็งความอดทนความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบและด้านจิตใจทำให้เกิดความสุขเช่นความผ่อนคลายเบิกบาน ความรู้สึกอิ่มใจ

๒.๗ ข้อมูลพื้นที่วิจัย

ข้อมูลพื้นที่ในการวิจัย ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยลงพื้นที่สำรวจสอบถามเจาะจงในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธที่ย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ดังต่อไปนี้

^{๖๘} สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ 34, (กรุงเทพฯ : สหธรรมิก), ๒๕๖๑, หน้า ๔๗๔.

^{๖๙} พระมหาจรรยา สุทธิญาณ, จรยธรรมของผบรรหาร, ข่าวสาร (News), 10 (78), 13-17.

^{๗๐} อัง.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒, ๒๐/๘๘/๓๑๔, ๒๐/๘๙/๓๑๗

๒.๖.๑ ประวัติชุมชนบ้านต้นตาล

บ้านต้นตาล หมู่ ๔ ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี เป็นชุมชนชาวไทย-ยวน ที่อพยพมาจาก”เมืองเชียงแสน ปัจจุบันคือบริเวณอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งในอดีตเรียกว่า” แคว้นโยนกนคร” หรือ”โยนกนาคนันท์”ตอนปลายของสงครามเก้าทัพ ตรงกับปีพุทธศักราช ๒๓๔๗ รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑) ซึ่งถูกกวาดต้อนมา เพื่อที่จะไปเมืองหลวงและมีบางส่วนที่ได้ตั้งถิ่นฐานที่แถบบริเวณลุ่มน้ำป่าสัก ซึ่งปัจจุบันเป็นเมืองสระบุรีตอนล่าง คืออำเภอเสาไห้ บริเวณตำบลสวนดอกไม้ เสาไห้ ศาลาไทยบางสวน จั้วงาม หัวปลวก บ้านยางบางส่วน และตำบลต้นตาลชาวไทย-ยวน ที่มาตั้งถิ่นฐานที่หมู่บ้านนี้ ที่มีต้นตาลขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณชุมชนจึงเรียกชุมชนนี้ว่า”ต้นตาล” ประกอบด้วย ๓ หมู่บ้าน คือหมู่ที่ ๓,๔,๕

ชุมชนบ้านต้นตาล หมู่ ๔ ถนนต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์มานานกว่า ๒๐๐ ปี เป็นชุมชนที่อพยพมาจาก อำเภอเชียงแสน เชียงราย เมื่อ พ.ศ.๒๓๔๗ซึ่งในขณะนั้นเมืองเชียงแสนอยู่ในครอบครองของพม่า กองทัพจากกรุงเทพฯ นำโดย รัชกาลที่ ๑ พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ส่งทหาร ๓ เหล่าทัพจาก เชียงใหม่ ลำปาง และ เชียงราย ไปรบเพื่อเอาเมืองเชียงแสนคืน เมื่อล้อมเมืองเชียงแสนสำเร็จ มีชัยชนะเหนือทหารพม่า กองทัพได้ไล่พม่าออกจากเมืองและทำการเผาเมืองเชียงแสนเสีย เพื่อไม่ให้พม่าแฝงตัวเข้ามาปะปน ชองสุ่ม และกลับมาใช้ เมืองเป็นที่ตั้งอีกครั้ง จึงได้ทำการอพยพชาวเชียงแสนทั้งหมดออกมา ให้มาตั้ง รกรากใหม่เป็นชุมชนที่อยู่ในเขตภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดราชบุรี และสระบุรี สำหรับบ้านต้นตาลนั้น มีผู้อพยพมาอยู่ประมาณ ๒๓,๐๐๐ คน แบ่งเป็น ๕ ส่วน ประกอบด้วย เชียงใหม่ ลำปาง เชียงราย ลำพูน และน่าน บางส่วนไปเวียงจันทน์และส่วนหนึ่งเดินทางมาบางกอก เพื่อปลูกบ้านแปลงเมืองใหม่ โดยอาศัยอยู่ริมแม่น้ำป่าสักทั้ง ๒ ฝั่ง ปัจจุบันคนเชียงแสนที่เกิดในสระบุรี มีจำนวนหลักแสนคน และมีจำนวนมากที่สุดที่ อ.เสาไห้^{๗๑}

คนเหล่านี้เรียกตัวเองว่า ไทย-ยวน ที่มาจาก โยนก หรือ โยนก-นก หมายความว่า ล้านนา โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ยังยึดมั่นในขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม และประเพณีที่มีลักษณะคล้ายกับชาว ล้านนา ภาคเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะการพูดคำเมือง ใส่ผ้าซิ่น ความเชื่อต่างๆ และอาหาร โบราณ เช่น ผัดหมี่ ไทย-ยวน ข้าวแครบ (ข้าวเกรียบ) มีประเพณีการฟ้อนรำ โดยชาวบ้านต้นตาลเป็นผู้ มีความสามารถในการเย็บปักถักร้อย และการทอผ้า ใช้มือทอได้วันละ ๒ ผืนการขายของยามเช้าหรือ ตลาดเช้า จะเริ่มตั้งแต่ ตี ๕ ครั้ง เป็นการค้าขายแบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยนำข้าวของมาขายที่วัด ขายกันเอง ซื้อกันเอง แลกเปลี่ยนกัน

^{๗๑} <https://www.bloggang.com/mainblog.php?id=noon-note-story>.

ปัจจุบันชาวบ้านต้นตาล ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้น เพื่อให้เป็นศูนย์แสดงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชน จึงได้จัดสรรพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำป่าสัก จัดทำเป็นตลาดขึ้นมาชื่อว่า “ตลาดต้ำน้ำบ้านต้นตาล” คำว่า “ต้ำน้ำ” ก็คือ “ทำน้ำ” นั่นเอง โดยภายในตลาดมีการแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยว การจำหน่ายสินค้าและอาหารพื้นเมืองมากมายให้ได้รับประทานกัน ตลาดต้ำน้ำบ้านต้นตาล เป็นตลาดนัดเล็กๆ ริมแม่น้ำป่าสัก ที่เกิดจากการรวมตัวกันของชาวบ้านในพื้นที่นำข้าวของอาหารการกินพื้นเมืองมาจำหน่ายแก่คนทั่วไป จึงเปิดทำการกันเฉพาะวันอาทิตย์เท่านั้น ส่วนวันอื่นๆ ถ้าใครเกิดหลงมา ก็คงได้เห็นแต่แผงเปล่าๆ และชาวบ้านในพื้นที่ที่ใช้ชีวิต ประกอบอาชีพอื่นๆ กันตามปกติ พอถึงวันอาทิตย์ บริเวณตลาดต้ำน้ำแห่งนี้ก็จะเริ่มคึกคักกันตั้งแต่เช้า ชุ่มแผงค้าที่ตักแต่งกันอย่างง่ายๆ ให้บรรยากาศแบบทางเหนือ จะเต็มไปด้วยอาหารและขนมพื้นเมืองมากมาย ไม่ผิดกับเวลาที่เราไปเที่ยวภาคเหนืออย่างไรอย่างนั้น เพราะจะแว่วเสียงอู้อ้ออยู่รอบตัว แถมการกินหันไปทางไหนก็ละม้ายอาหารเหนือ เช่น ไข่ป๋าม แกงเปรอะ แป้งจี ข้าวแคบ ข้าวซอย ขนมจีน รวมถึงอาหารจากภาคอื่นๆ ที่ถือว่าเป็นการผสมผสานวัฒนธรรมกันมา ซึ่งมีอาหารการกินให้เราเลือกมากมาย ทั้ง ขนมครก ขนมไข่ปลา ขนมต้ม ทอดมัน ส้มตำ ไก่ย่าง ปันสับ ซ่อม่วง ก๋วยเตี๋ยวเรือ ขนมเบื้องญวน ฯลฯ และที่พลาดชิมไม่ได้เมื่อมาถึงตลาดต้ำน้ำแห่งนี้คือ ผัดหมี่ไท-ยวน และ ขนมกง ซึ่งถือว่าเป็นอาหารขึ้นชื่อประจำตลาดที่ไม่ว่าใครมาก็ต้องกินให้ได้ เลือกซื้อหาของกินกันได้แล้ว ที่นี้ก็เลือกจับจองที่นั่งในศาลาริมน้ำได้เลย ซึ่งแน่นอนว่าบรรยากาศก็ยิ่งชวนให้คิดว่าอยู่เมืองเหนืออย่างไรอย่างนั้น เพราะที่นั่งในศาลาก็ปูเสื่อไว้คอยท่า พร้อมกับ โตก ที่เตรียมให้เราไว้ใช้วางสำหรับอาหารตามแบบฉบับชาวล้านนาเป๊ะ นั่งเล่นกินของควาหวานกันไปเพลินๆ ช่วงเที่ยงๆ ก็จะมีการแสดงจากลูกหลานชาวมุขชนต้นตาล มาพ่อนมารำประกอบเสียงสะล้อ ซอ ซึ่งให้บรรยากาศแบบล้านนา ปัจจุบันชาวบ้านต้นตาล ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้น เพื่อให้เป็นศูนย์แสดงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชน จึงได้จัดสรรพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำป่าสัก จัดทำเป็นตลาดขึ้นมาชื่อว่า ตลาดต้ำน้ำบ้านต้นตาล คำว่า ต้ำน้ำ ก็คือ ทำน้ำ นั่นเอง โดยภายในตลาดมีการแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยว การจำหน่ายสินค้าและอาหารพื้นเมืองมากมายให้ได้รับประทานกัน

ตลาดน้ำบ้านต้นตาล ไทยวน สระบุรี เป็นตลาดน้ำโบราณสไตล์ไท-ยวน แหล่งท่องเที่ยวประเภท หาซื้อของกิน ซ้อปั้งสินค้า ริมแม่น้ำ ที่ชวนคุณไปสัมผัส มีความเหมือนและแตกต่างจากตลาดน้ำที่อื่นๆ อยู่บ้างในละแวกใกล้เคียงกัน เพราะนี่เป็นชุมชนไทยวนป้ายต้อนรับที่ทำด้วยไม้แขวนไว้ใต้ซุ้มประตู ลายสลักริมชายคาแบบเรือนในภาคเหนือ เขียนว่า “เงินแอ่วกาดต้ำน้ำโบราณบ้านต้นต่าน อ.เส้าไห้ จ.สระบุรี” คำว่า แอ่ว ที่แปลว่า เทียว คำว่า กาด ที่แปลว่า ตลาด นั้น เป็นคำเมืองของชาวเหนือ ถ้าไม่รู้ประวัติอาจเกิดคำถามว่า ทำไมที่นี่จึงใช้คำพูดสำเนียงคำเมือง ทั้งที่อยู่สระบุรี ไม่ใช่แถวภาคเหนือของประเทศไทย สาเหตุที่คนในชุมชนแห่งนี้พูดคำเมือง ก็เนื่องมาจากคนในชุมชนมี

ต้นกำเนิดมาจากไทยวนที่อพยพมาจากเชียงแสน เชียงราย เป็นเวลากว่า ๒๐๐ ปี คือตั้งแต่ยุคต้นรัตนโกสินทร์นั่นเอง และแม้จะผ่านกาลเวลามาขนาดนั้น แต่ชาวบ้านที่นี่ก็ยังรักษาความเป็นไทยวนได้อย่างดี การไปเที่ยวที่นี่จึงยังได้สัมผัสกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ อาหาร การแต่งกาย วิถีชีวิตแบบไทยวนอยู่ และก็ทำให้ที่นี่ ไม่ได้ชื่อเป็นทางการว่า “ตลาดน้ำ” แต่มีสำเนียงคำเมืองติดมาว่า “ตลาดต๋าน้ำ” ก็น่าจะพอเทียบสำเนียงได้ว่าเป็น ตลาดต๋าน้ำก็คือสำเนียงคำเมือง ที่หมายถึง “ต๋าน้ำ”

สำหรับคนชอบท่องเที่ยวเชิงวิถีชาวบ้าน วัฒนธรรมท้องถิ่นน่าจะชอบที่นี่ เพราะตั้งแต่ร้านค้าที่ปลูกเป็นแบบซุ้มหลังคาจากเรียงเป็นแถว ก็น่าจะชอบตั้งแต่ยังไม่ผ่านทางเข้าไป ตัวแม่ค้าที่มาขายของก็แต่งตัวผ้าพื้นเมืองตัดเย็บสไตล์พื้นเมืองไทยวนสีสดใส นุ่งผ้าซิ่น ให้เกียรติผู้ไปเยือนว่าอยากสัมผัสความเป็นไทยวน ส่วนอื่นก็อยู่ที่จะเน้นด้านไหนเป็นพิเศษกินลม ชมวิว นั่งต๋าน้ำชมวิว ที่นี่มีบริการที่นั่งสำหรับคนอยากนั่งรับประทานไปด้วย โปะะที่ยื่นออกไปในน้ำ น่านั่ง แต่คนอยากนั่งเยอะกว่าที่นั่ง กินไปชมวิวไปด้วยนั่งเรือชมธรรมชาติสองฟากฝั่งลำน้ำป่าสัก มีบริการเช่นกัน สำหรับคนอยากเห็นวิถีชาวบ้านแถวนี้ เพราะไหนๆ ก็ได้ไปถึงแล้วชมการแสดงพื้นเมือง มีการพ้อนรำแบบล้านนาให้ชมกันในช่วง ๑๒.๐๐ น. แต่ชมการพ้อนก็รู้สึกเหมือนตัวเองเป็นแขกบ้านแขกเมืองแล้ว ส่วนรายการพิเศษอื่นๆ อาจมีต้องติดตามในหน้าเฟซบุ๊กของตลาดซื้อของสด ผักพื้นเมือง สดๆ ที่มีแม่ค้านำมาขายช่วยสนับสนุนเศรษฐกิจให้กับชาวบ้านหาของอร่อยกิน ไปถึงที่นี่แล้ว สิ่งที่ไม่ควรพลาดก็คือ ผัดหมี่แฉะแฉะที่แปลว่าแฉะนั่นแหละ เป็นการผัดหมี่ตามวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนที่นี่ หรือจะเรียกว่า ผัดหมี่ไทยวน ก็เหมือนกัน ความน่าสนใจมีตั้งแต่ไปดูเครื่องปรุง ดูวิธีผัดเลยทีเดียวน่าสนใจมากแค่นั้น ก็แค่เคยมีรายการทีวีไปถ่ายทำเพื่อออกรายการ

หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน ซึ่งอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ปราชญ์ท้องถิ่น เป็นผู้สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นศูนย์กลางชาวบ่เรียนรู้อวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ศิลปะการแสดง โดยรวมเอาวัฒนธรรมของชาวไทยวนตั้งแต่เรื่องของอาหารการกิน การพ้อนรำ การทำโคม ทำตุ่ง การทอผ้า มารวมไว้ที่บ้านทรงไทยโบราณอายุกว่า ๑๐๐ ปี ริมแม่น้ำป่าสัก เรียกว่ามาที่นี่ทีเดียว ก็จะได้เห็นวิถีชีวิตของชาวไทยวนที่สืบเชื้อสายกันมาถึง ๕ ชั่วคน หรือกว่า ๒๐๐ ปี

“ตลาดต๋าน้ำโบราณบ้านต้นตาล” ตลาดนัดริมแม่น้ำป่าสัก ของชาวชุมชนบ้านต้นตาล อำเภอสายผึ้ง ซึ่งเป็นชุมชนไทยวนที่อพยพมาจาก อำเภอยางสัก จังหวัดเชียงราย ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมแบบโบราณที่สืบสานเอาไว้ให้แก่คนรุ่นหลัง ถ้านักท่องเที่ยวได้มีโอกาสไปเที่ยวที่ชุมชนแห่งนี้ จะรู้สึกเหมือนได้สัมผัสวัฒนธรรมไทยวนที่ให้ความรู้สึกเหมือนไปเที่ยวภาคเหนือเลยทีเดียวน โดยชุมชนชาวไทยวนแห่งนี้เคยได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว (รางวัลกินรีทองคำ) การันตีจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เมื่อปีเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๐ ถึง ๒๕๕๑ จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมที่เข้ากับทุกเพศทุกวัยในปัจจุบัน

สำหรับชุมชนบ้านต้นตาล เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์มานานกว่า ๒๒๐ ปี ที่นี่นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสบรรยากาศแบบภาคเหนือแล้ว ยังมีการจัดแสดงพ่อนรำแบบล้านนาจากน้องๆ นักเรียน นักศึกษา ให้นักท่องเที่ยวได้ชมกันอีกด้วย พร้อมทั้งมีการจำลองการสาธิตวิธีการทำขนมไทย, การสาธิตการเย็บผ้า-การทอผ้า การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ และอื่นๆ อีกมากมาย

๒.๖.๒ แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่สำคัญทางวัฒนธรรมเชิงพุทธ ๖ จังหวัดภาคกลาง ดังนี้

๑) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชุมชนแพรภคคีราชา “ตามรอยประวัติศาสตร์อยุธยา ชมโบราณสถานวัดมหาธาตุ พระปรางค์ก้อสิมมาเพ็ญ ศิลปะสมัยลพบุรี เดินตลาดย้อนยุคเมืองสรรค์ ชิมอาหารไทยโบราณ”

๒) จังหวัดอ่างทอง-ชุมชนบ้านบางเจ้าฉ่า “เยือนถิ่นวีรบุรุษบางระจัน ชมหัตถกรรมจักสานจากผักตบชวาสินค้าชุมชน มาตรฐานตลาดโลก เที่ยวสวนเกษตรบางเจ้าฉ่า เรียนรู้งานจักสานไม้ไผ่”

๓) จังหวัดสิงห์บุรี ชุมชนบ้านดอนโตนด อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ที่เที่ยวแนวอนุรักษ์สำหรับคนหัวใจสีเขียวโดยเฉพาะ โดดเด่นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ที่ผสมผสานกับวิถีชุมชนได้แบบดีเยี่ยมจนได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “ท้าวหมุ่มบ้านเกษตรอินทรีย์ กินข้าวปลอดภัย อร่อยกับผักปลอดภัย เที่ยวตลาดชุมชน”

๔) จังหวัดชัยนาท ชุมชนสรรพยา “ชมพิพิธภัณฑ์โรงพักเก่าสรรพยา อายุกว่า ๑๐๐ ปี ย้อนวิถีชุมชนคนสรรพยา สัมผัสบรรยากาศตลาดเก่าสรรพยาย้อนตำนานเมนู ข้าวผัดกระเพราคลุกหน้าโรงพัก อิ่มอร่อยกับ บะหมี่ทำมือสูตรแต่จ้าว โอเลี้ยงสูตรโบราณขวัญใจคนโรงพัก” ไฮไลท์อีกอย่างของตลาดเก่าสรรพยา นั่นคือ “โรงพักเก่าสรรพยา รศ.๑๒๐”

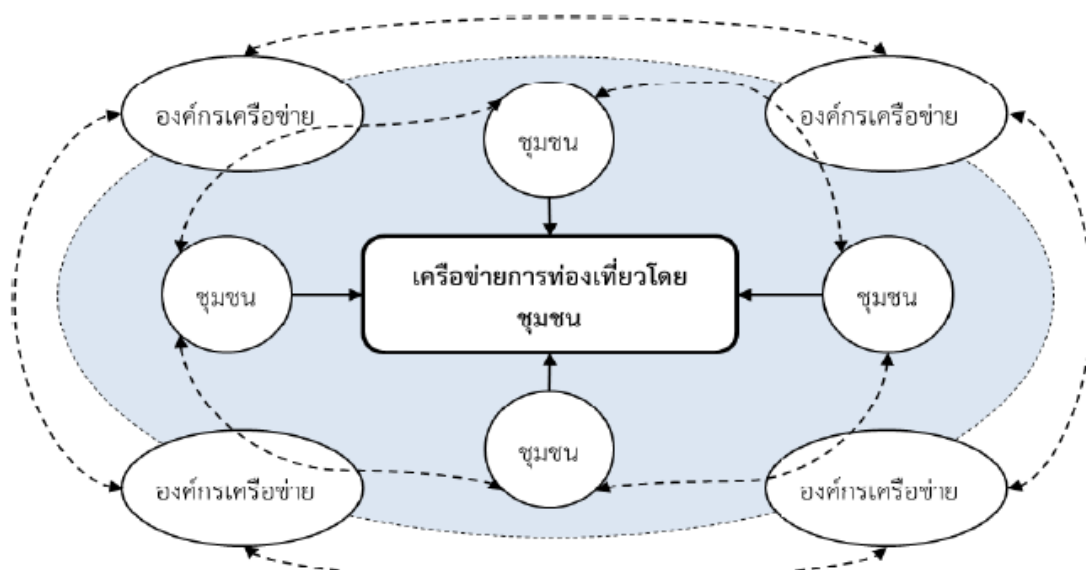
๕) จังหวัดลพบุรีชุมชนบ้านบางชันหมากใต้ “สัมผัสวิถีชีวิตชาวไทยรามัญลุ่มน้ำลพบุรี ชมพิพิธภัณฑ์มอญ เดินตลาดชาโมนี ตลาดมอญเมืองละโว้”

๖) จังหวัดสระบุรี ชุมชนบ้านต้นตาล “สัมผัสเสน่ห์วิถีไทยวน เดินตลาดน้ำโบราณบ้านต้นตาล ชิมอาหารพื้นถิ่นไทยวน พักโฮมสเตย์ริมน้ำในบรรยากาศล้านนา” “ตลาดต้นตาล” โบราณบ้านต้นตาล ตั้งอยู่ในชุมชนไท ยวนซึ่งเป็นชาติพันธุ์เดียวกันกับกลุ่มคนในภาคเหนือของไทย เพราะชาวบ้านที่นี่ ถูกกวาดต้อนลงมาจากหัวเมืองเหนือในสมัยช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์

๒.๖.๓ เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน

สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (๒๕๕๐) ได้จัดทำหนังสือเรื่อง “CBT Network Handbook” หรือ “คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน” ซึ่งส่วนหนึ่งในหนังสือได้กล่าวไว้ว่า “ในขณะที่เราพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปนั้น ชุมชนอื่นๆ ทั้งใกล้และไกล ต่างก็พากันหาหนทางในการพัฒนาตนเองเช่นกัน โดยการอนุรักษ์รักษาเพื่อหล่อเลี้ยงวิถีชีวิตของคนในชุมชน ในรูปแบบของแหล่งหาอาหาร แหล่งเรียนรู้ แหล่งสืบสานประเพณี

วัฒนธรรม ความเชื่อและแหล่งหารายได้จากการท่องเที่ยว จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หรือชุมชนอื่นๆ ที่มีลักษณะบางอย่างใกล้เคียงกัน มาร่วมกันคิด เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทักษะ การเรียนรู้ระหว่างกัน ขยายโอกาส ประสบการณ์ การเรียนรู้ให้กว้างขวาง สร้างความเข้าใจ รวมถึงการมีข้อตกลงร่วมกันในรูปแบบต่างๆ ทางวิชาการเรียกว่า “เครือข่าย” นั่นเอง ซึ่งเครือข่ายในที่นี้ อาจจะเป็นเครือข่ายการอนุรักษ์ เครือข่ายการจัดการ หรือเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวก็ได้” ซึ่งสามารถสรุปความสัมพันธ์การสร้างเครือข่ายท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธชุมชนได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๒๕ แสดงเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน

แนวคิดที่ว่าด้วยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Overseas Development Institute) (๒๐๑๐) ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับเรื่องของการท่องเที่ยว (Rural Community-based Tourism in Central America) ไว้ได้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ รูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ เกิดจากช่วงปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่ผ่านมาจนกระทั่งคนส่วนใหญ่หันเกิดความอยากจน ซึ่งการท่องเที่ยว ถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้เพื่อการพัฒนาและลดความเหลื่อมล้ำภายในสังคม ทั้งนี้ การท่องเที่ยวชนบทโดยชุมชนนั้น เป็นการนำเสนอจุดเด่นของพื้นที่ของตนเอง โดยเฉพาะเรื่องวิถีการเกษตรที่ได้เข้ามาดึงดูดผู้คนให้เข้ามาท่องเที่ยว และตัวเครือข่ายที่เกิดขึ้นนั้นจึงมีบทบาทหลักในเรื่องของการโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงานที่ผ่านมา ทั้งยังเป็นการสร้างความตระหนักต่อการพิจารณาถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชนของตนเอง ซึ่งถือเป็นการเฝ้าระวังท้องถิ่นในอีกทางหนึ่งด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นทำให้เราทราบว่า เครือข่าย คือหน่วย การดำเนินงานที่มีกิจกรรมและเป้าหมายร่วมกัน โดยสร้างขึ้นเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยง การแลกเปลี่ยน ตลอดจนการพึ่งพากันในทางใดทางหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการเชื่อมประสานโดยหน่วยความรู้ การสื่อสาร การถ่ายทอด ภายใต้เงื่อนไขการยอมรับซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ เครือข่ายการท่องเที่ยวจึงกลายเป็นรูปแบบ การเชื่อมโยงเรื่องราว เนื้อหา กิจกรรม ภายใต้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันในด้านต่างๆ โดยการแลกเปลี่ยนดังกล่าวนั้นจำเป็นจะต้องขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน และมีการจัดการผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม รวมถึงเป็นการส่งเสริมต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านั้นอีกด้วย

๒.๖.๔ การสร้างเครือข่าย

สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา (๒๕๖๓) ได้กล่าวถึงกระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่าย ไว้ว่าในกระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายนั้น ถือเป็นเรื่องที่จะต้องใช้ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก กล่าวคือ ภายในตัวชุมชนนั้น สมาชิกในชุมชนเองจะต้องมีความต้องการและมองเห็นถึงความสำคัญหรือความจำเป็นในการมีเครือข่ายหรือการสร้างเครือข่ายหรือการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย และต้องพร้อมให้ความร่วมมือเมื่อเข้าร่วม การมีระบบตัวแทนที่สามารถนำปัญหา/ความต้องการของสมาชิกในชุมชนตนเองเพื่อนำเสนอสู่เวทีของเครือข่าย และตัวแทนสมาชิกชุมชน สามารถถ่ายทอดเรื่องราวความก้าวหน้าที่สมาชิกชุมชนได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัจจัยภายนอก อาจมีหลายปัจจัย แต่ปัจจัยสำคัญคือ หน่วยงานพี่เลี้ยง ว่าจะมีความรู้ ความต่อเนื่อง ความจริงใจ และมีกระบวนการทำงานที่มุ่งสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายมากน้อยเพียงใด

สิ่งหนึ่งที่ต้องตระหนักในกระบวนการสร้างเครือข่าย คือ ๑) การกำหนดวัตถุประสงค์ร่วม ๒) มีสมาชิก ๓) มีการเชื่อมโยงติดต่อสื่อสาร และ ๔) การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งแน่นอนว่ากระบวนการต่างๆ นั้น ไม่สามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากภายในกลุ่มหรือตัวบุคคลนั้น ก็มีทิศทางการดำเนินงานภายในหรือกิจกรรมภายในอยู่แล้ว ดังนั้น การหาจุดร่วมเพื่อ การวางเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันของความเป็นเครือข่ายนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำมาสู่กระบวนการขยายผลเป็นกลไกการเชื่อมโยงเครือข่าย ทั้งนี้ ส่วนใหญ่การกำหนดโครงสร้างของเครือข่ายที่ผ่านมานั้น จะพบว่า เป็นลักษณะของการดำเนินงานในเชิงบริหารมากกว่า เน้นกระบวนการสร้าง และ/หรือการพัฒนาเครือข่ายให้เกิดความยั่งยืน

ตารางที่ ๒.๗ แสดงการสร้างเครือข่าย

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
โคนันท์ (Conant, ๒๐๑๑) ๑. การจำแนกกลุ่มเครือข่าย	๑. การวางเป้าหมายซึ่งจะเป็นการสร้างวัตถุประสงค์ร่วมกัน ๒. ลักษณะของกลุ่มหรือเครือข่าย ๓. จำแนกลักษณะของเครือข่าย และลักษณะขนาดของเครือข่ายว่าเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่
๒. ถามความคิดเห็น	๑. สร้างความร่วมมือและการดำเนินงานร่วมกัน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ๒. มีข้อมูลเบื้องต้นของสมาชิก หรือมีการสอบถามที่มาก่อนในการเข้าร่วมเครือข่ายก่อน เพื่อให้ทราบถึงเงื่อนไข ๓. ความต้องการของสมาชิกที่จะเข้าร่วมในเครือข่าย
๓. ติดตามสมาชิกอย่างรวดเร็ว	๑. มีการทำการตกลงในการเป็นเครือข่ายร่วมกันแล้วนั้นก็จำเป็นต้องมีการติดตาม ๒. สอบถามสมาชิกที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน
๔. ติดตามสมาชิกเป็นประจำ	๑. การติดต่อสมาชิกผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ ๒. การแจ้งข้อมูลเพื่อให้รู้ หรือให้รับทราบความเคลื่อนไหวของตัวสมาชิกเครือข่ายอีกด้วย
๕. การรักษาสมาชิกเครือข่าย	๑. เครือข่ายนั้นมีความเป็นพลวัตร ซึ่งขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้ร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายนั้น ๒. การรักษาสมาชิกภาพของเครือข่ายไว้ให้ได้ยาวนานนั้นจำเป็นต้องมีความจริงจัง ๓. มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องรวมทั้งให้ทุกคนได้มีโอกาส

๒.๗ งานวิจัยเกี่ยวข้อง

วนิดา เลิศพิพัฒนานนท์^{๓๒} ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “รูปแบบพฤติกรรมและแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของคนไทย Gen Y”, การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษารูปแบบพฤติกรรมการท่องเที่ยวและแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว ของคน Gen Y โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือคนไทยที่มีอายุระหว่าง ๒๒ - ๓๖ ปีที่พักอาศัยหรือเข้ามาทำกิจกรรมในเขตต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร ดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูล ๒ ส่วน ส่วนแรก คือ การแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสุ่ม ตัวอย่าง ๒ วิธีร่วมกัน ได้แก่ การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มเพื่อเลือกเขตที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและสุ่มตัวอย่างในแต่ละเขตที่ได้ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดสัดส่วน ส่วนที่สอง คือ การส่ง แบบสอบถามออนไลน์ทางสื่อสังคมออนไลน์ Facebook และ แอปพลิเคชัน LINE โดยวิธีบอกต่อ จำนวน ข้อมูลที่ได้รับการตอบกลับจากกลุ่มตัวอย่างและมีความสมบูรณ์คือ ๓๙๔ ชุด ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรม R โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้มีการใช้สถิติเชิงอนุมานในส่วนของการวิเคราะห์องค์ประกอบ และการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ ด้วยสถิติทดสอบ Chi-squared, t-test และ F-test ซึ่งจะมีการเปรียบเทียบเชิงซ้อนด้วยวิธี LSD ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มคนไทย Gen Y โดยส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมในการจัดการวางแผนการเดินทาง ด้วยตนเอง ชอบการท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เดินทางท่องเที่ยวปีละ ๑-๓ ครั้ง โดยผู้ร่วม เดินทางท่องเที่ยวจะเป็นคนในครอบครัว จำนวน ๑ - ๓ คน นิยมท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยใช้ ระยะเวลาในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งแบบ ๓ วัน ๒ คืน มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางในแต่ละครั้งประมาณคนละ ๑,๐๐๐ - ๓,๐๐๐ บาท และเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวด้วยรถยนต์ส่วนตัว ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวที่นิยมมากที่สุดคือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในด้านการจองที่พักจะทำการจองผ่านเว็บไซต์บริการต่าง ๆ เช่น Agoda, Expedia เป็นต้น แต่ถ้าไม่ได้ใช้รถยนต์ส่วนตัวก็จะมี การจองตั๋วเครื่องบินโดยสารผ่านบริษัทหรือสายการบิน โดยตรง สื่อที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุดคือ สื่อสังคมออนไลน์ กิจกรรมที่กลุ่มคนไทย Gen Y ชอบทำในขณะท่องเที่ยว ได้แก่ การถ่ายภาพ เดินเล่น ชิมหรือลิ้มลองอาหารตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐานที่ว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่ต่างกันทำให้มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน นั้นพบว่า รายได้ที่ต่างกันจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่แตกต่างกันในประเด็นต่าง ๆ มากกว่าลักษณะ ทางประชากรศาสตร์อื่น ๆ ปัจจัยหลักดันที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของคนไทย Gen Y ในระดับ มากที่สุดคือ ความต้องการทางร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ มีความต้องการพักผ่อนคลายเครียด และในระดับมากคือ ด้านความต้องการเสาะแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ สังคมใหม่ ๆ ส่วนปัจจัยดึงดูดที่ ก่อให้เกิดแรงจูงใจในระดับมาก คือ ด้านความน่าสนใจของ

^{๓๒}file:///C:/Users/User/Downloads/129537-Article%๒๐Text-3434-1-10-20180619.pdf

ลักษณะจุดหมายปลายทาง ด้านการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของสื่อมวลชน และด้านการคมนาคมขนส่งที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการทดสอบ สมมติฐานที่ว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่ต่างกันทำให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกัน นั้น พบว่า อาชีพที่ต่างกันไม่ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน.

นภาพร ทาระอาธร^{๗๓} ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ” ผลวิจัยพบว่า

๑) ผู้สูงอายุที่เดินทางเยี่ยมชมพุทธสถานของจังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง ๖๐-๖๔ ปีสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ว่างงานหรือไม่ได้ประกอบอาชีพ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า ๕,๐๐๑ บาท และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดอื่น เดินทางท่องเที่ยวกับสมาชิกในครอบครัวหรือกับเครือญาติโดยใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง ช่วงเวลาในการเดินทางท่องเที่ยว คือ วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ซึ่งเลือกเดินทางท่องเที่ยวตามโอกาสที่สะดวกด้วยการเดินทางแบบไปเช้า เย็นกลับ ไม่มีการพักค้างคืน รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากบุคคลในครอบครัว ญาติหรือเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ สถานที่ท่องเที่ยวที่นิยมเดินทางไปเยี่ยมชม คือ เจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุและเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียงของจังหวัด

๒) ปัจจัยผลัก (Push Factors) ที่ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุเดินทางเยี่ยมชมพุทธสถาน คือ ต้องการใช้เวลากับครอบครัว เพื่อน หรือคนรัก ปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) กลุ่มผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับ ๑) สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ๒) ความสามารถในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ๓) กิจกรรมต่างๆ ณ แหล่งท่องเที่ยว ๔) สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และ ๕) การบริการด้านที่พักตามลำดับ

๓) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ดสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ควรส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้โดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมต่อการรองรับกลุ่มผู้สูงอายุด้านการเข้าถึง ภาครัฐและเอกชนควรให้ความร่วมมือในการพัฒนาเส้นทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้สะดวกต่อการเดินทาง ด้านที่พัก ควรปรับปรุงและพัฒนาที่พักให้เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุและด้านกิจกรรม ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ด

^{๗๓}นภาพร ทาระอาธร, “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ”, **ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๖๓.

อารีรัตน์ พรหมนิล^{๗๔} ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวที่มีประสิทธิผลในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา” การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวที่มีประสิทธิผลในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาโดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคล มีผลต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวของประชาชนในอำเภอวังน้ำเขียวจังหวัด นครราชสีมา ๒) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ส่งผล ต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวของประชาชนที่มีประสิทธิผล ในอำเภอวังน้ำเขียวจังหวัดนครราชสีมา ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ จากประชาชน หรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชน หรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว ในอำเภอวังน้ำเขียวจังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๔๐๐ คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวม ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปีมีสถานภาพสมรสมีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพ ข้าราชการ/ลูกจ้างของรัฐ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ ๑๐,๐๐๐ บาท ผลการศึกษาข้อมูล การเดินทางมาท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบข้อมูล ข่าวสารท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน/ท่องเที่ยว มักเดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัว/ญาติ มีจำนวนผู้ร่วมเดินทางระหว่าง ๒-๔ คน มีระยะเวลาในการ เดินทางท่องเที่ยว ๑ วัน มีช่วงเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวในวันเสาร์-อาทิตย์ เดินทางมาท่องเที่ยว โดยรถยนต์ส่วนบุคคล มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวระหว่าง ๑,๐๐๑ - ๒,๐๐๐ บาท และ การศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยว ที่มีประสิทธิผล ในอำเภอวังน้ำเขียวจังหวัดนครราชสีมา จากการทดสอบสมมติฐานปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์รายชื่อโดยรวมสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ มีผลต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวของประชาชนที่มีประสิทธิผลในอำเภอวังน้ำเขียวจังหวัดนครราชสีมา ที่ไม่แตกต่างกัน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีผลต่อการเดินทาง มาท่องเที่ยวของประชาชนที่มีประสิทธิผลในอำเภอวังน้ำเขียวจังหวัดนครราชสีมาที่แตกต่างกัน

^{๗๔}http://www.ba-abstract.ru.ac.th/AbstractPdf_2561-5-7_1654995061.pdf

ประยูร อิมิวัตร^{๗๕} ได้ศึกษางานวิกกกกกกจ้ยเรื่อง “นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนตามพระราชัฐ ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนในอำเภอเวียงชัย มี ๘ ประเด็น ได้แก่ ๑) การกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว ๒) ความสามารถในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวเชิงระบบ ๓) การสร้างความเข้าใจของชุมชนต่อการท่องเที่ยว ๔) การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายพระราชัฐ ๕) ความสามารถของชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยว ๖) การสร้างความสามารถในการแข่งขัน ๗) การสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชน ๘) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นผลสังเคราะห์การร่วมรังสรรค์ (Co-Creation) ของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนที่มีฐานคิดจากการ “ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์” และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรมชุมชนในอำเภอเวียงชัย ซึ่งเป็นการวางยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยว ๔ ได้แก่ ๑) การประชาสัมพันธ์ ๒) การจัดการท่องเที่ยว ๓) การการอนุรักษ์การฟื้นฟูวัฒนธรรม ๔) การใช้ประโยชน์ร่วมกัน ภายใต้ความภาคภูมิใจ และวางแผนในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนซึ่งเป็นทรัพยากรของตนเอง

พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์^{๗๖} ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนหนองจอก จังหวัดเพชรบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนหนองจอกทั้ง ๗ ด้าน คือ ๑) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ๒) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ๓) ด้านความสามารถในการเข้าถึง ๔) ด้านกิจกรรม ๕) ด้านที่พัก ๖) ด้านทรัพยากรบุคคลสำหรับการท่องเที่ยว และ ๗) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($x = ๓.๒๖$) โดยเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มี ๓ ด้าน ที่มีความความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นเอกลักษณ์จูงใจให้เดินทางมาเที่ยว ($x = ๔.๑๓$) ด้านสถานที่และประเพณีที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ($x = ๔.๐๑$) และด้านทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถผลิตเป็นภูมิปัญญาของชุมชน ($x = ๓.๘๔$) รองลงมาเป็นด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการเข้าถึงมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($x = ๓.๑๔$) ส่วนด้านมีความความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ($x = ๒.๙๙$) ด้าน

^{๗๕}ประยูร อิมิวัตร, แนวทางการวางแผนพัฒนาสามปีของเทศบาล ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีประสิทธิผล และประสิทธิภาพ, ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, ๒๕๖๒, หน้า ๕๖.

^{๗๖}พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์, การพัฒนารูปแบบการจัดการภาพลักษณ์อาหารท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรี, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๖๓, หน้า ๖๙.

การส่งเสริมการท่องเที่ยว (x = ๒.๔๔) ด้านกิจกรรม (x = ๒.๓๙) และด้านทรัพยากรบุคคลสำหรับการท่องเที่ยว (x = ๒.๓๔) ตามลำดับจากการศึกษาศักยภาพ จึงทำให้เกิดแผนการพัฒนาชุมชนหนองจอก เพื่อเป็นการพัฒนา ศักยภาพของชุมชนตามวัตถุประสงค์ที่ ๒ เพื่อการกระตุ้นการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนมากยิ่งขึ้น

ภัทรบดีนทร์ สุทธภักดิ์^{๗๗} ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนริมกว๊านพะเยา” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังกว๊านพะเยาไม่ได้มีความต้องการเดินทางมาด้วยตนเอง แต่เป็นการมาตามคำชวนของเพื่อนที่เป็นเจ้าถิ่น หรือเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบของจุดแวะพักก่อนเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่อื่นๆ ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวที่กว๊านพะเยา ให้เหตุผลว่ามีการรับรู้เกี่ยวกับข้อมูลการท่องเที่ยวของกว๊านพะเยาน้อยเกินไปทำให้ไม่แน่ใจว่าเป็นตัวเลือกที่เหมาะสมเมื่อเทียบกับสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดท่องเที่ยวอื่นๆ ในขณะที่กว๊านพะเยาก็ยังไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากพอ เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีลักษณะเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาสั้นๆ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วม และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ได้นานนัก ส่งผลให้ผู้ประกอบการโรงแรมที่พักบางรายต้องขาดรายได้เนื่องจากไม่มีลูกค้าเข้าพัก ซึ่งเป็นผลมาจากอัตราการเพิ่มขึ้นของโรงแรม และจำนวนนักท่องเที่ยวไม่สัมพันธ์กัน ดังนั้น สิ่งที่พะเยาต้องทำ คือ การรวมกลุ่มของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในรูปแบบของเครือข่าย โดยร่วมกันสร้างแบรนด์ให้กับกว๊านพะเยาผ่านเรื่องเล่าตำนาน และประวัติศาสตร์ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ช่วยเปิดมุมมองใหม่ของกว๊านพะเยา รวมไปถึงจัดทำเว็บไซต์กลางเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในบริเวณกว๊านพะเยา ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยเดินทางมายังกว๊านพะเยา เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และมั่นใจได้ว่าพะเยาจะเป็นตัวเลือกหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ไม่ทำให้ผิดหวัง

พระครูวิจิตรรัตนวัตร^{๗๘} ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งให้ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เพื่อการพักผ่อนและการทำความดีที่ส่งผลต่อการ พัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจ พุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคว่าด้วยการ ท่องเที่ยวเชิงศาสนา ประกอบด้วยหลักพุทธอภิปรัชญา (ขั้นที่ ๕) หลักพุทธญาณวิทยา (ปัญญา ๒) หลักพุทธจริยศาสตร์

^{๗๗} ภัทรบดีนทร์ สุทธภักดิ์ ,การพัฒนา นวัตกรรมเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนริมกว๊านพะเยา, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,๒๕๖๐, หน้า ๖๒.

^{๗๘} ภัทร

(พุทธจริยศาสตร์ ๓ ระดับ) หลักพุทธจริยธรรม (พละธรรม ๔) และพุทธสุนทรียศาสตร์ (สัปปายะ ๗) และแนวคิดทางปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ เรื่อง เทคโนโลยีการตลาด ส่วนการนำพุทธปรัชญา และปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรักษาในจังหวัดสงขลา สามารถประยุกต์ใช้ได้ ๘ ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการจัดการภูมิทัศน์ ด้านความร่วมมือ (รัฐ วัดและชุมชน) ด้านบุคลากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านร้านค้า/สินค้าที่ระลึก ด้านข้อมูล สารสนเทศ และด้านการประชาสัมพันธ์ความรู้ใหม่และต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรักษา เป็นองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรักษา ภายใต้ โมเดล “LVW - BDTI”

วรัญญพัทธ์ ภูริพิณินันท์^{๗๙} ได้วิจัยเรื่อง พุทธวิธีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนที่อยู่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๓๙๖ คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพื้นฐาน พบว่า ๑)ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ได้แก่ มีการประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอถึงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถอธิบายจนเข้าใจถึงความจำเป็นและกระบวนการ ดำเนินงานอย่างถูกต้อง กำหนดนโยบายการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างดี ๒) ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม ได้แก่ ประภาศวันเวลานัดประชุมปรึกษาหารือกันถึงการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ชัดเจน ได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ เนื้อหาสาระของการ ประชุมตรงกับประเด็น ๓) ด้านการไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิม ได้แก่ การจัดระเบียบในการจัดการ การท่องเที่ยวทุก ๆ คนในพื้นที่ยอมรับและสามารถปฏิบัติตามหลักกฎเกณฑ์ได้ กฎระเบียบที่บังคับใช้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์และยุติธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการกำหนดระเบียบไว้อย่างชัดเจน ๔) ด้านให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ได้แก่ ได้นำเสนอหรือแนะนำ แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่เสมอ การเปิดโอกาสรับฟังปัญหา และนำมาพัฒนาปรับปรุงมาโดยตลอด เชื่อฟังคำแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ๕) ด้าน

^{๗๙} วรัญญพัทธ์ ภูริพิณินันท์, พุทธวิธีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัด

เคารพสิทธิมนุษยชน ได้แก่ ปลุกจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวหรือกิจกรรมในพื้นที่ ยึดถือและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน กระตุ้นให้มีการปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชนในการจัด

๒.๘ สรุปผลการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการเข้าสู่ระบบการท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมไปเที่ยวกันในวันหยุดสัปดาห์ ใช้พาหนะรถส่วนตัว ไปเป็นครอบครัว มีเป้าหมาย มีความต้องการทางร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ มีความต้องการพักผ่อนคลายเครียด และมีความต้องการเสาะแสวงหาประสบการณ์การท่องเที่ยว

๒) สถานที่นิยมท่องเที่ยวมากคือ ภูเขาที่มีน้ำตก ป่าไม้ร่มรื่นอากาศตามธรรมชาติ หลังจากท่องเที่ยวมีการเข้าพักในที่พักที่อำนวยความสะดวกปลอดภัย ใกล้ที่ท่องเที่ยว และรับประทานอาหารท้องถิ่นในสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้มีการพัฒนาระบบการท่องเที่ยวอย่างทันสมัยและสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ครบวงจร

๓) ปัจจัยทางสังคมในการท่องเที่ยวคือ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว จึงมีการทำโฮมสเตย์ของชุมชนในท้องถิ่นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างประเทศ หรือนักท่องเที่ยวที่อยู่ในเมืองใหญ่ที่ไม่คุ้นเคยกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ทำให้ชุมชนมีการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของตนให้คงอยู่ในสังคม และมีการปรับตัวทางด้านบริการที่หลากหลายในชุมชนก่อให้เกิดมีรายได้จากระบบการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ อันเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

๔) พระพุทธศาสนาเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อการพักผ่อนและการทำความดีที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจ พุทธปรัชญาและปรัชญา การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ประกอบด้วยหลักพุทธอภิปรัชญา (ชั้น ๕) หลักพุทธญาณวิทยา (ปัญญา ๒) หลักพุทธจริยศาสตร์ (พุทธจริยศาสตร์ ๓ ระดับ) หลักพุทธจริยธรรม (พละธรรม ๔) และพุทธสุนทรียศาสตร์ (สัปปายะ ๗) และแนวคิดทางปรัชญาหลังนวยุคของมิเชล ฟูโกต์ เรื่อง เทคโนโลยีการตลาด ส่วนการนำพุทธปรัชญาและปรัชญามาประยุกต์ใช้เป็น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา สามารถประยุกต์ใช้ได้ ใน ๘ ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการจัดการภูมิทัศน์ ด้านความร่วมมือ (รัฐ วัดและชุมชน) ด้านบุคลากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านร้านค้า/สินค้าที่ระลึก ด้านข้อมูล สารสนเทศ และด้านการประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ใหม่ และต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ภายใต้มโนเดล

๕)แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ต้องทำให้มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ เฉพาะ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อม ต่อการรองรับกลุ่มผู้สูงอายุด้านการเข้าถึง ภาครัฐและเอกชนควรให้ความร่วมมือในการพัฒนา เส้นทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้สะดวกต่อการเดินทาง ด้านที่พัก ควรปรับปรุงและพัฒนาที่พักให้ เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุและด้านกิจกรรม ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เชิงพุทธศาสนาที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ด

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อัจฉริยะของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยววิถีใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก เป็นการวิจัยรูปแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test and F-test และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในเชิงพรรณนาและจัดจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๓.๒ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample)

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี จำนวน ๑,๗๕๐ คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) โดยการกำหนดหลักการเลือกให้ได้ครบตามจำนวนที่กำหนด จากการคัดเลือกโดยใช้หลักเกณฑ์อายุ เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และความถี่ในการเที่ยวในประเทศไทย และกำหนดในร้อยละ ๑๐ ของจำนวนประชากร คือจำนวน ๓๕๐ คน

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ที่	กลุ่มนักท่องเที่ยว	จำนวน วัดท่องเที่ยว	จำนวนประชากร (คน)	เลือกกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ ๒๐
๑	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๕	๓๗๐	๗๔
๒	จังหวัดอ่างทอง	๔	๓๐๐	๖๐
๓	จังหวัดสิงห์บุรี	๓	๒๔๑	๘๒
๔	จังหวัดชัยนาท	๔	๓๐๐	๖๐
๕	จังหวัดลพบุรี	๔	๓๐๐	๖๐
๖	จังหวัดสระบุรี	๓	๒๓๙	๑๔
	รวม	๒๓	๑,๗๕๐	๓๕๐

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ส่วนประกอบ ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์ท่องเที่ยว

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของความคิดเห็น คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยว มิติใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก โดยภาพรวม ประกอบด้วย

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับ ความ คุณค่า คุณค่าและเพิ่มพูนการ ท่องเที่ยว มิติใหม่ พัฒนา ศักยภาพ การท่องเที่ยว วัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอย ประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำ เจ้าพระยา-ป่าสัก	กรอบแนวคิดเกี่ยวกับ การ พัฒนารูปแบบกิจกรรม พัฒนา คุณภาพ และมาตรฐานที่ ตอบสนองการให้บริการด้าน การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิง พุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่ม น้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	กรอบแนวคิดเกี่ยวกับ การ พัฒนานวัตกรรมความรู้คิดแบบ มีส่วนร่วมของชุมชนต่อการ ท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำ เจ้าพระยา-ป่าสัก
ด้านความปลอดภัย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านขีดความสามารถในการ	ด้านสภาพแวดล้อมการ ท่องเที่ยว ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นัก ท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก	ด้านการสร้างจิตสำนึกแห่งการ แบ่งปัน ด้านการตามรอยบนเส้นทาง ความพอเพียง ด้านการสืบสานวิถีวัฒนธรรม

รองรับของพื้นที่	สะดวก	พื้นบ้าน
ด้านความพร้อมของคนในชุมชน ที่มีต่อการท่องเที่ยว	ด้านการบริหารจัดการ	ด้านคาเฟ่กินข้าวใต้ถุนบ้าน ด้านสายน้ำ สายธารแห่งศรัทธา
ด้านการประชาสัมพันธ์ในการ เป็นแหล่งท่องเที่ยว		สายธารธรรม
ด้านคุณค่าของการเป็นแหล่ง ท่องเที่ยว		ด้านคุณค่า คุ่มค่าและเพิ่มพูน ด้านทุนนวัตกรรมโมเดลชีวิต ด้านการท่องเที่ยวสุขภาพ ธรรมะนิเวศน์

โดยกำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบได้คำตอบเดียวด้วยการกำหนดคะแนนแต่ละช่วงคำตอบ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนให้เกณฑ์ทั้ง ๔ ด้าน

ข้อความ	ความหมาย	คะแนน
มากที่สุด	ระดับความรู้สึกมากที่สุด	๕
มาก	ระดับความรู้สึกมาก	๔
ปานกลาง	ระดับความรู้สึกปานกลาง	๓
เล็กน้อย	ระดับความรู้สึกเล็กน้อย	๒
ไม่เลย	ระดับความรู้สึกไม่เลย	๑

เกณฑ์ในการวิเคราะห์คะแนน ผู้วิจัยได้ให้คะแนนตามค่าเฉลี่ยเพื่อกำหนดในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

คะแนนระดับมากที่สุด	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	๔.๕๑ - ๕.๐๐
คะแนนระดับมาก	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	๓.๕๑ - ๔.๕๐
คะแนนระดับปานกลาง	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	๒.๕๑ - ๓.๕๐
คะแนนระดับน้อย	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	๑.๕๑ - ๒.๕๐

๓.๓.๑ คุณภาพเครื่องมือ

เมื่อผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้วก่อนที่จะนำเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำไปทดสอบ (Pre-test) ตามขั้นตอนดังนี้

ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบก่อนนำไปใช้จริง (Pre-Fest) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ ตัวอย่าง นำไปทดสอบหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟา (Alpha) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ๑) ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 ๒) ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่

นักท่องเที่ยวนั้น มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.61 ๓) ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.42 ๔) ด้านการบริหารจัดการ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ออกหนังสือแนะนำโครงการวิจัยถึงนายกเทศมนตรี องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี

๒) แนะนำตัวแจ้งวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือผู้นำท้องถิ่นเขต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี

๓) แนะนำตัวแจ้งวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ประกอบด้วย เขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี

๔) รวบรวมข้อมูลโดยการเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างเดือน สิงหาคม ๒๕๖๖ – มีนาคม ๒๕๖๗

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นหลัก โดยการดำเนินการขั้นแรก คือ นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ จำนวน ๓๕๐ ชุด นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส (Code Book) หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบแบบสำรวจเพื่อความถูกต้องอีก ๑ ครั้ง แล้วจึงดำเนินการถ่ายรหัสดังกล่าวลงในแบบฟอร์มถ่ายข้อมูล (Transfer Sheet) บรรจุข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามโดยการใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เสนอข้อมูล ดังนี้

๓.๖.๑ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อหาค่า ร้อยละ (Percentage) เฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard division) ได้แก่ตัวแปรเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว ด้าน

เทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริหารจัดการ

๓.๖.๒ สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อหาค่า t-test ใช้ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย เพศ สถานภาพ จะทดสอบความแตกต่างโดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Least Square Difference: LSD)

สำหรับการหาค่า F-test เพื่อเปรียบเทียบหาค่าเฉลี่ยความแตกต่างกัน กับตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และการนับถือศาสนาเพื่อเปรียบเทียบกับระดับความพึงพอใจของการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล

สำหรับนัยสำคัญสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ ๐.๐๕

๓.๗ วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

๓.๗.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งการศึกษาจากผู้ที่เป็นมีความรู้ความสามารถเรื่องพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมผู้นำเจ้าพระยา-ป่าสัก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informant) ร่วมกับวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

๓.๗.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้รับจากศึกษาค้นคว้าจากเอกสารเกี่ยวกับการศาสนา วัฒนธรรม ประวัติความเป็นมา ภูมิประเทศ การดำรงชีวิต

๓.๗.๓ จากภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา วัฒนธรรม สถานที่สำคัญ วิถีชีวิต ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ สถานที่ท่องเที่ยว ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริหารจัดการ ในกลุ่มผู้นำเจ้าพระยา-ป่าสัก ได้แก่เขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี

๓.๘ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Aanalysis) โดยการนำเอกสารหลักฐานต่างๆ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า สัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ประชาชนผู้นำเจ้าพระยา -ป่าสัก ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและจัดจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) ข้อมูลเกี่ยวกับ ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริหารจัดการ ในกลุ่มผู้นำเจ้าพระยา-ป่าสัก ได้แก่เขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี

๓.๙ ข้อเสนอแนะผลการศึกษาวิจัย

เสนอข้อมูลวิจัยจากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Dept. Interview) ข้อมูลจากสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และข้อมูลจากการสังเกตแบบผู้มีส่วนร่วม(Participant Observation) ข้อมูลเชิงลึกที่สัมภาษณ์จากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริหารจัดการ ในรุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ได้แก่เขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี เป็นข้อมูลที่ได้เชิงพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมท้องถิ่น

เสนอข้อมูลที่ได้รับจากศึกษาค้นคว้าจากเอกสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ประกอบด้วย พุทธศาสนา วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่สัมพันธ์กับระบบการท่องเที่ยวรุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ในงานวิจัยเรื่อง อัจฉรียของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ ความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่ โดยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

๔.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบเครือข่ายเส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๔.๓ การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๔.๔ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี มีความคิดเห็นด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

๔.๕ ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลนวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๗ โมเดลอัจฉรียของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ตามรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑

จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านสมณเพศ

สมณเพศ	จำนวนและร้อยละ	
	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๑๘๑	๕๑.๗๑
หญิง	๑๖๙	๔๘.๒๙
รวม	๓๕๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี ที่ตอบแบบสอบถาม คิดตามปัจจัยเกี่ยวกับเพศ พบว่า ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน ๑๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๗๑ และเป็นเพศหญิง จำนวน ๑๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๒๙

ตารางที่ ๔.๒

จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านอายุ

อายุ	จำนวนและร้อยละ	
	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๒๕ ปี	๗๐	๒๐.๐๐
ระหว่าง ๒๕-๓๕ ปี	๑๐๓	๒๙.๔๒
ระหว่าง ๓๖-๔๕ ปี	๑๑๒	๓๒.๐๐
สูงกว่า ๔๕ ปี	๖๕	๑๘.๕๗
รวม	๓๕๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี ที่ตอบแบบสอบถาม คิดตามปัจจัยเกี่ยวกับอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๓๖-๔๕ ปี จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๐ รองลงมาคือมีอายุระหว่าง ๒๕-๓๕ ปี

จำนวน ๑๐๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๔๒ มีอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี จำนวน ๗๐ คนคิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ และมีอายุ สูงกว่า ๔๕ ปีจำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕๗

ตารางที่ ๔.๓

จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านระดับการศึกษา

ระดับชั้นการศึกษา	จำนวนและร้อยละ	
	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๑๒	๓๒.๐๑
ระดับปริญญาตรี	๑๐๐	๒๘.๕๗
ระดับปริญญาโท	๗๘	๒๒.๒๘
ระดับสูงกว่าปริญญาโท	๖๐	๑๗.๑๔
รวม	๓๕๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี ที่ตอบแบบสอบถาม คิดตามปัจจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๑ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕๗ มีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน ๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒๘ มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาโท จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๑๔

ตารางที่ ๔.๔

จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านอาชีพ

อาชีพ	จำนวนและร้อยละ	
	จำนวน	ร้อยละ
ภาคการเกษตร	๖๐	๒๒.๘๕
พนักงานภาคอุตสาหกรรม	๑๑๒	๓๒.๐๐
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	๑๑๘	๒๘.๐๑
ข้าราชการ	๖๐	๑๗.๑๔
รวม	๓๕๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๔ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี ที่ตอบแบบสอบถาม คิดตามปัจจัยเกี่ยวกับอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานภาคอุตสาหกรรม จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๐ มีอาชีพเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๑ มีอาชีพเป็นข้าราชการ จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๑๔ มีอาชีพภาคการเกษตร จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๘๕

ตารางที่ ๔.๕

จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านรายได้ในครอบครัว

รายได้ในครอบครัว	จำนวนและร้อยละ	
	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐บาท/เดือน	๔๐	๑๑.๔๒
ระหว่าง ๑๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท/เดือน	๙๘	๒๘.๐๐
ระหว่าง ๒๐,๐๐๑-๒๕,๐๐๐ บาท/เดือน	๘๐	๒๒.๘๕
ระหว่าง ๒๕,๐๐-๓๐,๐๐๐ บาท/เดือน	๕๔	๑๕.๔๒
สูงกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท/เดือน	๗๘	๒๒.๓๑
รวม	๓๕๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๕ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี ที่ตอบแบบสอบถาม คิดตามปัจจัยเกี่ยวกับรายได้ในครอบครัว พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง ๑๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท/เดือน จำนวน ๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๐ รองลงมา มีรายได้ระหว่าง ๒๐,๐๐๑-๒๕,๐๐๐ บาท/เดือน จำนวน ๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๘๕ มีรายได้สูงกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท/เดือนจำนวน ๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๓๑ มีรายได้ระหว่าง ๒๕,๐๐-๓๐,๐๐๐ บาท/เดือนจำนวน ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๔๒และมีรายได้ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท/เดือน จำนวน ๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๒

ตารางที่ ๔.๖

จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านประสบการณ์การท่องเที่ยว

ประสบการณ์การท่องเที่ยว	จำนวนและร้อยละ	
	จำนวน	ร้อยละ
มีการท่องเที่ยวบางโอกาส	๑๑๒	๓๒.๐๐
มาท่องเที่ยวทุกเดือน	๖๐	๑๗.๑๔
มาท่องเที่ยว ๔ เดือนต่อครั้ง	๑๑๘	๒๘.๐๑
มาเที่ยวทุกเทศกาลวันหยุด	๖๐	๑๗.๑๔
รวม	๓๕๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๖ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี ที่ตอบแบบสอบถาม คิดตามปัจจัยเกี่ยวกับประสบการณ์การท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ มาท่องเที่ยว ๔ เดือนต่อครั้ง จำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๑ รองลงมา มีประสบการณ์ มีการท่องเที่ยวบางโอกาส จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๐ มีประสบการณ์ มาท่องเที่ยวทุกเดือน จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๑๔ มีประสบการณ์ มาเที่ยวทุกเทศกาลวันหยุด จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๑๔

๔.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบเครือข่ายเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑) **ด้านการพัฒนาบูรณะและฟื้นฟู** มีการสร้างภูมิทัศน์เป็นพื้นที่สีเขียว ด้วยการปลูกต้นไม้ปลูกรอบวัด ร่องสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ มีการก่อสร้างเสริมธรรมชาติให้เกิดความสะดวกต่อการใช้สถานที่ เช่น ปูพื้นด้วยวัสดุกันร้อน การสร้างทางเดินรอบสถานที่สำคัญ การติดป้ายบอกทาง เป็นต้น เป็นการฟื้นฟูที่เกิดจากธรรมชาติและก่อสร้างขึ้น

๒) **ด้านรูปแบบการท่องเที่ยววัด** มีการท่องเที่ยวที่เกิดจากการศึกษาความเป็นมาของพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับวัดในอดีต ถึงปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ประจักษ์ร่องรอยในสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา เป็นความรู้จากการท่องเที่ยว

๓) **ด้านมาตรการอำนวยความสะดวก** มีการตั้งกฎระเบียบประกาศแก่ผู้เข้ามาท่องเที่ยวในสถานที่สำคัญให้มีความเข้าใจเบื้องต้นในการปฏิบัติต่อการเข้าสู่สถานที่ท่องเที่ยว เพื่อรองรับกับ

นักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรม ต่างประเทศ นอกจากนั้นทางวัดยังจัดสถานที่จอดรถเหมาะสมและเดินทางสะดวกอย่างเป็นระบบ มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกในการจอดรถ

๔)ด้านความร่วมมือกับท้องถิ่น ในสถานที่ท่องเที่ยวได้รับการดูแล คอยอำนวยความสะดวกจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีการบูรณาการจากงบประมาณส่วนท้องถิ่นร่วมกับงบประมาณส่วนงานอื่นๆ นอกจากนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลเทศบาล มีการประกาศขอความร่วมมือจากชุมชนในสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับความปลอดภัย พฤติกรรมที่มีผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว

๕)ด้านบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ระบบความปลอดภัย ระบบด้านการเดินทาง ด้านการที่พัก อาหาร ผู้ให้บริการให้เหมาะสม ป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงได้มีการสำรวจความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวด้วยแบบสอบถามด้านต่างๆ รายละเอียดตามตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๗

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวรูปแบบเครือข่ายเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

ข้อที่	รูปแบบเครือข่ายเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม ภาพรวม	ความคิดเห็น		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
๑	ด้านการพัฒนาบูรณะและฟื้นฟู	๔.๔๑	๐.๗๖	มาก
๒	ด้านรูปแบบการท่องเที่ยววัด	๔.๒๖	๐.๖๔	มาก
๓	ด้านมาตรการอำนวยความสะดวก	๔.๓๐	๐.๗๔	มาก
๔	ด้านความร่วมมือกับท้องถิ่น	๔.๑๐	๐.๕๔	มาก
๕	ด้านบริหารจัดการการท่องเที่ยว	๔.๒๑	๐.๕๔	มาก
	รวม	๔.๒๖	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัด รูปแบบเครือข่ายเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๖ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาบูรณะและฟื้นฟู อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๑ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๗๖๐ ด้านรูปแบบการท่องเที่ยววัด อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๖๔๒ ด้านมาตรการอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๗๔๒ ด้านความร่วมมือกับท้องถิ่น อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ

๔.๑๐ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๔๐ ด้านบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับ
มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๑ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๔๐

ตารางที่ ๔.๘

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวรูปแบบเครือข่ายเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม
เชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้านการพัฒนาบูรณะและฟื้นฟู

ข้อที่	ข้อความเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑.	ด้านการพัฒนาบูรณะและฟื้นฟู			
๑.๑	ควรมีการให้ข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ของแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรเกี่ยวกับวัดที่เป็นสถานที่ สำคัญโบราณทางประวัติศาสตร์ให้นักท่องเที่ยว	๔.๘๐	๐.๖๓	มากที่สุด
๑.๒	ช่วยกันดูแลและอนุรักษ์วัดที่เป็นสถานที่สำคัญโบราณทาง ประวัติศาสตร์ให้นักท่องเที่ยวให้คงความสวยงามอยู่ใน สภาพดี	๔.๖๐	๐.๕๖	มากที่สุด
๑.๓	สอดแทรกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมซึ่งคงวัฒนธรรมที่ดีงามของชาวพุทธ	๔.๒๐	๐.๕๖	มาก
๑.๔	ปลูกฝังให้นักท่องเที่ยวได้เห็นคุณค่าและเกิดความห่วงแหน ในทรัพยากรการท่องเที่ยววัดที่เป็นสถานที่สำคัญโบราณทาง ประวัติศาสตร์	๔.๕๐	๐.๘๕	มากที่สุด
๑.๕	กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องไม่ส่งผลต่อวัดที่เป็นสถานที่ สำคัญโบราณทางประวัติศาสตร์ทำให้เกิดความเสื่อมโทรม	๔.๖๐	๐.๙๒	มากที่สุด
๑.๖	ควรให้พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอย ประวัติศาสตร์สอดคล้องกับหลักการการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์	๔.๕๐	๐.๒๒	มากที่สุด
๑.๗	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องอนุรักษ์หรือคงไว้ซึ่งวิถี ชีวิตของท้องถิ่น เพิ่มพูนและคุณค่าประสบการณ์ให้แก่ นักท่องเที่ยว	๔.๔๐	๐.๖๙	มาก
๑.๘	ปลูกจิตสำนึกนักท่องเที่ยวและชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่า	๓.๗๕	๐.๕๑	มาก

ข้อที่	ข้อความเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ระดับ
	และความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์			
	รวม	๔.๔๑	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์โดยภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๑ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านการพัฒนาบูรณะและฟื้นฟู นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นจากข้อความความคิดเห็นข้อ ๑) ว่าควรมีการให้ข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรเกี่ยวกับวัดที่เป็นสถานที่สำคัญโบราณทางประวัติศาสตร์ให้นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๐ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๒) ช่วยกันดูแลและอนุรักษ์วัดที่เป็นสถานที่สำคัญโบราณทางประวัติศาสตร์ให้นักท่องเที่ยวให้คงความสวยงามอยู่ในสภาพดี อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๓) สอดแทรกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งคงวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาวพุทธ อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๔) ปลุกฝังให้นักท่องเที่ยวได้เห็นคุณค่าและเกิดความหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยววัดที่เป็นสถานที่สำคัญโบราณทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๐ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๕) กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องไม่ส่งผลกระทบต่อวัดที่เป็นสถานที่สำคัญโบราณทางประวัติศาสตร์ทำให้เกิดความเสื่อมโทรม อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๖) ควรให้พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์สอดคล้องกับหลักการการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๐ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๗) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องอนุรักษ์หรือคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่น เพิ่มพูนและคุณค่าประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๐ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๘) ปลุกจิตสำนึกนักท่องเที่ยวและชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๕

ตารางที่ ๔.๙

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวรูปแบบเครือข่ายเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม
เชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้านรูปแบบการท่องเที่ยว

ข้อที่	ข้อความเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๒.	ด้านรูปแบบการท่องเที่ยว			
๒.๑	มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น ร่อง รอยประวัติศาสตร์ ที่ยังปรากฏให้เห็นโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ	๓.๘๐	๐.๑๙	มาก
๒.๒	มีการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ตามฤดูกาลที่เป็นเอกลักษณ์ให้หลากหลายตามความต้องการของนักท่องเที่ยว	๔.๘๐	๐.๒๘	มากที่สุด
๒.๓	มีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์และนำข้อมูลมาวางแนวทางการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์	๓.๘๕	๐.๒๘	มาก
๒.๔	จัดกิจกรรมท่องเที่ยวพระอารามหลวงตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๔.๕๒	๐.๒๘	มากที่สุด
๒.๕	เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศาสนา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของทั้งผู้ใหญ่และเยาวชน	๔.๓๔	๐.๕๖	มาก
รวม		๔.๒๖	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์โดยภาพรวม มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านรูปแบบการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นจากข้อความความคิดเห็นข้อ ๑. ว่า มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น ร่อง รอยประวัติศาสตร์ ที่ยังปรากฏให้เห็นโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ อยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๒ ควรมีมีการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ตามฤดูกาลที่เป็นเอกลักษณ์ให้หลากหลายตามความต้องการของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๐ และจาก

ข้อความความคิดเห็นข้อ ๓ ว่า ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์และนำข้อมูลมาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕ จากข้อความความคิดเห็นข้อที่ ๔ ว่า ควรมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวพระอารามหลวงตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๒ จากข้อความความคิดเห็นข้อที่ ๕ ว่า เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศาสนา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของทั้งผู้ใหญ่และเยาวชน อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๔

ตารางที่ ๔.๑๐

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวรูปแบบเครือข่ายเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้านมาตรการอำนวยความสะดวก

ข้อที่	ข้อความเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๓.	ด้านมาตรการอำนวยความสะดวก			
๓.๑	มีการจัดการการท่องเที่ยว โดยไม่สร้างผลกระทบต่อสังคม อาทิ ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน	๓.๙๐	๐.๔๖	มาก
๓.๒	มีการจัดการการท่องเที่ยว โดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหา ขยะ ปัญหาจราจร เป็นต้น	๓.๘๙	๐.๗๗	มาก
๓.๓	มีการบริหารจัดการด้วยคนในชุมชนทางด้านความปลอดภัย มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว	๔.๑๐	๐.๗๕	มาก
๓.๔	ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง	๔.๓๐	๐.๘๕	มาก
๓.๕	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	๔.๖๐	๐.๙๑	มากที่สุด
๓.๖	พัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวยกระดับระบบขนส่งสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางระหว่างสถานที่ท่องเที่ยว	๔.๘๐	๐.๗๒	มากที่สุด

ข้อที่	ข้อความเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๓.๗	ปรับปรุงป้ายบอกทางและป้ายสัญลักษณ์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกแหล่ง	๔.๖๐	๐.๖๙	มากที่สุด
๓.๘	จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปรับปรุงสุขาสาธารณะ การจัดการขยะ และระบบบำบัดน้ำเสียในแหล่งท่องเที่ยว	๓.๙๕	๐.๕๓	มาก
รวม		๔.๓๐	๐.๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์โดยรวม มีความคิดเห็น อยู่ในระดับความคิดเห็น ด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า ด้านมาตรการอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นจากข้อความความคิดเห็นข้อ ๑) ว่า มีการจัดการการท่องเที่ยว โดยไม่สร้างผลกระทบต่อสังคม อาทิ ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน อยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๐ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๒) มีการจัดการการท่องเที่ยว โดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหา ขยะ ปัญหาจราจร เป็นต้น อยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๓) มีการบริหารจัดการด้วยคนในชุมชนทางด้านความปลอดภัย มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๔) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๕) กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องไม่ส่งผลต่อวัดที่เป็นสถานที่สำคัญโบราณทางประวัติศาสตร์ทำให้เกิดความเสื่อมโทรม อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๖) พัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวยกระดับระบบขนส่งสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางระหว่างสถานที่ท่องเที่ยว อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๐ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๗) ปรับปรุงป้ายบอกทางและป้ายสัญลักษณ์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกแหล่ง อยู่ในระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐ จากข้อความความคิดเห็นข้อ ๘) จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปรับปรุงสุขาสาธารณะ การจัดการขยะ และระบบบำบัดน้ำเสียในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๕

ตารางที่ ๔.๑๑

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวรูปแบบเครือข่ายเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม
เชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้านความร่วมมือกับท้องถิ่น

ข้อที่	ข้อความเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๔.	ด้านความร่วมมือกับท้องถิ่น			
๔.๑	ช่วยกันรักษาวัฒนธรรม จัดสภาพภูมิทัศน์และมีการบำรุง รักษา สถานที่แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน ได้แก่ วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	๔.๘๐	๑.๓๕	มากที่สุด
๔.๒	มีการพัฒนาและอนุรักษ์ความงามทางศิลปวัฒนธรรมของพระอารามหลวงที่สร้างความประทับใจต่อผู้ที่พบเห็น	๔.๖๐	๐.๘๖	มากที่สุด
๔.๓	เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการ บนพื้นฐานของมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่น	๔.๓๐	๐.๘๕๐	มาก
๔.๔	ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น	๔.๑๐	๐.๒๖๐	มาก
๔.๕	ส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร ธรรมชาติ โดยก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด	๔.๐๐	๐.๗๖	มาก
๔.๖	ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๗๐	๐.๖๐	มาก
๔.๗	การท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและคนพื้นที่หรือชุมชนในปัจจุบัน โดยคำนึงถึงการปกป้อง ดูแลรักษา รวมถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันดั้งเดิมให้ยังคงอยู่แก่คนรุ่นหลังต่อไป	๓.๘๐	๐.๙๖	มาก
รวม		๔.๑๐	๐.๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการพัฒนา ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย่อนรอยประวัติศาสตร์ มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านมาตรการ อำนวยความสะดวก นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นจากข้อความคิดเห็นข้อ ๑) ว่า ช่วยกันรักษา วัฒนธรรม จัดสภาพภูมิทัศน์และมีการบำรุง รักษา สถานที่แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน ได้แก่ วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๐ จาก ข้อความคิดเห็นข้อ ๒) มีการพัฒนาและอนุรักษ์ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรมของพระอารามหลวงที่ สร้างความประทับใจต่อผู้ที่พบเห็น อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐ จาก ข้อความคิดเห็นข้อ ๓) เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการ บน พื้นฐานของมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่น อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ จาก ข้อความคิดเห็นข้อ ๔) ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จาก การท่องเที่ยวอันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๑๐ จากข้อความคิดเห็นข้อ ๕) ส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร ธรรมชาติ โดยก่อให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๐ จากข้อความคิดเห็น ข้อ ๖) ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม อยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๐ จากข้อความคิดเห็นข้อ ๗) การ ท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและคนพื้นที่หรือชุมชนในปัจจุบัน โดย คำนี้ถึงการปกป้อง ดูแลรักษา รวมถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันดีงามให้ยังคงอยู่แก่คนรุ่นหลังต่อไป อยู่ในระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐

ตารางที่ ๔.๑๒

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวรูปแบบเครือข่ายเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม
เชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้านบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ข้อที่	ข้อความเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๕.	ด้านการจัดการการท่องเที่ยว			
๕.๑	การประสานให้ผู้ที่มีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมมือกันในการจัดการการท่องเที่ยวพระอารามหลวง เชิงวัฒนธรรม	๔.๖๐	๐.๖๖	มากที่สุด
๕.๒	จัดทำแผนการส่งเสริมท่องเที่ยวพระอารามหลวงให้ สอดคล้องกับศักยภาพและความพร้อมของชุมชน ในแต่ละท้องถิ่นในพื้นที่ของจังหวัด	๔.๕๐	๐.๘๒	มากที่สุด
๕.๓	การจัดการการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความสามารถใน การรองรับนักท่องเที่ยวของพระอารามหลวงในแหล่ง ท่องเที่ยว	๔.๒๐	๐.๘๐	มาก
๕.๔	การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ให้มีการแบ่งเขต พื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการและ พื้นที่พักอาศัย	๔.๕๐	๐.๒๖	มากที่สุด
๕.๕	การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตาม ช่วง เวลาของวันหรือฤดูกาล	๓.๘๐	๐.๗๖	มาก
๕.๖	ควรจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพ ของพื้นที่และการบริการ	๓.๙๐	๐.๘๖	มาก
๕.๗	การจัดการด้านการติดตามและการประเมินผลการ เปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	๓.๘๐	๐.๙๖	มาก
๕.๘	จัดหน่วยงานหรือองค์กรที่เป็นกลางและมีความ ชำนาญในการให้คำปรึกษาหรืออบรมคนท้องถิ่นให้ เข้าใจวิธีการในการวางแผน การจัดการหรือการ บริหารงานและการตลาด	๔.๖๐	๐.๖๘	มากที่สุด
๕.๙	การจัดการท่องเที่ยวพระอารามหลวงต้องไม่เกินขีด ความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน และต้อง	๔.๓๐	๐.๖๕	มาก

ข้อที่	ข้อความเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ระดับ
	ดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ			
๕.๑๐	การส่งเสริมวัฒนธรรมด้านการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น	๓.๙๐	๐.๘๙	มาก
	รวม	๔.๒๑	๐.๕๔๐	มาก

จากตารางที่ ๕.๑๒ จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์โดยรวม มีความคิดเห็น อยู่ในระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๑ เมื่อพิจารณารายข้อ ด้านบริหารการท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นจากข้อความคิดเห็นข้อ ๑) ว่า การประสานให้ผู้ที่มีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือกันในการจัดการการท่องเที่ยวพระอารามหลวงเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐ จากข้อความคิดเห็นข้อ ๒) จัดทำแผนการส่งเสริมท่องเที่ยวพระอารามหลวงให้สอดคล้องกับศักยภาพและความพร้อมของชุมชนในแต่ละท้องถิ่นในพื้นที่ของจังหวัด อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๐ จากข้อความคิดเห็นข้อ ๓. การจัดการการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพระอารามหลวงในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ จากข้อความคิดเห็นข้อ ๔.การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวให้มีการแบ่งเขต พื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการและพื้นที่พักอาศัย อยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๐ จากข้อความคิดเห็นข้อ ๕ การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วง เวลาของวันหรือฤดูกาล อยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ จากข้อความคิดเห็นข้อ ๖ ควรจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ อยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๐ จากข้อความคิดเห็นข้อ ๗. จัดหน่วยงานหรือองค์กรที่เป็นกลางและมีความชำนาญในการให้คำปรึกษาหรืออบรมคนท้องถิ่นให้เข้าใจวิธีการในการวางแผน การจัดการหรือการบริหารงานและการตลาด อยู่ในระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ จากข้อความคิดเห็นข้อ ๘. จัดหน่วยงานหรือองค์กรที่เป็นกลางและมีความชำนาญในการให้คำปรึกษาหรืออบรมคนท้องถิ่นให้เข้าใจวิธีการในการวางแผน การจัดการหรือการบริหารงานและการตลาด อยู่ในระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐ จากข้อความคิดเห็นข้อ ๙. การจัดการท่องเที่ยวพระอารามหลวงต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุก ๆ ด้านและต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ อยู่ในระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ จากข้อความคิดเห็นข้อ ๑๐. การส่งเสริมวัฒนธรรม

ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น อยู่ในระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๐

๔.๓ การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อ การท่องเที่ยว วัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

จากข้อมูลเชิงปริมาณ การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก โดยรวมและรายด้าน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๓

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยว การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก โดยภาพรวม

ข้อที่	คำถาม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	ด้านการสร้างจิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน	๔.๔๒	๐.๒๒	มาก
๒	ด้านตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง	๔.๕๖	๐.๒๒	มากที่สุด
๓	ด้านการสืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน	๔.๔๒	๐.๒๒	มาก
๔	ด้านคาเฟ่กินข้าวใต้ถุนบ้าน	๔.๖๔	๐.๒๓	มากที่สุด
	รวม	๔.๕๑	๐.๒๒	มากที่สุด

ตารางที่ ๔.๑๓ นักท่องเที่ยวและประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๑ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างจิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๒ ด้านตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๖ ด้านการสืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๒ ด้านคาเฟ่กินข้าวใต้ถุนบ้านอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๔

ตารางที่ ๔.๑๔

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยว การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของ
ชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
ด้านการสร้างจิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน

ข้อที่	คำถาม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	ฉันมีความพอใจทำงานในการช่วยเหลือผู้อื่น	๔.๕๑	๐.๒๒	มากที่สุด
๒	ฉันนำสิ่งของไปร่วมบริจาคผู้ได้รับความเดือดร้อน	๔.๓๓	๐.๒๑	มาก
๓	ฉันเต็มใจที่จะแบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือผู้คนในชุมชน	๔.๑๐	๐.๒๐	มาก
๔	ฉันมีความภูมิใจได้ร่วมด้วยช่วยกันสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน	๔.๗๐	๐.๒๓	มากที่สุด
๕	ฉันเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว	๔.๒๕	๐.๒๑	มากที่สุด
๖	ความพอเพียงสามารถช่วยเสริมความสุขในการดำเนินชีวิต	๔.๘๒	๐.๒๔	มากที่สุด
๗	ฉันตระหนักรู้ในการเลือกซื้อใช้สินค้าที่เหมาะสมกับตน	๔.๒๑	๐.๒๑	มาก
๘	ฉันดำเนินชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกินตามสมควรแก่ฐานะ	๔.๗๔	๐.๒๓	มากที่สุด
๙	ความพอเพียงสามารถทำให้มีการเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายลงได้	๔.๒๒	๐.๒๑	มาก
๑๐	ฉันพึ่งตนเอง มีจิตใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นและส่วนรวม	๔.๓๖	๐.๒๑	มาก
	รวม	๔.๔๒	๐.๒๒	มาก

ตารางที่ ๔. นักท่องเที่ยวและประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก พบว่า ด้านการสร้างจิตสำนึกแห่งการแบ่งปันโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๒ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า จากข้อคำถามที่ว่าฉันมีความพอใจทำงานในการช่วยเหลือผู้อื่น อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๑ จากข้อคำถามที่ว่าฉันนำสิ่งของไปร่วมบริจาคผู้ได้รับความเดือดร้อนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓ จากข้อคำถามที่ว่าฉันเต็มใจที่จะแบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือผู้คนในชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐ จากข้อคำถามที่ว่าฉันมีความภูมิใจได้ร่วมด้วยช่วยกันสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๐ จากข้อคำถามที่ว่าฉันเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ จากข้อคำถามที่ว่าความพอเพียงสามารถช่วยเสริมความสุขในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๒ จากข้อคำถามที่ว่าฉันตระหนักรู้ในการเลือกซื้อใช้สินค้าที่เหมาะสมกับตนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๑ จากข้อคำถามที่ว่าฉันดำเนินชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกินตาม

สมควรแก่ฐานะอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๔ จากข้อความที่ว่าความพอเพียงสามารถทำให้มีการเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายลงได้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๒ จากข้อความที่ว่าฉันพึ่งตนเอง มีจิตใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นและส่วนรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๖

ตารางที่ ๔.๑๕

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยว การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
ด้านตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง

ข้อที่	คำถาม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑๑	ฉันมีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนงานประเพณีและเทศกาลร่วมกับชุมชน	๔.๖๓	๐.๒๓	มากที่สุด
๑๒	ฉันได้ปกป้องรักษาแหล่งสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน/หมู่บ้าน	๔.๑๐	๐.๒๐	มาก
๑๓	ฉันเข้าร่วมรับฟังการดำเนินกิจกรรมการแพร่กระจายข่าวสารเกี่ยวกับเทศกาลประเพณีของหมู่บ้าน	๔.๓๘	๐.๒๑	มาก
๑๔	ฉันเข้าร่วมส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น	๔.๔๕	๐.๒๒	มาก
๑๕	ฉันได้มีส่วนร่วมรู้ส่วนเห็น ร่วมมือในกิจกรรมศิลปะประเพณีวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน	๔.๘๘	๐.๒๔	มากที่สุด
๑๖	ฉันจะให้ความสำคัญกับกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น	๔.๗๑	๐.๒๓	มากที่สุด
๑๗	ฉันเต็มใจช่วยเหลือเพื่อนบ้านทุกคนเมื่อมีโอกาส	๔.๓๖	๐.๒๑	มาก
๑๘	ฉันสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนบ้านได้ทุกพื้นที่	๔.๘๗	๐.๒๔	มากที่สุด
๑๙	ฉันตระหนักว่าผู้คนในชุมชนมีความเป็นพี่น้องญาติต่อกัน	๔.๗๗	๐.๒๓	มากที่สุด
๒๐	ถ้าเพื่อนบ้านต้องการความช่วยเหลือ ฉันจะอาสาช่วย	๔.๔๔	๐.๒๒	มาก
	รวม	๔.๕๖	๐.๒๒	มากที่สุด

ตารางที่ ๔.๑๕ นักท่องเที่ยวและประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก พบว่า ด้านตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๖ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า

จากข้อคำถามที่ว่าฉันมีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนงานประเพณีและเทศกาลร่วมกับชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๓ จากข้อคำถามที่ว่าฉันได้ปกป้องรักษาแหล่งสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน/หมู่บ้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐ จากข้อคำถามที่ว่าฉันเข้าร่วมรับฟังการดำเนินกิจกรรมการแพร่กระจายข่าวสารเกี่ยวกับเทศกาลประเพณีของหมู่บ้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๘ จากข้อคำถามที่ว่าฉันเข้าร่วมส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๕ จากข้อคำถามที่ว่า ฉันได้มีส่วนรู้ส่วนเห็น ร่วมมือในกิจกรรมศิลปประเพณีวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๘ จากข้อคำถามที่ว่าฉันจะให้ความสำคัญกับกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๑ จากข้อคำถามที่ว่าฉันเต็มใจช่วยเหลือเพื่อนบ้านทุกคนเมื่อมีโอกาสอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๖ จากข้อคำถามที่ว่าฉันสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนบ้านได้ทุกพื้นที่ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๗ จากข้อคำถามที่ว่าฉันตระหนักว่าผู้คนในชุมชนมีความเป็นพี่น้องญาติต่อกันอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๗ จากข้อคำถามที่ว่าถ้าเพื่อนบ้านต้องการความช่วยเหลือ ฉันจะอาสาช่วยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๔

ตารางที่ ๔.๑๖

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยว การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
ด้านการสืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ข้อที่	คำถาม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๒๑	ฉันรู้สึกว่าน้ำใจของคนในพื้นที่ทำให้การใช้ชีวิตมีความสุข	๔.๓๐	๐.๒๑	มาก
๒๒	ฉันรู้สึกภูมิใจที่มีความรักศรัทธาเห็นคุณค่าในตนเอง	๔.๒๕	๐.๒๑	มาก
๒๓	ฉันปลื้มปิติที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน	๔.๗๔	๐.๒๓	มากที่สุด
๒๔	ฉันมีการรับรู้เท่าทันประเพณีวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง	๔.๘๓	๐.๒๔	มากที่สุด
๒๕	ฉันมั่นใจที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต	๔.๑๒	๐.๒๐	มาก
๒๖	ฉันเชื่อว่าวิถีคิดตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิต	๔.๓๓	๐.๒๑	มาก
๒๗	วิถีประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นสร้างคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ	๔.๔๘	๐.๒๒	มาก
๒๘	การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดตระหนักรู้ในควมมีคุณค่า	๔.๔๕	๐.๒๒	มาก
๒๙	ฉันได้เรียนรู้ทักษะชีวิตมีความเชื่อต่อผลการกระทำของตน	๔.๓๗	๐.๒๑	มาก
๓๐	ฉันเชื่อในสิ่งที่ตนเองได้ปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต	๔.๓๒	๐.๒๑	มาก
	รวม	๔.๔๒	๐.๒๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ นักท่องเที่ยวและประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย่อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก พบว่า ด้านการสืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๒ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า จากข้อคำถามที่ว่าฉันรู้สึกว่าน้ำใจของคนในพื้นที่ทำให้การใช้ชีวิตมีความสุข อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ จากข้อคำถามที่ว่าฉันรู้สึกภูมิใจที่มีความรักศรัทธาเห็นคุณค่าในตนเอง อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ จากข้อคำถามที่ว่าฉันปลื้มปิติที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๔ จากข้อคำถามที่ว่าฉันมีการรับรู้เท่าทันประเพณีวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๓ จากข้อคำถามที่ว่าฉันมั่นใจที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๒ จากข้อคำถามที่ว่าฉันเชื่อว่าวีรคติตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิตอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓ จากข้อคำถามที่ว่าวิถีประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นสร้างคุณค่าเชิงเศรษฐกิจอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๘ จากข้อคำถามที่ว่า การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดตระหนักรู้ในความมีคุณค่าอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๕ จากข้อคำถามที่ว่าฉันได้เรียนรู้ทักษะชีวิตมีความเชื่อต่อผลการกระทำของตนอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๗ จากข้อคำถามที่ว่าฉันเชื่อในสิ่งที่ตนเองได้ปฏิบัติสิ่งทีุ่กต้องในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒๐ พบว่า

ตารางที่ ๔.๑๗

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยว การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย่อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
ด้านคาเฟกิ้นข้าวไต้ถุนบ้าน

ข้อที่	คำถาม	\bar{X}	S.D.	แปรผล
๓๑	การหมั่นพูดคุยกันในกลุ่มเป็นความมั่นคงของกลุ่ม	๔.๔๘	๐.๒๒	มาก
๓๒	การส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความพร้อมเพรียงกันจะทำให้งานประสบความสำเร็จ	๔.๘๘	๐.๒๔	มากที่สุด
๓๓	ทุกคนที่เป็นเพื่อนบ้านในกลุ่มมีการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาคกัน	๔.๖๕	๐.๒๓	มากที่สุด

ตารางที่ ๔.๑๗ (ต่อ)

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยว การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้านคาเฟกิ้นข้าวไต้ถุนบ้าน

ข้อที่	คำถาม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๓๔	การให้เกียรติกันและกันในชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นต้องปฏิบัติ	๔.๗๒	๐.๒๓	
๓๕	ฉันเชื่อว่าการให้โอกาสคนดีสามารถจะนำชุมชนช่วยตัดสินใจแก้ปัญหา	๔.๘๙	๐.๒๔	มากที่สุด
๓๖	ฉันมีความเชื่อสิ่งที่นับถือบูชาด้วยการใช้หลักเหตุและผล	๔.๑๔	๐.๒๐	มาก
๓๗	การได้บำเพ็ญประโยชน์ให้กับชุมชนถือว่าใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า	๔.๖๘	๐.๒๓	มากที่สุด
๓๘	ถึงแม้ชุมชนจะเปลี่ยนแปลงแต่การกระทำไม่เคยเปลี่ยนทำสิ่งใดย่อมได้รับผลสิ่งนั้น	๔.๓๑	๐.๒๑	มาก
๓๙	ฉันรู้สึกว่ามีวิถีชีวิตชาวบ้านจำต้องอยู่กับประเพณีวัฒนธรรม	๔.๒๖	๐.๒๑	มาก
๔๐	การรู้จักแยกแยะชั่วดีสิ่งที่ตัวเองปฏิบัติทำให้ชีวิตเกิดความผาสุก	๔.๓๕	๐.๒๑	มาก
	รวม	๔.๖๔	๐.๒๓	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๑๗ นักท่องเที่ยวและประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก พบว่า ด้านคาเฟกิ้นข้าวไต้ถุนบ้าน โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๔ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า จากข้อคำถามที่ว่าความหมั่นพูดคุยกันในกลุ่มชุมชนเป็นความมั่นคงของชุมชน อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๙ จากข้อคำถามที่ว่าส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความพร้อมเพรียงกันจะทำให้งานประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๘ จากข้อคำถามที่ว่าทุกคนที่เป็นเพื่อนบ้านในชุมชนมีการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาคกันอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๕ จากข้อคำถามที่ว่าการให้เกียรติกันและกันในกลุ่มชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นต้องปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๒ จากข้อคำถามที่ว่าฉันเชื่อว่าการให้โอกาสคนดีสามารถจะนำชุมชนช่วยตัดสินใจแก้ปัญหาอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๙ จากข้อคำถามที่ว่าฉันมีความเชื่อสิ่งที่นับถือบูชาด้วยการใช้หลักเหตุและผลอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๔ จากข้อคำถามที่ว่าการได้บำเพ็ญประโยชน์ให้กับชุมชนถือว่าใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๘ จากข้อคำถามที่ว่าถึงแม้ชุมชนจะเปลี่ยนแปลงแต่การกระทำไม่เคยเปลี่ยนทำสิ่ง

โดยยอมได้รับผลสิ่งนั้น อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๑ จากข้อความที่ว่าฉันรู้สึกว่ามีวิถีชีวิต
 ชาวบ้านจำต้องอยู่กับประเพณีวัฒนธรรมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖ จากข้อความที่ว่า
 การรู้จักแยกแยะชั่วดีสิ่งที่ตัวเองปฏิบัติทำให้ชีวิตเกิดความผาสุกอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
 ๔.๓๕

๔.๔ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ กลุ่ม นักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง ประกอบด้วย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี มีความคิดเห็นด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

จากผลการวิจัย พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำเจ้าพระยา ป่าสัก สะท้อน
 ให้เห็นถึงวิถีชีวิตอันเก่าแก่และยาวนานของผู้คนในภูมิภาคนี้ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนา ได้แก่ ศาสนา
 พุทธเป็นศาสนาหลักของกลุ่มน้ำเจ้าพระยา มีอิทธิพลต่อความเชื่อ ด้านประเพณี พิธีกรรม
 สถาปัตยกรรม และงานศิลปะ ด้านภาษา ภาษาไทยเป็นภาษาหลักที่ใช้ในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา ด้านชาติ
 พันธุ์ กลุ่มน้ำเจ้าพระยาเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ประกอบด้วย ชนเผ่าไทย เผ่ามอญ เผ่า
 เขมร เผ่าจีน

ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีสมัยนิยม ผ่าน
 Application ส่งผลต่อการให้บริการการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ สะดวกสบาย ประหยัดเวลาและ
 ปลอดภัย นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังมีประสบการณ์การท่องเที่ยวและใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือใน
 การแบ่งปันความรู้ประสบการณ์เผยแพร่ผ่าน Application ของเทคโนโลยีอีกด้วย

ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกมามายตลอด
 เส้นทางท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา ป่าสัก ประกอบ โครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้าน
 คมนาคม ได้แก่ ยานพาหนะในการเดินทางทั้งบางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ทางให้ผู้ให้บริการและผู้เข้า
 รับบริการมีความสะดวกประหยัดเวลา สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ในระยะเวลาสั้นๆ โครงสร้าง
 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารโดยการใช้เครื่องมือสื่อสารจากแอปพลิเคชันในการเข้ารับและ
 ให้บริการในระบบการท่องเที่ยว สามารถสั่งจองล่วงหน้า ค้นสถานที่สำคัญ เป็นข้อมูลประกอบการ
 ตัดสินใจในการเข้าสู่ระบบการท่องเที่ยวอย่างทันสมัยและคุ้มค่า โครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้าน
 สถานที่ ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น วัดที่สำคัญ โบราณสถาน น้ำตก เป็นต้น ส่วนสถานที่พัก
 อาศัยในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา ป่าสัก มีที่พักสำรองจำนวนมาก สามารถเข้าได้บริการได้ทุกระยะเส้นทาง
 การท่องเที่ยว

ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีแผนคือพัฒนาให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความยั่งยืน ส่งเสริมให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ควบคู่ไปกับการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความมั่นคง มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพทั้งด้านกายภาพ และความปลอดภัย

นอกจากนั้น ยังมีการพัฒนาคุณภาพของสินค้า อาหาร อาคารที่พัก ของฝากท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและปลอดภัย มีการพัฒนาสินค้า การให้บริการสถานที่ การแนะนำข้อมูลเชื่อมโยงไปสู่เศรษฐกิจชุมชนอย่างมั่นคง และมีการส่งเสริมให้ชุมชนเห็นคุณค่า และความสำคัญในวัฒนธรรมท้องถิ่น มีกิจกรรม มีการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนเองไม่ให้สูญไปจากสังคม เพราะถือเป็นสิ่งที่อยู่ควบคู่สังคมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ การบริหารจัดการเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ อันเป็นสิ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวมีคุณค่ายิ่งขึ้น ท่ามกลางแห่งความเสื่อมโทรมของธรรมชาติของสังคมปัจจุบัน หากมีการอนุรักษ์สิ่งที่โดดเด่นของแต่ละท้องถิ่นนับเป็นคุณค่ามากมาย ดังรายละเอียดตามข้อมูลเชิงปริมาณดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๘

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง
ที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธภาพรวม

ข้อที่	การพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธภาพรวม	ความคิดเห็น		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
๑	ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว	๔.๓๕	๐.๖๖	มาก
๒	ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	๔.๕๖	๐.๕๔	มากที่สุด
๓	ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก	๔.๕๘	๐.๕๔	มากที่สุด
๔	ด้านการบริหารจัดการ	๔.๖๗	๐.๔๙	มากที่สุด
	รวม	๔.๕๔	๐.๕๖	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๑๘ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลางมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๔ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๖ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๖๖ ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๖ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๔ ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับ “มาก

ที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๔ ด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๗ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๔๙

ตารางที่ ๔.๑๙

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง
ที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว

ข้อที่	ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว	ความคิดเห็น		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
๑	มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับภูมิทัศน์การท่องเที่ยว	๔.๓๑	๐.๗๒	มาก
๒	มีการพัฒนาเกี่ยวกับธรรมชาติให้คงสภาพเดิม	๔.๔๓	๐.๕๐	มาก
๓	มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางสังคมให้มีความน่าใจต่อ นักท่องเที่ยว	๔.๓๘	๐.๗๘	มาก
๔	มีการสร้างเครือข่ายชุมชนน้ำอยู่ในสังคองอยู่ลุ่มน้ำ เจ้าพระยา-ป่าสัก	๔.๒๘	๐.๗๘	มาก
๕	มีการอนุรักษ์ประเพณีของชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	๔.๕๐	๐.๗๒	มากที่สุด
๖	มีการพัฒนาความรู้ด้านสภาพแวดล้อมแก่ชุมชนลุ่มน้ำ เจ้าพระยา-ป่าสัก	๔.๖๕	๐.๔๘	มากที่สุด
๗	มีการพัฒนาความรู้ด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวลุ่ม น้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	๓.๙๐	๐.๖๓	มาก
	รวม	๔.๓๕	๐.๖๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลางมีความ
คิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว โดยภาพรวม
รายด้านอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๕ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๖๖ เมื่อพิจารณา
รายข้อ พบว่า จากข้อคำถามที่ว่า มีการอนุรักษ์ประเพณีของชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก อยู่ในระดับ
“มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๐ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๗๒ จากข้อคำถามที่ว่า มี
การพัฒนาความรู้ด้านสภาพแวดล้อมแก่ชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก อยู่ในระดับ “มากที่สุด” มี
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๕ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๘ จากข้อคำถามที่ว่า มีการพัฒนา
สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับภูมิทัศน์การท่องเที่ยว อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๑ และค่า
เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๗๒ จากข้อคำถามที่ว่า มีการพัฒนาเกี่ยวกับธรรมชาติให้คงสภาพเดิม

อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๓ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๐ จากข้อคำถามที่ว่า มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางสังคมให้มีความน่าใจต่อนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๘ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๗๘ จากข้อคำถามที่ว่า มีการสร้างเครือข่ายชุมชนนำอยู่ในสังคองอยู่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๘ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๗๘ จากข้อคำถามที่ว่า มีการพัฒนาความรู้ด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๐ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๓

ตารางที่ ๔.๒๐

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง ที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ข้อที่	ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	ความคิดเห็น		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
๑	มีการใช้เทคโนโลยีด้านอินเทอร์เน็ตในการประชาสัมพันธ์ใช้ในการท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	๔.๒๔	๐.๖๒	มาก
๒	มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการอำนวยความสะดวกในการให้บริการการเดินทาง	๔.๖๖	๐.๕๐	มากที่สุด
๓	มีการจัดทำศูนย์การให้บริการแก่นักท่องเที่ยวประจำตำบลต่างๆ ในเขตท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	๔.๖๘	๐.๕๓	มากที่สุด
๔	มีการใช้เทคโนโลยีด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว	๔.๖๑	๐.๕๗	มากที่สุด
๕	มีการใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารเกี่ยวกับเส้นทางแก่นักท่องเที่ยว	๔.๖๓	๐.๔๙	มากที่สุด
	รวม	๔.๕๖	๐.๕๔	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๒๐ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลางมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๖ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๔ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า จากข้อคำถามที่ว่า มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการอำนวยความสะดวกในการให้บริการการเดินทาง อยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๖ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๐ จากข้อคำถามที่ว่า มีการจัดทำศูนย์การให้บริการแก่นักท่องเที่ยวประจำ

ตำบลต่างๆ ในเขตท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก อยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๘ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๓ จากข้อคำถามที่ว่า มีการใช้เทคโนโลยีด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๑ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๗ จากข้อคำถามที่ว่า มีการใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารเกี่ยวกับเส้นทางแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๓ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๔๙ จากข้อคำถามที่ว่า มีการใช้เทคโนโลยีด้านอินเทอร์เน็ตในการประชาสัมพันธ์ใช้ในการท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๖๒

ตารางที่ ๔.๒๑

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง
ที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก

ข้อที่	ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก	ความคิดเห็น		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
๑	มีการสร้างมาตรฐานร้านอาหารเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว	๔.๖๗	๐.๕๕	มากที่สุด
๒	มีการสร้างมาตรฐานด้านที่พักแก่นักท่องเที่ยวให้มีความสะดวก	๔.๗๑	๐.๔๘	มากที่สุด
๓	มีการตรวจสอบมาตรฐานห้องน้ำ ห้องสุขาในเขตสถานที่ท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	๔.๗๓	๐.๔๕	มากที่สุด
๔	มีการพัฒนาโครงสร้างด้านการจัดทำข้อมูลข่าวสารให้มีมาตรฐานและทันต่อเหตุการณ์	๔.๔๘	๐.๖๑	มากที่สุด
๕	มีพัฒนาการให้ข้อมูลเส้นทางบริการให้บริการในเขตท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	๔.๕๓	๐.๕๐	มากที่สุด
๖	มีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่จราจรด้านอำนวยความสะดวกในการเดินทางซอยต่างๆ เขตท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	๔.๔๕	๐.๖๓	มาก
๗	มีการพัฒนาโครงข่ายด้านการให้บริการอินเทอร์เน็ตแก่นักท่องเที่ยวเขตท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	๔.๔๗	๐.๕๖	มาก
๘	มีการพัฒนาโครงสร้างด้านแผนที่การท่องเที่ยวเขตท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก	๔.๖๑	๐.๕๑	มากที่สุด
	รวม	๔.๕๘	๐.๕๔	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๒๑ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลางมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๘ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๔ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า จากข้อคำถามที่ว่ามีการสร้างมาตรฐานร้านอาหารเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๗ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๕ จากข้อคำถามที่ว่ามีการสร้างมาตรฐานด้านที่พักแก่นักท่องเที่ยวให้มีความสะดวกอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๑ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๔๘ จากข้อคำถามที่ว่ามีการตรวจสอบมาตรฐานห้องน้ำ ห้องสุขาในเขตสถานที่ท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๓ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๔๕ จากข้อคำถามที่ว่ามีการพัฒนาโครงสร้างด้านการจัดทำข้อมูลข่าวสารให้มีมาตรฐานและทันต่อเหตุการณ์อยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๘ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๖๑ จากข้อคำถามที่ว่ามีการพัฒนาให้ข้อมูลเส้นทางทำให้บริการในเขตท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก อยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๓ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๐ จากข้อคำถามที่ว่ามีการพัฒนาโครงสร้างด้านแผนที่การท่องเที่ยวเขตท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๑ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๑ จากข้อคำถามที่ว่ามีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่จราจรด้านอำนวยความสะดวกในการเดินทางชอยต่างๆ เขตท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักอยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๕ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๔ จากข้อคำถามที่ว่ามีการพัฒนาโครงข่ายด้านการให้บริการอินเทอร์เน็ตแก่นักท่องเที่ยวเขตท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักอยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๗ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๖

ตารางที่ ๔.๒๒

ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง
ที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ด้านการบริหารจัดการ

ข้อที่	ด้านการบริหารจัดการ	ความคิดเห็น		ระดับ
		\bar{X}	S.D.	
๑	มีการจัดการชุมชนให้มีระบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อ รองรับการท่องเที่ยวเขตท่องเที่ยวลุ่มเจ้าพระยา-ป่าสัก	๔.๗๐	๐.๔๖	มากที่สุด
๒	มีการจัดการชุมชนด้านความร่วมมือจากด้านความ ปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	๔.๖๘	๐.๔๖	มากที่สุด
๓	มีการจัดการความสะอาดจากชุมชนการให้บริการแก่ นักท่องเที่ยวในเขตท่องเที่ยวลุ่มเจ้าพระยา-ป่าสัก	๔.๕๙	๐.๕๓	มากที่สุด
๔	มีการจัดการด้านสัมพันธภาพระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	๔.๖๙	๐.๕๒	มากที่สุด
๕	มีการจัดการด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานร่วมกัน ชุมชน	๔.๕๙	๐.๕๓	มากที่สุด
๖	มีการจัดการเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยว	๔.๖๘	๐.๕๑	มากที่สุด
๗	มีการจัดการด้านการประเมินผลความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของชุมชน	๔.๗๐	๐.๔๘	มากที่สุด
๘	มีการจัดการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นให้อย่างเป็นระบบที่ สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	๔.๗๓	๐.๔๔	มากที่สุด
	รวม	๔.๖๗	๐.๔๙	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๒๒ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลางมีความ
คิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวมรายด้านอยู่
ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๗ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๔๙ เมื่อพิจารณา
รายข้อ พบว่า จากข้อคำถามที่มีการจัดการชุมชนให้มีระบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการ
ท่องเที่ยวเขตท่องเที่ยวลุ่มเจ้าพระยา-ป่าสัก อยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๐ และ
เบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๔๖ จากข้อคำถามที่มีการจัดการชุมชนด้านความร่วมมือจากด้าน
ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๘ และเบี่ยงเบน

มาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๖ จากข้อความที่ว่ามีการจัดการความสะอาดจากชุมชนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในเขตท่องเที่ยวลุ่มเจ้าพระยา-ป่าสักอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๙ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๓ จากข้อความที่ว่ามีการจัดการด้านสัมพันธภาพระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๙ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๒ จากข้อความที่ว่ามีการจัดการด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานร่วมกันชุมชนอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๙ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๓ จากข้อความที่ว่ามีการจัดการเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยวอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๘ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๑ จากข้อความที่ว่ามีการจัดการด้านการประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของชุมชนอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๐ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๔๘ จากข้อความที่ว่า มีการจัดการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นให้อย่างเป็นระบบที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๓ และเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๔๔

๔.๕ ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลนวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแล้วผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันผลการศึกษาข้างต้นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๘ รูป/คน เพื่อให้เกิดการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ๖ จังหวัด (อยุธยา-อ่างทอง-สิงห์บุรี-ชัยนาท-ลพบุรี-สระบุรี) ในพื้นที่สำคัญ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่โดดเด่น เพื่อให้ผลการวิจัยสมบูรณ์ ยิ่งขึ้นโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ และเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ๖ จังหวัด มีทั้งหมด ๒๒ วัด ๖ ชุมชนดังนี้

๑.ผลการวิเคราะห์สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วัดมหาจุฬาลงกรณราชูทิศ สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ ภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชูวิทยาลัย เป็นวัดบันดาลใจ และแลนด์มาร์คใหม่ของคนชอบทำบุญเพื่อชาวพุทธทั้งพระสงฆ์และฆราวาส มุ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน แหล่งเรียนรู้ธรรมะ รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และเกื้อหนุนสังคม ภายในวัดมีพระอุโบสถกลางน้ำตัวพระอุโบสถมีทางขึ้นโดยมีรูปปั้นพญานาค

ขนาดใหญ่ด้านข้างท่ามกลางสระน้ำขนาดใหญ่ เมื่อเดินขึ้นไปพบกับศาลา ๙ หลัง ที่มีพระพุทธรูปปางต่างๆ ให้ได้สักการะกราบไหว้ ภายในพระอุโบสถมีพระพุทธรูปทรงเครื่อง แบบเดียวกับวัดหน้าพระเมรุในอยุธยา พญานาคบริเวณบันไดทางขึ้น ลักษณะงดงาม เป็นจุดถ่ายภาพที่น่าสนใจ ศาลา ๙ หลังรอบๆ พระอุโบสถมีพระพุทธรูปปางต่างๆ ให้ได้สักการะกราบไหว้ ภายในพระอุโบสถมีพระพุทธรูปทรงเครื่อง แบบเดียวกับวัดหน้าพระเมรุในอยุธยา ได้มีโอกาสเดินชม และไหว้พระในศาลาทั้ง ๙ หลัง

วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรวิหาร ในสังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย ตำบลบ้านเลน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๑ เพื่อทรงใช้เป็นสถานที่สำหรับบำเพ็ญพระราชกุศล เมื่อเสด็จฯ แปรพระราชฐานมาประทับที่พระราชวังบางปะอินใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมกอธิกลีเยนแบบโบสถ์คริสต์ พระอุโบสถของวัดนั้นสร้างเลียนแบบโบสถ์คริสต์ โดยภายในประดิษฐาน "พระพุทธรุณฤมลธรรโมภาส" เป็นพระประธาน โดยพระวรรังค์เธอ พระองค์เจ้าประดิษฐานการทรงออกแบบ โดยลักษณะที่ผสมผสานศิลปะแบบประเพณีนิยม และศิลปะแบบตะวันตกเข้าด้วยกัน ซึ่งมีพุทธลักษณะคล้ายสามัญชน

วัดพนัญเชิงวรวิหาร สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ วัดเก่าแก่ ที่มีประวัติอันยาวนาน และไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าใครเป็นผู้สร้าง มีเพียงข้อสันนิษฐานว่าก่อสร้างก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา ความนิยมของคนที่มาเยี่ยมชมส่วนใหญ่เป็น เพราะชื่อเสียงโด่งดังของหลวงพ่โต หรือเจ้าพ่อขำปองกัณฑ์ทั่วประเทศ ถือกันว่าเป็นพระโบราณคู่บ้านคู่เมืองกรุงศรีอยุธยามาแต่แรกสร้างกรุง ทั้งชาวไทย และชาวจีนต่างให้ความเคารพนับถือมาช้านาน และวัดพนัญเชิงอยู่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณวัดค่อนข้างกว้างใหญ่ รองรับที่จอดรถได้มาก

วัดใหญ่ชัยมงคล สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ มีพระบรมราชานุสาวรีย์ของพระองค์อยู่ ณ สถานที่แห่งนี้ ให้ผู้นับถือศรัทธาเข้ามากราบไหว้ ชุมชนแพรกศรีราชา ตามรอยประวัติศาสตร์อยุธยา ชมโบราณสถานวัดมหาธาตุ พระปรางค์ก้อลิ้มมะเฟือง ศิลปะสมัยลพบุรี เดินตลาดย้อนยุคเมืองสรรคร์ ชิมอาหารไทยโบราณ ด้านหลังวัดมีตำหนักสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สำหรับคนที่ขับรถส่วนตัวมาช่วงวันหยุด ก็ไม่ต้องห่วงว่าจะไม่มีที่จอด เพราะวัดใหญ่ชัยมงคล มีที่จอดรถรองรับนักท่องเที่ยวเพียงพอ

วัดตะโก สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ เป็นวัดของเกจิเลื่องชื่อ นามว่า หลวงพ่อรวยปาสาทิโก สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๔๕ มีลิพต์และบันไดภายใน ชั้นล่างเป็นห้องโล่งกว้าง มีโลงแก้วบรรจุสังขารหลวงพ่อรวย ซึ่งไม่เนาเปื่อย ให้ผู้ที่มิจิตศรัทธาได้เข้ามากราบไหว้ วัดแห่งนี้เคยเป็นที่จำพรรษาของ หลวงพ่อรวย ที่เด่นดังด้านมหาลาภ เมตตามหานิยม และแคล้วคลาดปลอดภัย เพื่อให้ร่ำรวยประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ภายในวัดยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ให้ได้ไปสักการบูชา อีกทั้งบริเวณด้านข้างวัดยังมีสถานที่เช่าวัดถุ่มงคลหลวงพ่อรวยให้ได้บูชาอีกด้วย คนที่มีความศรัทธาในหลวงพ่อรวย

จะมากราบสรีระสังขารของหลวงพ่อรวยที่อยู่ในโลงแก้ว ขอพร วัดตะโกยังมีศาลากลางน้ำทรงไทย
งดงาม มีรูปปั้นพญานาคสีขาวอยู่รอบๆ

ชุมชนตีมีดหมู่บ้านอรัญญิก ตั้งอยู่หมู่ที่ ๖ และ ๗ ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา เป็นแหล่งผลิตมีดเลื่อยชื่อที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน
ตั้งแต่ ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จากฝีมือชาวเวียงจันทน์ ประเทศลาวแห่งบ้านต้นโพธิ์ และบ้านไผ่หนอง ช่าง
ทำมีดอรัญญิก ขึ้นชื่อได้ว่าเป็นผู้มีความชำนาญในการตีเหล็กเป็นอย่างมากซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญา
ท้องถิ่นที่ถ่ายทอดวิธีการและประสบการณ์ที่สั่งสมกันมานานนับร้อยปี ขั้นตอนการทำมีดทุกขั้นตอน
ต้องใช้ความรู้ ทักษะ และความชำนาญเฉพาะตัว ตั้งแต่การเลือกวัสดุที่นำมาใช้ในการทำมีด เช่น
เหล็ก จะใช้เหล็กเกรดที่มีความเหมาะสมในการใช้งานแต่ละประเภท ถ่านที่ใช้ในการเผาเหล็ก การเผา
เหล็กที่ได้อุณหภูมิพอเหมาะที่จะทำการตีขึ้นรูป (เหลาบ) หรือ (ซ้ำ) หรือการใช้ค้อนตีเนื้อเหล็กที่เป็นรูป
แล้วให้เรียบเป็นมันมีเนื้อแน่น (ไห) การแต่งให้ได้รูปเล่มที่สวยงาม การทำคมให้เหมาะสมกับชนิดการใช้
งานของมีด และการชุบคมให้แข็งพอดีซึ่งเป็นสูตรลับ

๒. จังหวัดอ่างทอง

วัดไชโยวรวิหาร สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ วัดไชโยวรวิหาร หรือวัดเกษ
ไชโย ตั้งอยู่ด้านตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นพระอารามหลวงชั้นโทชนิดวรวิหาร องค์หลวงพ่โต
ประดิษฐานอยู่ในพระวิหารที่มีความสูงใหญ่สง่างาม พุทธศาสนิกชนจากที่ต่าง ๆ มานมัสการอย่างไม่
ขาดสาย ติดกับด้านหน้าพระวิหารมีพระอุโบสถก่อสร้างด้วยสถาปัตยกรรมไทยอันงดงามหันด้านหน้า
ออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพุทธประวัติ ฝีมือช่างสมัยรัชกาล
ที่ ๕ ปัจจุบันวัดไชโยวรวิหารได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่มีความงามสมบูรณ์ยิ่ง และเนื่องจากเป็น
พระพุทธรูปที่สร้างขึ้นโดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่โต
ต่างเป็นที่ประจักษ์และกล่าวขานกันดีของชาวอ่างทองว่ากันว่า ผู้ที่ก่อกรรมทำชั่วไว้มากจะไม่สามารถ
เข้าไปกราบนมัสการหลวงพ่โตได้ เนื่องจากเมื่อเข้าไปใกล้องค์พระจะมองเห็นหลวงพ่โต กำลังจะล้มลง
มาทับ

วัดขุนอินทประมูล สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ องค์พระนอนมีพุทธ
ลักษณะที่งดงาม พระพักตร์ยิ้มละไม สงบเยือกเย็น นวลเนียนใสศรัทธา วัดขุนอินทประมูลสร้างขึ้นในสมัย
กรุงสุโขทัย พิจารณาจากซากอิฐแนวเขตเดิมคะเนว่าเป็นวัดขนาดใหญ่ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป
ไสยาสน์ที่ใหญ่ และยาวที่สุดในประเทศไทย มีความยาวถึง ๕๐ เมตร (๒๕ วา) เดิมประดิษฐานอยู่ใน
วิหารแต่ถูกไฟไหม้ปรักหักพังไปเหลือแต่องค์พระตากแดดตากฝนอยู่กลางแจ้งมานานนับเป็นร้อย ๆ ปี
แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ คือ องค์พระพุทธรูปมีลักษณะและขนาดใกล้เคียงกับพระนอนจักร
สีห์ จังหวัดสิงห์บุรี สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยเดียวกัน พระมหากษัตริย์ไทยหลายพระองค์ได้เคยเสด็จ

มาสักการบูชา นอกจากนี้ภายในบริเวณวัดขุนอินทประมูลยังมีซากโบราณสถานวิหารหลวงพ่อขาว ซึ่งเหลือเพียงฐาน ผนังบางส่วนและองค์พระพุทธรูป และในศาลาอเนกประสงค์ มีศาลรูปปั้นขุนอินทประมูลและโครงการคุณมนุษย์ ชุตพบในเขตวิหารพระพุทธรูปไสยาสน์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ลักษณะนอนคว่ำหน้า มือและเท้ามัดไขว้ด้านหลังเชื่อกันว่าเป็นโครงการคุณขุนอินทประมูล

วัดป่าโมกข์วิหาร สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ เป็นวัดเก่าแก่สมัยสุโขทัย เดิมเรียกว่าวัดใต้ท้ายตลาด วัดป่าโมกข์มีสิ่งสำคัญหลาย ๆ ประการ คือ พระวิหารพระพุทธรูปไสยาสน์ เป็นลักษณะสถาปัตยกรรมอยุธยาตอนปลายโดยแท้ มีรูปทรงหลังคาเป็นฐานวิหารอ่อนโค้งรูปสำเภา ไม่สูงมากนักเป็นหลังคาลาด ๒ ชั้น ต่อด้วยปีกนกด้านละ ๒ แถบ มี ๙ ห้อง เจาะช่องหน้าต่างด้านละ ๗ บาน ด้านหน้าเจาะเป็นประตู ทางเข้าประตูเขียนลายรดน้ำลายพุ่มทรงข้าวบิณฑ์ก้านแย่งยอดพระพุทธรูปไสยาสน์ ก่อด้วยอิฐปูนปั้นลงรักปิดทองทั้งองค์ นอนตะแคงขวาแบบสี่ไสยา มีความยาวจากพระเมาลีถึงพระบาท ๒๒ เมตร พระเศียรหนุนพระเขนย รูปทรงกระบอก ๓ ใบ ลดหลั่นกันจากใหญ่ขึ้นไปหาเล็กแล้วคลุมด้วยผ้าทิพย์จัดเป็นผ้าทิพย์ที่มีลวดลายวิจิตรงดงามที่สุด

วัดม่วง สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ เป็นวัดเก่าแก่ที่อยู่คู่กับ จังหวัดอ่างทอง มาอย่างยาวนาน ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่ผ่านมามีการสร้างหลวงพ่อใหญ่ พระพุทธมหานวมินทร์ศากยมุนีศรีวิเศษชัยชาญ ซึ่งมีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย กลายเป็นอีกหนึ่งจุดหมายปลายทางให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาชมความงาม และกราบไหว้ขอพรกันอย่างไม่ขาดสายตามความเชื่อของผู้มีจิตศรัทธา เชื่อกันว่าหากได้เดินมากราบไหว้ขอพร และสัมผัสสลายนิ้วหลวงพ่อใหญ่ วัดม่วง อ่างทอง จะเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน ซึ่งในแต่ละนิ้วของหลวงพ่อก็ประทานพรให้ต่างกันไป หลายคนจึงนิยมสัมผัสและขอพรให้ครบทุกนิ้ว นอกจากพระพุทธรูปองค์ใหญ่ ภายในวัดยังมีศาสนสถานที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง เช่น พระวิหารแก้วรัตนปราหมณ์-สุวรรณपाल วิหารองค์เทพจีน รวมถึงจะมีรูปปั้นเกี่ยวกับวรรณคดีไทย เทวดา แดนนรก แดนสวรรค์จำลองตามพระไตรปิฎก รวมถึงวัดม่วง อ่างทองยังมีรูปปั้นเปรตขนาดใหญ่ เพื่อให้ข้อคิด และอุทาหรณ์สอนใจแก่ญาติโยมที่เดินทางมาเที่ยวที่วัด

ชุมชนผลิตตุ๊กตาชาววัง บ้านบางเสด็จ อำเภอบางบาล จังหวัดอ่างทอง สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ เป็นศูนย์ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ ตั้งอยู่ในบริเวณวัดท่าสุทธาวาส ตำบลบางเสด็จ เป็นอาคารทรงไทย ๒ ชั้น ชั้นล่าง มีการสาธิตปั้นตุ๊กตาชาววัง และการจัดแสดงผลงาน รวมทั้งจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาชาววัง ซึ่งเป็นการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว และผู้ที่สนใจสามารถเข้ามาชมสาธิตการปั้นตุ๊กตาชาววัง และเรียนรู้การปั้นตุ๊กตาด้วยดินเหนียวที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน และประเพณีวัฒนธรรมไทยต่าง ๆ ได้แก่ การละเล่นของไทย วงมโหรีปี่พาทย์ สุภาพชุด คำพังเพยไทย และผลไม้ไทยอีกหลากหลายชนิด ซึ่งมีความสวยงามน่ารักในรูปแบบต่าง ๆ โครงการตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ เป็นโครงการที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.

๒๕๑๙ เพื่อเป็นอาชีพเสริมให้กับราษฎรให้มีรายได้ ปัจจุบันได้มีการรวมกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ศูนย์ปั้นตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ มีการจัดจำหน่าย และยังเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ส่งออกไปขายต่างประเทศ

๓. จังหวัดสิงห์บุรี

วัดพิภูลทอง สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ พิพิธภัณฑสถานหลวงพ่อบุญ จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติและเครื่องอัฐบริขารของหลวงพ่อบุญ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน นอกจากนี้มีพระพุทธรูปปางประทานพรขนาดใหญ่อีกแห่งหนึ่งในประเทศไทย พระพุทธรูปสุวรรณมคมลมหามุนี หรือ หลวงพ่อใหญ่ ขนาดหน้าตักกว้าง ๑๑ วา ๒ ศอก ๗ นิ้ว สูง ๒๑ วา ๑ ศอก ๓ นิ้ว ภายในเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กประดับด้วยโมเสกทองคำธรรมชาติชนิด ๒๔ กะรัตทอง รอบพระวิหารใหญ่มี วิหารคด ประดิษฐานพระพุทธรูปปางประจำวัน และพระสังกัจจายน์องค์ใหญ่ บริเวณวัดมีสวนธรรมะและสิ่งก่อสร้างที่สวยงาม แวดล้อมด้วยบรรยากาศสงบร่มรื่น มีทุ่งดอกไม้ปลูกหมุนเวียนในแต่ละช่วง เช่น ทานตะวัน คอสมอส ในฤดูหนาว ดอกไม้สีแดงช่วงวันวาเลนไทน์ และดอกไม้หลากสีในฤดูร้อน

วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ พระพุทธรูปไสยาสน์หรือพระนอนขนาดใหญ่ ซึ่งมีขนาดใหญ่เป็นอันดับ ๓ ของประเทศไทย รองลงมาจากสมเด็จ พระศากยมุนีศรีสุเมธพิตร วัดบางพลีใหญ่กลาง พระนอนจักรสีห์ เป็นพระพุทธรูปสุโขทัยที่มีความอ่อนช้อยงดงามมาก ยาว ๔๗ เมตร ๔๒ เซนติเมตร มีลักษณะพระพักตร์ หันไปทางทิศเหนือ พระเศียรหันไปทางทิศตะวันออก ด้วยขนาดที่มีความใหญ่และสวยงาม พระนอนจักรสีห์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี โดยมีความเชื่อว่าหากมาขอพรให้ท่านช่วย เมื่อสำเร็จก็พากันมาแก้บน โดยของที่นิยมมาแก้บน อาทิ ไข่ต้ม หัวหมู บายศรี เป็นต้น นอกจากนี้ภายในพระวิหารยังมีพระภาพพระพุทธรูปศิลาปางประทับตอก และพระแก้ว พระหล่อนั่งขัดสมาธิเพชร สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ ซึ่งทั้งสององค์มีพุทธลักษณะงดงาม ในอดีตเคยใช้เป็นพระประธานในการถือน้ำพิพัฒน์สัตยาของข้าราชการ บริเวณด้านหน้าวิหารมีต้นสาละลังกาใหญ่ต้นไม้สำคัญผลิดอกบานสะพรั่งหลายต้น บริเวณหน้าวัดยังเป็นที่ตั้งของพุทธมณฑลจังหวัดสิงห์บุรี

วัดปราสาทมุนี สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีสิ่งสำคัญ เช่น พระปราสาทสี่เหลี่ยมสูงเด่น วิหารหลวงพ่อบุญ พระพุทธรูปปูนปั้นศักดิ์สิทธิ์สมัยอยุธยา หลวงพ่อขาวและหลวงพ่อนาก ซึ่งเล่ากันว่า พระประธานที่ประดิษฐานภายในพระอุโบสถสีทองอร่ามนามว่า พระภูเขาทอง หลวงพ่อใหญ่ชัยมงคล หรือ พระพุทธรูปนิมิตพิชิตมารมหาจักรพรรดิ ประดิษฐานบนศาลาการเปรียญ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์และต้นนารีผลจำลอง ซึ่งอยู่ใกล้กับศาลเจ้าแม่ตะเคียนทอง และด้านหลังวิหารยังมีต้นศรีมหาโพธิ์ ซึ่งบริเวณโคนต้นมีพระพุทธรูปในอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นฝีมือชาวลาว เป็นภาพแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับนรก สวรรค์ บริเวณศาลาวัดมีนารีผล ๒ ผล ที่ได้มาจากหลวงพ่อบุญ อดีตเจ้าอาวาสวัดกลางทุ่ง จังหวัดลพบุรี

วัดโพธิ์เก้าต้น สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ เป็นวัดสำคัญวัดหนึ่ง ซึ่งภายในวัดมีวิหารพระอาจารย์ธรรมโชติ ซึ่งภายในประดิษฐานรูปเหมือนพระอาจารย์ธรรมโชติ ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของชาวสิงห์บุรีโดยทั่วไปท่านเป็นมิ่งขวัญ และปลั่งใจแก่วีระชนชาวบ้านบางระจันที่ทำให้สามารถเข้าต่อสู้ป้องกันข้าศึกและได้รับชัยชนะถึง ๗ ครั้ง เป็นพระที่มีอาคมชั้นเลิศ ชำนาญเรื่องเกี่ยวกับยาสมุนไพร และสรงน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งวัดโพธิ์เก้าต้น ซึ่งชาวจังหวัดสิงห์บุรีรวมถึงประชาชนจากทั่วสารทิศมีความศรัทธามากๆ หากใครได้มาสัมผัสที่วัดแห่งนี้ เราจะเห็นภาพผู้คนต่างก็หาบน้ำมาเติมในสรงน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งวัดโพธิ์เก้าต้น หากใครได้บนบานศาลกล่าวแล้วสำเร็จก็จะมาหาบน้ำด้วยเช่นกัน นอกจากนี้วัดแห่งนี้จะมีแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีตลาดไทยย้อนยุคบ้านบางระจัน ซึ่งได้จำลองวิถีชีวิตในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยพ่อค้า แม่ค้าที่ตั้งร้านขายของจะแต่งกายด้วยชุดนักรบ ชุดชาวบ้าน เพื่อให้เราได้บรรยากาศในการเดินชมตลาดอีกด้วย มีทั้งขนมไทยโบราณที่หาทานได้ยากให้ได้เลือกสรร

ชุมชนเตาเผาแม่น้ำน้อย บ้านดอนโตนด ตั้งอยู่ที่บริเวณ วัดพระปรารักษ์ อ.ค่ายบางระจัน จ. สิงห์บุรี สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชุมชน คือ โบราณสถานเตาเผาแม่น้ำน้อย ซึ่งที่นี่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีโดยเฉพาะ เพราะมีการขุดค้นพบโบราณวัตถุ และแหล่งเตาเผาโบราณต่างๆ ในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งจากการพบหลักฐานนี้เอง ทำให้คาดว่าในอดีตบริเวณนี้ น่าจะเคยเป็นแหล่งชุมชนที่มีผู้คนอาศัยอยู่ และทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ที่สุดในสมัยกรุงศรีอยุธยา นอกจากนี้ ยังพบร่องรอยของเตาเผาโบราณที่กระจายตัวตามแนวแม่น้ำน้อยไปตลอดระยะทาง ๒ กิโลเมตร ที่มีมากกว่า ๒๐๐ เตา ซึ่งที่พบมากก็จะเป็นพวก ไห ไหสีหู อ่าง ครก กระปุก ขวด ช่อฟ้า กระเบื้องปูพื้น กาน้ำ กระสุนปืนใหญ่ ท่อน้ำดินเผา และ ประติมากรรมลอยตัวรูปสัตว์ต่างๆ นอกจากนี้ ที่นี่ยังได้สร้างเป็นพิพิธภัณฑ์เตาเผาแม่น้ำน้อยขึ้นด้วย ส่วนแรกจะเป็นอาคารโปร่งโล่งคลุมเตาเผาไว้ ๒ เตา และยกพื้นรอบตัวเตาเผาเพื่อให้สามารถเดินชมตัวเตาเผาได้ และบริเวณทางเดินก็จะมีนิทรรศการที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเตาเผาแม่น้ำน้อย ส่วนที่สองนั้นก็จัดแสดงแบบจำลองเตาเผาแม่น้ำน้อย และตัวอย่างเครื่องปั้นดินเผาที่พบในแหล่งนี้

๔. จังหวัดชัยนาท

วัดปากคลองมะขามเฒ่า สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ เป็นวัดเก่าแก่ที่มีทิวทัศน์สวยงามรื่นรมย์ มีต้นมะขามเก่าแก่ตั้งตระหง่านเป็นไฮไลต์อยู่บริเวณหน้าวัดติดกับริมแม่น้ำเจ้าพระยา จึงทำให้เป็นที่มาของชื่อ 'วัดปากคลองมะขามเฒ่า' หรือวัดหลวงปู่ศุข ซึ่งเป็นเกจิอาจารย์ที่ผู้คนให้ความเคารพเลื่อมใส ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหลวงปู่กลับมีเคียดจางหายหรือลดเลือนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของความศักดิ์สิทธิ์ด้านวิชาอาคม และเครื่องรางของขลัง ภายในวัดยังคงอนุรักษ์ภูมิของหลวงปู่ศุขซึ่งเป็นแบบทรงไทยโบราณ ภาพถ่ายและข้าวของเครื่องใช้ รวมทั้งหุ่นขี้ผึ้งและ

รูปหล่อของหลวงปู่ศุข พร้อมด้วยรูปหล่อกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ไว้ให้เป็นที่สักการบูชา นอกจากนี้ยังจะได้ชมภาพเขียนฝีพระหัตถ์ของสมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ที่ติดอยู่ตามผนังในพระอุโบสถเป็นภาพพุทธประวัติ ที่ทรงวาดร่วมกับข้าราชการทั้งหมดเขียนด้วยอักษรขอม ผนังด้านใต้มีภาพเขียนบอกเวลาที่เขียนไว้คือปี พ.ศ. ๒๔๓๓ เพื่อถวายแก่หลวงปู่ศุข

วัดธรรมามูลวรวิหาร สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่ง สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น เป็นวัดที่กษัตริย์แห่งวงศ์สุโขทัย (พระร่วง) หรือพระมหาธรรมราชา เป็นผู้สร้าง มีหลักฐานคือ พระพุทธรูปบูชาบรรจุอยู่ในองค์พระเจดีย์ที่พังลงมา และพระเครื่อง (พระร่วง) เป็นจำนวนมาก "หลวงพ่อธรรมจักร" ประดิษฐานอยู่ในพระวิหาร ได้ชื่อว่าเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองมาแต่โบราณเป็นศิลปะประยุกต์สมัยเชียงแสนตอนปลายถึงสุโขทัยตอนต้นผสมกับสมัยอยุธยา อีกอย่างหนึ่งมีโบสถ์เก่า เป็นศิลปะสมัยอยุธยาเป็นหลักฐาน สำหรับพระพุทธรูปนั้นเป็นศิลปะสมัยสุโขทัย ซึ่งผู้สร้างวัดได้นำมาประดิษฐานไว้ในทะเบียนวัดได้ระบุประมาณ พ.ศ. ๒๑๒๐ เป็นปีที่สร้างวัด กำหนดไว้เพื่อความสมบูรณ์ เดิมวัดนี้ตั้งอยู่บนที่ราบตรงกลางแม่น้ำเจ้าพระยาในปัจจุบัน เมื่อแม่น้ำได้เซาะตลิ่งพังเข้ามาจึงย้ายเสนาสนะมาจัดสร้างขึ้นบนไหล่เขาอันเป็นที่ตั้งอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณหน้าวัดธรรมามูลถือว่าเป็นน้ำศักดิ์นำไปใช้ในพระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา และเป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) เคยเสด็จพระประพาส รวมทั้งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙) และสมเด็จพระบรมราชินีนาถยังได้เสด็จมานมัสการหลวงพ่อธรรมจักรที่วัดแห่งนี้ด้วย

วัดพระแก้ว สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ เป็นวัดที่เก่าแก่ เดิมเรียกว่าวัดแก้วหรือวัดพบบแก้ว ตั้งอยู่ที่ตำบลแพรกศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท เป็นวัดเก่าแก่รุ่นเดียวกับวัดมหาธาตุ เมืองสรรคบุรี ภายในวัดมี "ราชินีแห่งเจดีย์ในเอเชียอาคเนย์" ซึ่งเป็นเจดีย์แบบละโว้ทรงสูงผสมกับศิลปะทวารวดี ตอนปลายฐานเรือนธาตุแบบลดทอนไม้ในศิลปะสุโขทัยและศรีวิชัยผสมกัน บริเวณหน้าเจดีย์มีวิหารหลวงพ่อดาย ซึ่งที่ด้านหลังของพระพุทธรูปมีทับหลังแกะสลักติดอยู่ โดยสันนิษฐานว่าน่าจะขนย้ายมาจากปราสาทแห่งหนึ่งในประเทศกัมพูชา วัดนี้จึงเป็นอีกวัดหนึ่งที่เป็นวัดสำคัญของจังหวัดชัยนาท ที่วัดมีหลวงพ่อดาย เป็นพระประธานที่อยู่ในวิหารทางด้านทิศตะวันออกของเจดีย์ประธาน ด้านหลังของหลวงพ่อดาย พบว่ามีทับหลังหินทรายติดกลับหัวอยู่ที่ข้างหลังองค์พระ มีรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณเหนือหน้ากาลหม่อมเจ้าสุภัทรรดิคตีสกุลได้ทรงจัดทับหลังชิ้นนี้อยู่ในศิลปะเขมรสมัยบาปวนมีอายุราวปี พ.ศ. ๑๕๕๐ ถึง ๑๖๕๐ เข้าใจว่าเป็นทับหลังที่ขนย้ายมาจากปราสาทเขมรที่เคยตั้งอยู่ในบริเวณวัดหรือบริเวณใกล้เคียง

วัดมหาธาตุ สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ เป็นวัดเก่าแก่โบราณคู่เมืองแพรกหรือเมืองสรรค์ ตำบลแพรกศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท เดิมชื่อว่าวัดพระธาตุ หรือวัดหัวเมืองโดยจากรูปแบบศิลปะทำให้มีการสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นก่อนสมัยอยุธยาแต่ได้รับการบูรณะในสมัย

อยุธยา วัดมหาธาตุ มีโบราณสถานที่น่าสนใจและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ พระ
 ปรารักษ์ภิรมย์เพ็ญ สร้างด้วยอิฐถือปูน ๓ องค์ พระปรารักษ์มีลักษณะคล้ายกลีบมะเฟือง ตั้งอยู่บนฐาน
 สี่เหลี่ยมเป็นศิลปะสมัยลพบุรี รวมทั้งพระวิหาร และหมู่เจดีย์ต่างๆ สร้างด้วยศิลปะที่งดงามมาก หลวง
 พ่อหลักเมือง หรือหลวงพ่อบรม พระพุทธรูปโบราณที่เรียกกันว่าหลวงพ่อหลักเมืองนั้นก็เพราะ
 เบื้องหลังของท่านมีแผ่นศิลาสองแผ่นสลักลายเทวรูปปักอยู่คู่กัน หลวงพ่อหลักเมืองด้วย ส่วนชื่อ หลวง
 พ่อบรมนั้นมาจากที่ชาวบ้านในแถบนั้นเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยจะพากันมาบนบานศาลกล่าว หรือขอน้ำมนต์
 กันไปรักษากันตามความเชื่อ บริเวณด้านหลังวัด มีลักษณะคล้ายเมืองเก่า มีโบราณสถาน และ
 พระพุทธรูปเก่าแก่หลายองค์ ประดิษฐานอยู่ถัดไป คือ องค์พระมหาธาตุ ที่ก่อด้วยอิฐสีแดง ปัจจุบันยัง
 คงเหลือไว้แต่ฐานสี่เหลี่ยม มีผ้าสีเหลืองพันรอบองค์พระธาตุ นอกจากนี้ยังมีหมู่เจดีย์รายข้างพระวิหาร
 สร้างด้วยศิลปะอุทงคองงาม เช่น เจดีย์แปดเหลี่ยม มีฐานซ้อนเป็นชั้น มีซุ้มประดิษฐานพระยืนแปดทิศ
 ในซุ้มเรือนแก้วโค้ง

ชุมชนตลาดสรรพยา-โรงพัก รศ.๑๒๐ ตั้งอยู่บริเวณตลาดเก่าสรรพยา หมู่ ๔ ตำบลสรรพ
 ยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท สถานีตำรวจภูธรสรรพยาหลังเก่าตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา สร้างขึ้น
 เมื่อ พ.ศ.๒๔๔๔ (ร.ศ.๑๒๐ สมัยรัชกาลที่ ๕) สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชุมชนสรรพยา คือ
 เป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสรรพยา และถือว่าเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย เป็นสถานที่
 แสดงเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้คนรุ่นใหม่ และนักท่องเที่ยวได้เข้าชมและศึกษา และได้รับ
 รางวัลอนุรักษ์ศิลปะสถาปัตยกรรมดีเด่น โดยคณะกรรมการได้คัดเลือกอาคารที่ทรงคุณค่าทาง
 สถาปัตยกรรม และศิลปกรรม ที่ได้รับการบำรุงรักษา และอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี ลักษณะอาคารเป็น
 อาคารไม้ชั้นเดียว ทรงปั้นหย่า ยกใต้ถุนสูง เสาทำจากไม้เต็ง ฝาเป็นไม้กระยาเลย ส่วนพื้นเป็นไม้ตะแบก
 เป็นโรงพักที่เก่าแก่ที่สุดที่ยังหลงเหลืออยู่ในประเทศไทย และย้อนวิถีชุมชนคนสรรพยา สัมผัส
 บรรยากาศตลาดเก่าสรรพยาย้อนตำนานเมนู ข้าวผัดกระเพราคลุกหน้าโรงพัก อิ่มอร่อยกับ บะหมี่ทำมือ
 สูตรแท้จิว โอเลี้ยงสูตรโบราณขวัญใจคนโรงพัก

๕. จังหวัดลพบุรี

วัดกวีศรารามราชวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี อันดับ ๑ ชนิดราชวรวิหาร ที่ตั้ง
 ถนนเพชรราชา ตำบลท่าหิน อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด
 คือ เป็นพระอุโบสถ สมัยอยุธยาตอนปลาย ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น เป็นพระอุโบสถ
 ขนาดย่อมแบบมหาอุด มีประตูเข้าออกทางเดียว ผนังเจาะเป็นช่องไม่มีหน้าต่าง พระประธานซึ่งเป็น
 ของเก่าแก่มาแต่เดิม เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยอุทงค หลังคาของเดิมมุงด้วย กระเบื้องลอนแบบ
 จีน ที่เรียกว่ากาบู วัดกวีศรารามหรือที่แปลว่า วัดของพระเจ้าแผ่นดินเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี
 อันดับ ๑ ชนิดราชวรวิหารที่มีความสำคัญมากของจังหวัดลพบุรี ความงดงามของสถาปัตยกรรมก็ยังคง
 เด่นชัด พระอุโบสถเดิมมีขนาดย่อมแบบมหาอุด มีประตูเข้าออกทางเดียว ผนังเจาะเป็นช่องไม่มี

หน้าต่าง พระประธานซึ่งเป็นของเก่าแก่มาแต่เดิมเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยสมัยอุทอง หลังคา
 เดิมมุงด้วยกระเบื้องลอนแบบจีนหรือที่เรียกว่ากาบู่ ภายในพระอุโบสถตกแต่งด้วยภาพเขียนลายประดับ
 เต็มทั่วผนัง และเสาทุกต้น นอกจากนี้ยังมีรูปเหมือนพระพุทธรูญาน และบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ถือน้ำ
 พิพัฒน์ สัตยา เมื่อครั้งอดีตกาล

วัดเชิงท่า ตำบลท่าหิน อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมา
 เทียววัด คือ เป็นวัดตั้งอยู่ริมแม่น้ำลพบุรีฝั่งตะวันออกวัดเชิงท่าจึงมีอายุนานไม่น้อยกว่าสามร้อยปี กล่าว
 กันว่าเดิมชื่อวัดท่าเกวียนด้วยเป็นที่ท่าของเกวียนลำเลียงสินค้าขนลงมาที่ท่าในบริเวณวัดแห่งนี้ ก่อนที่
 จะลำเลียงลงเรือส่งไปยังที่อื่นๆ พื้นที่ของวัดเชิงท่าตั้งขวางหน้าพระราชวังคือ พระนารายณ์ราชนิเวศน์
 ด้านที่หันหน้าสู่แม่น้ำ ลพบุรีเกือบครึ่งด้าน จึงชวนให้สันนิษฐานว่า วัดเชิงทาน่าจะสร้างก่อนพระราชวัง
 และนับได้ว่าวัดเชิงท่า จึงเป็นวัดที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และศิลปกรรมแห่งหนึ่งที่เชิดหน้าชูตา สร้าง
 ความงามสง่าทางศิลปวัฒนธรรมให้กับจังหวัดลพบุรีมาโดยตลอด ภายในวัดเชิงท่ามีอาคารสำคัญของ
 ชาติ ได้แก่ พระอุโบสถ พระเจดีย์ประธานของวัด กุฏิสงฆ์แบบตึกสองชั้นทรงเก๋งจีน พิพิธภัณฑหอโสภณ
 ศิลป์ ศาลาตรีมุข อาคารโถกานธรรมสภา หอระฆังและศาลาการเปรียญ ซึ่งถือว่าเป็นศิลปะกรรมที่
 ทรงคุณค่าและสวยงามแห่งหนึ่งของจังหวัดลพบุรี

วัดเสาธงทอง สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเทียววัด คือ เป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งของ
 จังหวัดลพบุรี ตั้งอยู่ติดถนนฝรั่งเศสตรงข้ามตลาดสดเทศบาลเมืองลพบุรี ด้านหลังใกล้กับท่าขุนนางริม
 แม่น้ำลพบุรี ทิศเหนือ ใกล้กับบ้านหลวงรับราชทูต ทิศใต้ใกล้กับพระนารายณ์ราชนิเวศน์ เดิมแยกเป็น
 ๒ วัด คือ วัดรวก และวัดเสาธงทอง วัดรวกมีโบสถ์ ส่วนวัดเสาธงทองมีวิหารสมควรจะรวมเป็นวัด
 เดียวกัน ทรงดำริเห็นชอบให้รวมกันและให้เรียกชื่อว่า วัดเสาธงทอง เป็นวัดเก่าแก่ตั้งแต่ครั้งโบราณซึ่ง
 กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า พระวิหารหลวง และพระประธานเป็นฝีมือช่างแบบสมัย
 กรุงศรีอยุธยา วัดเสาธงทองตั้งอยู่บนเนินดินที่สูงกว่าที่อื่น ๆ โดยรอบวัดมีถนนเข้าวัดทั้งสี่ด้าน วัดนี้มี
 โบราณสถานที่สำคัญ คือ พระวิหารวัดเสาธงทอง เป็นวิหารที่สร้างมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์
 มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา เป็นวิหารที่มีขนาดใหญ่ศิลปะอยุธยา เป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อดโต เป็น
 พระพุทธรูปปางมารวิชัย ขนาดหน้าตักกว้าง ๓ วา สูง ๔ วา ๒ ศอก ถือเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์
 คู่บ้านคู่อเมืองลพบุรีมาช้านาน บริเวณของผนังพระวิหารเจาะเป็นช่อง ซุ้มโค้ง ประดิษฐานพระพุทธรูป
 ลักษณะต่าง ๆ ส่วนพระประธานในพระอุโบสถเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องปางห้ามสมุทร

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ตำบลท่าหิน อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี เป็นโบราณสถาน
 สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดลพบุรี เป็นวัดร้าง ตั้งอยู่ตรงข้ามสถานีรถไฟลพบุรี สาเหตุที่นักท่องเที่ยว
 เดินทางมาเทียววัด คือ เป็นวัดใหญ่ และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของลพบุรี ได้รับอิทธิพลของ
 พุทธศาสนา นิกายมหายาน และซุ้มโคปุระ ศิลปะมีการผสมผสานจากการบูรณปฏิสังขรณ์ ทั้งแบบอโยธ
 ยา อุทอง ละโว้ ขอม และยุโรป เมื่อเดินเข้ามาด้านในจะได้พบกับสิ่งปลูกสร้างต่างๆ เช่น ศาลาเปลื้อง

เครื่อง ซึ่งเป็นจุดที่พระมหากษัตริย์ทรงใช้เปลี่ยนเครื่องทรงก่อนเข้าพิธีทางศาสนา วิหารหลวงที่ด้านในเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปพระพุทธรูปบุรารักษ์อันเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวลพบุรี พระอุโบสถ หมู่เจดีย์ราย และส่วนที่เห็นเด่นตาก็คือพระปราสาทซึ่งเป็นพระปราสาทองค์ใหญ่ที่สุดในลพบุรีอีกด้วย และวิหารเล็ก ติดกับศาลาเปลื้องเครื่อง มีพระพุทธรูปไสยาสน์ประทับอยู่ด้านใน วิหารหลวง หรือวิหารเก้าห้อง มีขนาดใหญ่ เหลือเพียงผนังทั้ง ๔ ด้าน ประตูกองเป็นศิลปะไทย แต่หน้าต่างนั้นเป็นศิลปะแบบโกธิคของฝรั่งเศส องค์พระปราสาทประธาน บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ อยู่ด้านหลังของวิหารหลวง ก่อด้วยศิลาแลงโอบกปูน มีเครื่องประดับลวดลายเป็นพระพุทธรูปและพุทธประวัติมีลวดลายปูนปั้นที่งดงาม

ชุมชนบ้านบางชันหมากใต้ ตำบลบางชันหมาก อำเภอมอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ชุมชนบางชันหมากเป็นชุมชนเก่าแก่ชุมชนหนึ่งของจังหวัดลพบุรี ด้วยประวัติการตั้งชุมชนประกอบด้วยชาวไทยภาคกลาง และชาวไทยเชื้อสายมอญ ด้วยเหตุนี้ชุมชนบ้านหมี่จึงมีการผสมผสานทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต สัมผัสวิถีชีวิตชาวไทยรามัญลุ่มน้ำลพบุรี ชมพิพิธภัณฑ์มอญ เดินตลาด ซาไม้นตลาดมอญเมืองละโว้ ชาวมอญบางชันหมากในปัจจุบันมีลักษณะใกล้เคียงกับคนไทยเพราะความผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมแต่ยังคงมีการอนุรักษ์และรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไว้ชัดเจนอย่างเห็นได้ชัด อาทิการกินอยู่ อาหารพื้นบ้าน การแต่งกาย ผู้หญิงนิยมไว้ผมมวยนุ่งผ้าถุงที่เรียกว่า “นีน” สวมเสื้อคอกลมแขนกระบอก คล้องสไบ ชายนุ่งลอยชายแบบมอญ ส่วนภาษาพูด ชาวมอญบางชันหมากยังคงพูดภาษาถิ่นคือภาษามอญในกลุ่มชาวมอญด้วยกัน และใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางในการสื่อสาร พระสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกายังคงใช้ภาษามอญในการสวดมนต์ไหว้พระ

๖. จังหวัดสระบุรี

วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร เป็นอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ ณ ตำบลขุนโขลน อำเภอมอเมืองลพบุรี จังหวัดสระบุรี วัดนี้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๑๖๗ สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ มีการค้นพบรอยพระพุทธบาทซึ่งเป็นรอยที่ประทับไว้บนแผ่นหินเหนือไหล่เขาสุวรรณบรรพต สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมทรงเห็นว่าเป็นรอยพระบาทตามลักษณะ ๑๐๘ ประการ ปัจจุบันลักษณะของพระมณฑปที่ปรากฏ เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ประกอบด้วยเครื่องยอดรูปปราสาท ๗ ชั้น มุงกระเบื้องเคลือบสีเขียว มีซุ้มบรรณแถลงประดับทุกชั้น มีเสาย่อมุมไม้สิบสอง ปิดทองประดับกระจกโดยรอบฝาผนัง บานประตูพระมณฑปเป็นงานศิลปกรรมประดับมุกชั้นเยี่ยมของเมืองไทย พื้นภายในปูด้วยเสื่อเงินสาน ทางขึ้นพระมณฑปเป็นบันไดนาคสามสาย หมายถึง บันไดเงิน บันไดทอง และบันไดแก้ว ห้าเศียรที่เชิงบันไดหล่อด้วยทองสำริด บริเวณรอบพระมณฑปมีระฆังแขวนเรียงราย ส่วนพระอุโบสถและพระวิหารต่าง ๆ ที่อยู่รายรอบ ล้วนสร้างตามแบบศิลปกรรมสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

วัดเขาแก้ววรวิหาร เป็นพระอารามหลวง ชั้นตรีชนิดวรวิหาร สังกัดคณะสงฆ์ มหานิกาย ตั้งอยู่ตำบลต้นตาล อำเภอสายบุรี จังหวัดศรีสะเกษ วัดนี้สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าทรงธรรม แห่งกรุงศรีอยุธยา ราวปี พ.ศ. ๒๑๗๑ สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ พระเจดีย์ทรงปราสาท ห้ายอด ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปางสมาธิ และพระพุทธรูปทรงเครื่อง ด้านทิศเหนือประดิษฐานพระพุทธรูปปางรำพึง ตะวันออกประดิษฐานพระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์ มีภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นภาพ รูดงค์วัด และอสุภกรรมฐาน คือ การปลงสังเวยชามนุษย์ที่ตายไปแล้ว ส่วนอีกด้านจะเป็นภาพนรกภูมิ นอกจากนี้ที่น้ำวัดเขาแก้ว ยังได้รับให้เป็นหนึ่งในเบญจสุทธิตกคณา คือเป็นจุดตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ เพื่อนำไปใช้ในงานพระบรมราชพิธีสำคัญในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งก็คือน้ำในแม่น้ำป่าสัก พระพุทธรูป ซึ่งล้วนมีลักษณะงดงาม และภายในวัด มีบันไดนาคหันเศียรกลับ เป็นบันไดเดินขึ้นไปจากเชิงเขา ราวบันไดซึ่งก็คือลำตัวนาคประดับด้วยกระจกสีสวยงาม มีสิงห์ยืนอยู่เหนือซุ้มประตู และทวารบาลเป็นรูปทหารแต่งเครื่องแบบอย่างตะวันตก

วัดพุทธฉายรอยพระพุทธรูป ตั้งอยู่บนเชิงเขาพระพุทธรูป ตำบลหนองปลาไหล อำเภอมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่เชิงเขาพุทธฉาย สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ เป็นวัดเก่าแก่ที่มีอายุยาวนานกว่า ๔๐๐ ปี ภายในวัดเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป หรือเงาพระพุทธรูป ลักษณะเป็นรอยประทับสีแดงเลือนรางอยู่บริเวณชะง่อนผา สันนิษฐานว่ามีการค้นพบสมัยพระเจ้าทรงธรรม แห่งกรุงศรีอยุธยา เพราะในสมัยนั้นได้ทรงรับสั่งให้ค้นหารอยพระพุทธรูปในทุกแห่ง จนมาพบพระพุทธรูป จึงได้สร้างมณฑปครอบไว้ ในบริเวณใกล้เคียงกันมีมณฑปอีกหลัง ภายในประดิษฐานรอยพระพุทธรูปเบื้องขวา มณฑปหลังนี้สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าเสือ ในเวลาต่อมาได้มีการสร้างบันไดจากพื้นล่างขึ้นไปยังมณฑป เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่ต้องการขึ้นไปนมัสการพระพุทธรูป รอยพระพุทธรูป และพระพุทธรูปปางต่าง ๆ บนเขา นอกจากนี้มีลาน พระโมคคัลลานะ ลักษณะเป็นลานโล่งริมผา ตรงกลางลานประดิษฐานพระโมคคัลลานะให้ประชาชนได้สักการะ จุดนี้เป็นมุมเปิดสามารถชมทิวทัศน์เบื้องล่างได้กว้าง ภายในบริเวณวัดยังพบภาพเขียนลายเส้นยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่บริเวณแผ่นหินใกล้ทางเข้าพระพุทธรูป เช่น ภาพสัตว์ ภาพมือคน และภาพสัญลักษณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นประดิษฐาน พระพุทธรูปไสยาสน์องค์ใหญ่ด้วย ภายในวัดมีบรรยากาศร่มรื่น และเงียบสงบ ยิ่งถ้าได้ขึ้นไปบนยอดเขาแล้วจะได้ชมวิวยาวๆ

ชุมชนไทยยวน-บ้านต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอสายบุรี จังหวัดศรีสะเกษ สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชุมชนไทยยวน คือ ชุมชนไทยยวนที่มีอายุ ๒๐๐ กว่าปี ซึ่งเป็นชาติพันธุ์เดียวกันกับกลุ่มคนในภาคเหนือของไทย เพราะชาวบ้านที่นี่ ถูกกวาดต้อนลงมาจากรัฐเมือเหนือในสมัยช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งชุมชนแห่งนี้ยังคงอนุรักษ์ และรักษาวิถีชีวิตแบบชาวไทยยวนเอาไว้ ภายในชุมชนมีหอวัฒนธรรมที่จัดแสดงวัตถุสิ่งของ เครื่องมือเครื่องใช้หายากของชาวไทยยวนในอดีตเพื่อเป็นการเรียนรู้แก่คนภายนอก และคนรุ่นใหม่ในชุมชน ทั้งนี้ภายในชุมชนต้นตาลยังโดดเด่นในด้านการ

ทอผ้า ซึ่งผ้าทอชาวเขมรที่ผลิตที่บ้านต้นตาลถือว่ามีคุณภาพดี และมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในประเทศไทย และสัมผัสเสน่ห์วิถีไทยเขมรเดินตลาดน้ำโบราณบ้านต้นตาล ชิมอาหารพื้นถิ่นไทยเขมร พักโฮมสเตย์ริมน้ำในบรรยากาศล้านนา” “ตลาดต้นน้ำ” โบราณบ้านต้นตาล ตั้งอยู่ในชุมชนไท-เขมร

๔.๕๑ ผลการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการวางแผนพัฒนา นวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืน ประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อยืนยันผลการศึกษารู้อย่างต้นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในโครงการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด : ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่า การรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี ณ วัดต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี เพื่อให้ผลการวิจัยสมบูรณ์ ยิ่งขึ้นโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์และนำเสนอตามลำดับดังนี้

๑. การท่องเที่ยวที่มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ อันส่งผลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจเป็นสำคัญ เพื่อชมงานด้านพุทธศิลปกรรม ทำบุญ ไหว้พระ สวดมนต์ ขอพร และการปฏิบัติธรรม ซึ่งวัดเป็นสถานที่ที่ดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม อีกทั้งยังเป็นศูนย์รวมความเชื่อ ความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนชาวไทย¹

๒. ชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับ การสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธรู้พระศาสนามากขึ้น การปฏิบัติตัวกับพระ ทำความสะอาดวัด การแต่งกายให้เหมาะสม ไปไหว้พระ สักการะ ทำบุญสังฆทานตามวัดสวย ๆ รวมตัวกันไปใกล้หมู่บ้าน หรือภายในอำเภอ²

๓. จัดฝึกอบรมให้แก่จิตอาสาชุมชนชาวบ้าน และมีความสำคัญคนไม่ค่อยเข้าวัด จึงส่งเสริมพระพุทธรูปวันอาทิตย์ โดยมีกลุ่มผู้อบรมที่ควรได้รับการฝึกอบรมการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธให้เห็นคุณค่า และความสำคัญ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น เช่น เข้าพรรษา แห่เทียน ลอยกระทง เทศน์ภาษาญวน จุดประทีป เป็นต้น³

¹ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖.

² สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

³ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๖.

๔.๕.๒ นวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยว วัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี

๑) นวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยจัดกิจกรรมให้กับชุมชนโดยการฝึกอบรมให้เกิดองค์ความรู้ของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยให้ชุมชนได้สัมผัสประเพณี และวัฒนธรรมเก่า ๆ ของชุมชน ด้วยวิธี ๔ ด้าน ๑) ด้านสืบสาน ๒) ด้านรักษา ๓) ด้านพัฒนา ๔) ด้านต่อยอด คืนกลับมาสู่ชุมชน⁴

๒) การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธด้วยวิธีการต่อยอดด้านภาษาถิ่นท้องถิ่นให้ดำรงอยู่กับชุมชน ด้านการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้ดำรงอยู่กับชุมชน โดยการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไว้ให้ครบทั้ง ๔ มิติ คือ ศาสนบุคคล ศาสนธรรม ศาสนวัตถุ และศาสนพิธี⁵

๓) วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเอาคุณค่าทางศิลปะ และวัฒนธรรมอันดี นักท่องเที่ยวมีจิตผูกพันกับศาสนา ผ่านความประทับใจที่ได้จากการท่องเที่ยว และตระหนักถึงการคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นนั้น ๆ ภายในชุมชนมีหอวัฒนธรรมที่จัดแสดงวัตถุสิ่งของ เครื่องมือเครื่องใช้หายากของชาวไทยวนในอดีตเพื่อเป็นการเรียนรู้แก่คนภายนอก และคนรุ่นใหม่ในชุมชน ทั้งนี้ภายในชุมชนต้นตาลยังโดดเด่นในด้านการทอผ้า ซึ่งผ้าทอชาวไทยวนที่ผลิตที่บ้านต้นตาลถือว่ามีคุณภาพดีและมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในประเทศไทย⁶

๔) นวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการจัดทำข้อมูล และฐานข้อมูลของวัดในระบบสารสนเทศ ข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น หรือประสบการณ์ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตัวอักษร ตัวเลข สัญลักษณ์ รูปภาพ เสียง ที่ผ่านกระบวนการประมวลผล และบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัดในวันสำคัญหรือเทศกาลสำคัญ เผยแพร่ข้อมูล และให้บริการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัดในเขตพื้นที่ เช่น การประชาสัมพันธ์โดยทำเว็บไซต์ของวัด Youtube Tiktok เป็นต้น และส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ มี ๔ วิธี คือ ๑) วิเคราะห์ปัญหา ๒) วางแผน ๓) ดำเนินการ ๔) ติดตามประเมินผล⁷

๕) กระบวนการในการสร้างเสริมจิตอาสาให้กับคนในชุมชน มีแนวทางที่หลากหลายเพื่อให้คนในชุมชน เกิดความรู้ และความเข้าใจที่สามารถนำออกมาใช้ได้ ทั้งในลักษณะของการมีจิตอาสาต่อวัด

⁴ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๖.

⁵ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๖.

⁶ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๖.

⁷ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๖.

ต่อชุมชนเต็มใจจะช่วยเหลือโดยไม่คิดค่าตอบแทน ยอมสละ เวลาทรัพย์สินเงินทอง และกำลังกาย เพื่อกิจกรรม อันเป็นประโยชน์ต่อสังคม รวมถึงยังเป็นการฝึกฝนตนเองเพื่อลดอัตตา คือลดความเป็นตัวตนของตนเองด้วย เช่น ล้างห้องน้ำที่วัด ช่วยกวาดใบไม้ ภูศาลาวัด เป็นต้น⁸

๔.๕.๓ กลุ่มตัวอย่างผู้เดินทางมาท่องเที่ยวสะท้อนปัญหาที่พบในวัดและแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑) กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจะเดินทางมาท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงในตำบลต้นตาล อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี และในจังหวัดส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวโดยรถยนต์ส่วนตัว และไม่พักค้างคืน ไปกลับมาชมวัดถ้ำอภัย ทำบุญ ซื้อของที่ระลึก และพักผ่อนน้อยในการเดินทาง รับประทานอาหาร⁹

๒) วัดมีสถานที่จอดรถไม่เพียงพอ ห้องน้ำไม่สะอาด ขาดการประชาสัมพันธ์ ภูมิทัศน์รอบวัดยังไม่ดี ป้ายประวัติวัดชำรุด ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ และขาดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน¹⁰

๓) ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนยังสนับสนุนไม่ตรง ชุมชนยังไม่มีความรู้ และความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรม และโปรแกรมให้เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจแตกต่างกัน¹¹

๔) วัดขาดจิตอาสาในการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยว ขาดการบูรณาการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม เป้าหมายร่วมกันยังไม่ชัดเจนว่าทำไปเพื่ออะไรและเกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน¹²

๔.๕.๔ ผลการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑) การมีส่วนร่วมการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น คือ วัด ชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน จิตอาสา มีการร่วมทำงานร่วมกับท้องถิ่นแบบองค์รวม ร่วมวิเคราะห์หรือร่วมแก้ปัญหา

⁸ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

⁹ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๖.

¹⁰ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๖.

¹¹ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๖.

¹² สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖.

ส่งเสริม การขาย การท่องเที่ยว ร่วมประเพณีผลการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนั้นต้องประสาน เครือข่าย ระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น¹³

๒) การมีส่วนร่วมในการประเพณีผล และติดตามการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วม ของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก พบว่า วัด คณะกรรมการวัด ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน จิตอาสาชุมชนมีการประชุม มีการประเพณีผลการท่องเที่ยว วัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมเชิงพุทธประจำปี ๑) แผนพัฒนาการปรับภูมิทัศน์ภายในวัดให้มีความร่มรื่น ร่มเย็น สงบ สะอาด ๒) จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมการ การท่องเที่ยวภายในวัด ๓) จิตอาสาที่ช่วยใน งานวัด เพื่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ๔) การมี ส่วนร่วมรับผลประโยชน์¹⁴

๔.๕.๕ ผลการสัมภาษณ์รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแล้วผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อยืนยันผลการศึกษาข้างต้นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ผลการวิจัยสมบูรณ์ ยิ่งขึ้นโดยใช้แบบ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์และนำเสนอตามลำดับมี ๔ รูปแบบ ดังนี้

๑) รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ คือ นักท่องเที่ยวจะมาชมทางด้าน พุทธศิลป์ วัดมีฐานศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ขอมพรไหว้ พระ ทำบุญสังฆทาน บูชาวัตถุมงคล มีการจัดการเชิงพระพุทธศาสนา วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการ ปฏิบัติธรรม และกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธให้ สอดคล้องกับหลักธรรมไตรสิกขา ๑) ศีล (พฤติกรรมการท่องเที่ยว) ทำบุญสวดมนต์ไหว้พระ ปฏิบัติธรรม ๒) สมาธิ (ความสนใจท่องเที่ยว) นักท่องเที่ยวมีความสนใจ ตั้งใจศึกษาพุทธวัฒนธรรม และชอบใจแหล่ง ท่องเที่ยว ๓) ปัญญา (การรู้คิด) การรู้คิดจำวัฒนธรรมที่ดั่งงาม คิดอนุรักษวัฒนธรรมเชิงพุทธ เข้าใจ วัฒนธรรมเชิงพุทธ และการตัดสินใจมาท่องเที่ยวซ้ำ¹⁵

๒) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทาง โบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อ ประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดก

¹³ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๖.

¹⁴ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๖.

¹⁵ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๖.

ทางวัฒนธรรม และคุณค่า ของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการ การท่องเที่ยว¹⁶

๓) รูปแบบการท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี มีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยว เพื่อ ชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะ ศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่างๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อ สภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึก ต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยประยุกต์ให้สอดคล้องกับหลักสัปปายะ ๗ ประกอบด้วย

๑) อาวาสสัปปายะ (สถานที่เหมาะสม) หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวมีการดูแลความสะอาดเป็น ประจำ ที่อยู่เหมาะสม สงบ พื้นที่สะอาดสะอาดร่มรื่น ไม่พลุกพล่านจอแจ จัดให้อยู่ในที่ ๆ ปราศจากมลภาวะ ไม่แออัดพลุกพล่าน

๒) โคจรสัปปายะ (เดินทางเหมาะสม) หมายถึง แหล่งอาหารอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวการเดินทางไปมาสะดวก ถนนหนทางเรียบร้อย ไม่ซับซ้อนวกไปวกมา การเดินทางสถานที่สำคัญต่าง ๆ มีระยะพอเหมาะมีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ไกลเกินไปเดินทางได้ง่าย

๓) ภัตตสัปปายะ (การพูดคุยนเหมาะสม) หมายถึง ฝ่ายประชาสัมพันธ์คอยอำนวยความสะดวกข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธอย่างถูกต้องครบถ้วน ใช้งานในการสื่อสารที่สุภาพไพเราะน่าฟังให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์สำหรับการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ

๔) บุคคลสัปปายะ (บุคลากรเหมาะสม) หมายถึง บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความสามารถ มีความสุภาพเรียบร้อย มัคคุเทศก์มีความเชี่ยวชาญในการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ คนในชุมชนปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรที่ดีคอยให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีความเป็นกันเอง จริงใจ

17

๕) อาหารเหมาะสม หมายถึง อาหารมีรสชาติอร่อยต่อนักท่องเที่ยว รับประทานอาหารที่เหมาะสมต่อสุขภาพ เพศ วัย อย่างไม่ยาก และไม่เป็นโทษต่อร่างกาย การปรุงอาหารถูกต้องตามหลักสุขอนามัย ราคาไม่แพงจนเกินไป และมีอาหารให้เลือกหลากหลาย

๖) อุตสัปปายะ (สิ่งแวดล้อมเหมาะสม) หมายถึง ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสมไม่หนาวไป ร้อนไป น้ำไม่ท่วม ไม่มีภัยธรรมชาติ มีการจัดการสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ปราศจากมลภาวะทางเสียง และกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ มีที่หลบแดดหลบฝนเพียงพอ มีระบบสัญญาณเตือนภัยที่พร้อมใช้งาน

¹⁶ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖.

¹⁷ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๖.

๓) อิริยาบถสัปายะ (อิริยาบถเหมาะสม) หมายถึง นักท่องเที่ยวสามารถใช้อิริยาบถ หรือแสดงอิริยาบถต่าง ๆ ในการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย การอยู่ในอิริยาบถที่เหมาะสมกับ เหตุการณ์ เคลื่อนไหวได้สะดวก อิสระ วางตนได้เหมาะกับกาลเทศะ จากกรณีสถานที่นั่งพักที่เพียงพอ มี การจัดสถานที่เดินท่องเที่ยวได้อย่างสวยงามสบายเหมาะสม มีที่นั่งพักในกรณีรอรับบริการจากเจ้าหน้าที่ มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ¹⁸

๔. รูปแบบการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท มีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวท่องเที่ยวท่องเที่ยว วัฒนธรรมเชิงพุทธในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความ โดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ดูผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจใน วัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และ คุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว¹⁹

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๖.๑ สรุปองค์ความรู้การศึกษาค้นคว้า คุณค่าและเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่ พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑) คุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงพุทธ:

- คุณค่าทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และจิตวิญญาณของการท่องเที่ยว เชิงพุทธในลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
- วิเคราะห์บทบาทของวัด ศาลเจ้า และโบราณสถานทางพุทธศาสนาต่อการท่องเที่ยว
- ประเมินผลกระทบทางบวกและลบของการท่องเที่ยวเชิงพุทธต่อชุมชนท้องถิ่น

๒) การเพิ่มพูนศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงพุทธ:

- พัฒนากลยุทธ์และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงพุทธ
- ออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงพุทธที่เชื่อมโยงวัด ศาลเจ้า โบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

- พัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงพุทธ

- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว

๓) การย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก:

- ศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

¹⁸ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖.

¹⁹ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖.

- ค้นคว้าโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีที่สำคัญ
- รวบรวมเรื่องราวตำนานและนิทานพื้นบ้าน
- นำเสนอข้อมูลทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านสื่อต่างๆ

๔) รูปแบบองค์ความรู้:

- จัดทำเอกสารความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงพุทธในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
- พัฒนาสื่อการสอนและสื่อการท่องเที่ยว
- จัดฝึกอบรมให้กับผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น และนักศึกษา
- จัดนิทรรศการและกิจกรรมเผยแพร่ความรู้

๔.๖.๒ สรุปองค์ความรู้จากการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

จากการศึกษาทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ดังแผนภาพ ดังนี้

ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านต้นตาลมี ๕ อย่าง ดังนี้

๑) หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน เพื่ออนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมของชาวยวน เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของนักเรียนนักศึกษาและบุคคลทั่วไป

๒) ผ้าทอชาวยวน เช่น ผ้าย โหม ในการทอเป็นลายขัดธรรมดา ผ้ามี่ลาย เช่น ผ้ายลายขีด ผ้ายาก ผ้ามุก ผ้าย้อม ผ้ายลอบ ซึ่งเอกลักษณ์ของผ้าทอจะอยู่ตรง "เล็บ" ด้านล่างสุดของชายผ้า จะเก็บเป็นสี่เหลี่ยมเรียบร้อย แสดงออกถึงความประณีตในการทอ

๓) การฟ้อนรำยวน พบว่าชาวไทยวนชุมชนบ้านต้นตาลมีการฟ้อนรำรูปแบบรำยวนหรือแบบล้านนา โดยการฟ้อนรำของชาวยวนจะมีลักษณะ เชื่องช้า อ่อนช้อย สวยงาม ดนตรีที่ใช้ในการฟ้อนจะเป็นดนตรีสะล้อซอซึงแบบภาคเหนือ

๔) การแต่งกาย พบว่าชาวยวนในชุมชนมีเอกลักษณ์ในการแต่งกายมากมีรูปแบบการแต่งกายเป็นของตนเอง ซึ่งมักมีการแต่งกายแบบชาวยวนในวันพิเศษหรือวันสำคัญ คือ ผู้หญิงวัยประมาณ ๓๐ ปีขึ้นไปจะนุ่งซิ่นยวนลายขวางชายซิ่นมีจกหรือยกมุกทั้งผืนก็ได้ขึ้นอยู่กับฐานะ สวมเสื้อคอกลมผ่าหน้าติดกระดุมหรือผูกเชือก เสื้อสามารถใส่ได้ทั้งแขนสั้นและแขนยาว ตัวเสื้อจะยาวแค่ระดับเอว ซึ่งชาวยวนเรียก เสื้ออ้าว มีการเกล้าผมมวยสูงติดปิ่นดอกไม้ไหวหรือทัดดอกไม้

๕) อาหาร พบว่าชาวยวนนิยมกินอาหารที่ใส่ภาชนะเป็นขันโตก มีข้าวเหนียวจิ้มกับกับข้าว โดยอาหารที่นิยมรับประทาน เช่น ลาบคั่ว แกงอ่อม ใส่อั่ว แคบหมู แกงฮังเล น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อน พร้อมผัก มีขนมหวานแยมในขันโตก เช่น ข้าวแต่น ขนมกงยวน เป็นต้น

๔.๖.๓ สรุปลองค์ความรู้การพัฒนารูปแบบกิจกรรม พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำ เจ้าพระยา-ป่าสัก

- 1) ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสัมผัสการปฏิบัติในพิธีกรรมจริง ปรับพฤติกรรมความเชื่อ
ความคิดเพื่อเข้าถึงเนื้อหาการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- 2) สร้างสภาพแวดล้อมด้านวัฒนธรรมลุ่มน้ำเจ้าพระยา ป่าสัก เพื่อปรับพื้นฐาน
ค่านิยม มูลค่าเพิ่มของการท่องเที่ยว
- 3) การพัฒนาภูมิปัญญาชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยา ป่าสัก เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการ
พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เชื่อมโยงในสู่การกระจายรายได้ในชุมชน
- 4) การเรียนรู้โปรแกรมการท่องเที่ยวผ่านเทคโนโลยีของชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยา
ป่าสัก เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
- 5) การพัฒนาด้านภาษาสากลในชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยา ป่าสัก เพื่อรองรับ
นักท่องเที่ยวที่หลากหลาย

๔.๗ โมเดลอัจฉริยะของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่: รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๔.๗.๑ โมเดลด้านความคุ้มค่า คุณค่าและเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่พัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงพุทธ: เน้นการเยี่ยมชมโบราณสถาน วัดวาอาราม ศาสน
สถาน ศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตทางพุทธศาสนา

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: ย้อนรอยประวัติศาสตร์อันยาวนานของลุ่มน้ำ
เจ้าพระยา-ป่าสัก เรียนรู้เรื่องราวผ่านโบราณวัตถุ โบราณสถาน และแหล่งโบราณคดี

การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ: สัมผัสความงดงามของธรรมชาติ ป่าไม้ ลุ่มน้ำ ทิวทัศน์ และ
เรียนรู้ระบบนิเวศน์

การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต: เรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี อาหาร และภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น

การมีส่วนร่วม: นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำบุญ การนั่งวิปัสสนา การเรียนรู้งานฝีมือ การช่วยเหลือชุมชน

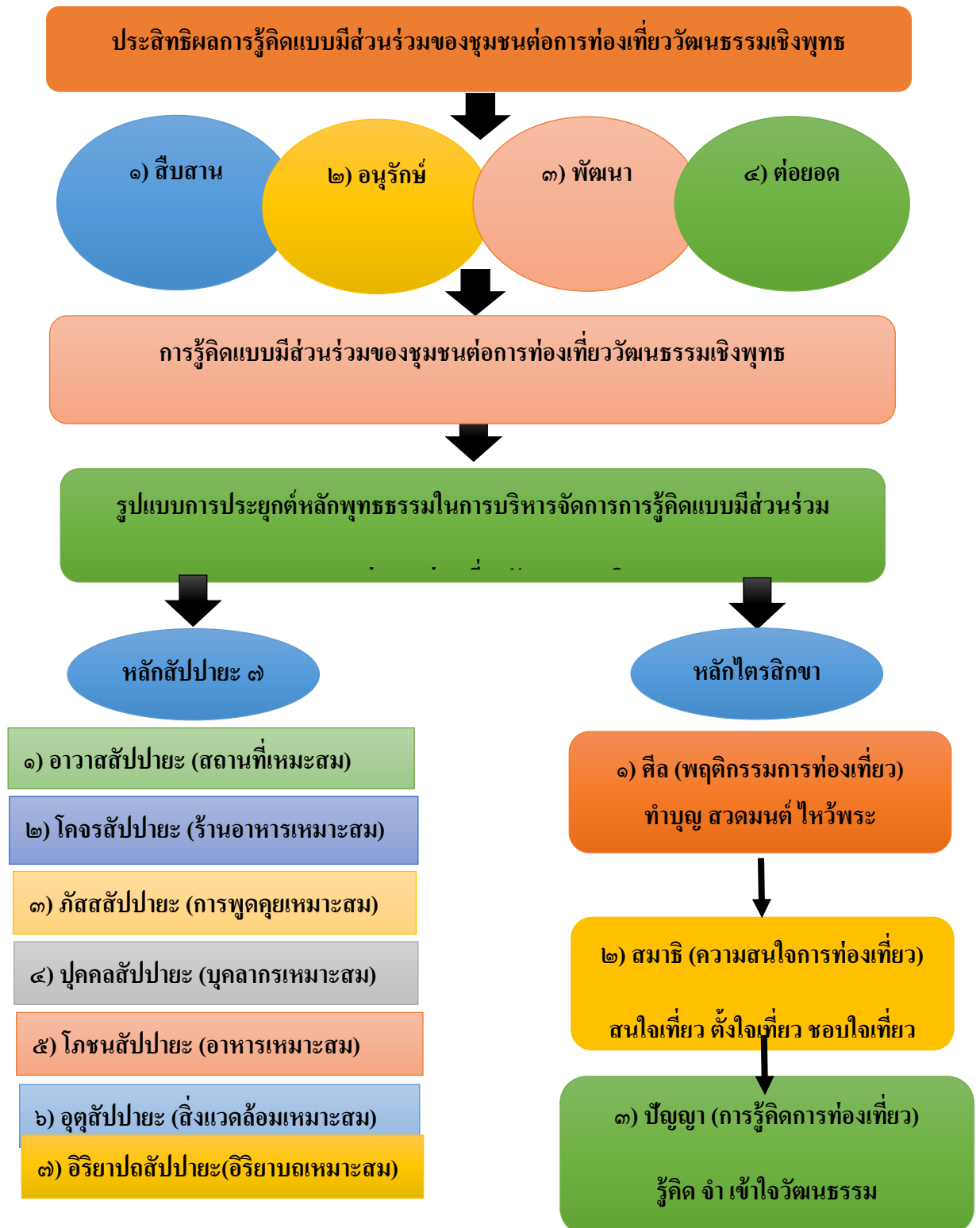
การเรียนรู้: นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และวิถีชีวิตท้องถิ่นผ่านกิจกรรมต่างๆ

การสัมผัส: นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์จริง

เทคโนโลยีดิจิทัล: นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสบการณ์การท่องเที่ยว เช่น แอปพลิเคชัน AR/VR การนำทางแบบดิจิทัล ข้อมูลท่องเที่ยวออนไลน์

ความยั่งยืน: เน้นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รักษาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน

๔.๗.๒ โมเดลการพัฒนาแนวคิดการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการ
ท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงรูปแบบนวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยว
วัฒนธรรม เชียงพุดย่อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

โมเดลการพัฒนารูปแบบกิจกรรม พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการ
ให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชียงพุดย่อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

โมเดลเกี่ยวกับการวิเคราะห์:

๑) ศักยภาพ: วิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชียงพุดย่อน รอยประวัติศาสตร์
เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๒) กลุ่มเป้าหมาย: วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยว แบ่งตามความสนใจ ประเภท
ลักษณะ และความต้องการ

๓) คู่แข่ง: วิเคราะห์คู่แข่งในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชียงพุดย่อนในพื้นที่ใกล้เคียง

๔) จุดแข็ง-จุดอ่อน: วิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-อุปสรรค (SWOT) ของแหล่ง
ท่องเที่ยวและผู้ให้บริการ

โมเดลเกี่ยวกับการออกแบบ:

๑) รูปแบบกิจกรรม: ออกแบบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชียงพุดย่อนที่
หลากหลาย ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

๒) คุณภาพและมาตรฐาน: กำหนดมาตรฐานการให้บริการ กิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวก และความปลอดภัย

๓) กลยุทธ์การตลาด: กำหนดกลยุทธ์การตลาด โปรโมท ประชาสัมพันธ์ ดึงดูด
นักท่องเที่ยว

๔) การจัดการ: ออกแบบระบบการจัดการ บริหาร ควบคุม และประเมินผล

โมเดลเกี่ยวกับการพัฒนา:

๑) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว: พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงาม ปลอดภัย คงไว้ซึ่ง
เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

๒) พัฒนาบุคลากร: พัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการบริการ การนำเที่ยว การ
สื่อสารภาษา

๓) พัฒนาสินค้าและบริการ: พัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้ตรงกับ
ความต้องการของนักท่องเที่ยว

๔) พัฒนาระบบเทคโนโลยี: พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพิ่มประสิทธิภาพการ
บริการ

โมเดลเกี่ยวกับการประเมินผล:

- ๑) **ติดตามผล:** ติดตามผลการดำเนินงาน เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะจาก
นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว
- ๒) **ประเมินผล:** ประเมินผลประสิทธิภาพ การบรรลุเป้าหมาย ปัญหา อุปสรรค
- ๓) **ปรับปรุงพัฒนา:** ปรับปรุงพัฒนา รูปแบบกิจกรรม คุณภาพ มาตรฐาน การบริการ
สินค้า สิ่งอำนวยความสะดวก ให้ดียิ่งขึ้น

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยส่วนนี้เป็นสรุปข้อมูล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ตามผลการวิจัย ประกอบด้วย สรุปผลปัจจัยส่วนบุคคล สรุปผลการศึกษาตามกรอบแนวคิด ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑)ด้านคุณค่าและเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ๒) ด้านการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ๓) ด้านการพัฒนาแบบกิจกรรม พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ

๕.๑ สรุปผลข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลาง ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๗๑ มีอายุระหว่าง ๓๖-๔๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๐ มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๑ มีอาชีพเป็นพนักงานภาคอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๐ มีรายได้ระหว่าง ๑๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๐ มีประสบการณ์ มาท่องเที่ยว ๔ เดือนต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๑

๕.๒ สรุปผลการวิจัยอัตรจริยในคุณค่าและเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่ :รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธในเชิงปริมาณ

๕.๒.๑ ด้านคุณค่าและเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ

ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าและเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาบูรณะและฟื้นฟู อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๑ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๗๖๐ ด้านรูปแบบการท่องเที่ยว อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๖๔๒ด้านมาตรการอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๗๔๒ด้านความร่วมมือกับท้องถิ่น อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๔๐ด้านบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๑ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๔๐

๕.๒.๒ สรุปผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรม พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ

กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลางมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๔ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๖ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๖๖ ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๖ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๔ ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๔ ด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๗ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๔๙

๕.๒.๓ สรุปผลประสิทธิผลนวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแล้วผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันผลการศึกษาก่อนจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๘ รูป/คน เพื่อให้เกิดการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ๖ จังหวัด (อยุธยา-อ่างทอง-สิงห์บุรี-ชัยนาท-ลพบุรี-สระบุรี) ในพื้นที่สำคัญ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่โดดเด่น เพื่อให้ผลการวิจัยสมบูรณ์ ยิ่งขึ้นโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ และเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ๖ จังหวัด มีทั้งหมด ๒๒ วัตถุประสงค์ ๖ ชุมชนดังนี้

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี ผู้วิจัยนำเสนอสาระสำคัญจากวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแยกตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ๑) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ๒) เพื่อศึกษาประสิทธิผลนวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบนวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑) ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ดังนี้

ผลการวิเคราะห์การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก พบว่า ฉันเชื่อว่าการให้โอกาสคนดี

สามารถจะนำชุมชนช่วยตัดสินใจแก้ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย ๔.๘๙ มากที่สุด รองลงมา คือ ฉันได้มีส่วนร่วม เห็นร่วมมือในกิจกรรมศิลปะประเพณีวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีค่าเฉลี่ย ๔.๘๘ มากที่สุด และวิถีประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นสร้างคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๘ มาก

๒) ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลนวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแล้วผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันผลการศึกษาข้างต้นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๒๐ รูป/คน เพื่อให้เกิดการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยาป่าสักในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ๖ จังหวัด (อยุธยา-อ่างทอง-สิงห์บุรี-ชัยนาท-ลพบุรี-สระบุรี) ในพื้นที่สำคัญ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่โดดเด่น เพื่อให้ผลการวิจัยสมบูรณ์ ยิ่งขึ้นโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ๖ จังหวัด มีทั้งหมด ๒๒ วัด ๖ ชุมชนดังนี้

๑. ผลการวิเคราะห์สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก สรุปได้ดังนี้

๑) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วัดมหาจุฬาลงกรณราชูทิศ เป็นวันที่มุ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน แหล่งเรียนรู้ธรรมะรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและเกื้อหนุนสังคม ภายในวัดมีพระอุโบสถกลางน้ำตัวพระอุโบสถมีทางขึ้นโดยมีรูปปั้นพญานาคขนาดใหญ่ด้านข้างท่ามกลางสระน้ำขนาดใหญ่ เมื่อเดินขึ้นไปพบกับศาลา ๙ หลัง ที่มีพระพุทธรูปปางต่างๆ ให้ได้สักการะกราบไหว้ ภายในพระอุโบสถมีพระพุทธรูปทรงเครื่อง แบบเดียวกับวัดหน้าพระเมรุในอยุธยา พญานาคบริเวณบันไดทางขึ้น ลักษณะงดงามเป็นจุดถ่ายภาพที่น่าสนใจ ศาลา ๙ หลัง รอบๆ พระอุโบสถมีพระพุทธรูปปางต่างๆ ให้ได้สักการะกราบไหว้ ภายในพระอุโบสถมีพระพุทธรูปทรงเครื่อง แบบเดียวกับวัดหน้าพระเมรุในอยุธยา ได้มีโอกาสเดินชมและไหว้พระในศาลา ทั้ง ๙ หลัง

วัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๑ เพื่อทรงใช้เป็นสถานที่สำหรับบำเพ็ญพระราชกุศล เมื่อเสด็จฯ แปรพระราชฐานมาประทับที่พระราชวังบางปะอินใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมกอทิกเลียนแบบโบสถ์คริสต์ พระอุโบสถของวัดนั้นสร้างเลียนแบบโบสถ์คริสต์ โดยภายในประดิษฐาน "พระพุทธรูปมณฑลธรรมโมภาส" เป็นพระประธาน โดยพระวรรังค์เธอ พระองค์เจ้าประดิษฐวรการทรงออกแบบ โดยลักษณะที่ผสมผสานศิลปะแบบประเพณีนิยม และศิลปะแบบตะวันตกเข้าด้วยกัน ซึ่งมีพุทธลักษณะคล้ายสามัญชน

วัดพนัญเชิงวรวิหาร เป็นวัดที่มีพระโบราณคู่ม่านคู่มืองกรุงศรีอยุธยาแต่แรกสร้างกรุง ทั้งชาวไทย และชาวจีนต่างให้ความเคารพนับถือมาช้านาน และวัดพนัญเชิงอยู่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณวัดค่อนข้างกว้างใหญ่ รองรับที่จอดรถได้มาก

วัดใหญ่ชัยมงคล เป็นวัดที่มีศิลปะสมัยลพบุรี เดินตลาดย้อนยุคเมืองสรรค์ ชิมอาหารไทยโบราณ ด้านหลังวัดมีตำหนักสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สำหรับคนที่ขับรถส่วนตัวมาช่วงวันหยุด ก็ไม่ต้องห่วงว่าจะไม่มีที่จอด เพราะวัดใหญ่ชัยมงคล มีที่จอดรถรองรับนักท่องเที่ยวเพียงพอ

วัดตะโก เป็นวัดที่บรรจุสังขารหลวงพ่อรวย ซึ่งไม่เนาเปื่อย ให้ผู้ที่มีจิตศรัทธาได้เข้ามากราบไหว้ วัดแห่งนี้เคยเป็นที่จำพรรษาของ หลวงพ่อรวย ที่เด่นดังด้านมหาลาภ เมตตามหานิยม และแคล้วคลาดปลอดภัย เพื่อให้ร่ำรวยประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ภายในวัดยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ให้ได้ไปสักการบูชา อีกทั้งบริเวณด้านข้างวัดยังมีสถานที่เช่าวัตถุมงคลหลวงพ่อรวยให้ได้บูชากันด้วย คนที่มีความศรัทธาในหลวงพ่อรวยจะมากกราบสรีระสังขารของหลวงพ่อรวยที่อยู่ในโลงแก้ว ขอพร วัดตะโกยังมีศาลากลางน้ำทรงไทยงดงาม มีรูปปั้นพญานาคสีขาวอยู่รอบๆ

ชุมชนตีมีดหมู่บ้านอรัญญิก เป็นแหล่งผลิตมีดเลื่องชื่อที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศที่มีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่ ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จากฝีมือชาวเวียงจันทน์ ประเทศลาวแห่งบ้านต้นโพธิ์ และบ้านไผ่หนอง ช่างทำมีดอรัญญิก ขึ้นชื่อได้ว่าเป็นผู้มีความชำนาญในการตีเหล็กเป็นอย่างดีมากซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดวิธีการและประสบการณ์ที่สั่งสมกันมานานนับร้อยปี ขั้นตอนการทำมีดทุกขั้นตอนต้องใช้ความรู้ ทักษะ และความชำนาญเฉพาะตัว ตั้งแต่การเลือกวัสดุที่นำมาใช้ในการทำมีด

๒. จังหวัดอ่างทอง

วัดไชโยวรวิหาร เป็นวัดที่มีสถาปัตยกรรมไทยอันงดงามหันด้านหน้าออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพุทธประวัติ ฝีมือช่างสมัยรัชกาลที่ ๕ ปัจจุบันวัดไชโยวรวิหารได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่มีความงามสมบูรณ์ยิ่ง และเนื่องจากเป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นโดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

วัดขุนอินทประมูล เป็นวัดขนาดใหญ่ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ที่ใหญ่ และยาวที่สุดในประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ คือ องค์พระพุทธรูปมีลักษณะและขนาดใกล้เคียงกับพระนอนจักรสีห์ จังหวัดสิงห์บุรี สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยเดียวกัน

วัดป่าโมกข์วรวิหาร เป็นวัดที่ประดิษฐานพระวิหารพระพุทธรูปไสยาสน์ เป็นลักษณะสถาปัตยกรรมอยุธยาตอนปลายโดยแท้ มีรูปทรงหลังคาเป็นฐานวิหารอ่อนโค้งรูปสำเภา ไม่สูงมากนัก เป็นหลังคาลาด ๒ ชั้น ต่อด้วยปีกนกด้านละ ๒ แถบ มี ๙ ห้อง เจาะช่องหน้าต่างด้านละ ๗ บาน ด้านหน้าเจาะเป็นประตู ทางเข้าประตูเขียนลายรดน้ำลายพุ่มทรงข้าวบิณฑ์ก้านแย่งยอดพระพุทธรูปไสยาสน์ ก่อด้วยอิฐปูนปั้นลงรักปิดทองทั้งองค์ นอนตะแคงขวาแบบสีหไสยา

วัดม่วง เป็นวัดที่ประดิษฐานพระพุทธรูปมหาณามินทร์ศากยมุนีศรีวิเศษ ชัยชาญ ซึ่งมีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย กลายเป็นอีกหนึ่งจุดหมายปลายทางให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาชมความงามและกราบไหว้ขอพรกันอย่างไม่ขาดสายตามความเชื่อของผู้มีจิตศรัทธา เชื่อกันว่าหากได้เดินทางมากราบไหว้ขอพร และสัมผัสปลายนิ้วหลวงพ่อบูใหญ่ วัดม่วง อ่างทอง จะเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน ซึ่งในแต่ละนิ้วของหลวงพ่อกี้ประทานพรให้ต่างกันไป

ชุมชนผลิตตุ๊กตาชาววัง เป็นศูนย์ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ ตั้งอยู่ในบริเวณวัดท่าสุทธาวาส ตำบลบางเสด็จ เป็นอาคารทรงไทย ๒ ชั้น ชั้นล่าง มีการสาธิตปั้นตุ๊กตาชาววัง และการจัดแสดงผลงาน รวมทั้งจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาชาววัง ซึ่งเป็นการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว และผู้ที่สนใจสามารถเข้ามาชมสาธิตการปั้นตุ๊กตาชาววัง และเรียนรู้การปั้นตุ๊กตาด้วยดินเหนียวที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน และประเพณีวัฒนธรรมไทยต่าง ๆ

๓. จังหวัดสิงห์บุรี

วัดพิภูลทอง เป็นวัดที่แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติและเครื่องอัฐบริขารของหลวงพ่อบุตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ มีพระพุทธรูปปางประทานพรขนาดใหญ่อีกหนึ่งแห่งหนึ่งในประเทศไทย พระพุทธรูปสุวรรณมงคลมุนี หรือหลวงพ่อบูใหญ่ ภายในเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กประดับด้วยโมเสกทองคำธรรมชาติชนิด ๒๔ กะรัตทอง รอบพระวิหารใหญ่มี วิหารคต ประดิษฐานพระพุทธรูปปางประจำวัน และพระสังกัจจายน์องค์ใหญ่ บริเวณวัดมีสวนธรรมะและสิ่งก่อสร้างที่สวยงาม แวดล้อมด้วยบรรยากาศสงบร่มรื่น

วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร เป็นวัดที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์หรือพระนอนขนาดใหญ่ ซึ่งมีขนาดใหญ่เป็นอันดับ ๓ ของประเทศไทย รองลงมาจากสมเด็จพระศากยมุนีศรีสุเมธปิตร วัดบางพลีใหญ่กลาง พระนอนจักรสีห์ เป็นพระพุทธรูปสุโขทัยที่มีความอ่อนช้อยงดงามมาก มีลักษณะพระพักตร์ หันไปทางทิศเหนือ พระเศียรหันไปทางทิศตะวันออก ด้วยขนาดที่มีความใหญ่และสวยงาม พระนอนจักรสีห์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี

วัดปรากฏมุนี เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีสิ่งสำคัญ เช่น พระปรากฏสี่เหลี่ยมสูงเด่น วิหารหลวงพ่อบุเย็น พระพุทธรูปปูนปั้นศักดิ์สิทธิ์สมัยอยุธยา หลวงพ่อบุขาวและหลวงพ่อบุนาถ

วัดโพธิ์เก้าต้น เป็นวัดที่ประดิษฐานรูปเหมือนพระอาจารย์ธรรมโชติ ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของชาวสิงห์บุรีโดยทั่วไปท่านเป็นมิ่งขวัญ และปล้ำใจแก่วีระชนชาวบ้านบางระจันที่ทำให้สามารถเข้าต่อสู้ป้องกันข้าศึกและได้รับชัยชนะถึง ๗ ครั้ง เป็นพระที่มีอาคมชั้นเลิศ ชำนาญเรื่องเกี่ยวกับยาสมุนไพร และสระน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งวัดโพธิ์เก้าต้น

ชุมชนเตาเผาแม่น้ำน้อย จ.สิงห์บุรี เป็นชุมชนโบราณสถานเตาเผาแม่น้ำน้อย ซึ่งที่นี่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีโดยเฉพาะ เพราะมีการขุดค้นพบโบราณวัตถุ และ

แหล่งเตาเผาโบราณต่างๆ ในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งจากการพบหลักฐานนี้เอง ทำให้คาดว่าในอดีต บริเวณนี้ น่าจะเคยเป็นแหล่งชุมชนที่มีผู้คนอาศัยอยู่ และทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ที่สุดในสมัยกรุงศรีอยุธยา

๔. จังหวัดชัยนาท

วัดปากคลองมะขามเฒ่า เป็นวัดที่มีพระสงฆ์ชื่อดังคือหลวงปู่ศุขซึ่งเป็นเกจิอาจารย์ที่ผู้คนให้ความเคารพเลื่อมใส ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหลวงปู่กลับมีเคຍจางหายหรือลดเลือนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของความศรัทธาด้านวิชาอาคม และเครื่องรางของขลัง ภายในวัดยังคงอนุรักษ์กุฏิของหลวงปู่ศุขซึ่งเป็นแบบทรงไทยโบราณ ภาพถ่ายและข้าวของเครื่องใช้ รวมทั้งหุ่นขี้ผึ้งและรูปหล่อของหลวงปู่ศุข พร้อมด้วยรูปหล่อกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

วัดธรรมามูลวรวิหาร เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น เป็นวัดที่กษัตริย์แห่งวงศ์สุโขทัย (พระร่วง) หรือพระมหาธรรมราชาเป็นผู้สร้าง มีหลักฐานคือ พระพุทธรูปบูชาบรรจุอยู่ในองค์พระเจดีย์ที่พังลงมา และพระเครื่อง (พระร่วง) เป็นจำนวนมาก "หลวงพ่อดมจักร" ประดิษฐานอยู่ในพระวิหาร ได้ชื่อว่าเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองมาแต่โบราณเป็นศิลปะประยุกต์สมัยเชียงแสนตอนปลายถึงสุโขทัยตอนต้นผสมกับสมัยอยุธยา

วัดพระแก้ว เป็นวัดเก่าแก่รุ่นเดียวกับวัดมหาธาตุ เมืองสรรคบุรี ภายในวัดมี "ราชินีแห่งเจดีย์ในเอเชียอาคเนย์" ซึ่งเป็นเจดีย์แบบละโว้ทรงสูงผสมกับศิลปะทวารวดี ตอนปลายฐานเรือนธาตุแบบลดทอนไม้เนศิลปะสุโขทัยและศรีวิชัยผสมกัน บริเวณหน้าเจดีย์มีวิหารหลวงพ่อดม ซึ่งที่ด้านหลังของพระพุทธรูปมีทับหลังแกะสลักติดอยู่ โดยสันนิษฐานว่าน่าจะขนย้ายมาจากปราสาทแห่งหนึ่งในประเทศกัมพูชา

วัดมหาธาตุ เป็นวัดเก่าแก่โบราณคู่เมืองแพรกหรือเมืองสรรค์ ในจังหวัดชัยนาท เดิมชื่อว่า วัดพระธาตุ หรือวัดหัวเมืองโดยจากรูปแบบศิลปะทำให้มีการสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นก่อนสมัยอยุธยาแต่ได้รับการบูรณะในสมัยอยุธยา วัดมหาธาตุ มีโบราณสถานที่น่าสนใจและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ พระปรางค์กลีบมะเฟือง สร้างด้วยอิฐถือปูน ๓ องค์ พระปรางค์มีลักษณะคล้ายกลีบมะเฟือง ตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมเป็นศิลปะสมัยลพบุรี รวมทั้งพระวิหาร และหมู่เจดีย์ต่างๆ สร้างด้วยศิลปะที่งดงามมาก

ชุมชนตลาดสรรพยา-โรงพัก รศ.๑๒๐ ตั้งอยู่บริเวณตลาดเก่าสรรพยา หมู่ ๔ ตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท สถานที่ตำรวจภูธรสรรพยาหลังเก่าตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๔๔๔ (ร.ศ.๑๒๐ สมัยรัชกาลที่ ๕) มีอาคารพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสรรพยา และถือว่าเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย เป็นสถานที่แสดงเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้คนรุ่นใหม่ และนักท่องเที่ยวได้เข้าชมและศึกษา

๕. จังหวัดลพบุรี

วัดกวีศรารามราชวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี อันดับ ๑ ชนิดราชวรวิหาร ในจังหวัดลพบุรี นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ เป็นพระอุโบสถ สมัยอยุธยาตอนปลาย ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น เป็นพระอุโบสถขนาดย่อมแบบมหาอุด มีประตูเข้าออกทางเดียว ผนังเจาะเป็นช่องไม่มีหน้าต่าง พระประธานซึ่งเป็นของเก่าแก่มาแต่เดิม เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย สมัยอุทอง หลังคาของเดิมมุงด้วย กระเบื้องลอนแบบจีน ที่เรียกว่ากาบู วัดกวีศรารามหรือที่แปลว่า วัดของพระเจ้าแผ่นดินเป็นพระอารามหลวงชั้นตรีอันดับ ๑ ชนิดราชวรวิหารที่มีความสำคัญมากของจังหวัดลพบุรี ความงดงามของสถาปัตยกรรมก็ยังคงเด่นชัด พระอุโบสถเดิมมีขนาดย่อมแบบมหาอุด มีประตูเข้าออกทางเดียว ผนังเจาะเป็นช่องไม่มีหน้าต่าง พระประธานซึ่งเป็นของเก่าแก่

วัดเชิงท่า เป็นวัดตั้งอยู่ริมแม่น้ำลพบุรีฝั่งตะวันออกวัดเชิงท่าจึงมีอายุยาวนานไม่น้อยกว่าสามร้อยปี เดิมชื่อวัดท่าเกวียนด้วยเป็นท่าของเกวียนลำเลียงสินค้าขนลงมาที่ท่าน้ำในบริเวณวัดแห่งนี้ ก่อนที่จะลำเลียงลงเรือส่งไปยังที่อื่นๆ พื้นที่ของวัดเชิงท่าตั้งขวางหน้าพระราชวังคือ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ ด้านที่หันหน้าสู่แม่น้ำ ลพบุรีเกือบครึ่งด้าน จึงชวนให้สันนิษฐานว่า วัดเชิงทาน่าจะสร้างก่อนพระราชวัง

วัดเสาชงทอง เป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งของจังหวัดลพบุรี ตั้งอยู่ติดถนนฝรั่งเศสตรงข้ามตลาดสดเทศบาลเมืองลพบุรี ด้านหลังใกล้กับท่าขุนนางริมแม่น้ำลพบุรี ทิศเหนือ ใกล้กับบ้านหลวงรับราชทูต ทิศใต้ใกล้กับพระนารายณ์ราชนิเวศน์ เดิมแยกเป็น ๒ วัด คือ วัดรวก และวัดเสาชงทอง วัดรวกมีโบสถ์ ส่วนวัดเสาชงทองมีวิหารสมควรจะรวมเป็นวัดเดียวกัน ทรงดำริเห็นชอบให้รวมกันและให้เรียกชื่อว่า วัดเสาชงทอง เป็นวัดเก่าแก่ตั้งแต่ครั้งโบราณ

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เป็นวัดใหญ่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของลพบุรี ได้รับอิทธิพลของพุทธศาสนา นิกายมหายาน และขุมโคปุระ ศิลปะมีการผสมผสานจากการบูรณปฏิสังขรณ์ทั้งแบบอโยธยา อุทอง ละโว้ ขอม และยุโรป เมื่อเดินเข้ามาด้านในจะได้พบกับสิ่งปลูกสร้างต่างๆ

ชุมชนบ้านบางชันหมากใต้ ตำบลบางชันหมาก อำเภอมอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ชุมชนบางชันหมากเป็นชุมชนเก่าแก่ชุมชนหนึ่งของจังหวัดลพบุรี ด้วยประวัติการตั้งชุมชนประกอบด้วยชาวไทยภาคกลาง และชาวไทยเชื้อสายมอญ เป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต สัมผัสวิถีชีวิตชาวไทยรามัญลุ่มน้ำลพบุรี ชมพิพิธภัณฑมอญ เดินตลาด ซาโม่น ตลาดมอญเมืองละโว้ ชวามอญ ได้มีการรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไว้ชัดเจนอย่างเห็นได้ชัดอาทิการกินอยู่ อาหารพื้นบ้าน

๖. จังหวัดสระบุรี

วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร เป็นอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ ณ ตำบลขุนโขลน อำเภอมอเมืองลพบุรี จังหวัดสระบุรี วัดนี้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๑๖๗ สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ มีการค้นพบรอยพระพุทธบาทซึ่งเป็นรอยที่ประทับไว้บนแผ่นดิน

เหนือไหล่เขาสุวรรณบรรพต สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมทรงเห็นว่าเป็นรอยพระบาทตามลักษณะ ๑๐๘ ประการ ปัจจุบันลักษณะของพระมณฑปที่ปรากฏ เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ประกอบด้วยเครื่องยอดรูปปราสาท ๗ ชั้น มุงกระเบื้องเคลือบสีเขียว มีซุ้มบรรณแถลงประดับทุกชั้น มีเสาย่อมุมไม้สิบสอง ปิดทองประดับกระจกโดยรอบฝาผนัง บานประตูพระมณฑปเป็นงานศิลปกรรมประดับมุกชั้นเยี่ยมของเมืองไทย

วัดเขาแก้วรวิหาร เป็นพระอารามหลวง ชั้นตรีชนิดรวิหาร สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งอยู่ตำบล ตันตล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี วัดนี้สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าทรงธรรม แห่งกรุงศรีอยุธยา ราวปี พ.ศ. ๒๑๗๑ สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ พระเจดีย์ทรงปราสาทห้ายอด ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปางจำลอง และพระพุทธรูปทรงเครื่อง ด้านทิศเหนือประดิษฐานพระพุทธรูปปางรำพึง ตะวันออกประดิษฐานพระพุทธรูปปางป่าเลไลย์ มีภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นภาพชุดคัมภีร์ และอสุภกรรมฐาน คือ การปลงสังเวชชาคมมนุษย์ที่ตายไปแล้ว

วัดพุทธฉายรอยพระพุทธรูป ตั้งอยู่บนเชิงเขาพุทธฉาย ตำบลหนองปลาไหล อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่เชิงเขาพุทธฉาย สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัด คือ เป็นวัดเก่าแก่ที่มีอายุยาวนานกว่า ๔๐๐ ปี ภายในวัดเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป หรือเงาพระพุทธรูป ลักษณะเป็นรอยประทับสีแดงเลือนรางอยู่บริเวณชะง่อนผา สันนิษฐานว่ามีการค้นพบสมัยพระเจ้าทรงธรรม แห่งกรุงศรีอยุธยา เพราะในสมัยนั้นได้ทรงรับสั่งให้ค้นหารอยพระพุทธรูปในทุกแห่ง จนมาพบพระพุทธรูป จึงได้สร้างมณฑปครอบไว้ ในบริเวณใกล้เคียงกันมีมณฑปอีกหลัง ภายในประดิษฐานรอยพระพุทธรูปเบื้องขวา มณฑปหลังนี้สร้างขึ้นในสมัย พระเจ้าเสือ ในเวลาต่อมาได้มีการสร้างบันไดจากพื้นล่างขึ้นไปยังมณฑป

ชุมชนไทยยวน-บ้านตันตล ตำบลตันตล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชุมชนไทยยวน คือ ชุมชนไทยยวนที่มีอายุ ๒๐๐ กว่าปี ซึ่งเป็นชาติพันธุ์เดียวกันกับกลุ่มคนในภาคเหนือของไทย เพราะชาวบ้านที่นี่ ถูกกวาดต้อนลงมาจากหัวเมืองเหนือในสมัยช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งชุมชนแห่งนี้ยังคงอนุรักษ์ และรักษาวิถีชีวิตแบบชาวไทยยวนเอาไว้ ภายในชุมชนมีหอวัฒนธรรมที่จัดแสดงวัตถุสิ่งของ เครื่องมือเครื่องใช้หายากของชาวไทยยวนในอดีตเพื่อเป็นการเรียนรู้แก่คนภายนอก

๕.๓ สรุปผลการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการวางแผนพัฒนานวัตกรรมการ รู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอย ประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อยืนยันผลการศึกษาข้างต้นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในโครงการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด : ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่า การรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี ณ วัดต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี เพื่อให้ผลการวิจัยสมบูรณ์ ยิ่งขึ้นโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์และนำเสนอตามลำดับดังนี้

๑) การท่องเที่ยวที่มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ อันส่งผลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจเป็นสำคัญ เพื่อชมงานด้านพุทธศิลปกรรม ทำบุญ ไหว้พระ สวดมนต์ ขอพร และการปฏิบัติธรรม ซึ่งวัดเป็นสถานที่ที่ดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม อีกทั้งยังเป็นศูนย์รวมความเชื่อ ความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนชาวไทย

๒) ชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับ การสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธรู้พระศาสนามากขึ้น การปฏิบัติตัวกับพระ ทำความสะอาดวัด การแต่งกายให้เหมาะสม ไปไหว้พระ สักการะ ทำบุญสังฆทานตามวัดสวย ๆ รวมตัวกันไปใกล้หมู่บ้าน หรือภายในอำเภอ

๓) จัดฝึกอบรมให้แก่จิตอาสาชุมชน ชาวบ้าน และมีความสำคัญ คนไม่ค่อยเข้าวัด จึงส่งเสริมพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยมีกลุ่มผู้อบรมที่ควรได้รับการฝึกอบรมการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธให้เห็นคุณค่า และความสำคัญ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่น เช่น เข้าพรรษา แห่เทียน ลอยกระทง เทศน์ภาษาญวน จุดประทีป เป็นต้น

๕.๓.๑ สรุปผบนวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยว วัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑) นวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรีต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยจัดกิจกรรมให้กับชุมชนโดยการฝึกอบรมให้เกิดองค์ความรู้ของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยให้ชุมชนได้สัมผัสประเพณี และวัฒนธรรมเก่า ๆ ของชุมชน ด้วยวิธี ๔ ด้าน ๑) ด้านสืบสาน ๒) ด้านรักษา ๓) ด้านพัฒนา ๔) ด้านต่อยอด คืนกลับมาสู่ชุมชน

๒) การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธด้วยวิธีการต่อยอดด้านภาษาญวนท้องถิ่นให้ดำรงอยู่กับชุมชน ด้านการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้ดำรงอยู่กับชุมชน โดยการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไว้ให้ครบทั้ง ๔ มิติ คือ ศาสนบุคคล ศาสนธรรม ศาสนวัตถุ และศาสนพิธี

๓) วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้ซึมซับเอาคุณค่าทางศิลปะ และวัฒนธรรมอันดี นักท่องเที่ยวมีจิตผูกพันกับศาสนา ผ่านความประทับใจที่ได้จากการท่องเที่ยว และตระหนักถึงการคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นนั้น ๆ ภายในชุมชนมีหอวัฒนธรรมที่จัดแสดงวัตถุสิ่งของ เครื่องมือเครื่องใช้หายากของชาวไทยวนในอดีตเพื่อเป็นการเรียนรู้แก่คนภายนอก และคนรุ่นใหม่ในชุมชน ทั้งนี้ภายในชุมชนต้นตาลยังโดดเด่นในด้านการทอผ้า ซึ่งผ้าทอชาวไทยวนที่ผลิตที่บ้านต้นตาลถือว่ามีความภาคภูมิใจและมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในประเทศไทย

๔) นวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการจัดทำข้อมูล และฐานข้อมูลของวัดในระบบสารสนเทศ ข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น หรือประสบการณ์ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตัวอักษร ตัวเลข สัญลักษณ์ รูปภาพ เสียง ที่ผ่านกระบวนการประมวลผล และบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัดในวันสำคัญหรือเทศกาลสำคัญ เผยแพร่ข้อมูล และให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดในเขตพื้นที่ เช่น การประชาสัมพันธ์โดยทำเว็บไซต์ของวัด Youtube Tiktok เป็นต้น และส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ มี ๔ วิธี คือ ๑) วิเคราะห์ปัญหา ๒) วางแผน ๓) ดำเนินการ ๔) ติดตามประเมินผล

๕) กระบวนการในการสร้างเสริมจิตอาสาให้กับคนในชุมชน มีแนวทางที่หลากหลาย เพื่อให้คนในชุมชน เกิดความรู้ และความเข้าใจที่สามารถนำออกมาใช้ได้ ทั้งในลักษณะของการมีจิตอาสาต่อวัด ต่อชุมชนเต็มใจจะช่วยเหลือโดยไม่คิดค่าตอบแทน ยอมสละ เวลาทรัพย์สินเงินทอง และกำลังกาย เพื่อกิจกรรม อันเป็นประโยชน์ต่อสังคม รวมถึงยังเป็นการฝึกฝนตนเองเพื่อลดอดีต คือลดความเป็นตัวตนของตนเองด้วย เช่น ล้างห้องน้ำที่วัด ช่วยกวาดใบไม้ ภูศาลาวัด เป็นต้น

๕.๓.๒ สรุปผลกลุ่มตัวอย่างผู้เดินทางมาท่องเที่ยวสะท้อนปัญหาที่พบในวัดและแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑) กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจะเดินทางมาท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง ในตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี และในจังหวัดส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวโดยรถยนต์ส่วนตัว และไม่พักค้างคืน ใกล้เคียงมาชมวัดถ่ายรูป ทำบุญ ชื่อของที่ระลึก แวะพักเหนื่อยในการเดินทาง รับประทานอาหาร

๒) วัดมีสถานที่จอดรถไม่เพียงพอ ห้องน้ำไม่สะอาด ขาดการประชาสัมพันธ์ ภูมิทัศน์รอบวัดยังไม่ดี ป้ายประวัติวัดชำรุด ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ และขาดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน

๓) ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนยังสนับสนุนไม่ตรง ชุมชนยังไม่มีความรู้ และความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรม และโปรแกรมให้เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจแตกต่างกัน

๔) วัดขาดจิตอาสาในการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยว ขาดการบูรณาการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม เป้าหมายร่วมกันยังไม่ชัดเจนว่าทำไปเพื่ออะไรและเกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน

๕.๓.๓ สรุปผลการมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑) การมีส่วนร่วมการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวเกี่ยวกับท้องถิ่น คือ วัด ชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน จิตอาสา มีการร่วมทำงานร่วมกับท้องถิ่นแบบองค์รวม ร่วมวิเคราะห์หรือร่วมแก้ปัญหา ร่วมส่งเสริม การขาย การท่องเที่ยว ร่วมประเมินผลการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ต้องประสานเครือข่าย ระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

๒) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และติดตามการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก พบว่า วัด คณะกรรมการวัด ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน จิตอาสาชุมชนมีการประชุม มีการประเมินผลการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงวัฒนธรรมเชิงพุทธประจำปี ๑) แผนพัฒนาการปรับภูมิทัศน์ภายในวัดให้มีความร่มรื่น ร่มเย็น สงบ สะอาด ๒) จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวภายในวัด ๓) จิตอาสาที่ช่วยในงานวัด เพื่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ๔) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

๕.๓.๔ สรุปผลรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแล้วผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันผลการศึกษาข้างต้นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ผลการวิจัยสมบูรณ์ ยิ่งขึ้นโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์และนำเสนอตามลำดับมี ๔ รูปแบบ ดังนี้

๑) รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ คือ นักท่องเที่ยวจะมาชมงามด้านพุทธศิลป์วัดมีฐานศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ขอพรไหว้พระ ทำบุญสังฆทาน บูชาวัตถุมงคล มีการจัดการเชิงพระพุทธศาสนา วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการปฏิบัติธรรม และกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธให้สอดคล้องกับหลักสูตรไตรสิกขา ๑) ศีล (พฤติกรรมการท่องเที่ยว) ทำบุญสวดมนต์ไหว้พระ ปฏิบัติธรรม ๒) สมาธิ (ความสนใจท่องเที่ยว) นักท่องเที่ยวมีความสนใจ ตั้งใจศึกษาพุทธวัฒนธรรม และขอบใจแหล่งท่องเที่ยว ๓) ปัญญา (การรู้คิด) การรู้คิดจำวัณธรรมที่ดั่งาม คิดอนุรักษวัฒนธรรมเชิงพุทธ เข้าใจวัฒนธรรมเชิงพุทธ และการตัดสินใจมาท่องเที่ยวซ้ำ

๒) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อ

ประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่า ของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

๓) รูปแบบการท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี มีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยว เพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้นเพื่อได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์ศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่างๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยประยุกต์ให้สอดคล้องกับหลักสัปปายะ ๗ ประกอบด้วย ๑) อาวาสสัปปายะ (สถานที่เหมาะสม) หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวมีการดูแลความสะอาดเป็นประจำ ที่อยู่เหมาะสม สงบ พื้นที่สะอาดสะอาด ไม้พุ่มพุ่มดอกไม้ประดับ จัดให้อยู่ในที่ ๆ ปราศจากมลภาวะ ไม้แออัดพุ่มดอกไม้ ๒) โคจรสัปปายะ (เดินทางเหมาะสม) หมายถึง แหล่งอาหารอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การเดินทางไปมาสะดวก ถนนหนทางเรียบร้อย ไม่ซับซ้อนวกไปวกมา การเดินทางสถานที่สำคัญต่าง ๆ มีระยะพอเหมาะมีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริการอยู่ไม่ไกลไม่ไกลเกินไป เดินทางได้ง่าย ๓) ภัตสัปปายะ (การพุดคุยเหมาะสม) หมายถึง ฝ่ายประชาสัมพันธ์คอยอำนวยความสะดวกข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธอย่างถูกต้องครบถ้วน ใช้งานในการสื่อสารที่สุภาพไพเราะน่าฟังให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์สำหรับการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ๔) บุคคลสัปปายะ (บุคลากรเหมาะสม) หมายถึง บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความสามารถ มีความสุภาพเรียบร้อย มีคุณ徳ที่มีความเชี่ยวชาญในการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ คนในชุมชนปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรที่ดีคอยให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีความเป็นกันเอง จริงใจ ๕) อาหารเหมาะสม หมายถึง อาหารมีรสชาติอร่อยต่อนักท่องเที่ยว รับประทานอาหารที่เหมาะสมต่อสุขภาพ เพศ วัย อย่างไม่ยาก และไม่เป็นที่ต่อร่างกาย การปรุงอาหารถูกต้องตามหลักสุขอนามัย ราคาไม่แพงจนเกินไป และมีอาหารให้เลือกหลากหลาย ๖) อุตสัปปายะ (สิ่งแวดล้อมเหมาะสม) หมายถึง ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม ไม่หนาวไป ร้อนไป น้ำไม่ท่วม ไม่มีภัยธรรมชาติ มีการจัดการสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ปราศจากมลภาวะทางเสียง และกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ มีที่หลบแดดหลบฝนเพียงพอ มีระบบสัญญาณเตือนภัยที่พร้อมใช้งาน ๗) อิริยาปถสัปปายะ (อิริยาบถเหมาะสม) หมายถึง นักท่องเที่ยวสามารถใช้อิริยาบถหรือแสดงอิริยาบถต่าง ๆ ในการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย การอยู่ในอิริยาบถที่เหมาะสมกับเหตุการณ์เคลื่อนไหวได้สะดวก อิสระ วางตนได้เหมาะกับกาลเทศะ จากการมีสถานที่นั่งพักที่เพียงพอ มีการจัดสถานที่เดินท่องเที่ยวได้อย่างสวยงามสบายเหมาะสม มีที่นั่งพักในกรณีรอรับบริการจากเจ้าหน้าที่ มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

๔) รูปแบบการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท มีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมเชิงพุทธในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ดูผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

๕.๔ อภิปรายผล

จากผลการวิจัยอรรถรยในคุณค่าและเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่ :รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธเกี่ยวกับคุณค่าและเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธโดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” อันอาจเป็นผลมาจากเป้าหมายของการวิจัยมุ่งไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นำเสนอผลการวิจัยไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวจากผลการวิจัยวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐวรรณ สงิมรัมย์¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาของวัดพระพุทธบาท วัดศาลาแดงและวัดพระพุทธราย มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ๓) เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยว ทางพระพุทธศาสนาของวัดพระพุทธบาท วัดศาลาแดง และวัดพระพุทธราย จังหวัดสระบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการจัดการสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยือน โดยมีการประเมิน ศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับ ของพื้นที่และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว โดยต้องมีการติดตามและประเมินผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยว คือ การอำนวยความสะดวกด้านข่าวสารข้อมูลทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อตัดสินใจว่าจะไปท่องเที่ยวที่ไหนดีที่สุด โดยคำนึงถึงความประหยัด ความปลอดภัย ความสะดวกสบายมากที่สุดเป็นเกณฑ์ ถ้าหากว่านักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวครั้งนี้ อาจทำให้กลับมาเที่ยวอีกหรือบอกเล่าให้บุคคลอื่นมาเที่ยว ถ้าไม่ได้รับความพึงพอใจ ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดี ทำให้ไม่อยากจะเดินทางท่องเที่ยวอีกหรือบอกเล่าบุคคลอื่นในทางที่ไม่ดี

¹ ณัฐวรรณ สงิมรัมย์,การจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาของวัดพระพุทธบาท วัดศาลาแดงและวัดพระพุทธราย, พุทธศาสนตรุษย์บัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑, หน้า ๑๔๔.

ด้านการพัฒนารูปแบบกิจกรรม พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ ๖ จังหวัดภาคกลางมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” อาจเป็นเพราะการพัฒนารูปแบบที่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างจังหวัดในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ให้เกิดความเป็นมาตรฐานเดียวกัน มีการให้บริการ การอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ให้ถึงกันทุกสถานที่ ซึ่งเป็นรูปแบบที่สามารถประยุกต์ได้พื้นที่เดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **มนตรี สังข์ทองและคณะ**² ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และสิงห์บุรี” ได้ผลวิจัยว่าดังนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และสิงห์บุรี ประกอบด้วย ๔ โครงการ คือ โครงการย่อยที่ ๑ การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทองและสิงห์บุรี โครงการย่อยที่ ๒ ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนรอบแหล่งท่องเที่ยวใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และสิงห์บุรี โครงการย่อยที่ ๓ พฤติกรรมตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และสิงห์บุรี โครงการย่อยที่ ๔ การพัฒนาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และสิงห์บุรี ผลการวิจัย พบว่า มี ๑๓ แหล่งที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก และอาจเสริมด้วยแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เพิ่มเติม คือ ๑) วัดพนัญเชิงวรวิหาร ๒) วัดใหญ่ชัยมงคล ๓) วิหารพระมงคลบพิตร ๔) วัดหน้าพระเมรุราชิการาม ๕) พุทธอุทยานมหาราช ๖) วัดจันทรังษี ๗) วัดป่าโมกวรวิหาร ๘) วัดม่วง ๙) วัดขุนอินทประมูล ๑๐) วัดไชโยวรวิหาร ๑๑) วัดพิบูลทอง ๑๒) วัดโพธิ์เก้าต้น/ค่ายบางระจัน ๑๓) วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร สำหรับเส้นทางท่องเที่ยวประกอบด้วยทางหลวงสายหลักและสายชนบท รวมระยะทาง ๑๔๖.๙ กิโลเมตร โดยระยะเวลาที่เหมาะสม คือ ๑ วัน (มาเช้า – เย็นกลับ) ทั้งนี้สามารถเลือกท่องเที่ยวเฉพาะสถานที่ที่สนใจได้หรืออาจเลือกท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวของแต่จังหวัดตามบริบทที่เหมาะสมได้ ๓. กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม คือ ไหว้พระ /ขอพร เที่ยวชมโบราณสถาน/แหล่งประวัติศาสตร์ และการแสดงวัฒนธรรมประเพณีของโรงเรียน/ชุมชนในท้องถิ่น เช่น รำไทย ดนตรีไทย เป็นต้น ทั้งนี้ควรนำประชาชนภายในชุมชนรอบแหล่งท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ร้านขายของที่ระลึกของชุมชน และร้านขายอาหาร/เครื่องดื่มของชุมชนบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และสิงห์บุรี ๔. ยานพาหนะที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่าง

² มนตรี สังข์ทองและคณะ,แนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และสิงห์บุรี,รายงานวิจัย, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สุวรรณภูมิ, ๒๕๖๐, หน้า บทคัดย่อ.

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอ่างทอง และสิงห์บุรี คือ รถยนต์ส่วนบุคคล และรถตู้ เนื่องจากเส้นทางท่องเที่ยวใช้ทั้งทางหลวงสายหลักและสายชนบทจึงไม่เหมาะสมกับรถขนาดใหญ่ ๕. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และสิงห์บุรี ซึ่งเป็นการกระจายนักท่องเที่ยวจากเมืองหลักสู่เมืองรองเกิดการกระจายรายได้ การทำนุบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวจะได้ไม่สูญเปล่ามีการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากจะได้ไม่ทรุดโทรมก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

๕.๕ ข้อเสนอแนะ

วิจัยเรื่อง อัจฉริยภาพของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก จากผลการวิจัย ดังนี้

๕.๕.๑ ข้อเสนอแนะในการทำไปใช้

- ๑) ควรจัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดูแลสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสมดุลและอยู่ร่วมกันชุมชนได้
- ๒) ควรมีกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเพื่อให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับการทำงานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้
- ๓) ควรจัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการให้บริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อให้เพิ่มประสิทธิภาพในการบริการของชุมชนในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๕.๕.๒ ข้อเสนอแนะให้การศึกษาวิจัย

ควรทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนากระบวนการท่องเที่ยวเกี่ยวกับเศรษฐกิจของชุมชนเพื่อสร้างจุดแข็งด้านเศรษฐกิจชุมชนจากการท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

เอกสารคัมภีร์

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
๔	วิ.ม (ไทย)	วินัยปิฎก มหาวรรค	(ภาษาไทย)
๗	วิ.จ. (ไทย)	วินัยปิฎก จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
๒๐	อง.ติก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต	(ภาษาไทย)

เอกสารตำรา

กรมการพัฒนาชุมชน. รูปแบบการดำเนินงานเชิงธุรกิจของกลุ่มอาชีพพัฒนาชุมชน.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เพาเวอร์พริ้นท์, ๒๕๔๓.

จันทร์ธานี สงวนนาม. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด, ๒๕๕๑.

จารุวรรณ สิ้นธุโสภณ. หลักการบริหารและจัดการห้องสมุด. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: ประเมษฐ์การพิมพ์, ๒๕๒๗.

ชาญ วังวิภาค. ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒.

ภาวดี อนันต์นาวิ. ศูนย์วัดกรรมการบริหาร และผู้นำทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา หลักการ. แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. ชลบุรี: สำนักพิมพ์มนตรีจำกัด, ๒๕๕๓.

นพพงษ์ บุญจิตราดุล. ก้าวเข้าสู่ผู้บริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

มัลลิกา ต้นสอน. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๔๔.

ปรีชา กมลาสน์. กลยุทธ์การบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๕.

ประเวศ ะสี. คุณธรรมนำการพัฒนา ยุทธศาสตร์สังคมคุณธรรม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), ๒๕๔๙.

พจนา สอนศรี. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน Community based tourism handbook. กรุงเทพฯ :โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, ๒๕๕๖.

พรนพ พุกกะพันธ์. ภาวะผู้นำและการจูงใจ. กรุงเทพมหานคร: จามจรีโปรดักท์, ๒๕๔๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). โลกขึ้นสหัสวรรษใหม่ คนต้องเปลี่ยนแนวคิดใหม่. พิมพ์ครั้งที่๗. กรุงเทพฯ: แอคทีฟพริ้น, ๒๕๕๖.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). **หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์**. กรุงเทพมหานคร: ชัยมงคล พรินต์ติ้ง, ๒๕๔๘.

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยข้าราชการพลเรือน สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ., ๒๕๓๙.

พระมหาอุทัย วชิรเมธี. **คนสำราญงานสำเร็จ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.

พระมหาจรรยา สทญาโณ. **จรรยาธรรมของผู้บริหาร**. ข่าวสาร (News), 10 (78).

พิทยา บวรวัฒนา. **ทฤษฎีองค์การสาธารณะ**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๔๖.

ไพบุลย์ ข่างเรียน. **วัฒนธรรมการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒.

ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

ธงชัย สันติวงษ์. **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

ปธาน สุวรรณมงคล. **บทบาทของคณะกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๓๕.

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด ๔ ปี พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ๒, ๒๕๖๓.

ประยุทธ์ เจริญสวัสดิ์. **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: กรมพลศึกษา กระทรวง ศึกษาธิการ., ๒๕๔๐.

ปธาน สุวรรณมงคล. **บทบาทของคณะกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๓๕.

บุญทัน ดอกไธสง. **การจัดการองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

บุญชม ศรีสะอาด. **การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ**. มหาวิทยาลัยสารคาม: อภิชิตการพิมพ์, ๒๕๓๓.

ติน ปรัชญพฤทธิ์. **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

นุชลี อุปกัย. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี.พรินท์ (๑๙๙๑) จำกัด, ๒๕๕๖.

เยาวดี วิบูลย์ศรี. **การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิจัย การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: อีริฟิล์มและไซเท็กซ์, ๒๕๔๒.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้**.

[๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔.** กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรีนติ้ง, ๒๕๕๐.

ศุภลักษณ์ อัครางกูร. **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว.** ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา. ,๒๕๕๕.

สัมพันธ์ ภูไพบูลย์. **องค์การและการจัดการ.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: พิทักษ์อักษร, ๒๕๔๒.

สาโรจน์ โอพิทักษ์ชิน. **การบริหารเชิงกลยุทธ์.** กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า, ๒๕๕๐.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. **จิตวิทยาการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภุชฎ์. **การบริหารราชการ.** พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สวัสดิการสำนักงาน ก.พ. ๒๕๔๑.

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภุชฎ์. **หลักการบริหารเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ. ๒๕๓๖.

สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: เกษมสุวรรณ, ๒๕๔๑.

สุรเชษฐ์ สืบวิสัย. **แรงจูงใจและอารมณ์.** ปัตตานี: โครงการสนับสนุนการผลิตตำรา คณะศึกษาศาสตร์, ๒๕๔๗.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงาน กปร.). **เศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต,** ๒๕๖๒.

สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. **คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๐.

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคนอื่น. **การวางแผนกลยุทธ์ ศิลปะกำหนดแผนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ.**

กรุงเทพมหานคร: บริษัท อินโนกราฟฟิกส์ จำกัด, ๒๕๔๘. **Competitive Advantage.** Ohio: Thomson South-Western, 2006.

อนันต์ เกตุวงศ์. **การบริหารการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓.

อารี พันธุ์มณี. **จิตวิทยาการสร้างสรรค์การเรียนการสอน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไยใหม่ เอ็ดดูเคท, ๒๕๔๖.

องค์การสหประชาชาติ(United Nations). **แผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยเรื่องบทบาทประชาชน.** กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณการพิมพ์,1993.

เวฟไซต์

https://angthong.industry.go.th/web-upload/57x8c093fe2bf370ee809a850a58fc99a31/202202/mpage/16125/3241/file_download/3bf6053bec34eaea1c0b867b7818ad86.pdf ศึกษา ค้นคว้า กรกฎาคม 2566.

file:///C:/Users/User/Downloads/129537-Article%๒๐Text-3434-1-10-20180619.pdf

http://www.ba-abstract.ru.ac.th/AbstractPdf 2561-5-7_1654995061.pdf

Conant, R. D. Networking: Five steps to building your network. Harvard Business Review.

April 21, 2011 แหล่งข้อมูล <https://hbr.org/2011/04/five-steps-to-building-your-ne/> (2021). สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๔.

<https://www.bloggang.com/mainblog.php?id=noon-note-story>.

เอกสารประกอบการสอน

ราณี อีสัยกุล. เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เฉพาะอาชีพมัคคุเทศก์และการบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว, ๒๕๕๗.

เอกสารวารสาร

จุฑาภรณ์ หินชุย และคณะ.แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ อำเภอสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด.

วารสารวิชาการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ.ฉบับที่ ๑, ๒๕๕๗.

ชื่นนภา นิลสนธิ. “ปัจจัยแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของ

นักท่องเที่ยวเชิงฟิสิกส์จิตวิญญาณ”. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๑).

ตฤณมัย นพคุณ. (พ.ย.-ธ.ค.๒๕๔๘). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารเศรษฐกิจและสังคม.

[ออนไลน์]. ๔๒ (๖): ๗ หน้า. แหล่งที่มา: [ฟ](#) [๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑]

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ใน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๕๔.

อุ้นเอื้อ สิงห์คำ และคณะ. กระบวนการและผลของการสร้างเสริมสุขภาพองค์กรวิถีพุทธ. วารสาร

สมาคมนักวิจัย. ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน. ๒๕๕๗).

เอกสารคู่มือ

สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. คู่มือ การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น, ๒๕๖๐.

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน). รายงาน ก าร คี ก ษ า วิ จั ย ฉ

บ ั บ ส ม บู ร ณ์ ร ี อ ง ก าร พ ั ฒ น า ที่ ย ั ง ย ื น (Sustainable Development).

ภายใต้โครงการพัฒนากฎหมายภายในเพื่อรองรับการทำงานด้านประชาคมอาเซียน

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ เสนอต่อ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๙.

เอกสารการวิจัย

กรรณิกา เจริญเทียนชัย. “การพัฒนารูปแบบการประเมินประสิทธิผลองค์กรของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.**

จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ. **ความคิดเห็นของนักทอ่งที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการการทอ่งเกี่ยวเชิงวัฒนธรรมของ วัดโสธรวรารามวิหารจังหวัดฉะเชิงเทรา. มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี, ๒๕๕๔.**

นงะภาพร ทาระอาธร. “แนวทางการพัฒนาการทอ่งเกี่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดร้อยเอ็ด สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ”. **ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการทอ่งเกี่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๖๓.**

บุญส่ง หาญพานิช. “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย”.

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

ธฤชวรรณ มาตกุล. **แรงจูงใจของนักทอ่งเกี่ยวชาวไทยสู่การทอ่งเกี่ยวเชิงวัฒนธรรมอีสานกรณีศึกษา วัดศิลาอาสน์ (ภูพระ) จังหวัดชัยภูมิ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น, ๒๕๕๖.**

ประยูร อิมิวัตร. **แนวทางการวางแผนพัฒนาสามปีของเทศบาล ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, ๒๕๖๒**

ประเมศร์ พิชญ์พันธ์เดชา. “การจัดการการทอ่งเกี่ยวเชิงศาสนาของเกาะฮองกง ที่มีอิทธิพลต่อนักทอ่งเกี่ยวชาวไทย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมรดกวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๑.**

ปรัชญาพร พัฒนผล. **การพัฒนาเส้นทางทอ่งเกี่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๔.**

ปติณัช ไสลบาท. **การจัดการฐานทรัพยากรและโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านนาผาย ตำบลหัวเรือ อำเภอบ้านนา จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาศาสตร์บัณฑิต: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐.**

ปรัชญาพร พัฒนผล. **พัฒนาผลการพัฒนาเส้นทางทอ่งเกี่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๔.**

พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์. **การพัฒนารูปแบบการจัดการภาพลักษณ์อาหารท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความจงรักภักดีของนักทอ่งเกี่ยวในจังหวัดเพชรบุรี. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.**

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๖๓.

พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. การพัฒนารูปแบบการจัดการภาพลักษณ์อาหารท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความ
จงรักภักดีของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรี. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๖๓.

พระครูโสภณพุทธารักษ์ (ธมมรโส) และคณะ. “การประยุกต์หลักสัปปายะ ๗ เพื่อพัฒนาครูสมาธิรุ่น
๓๙ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา ๗๓ วัดพระงาม จังหวัดตรัง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์
ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๖๐.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีบริหาร**. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

ศุภลักษณ์ เศษระพานิช . “การนำเสนอรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาใน
โรงเรียนสังกัดเทศบาล”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา**. สาขาการบริหารการศึกษา.
บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๔.

สมาน อัสวภูมิ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษา ระดับจังหวัด”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

สุทธิชัย ศรีรัตนวงศ์. การพัฒนารูปแบบการโค้ชในองค์กรธุรกิจตามแนวพุทธจิตวิทยา. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๖๑.

สุถี สิริฐศรี **แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกนอ อำเภอเมือง จังหวัด
สมุทรสงคราม**. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๗.

แสงสรรค์ ภูมิสถาน. **ความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมของผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัด
กาญจนบุรี**. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๘.

วัลัญญาพัทธ์ ภูริพิณศนันท์. **พุทธวิธีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, ๒๕๖๕

วริศรา บุญสมเกียรติ. **แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัด
นครศรีธรรมราช: วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดธาตุน้อย และโบราณสถานวัดโมคลาน
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต**. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๕.

อรรวรรณ เกิดจันทร์. **การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน
คลองโคกนอ จังหวัดสมุทรสงคราม**. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๗

อรรวรรณ เกิดจันทร์. **การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลน
คลองโคกนอ จังหวัดสมุทรสงคราม**. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๗.

อมิตฐิฐ อุทิศธรรมศักดิ์. “ทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาที่ดี
กรณีศึกษาเพลินวาน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”. **การค้นคว้าอิสระศิลปะศาสตร
มหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ๒๕๕๙.

อัคนันท์ อริยศรีพงษ์ และคณะ. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจิตวิทยา
เชิงบวกที่มีต่อสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธของครอบครัวในชุมชนอาคารสูง เขต
กรุงเทพมหานคร. **รายงานการวิจัย**. คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๖๑.

อานนท์ สีดาเพ็ง. **รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน
ทางสังคม**. มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี, ๒๕๕๙.

อภาวดี ทับสิริกซ์. **การพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวภูัญกุยอำเภอ
เทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ**. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น, ๒๕๕๕.

เอกสารต่างประเทศ

Adid.The World Trade Organization (WTO). **WORLD TRADE REPORT**, 2004.

Bardo J.W. and Hardman J.J. **Urban Sociology: A Systematic introduction**. New York:
F.E. Peacock Publishers,1982.

Drucker. Peter F.. **Management Challenges for the 21st Century**. New York: Harper
Business,1999.

Edid. **The World Trade Organization (WTO)** , 2004

Erica Olsen. **Strategic Planning for Dummies**. Indiana: Wiley,2007.

Fayol. Henri. **General and Industrial Management**. London: Sir Isaac Pitman and Son,
1916.

Fred R. David. **Strategic management**. 11th ed.. New Jersey: Prentice-Hall, 2007.

Gómez-Martín. **Tourism demand and atmospheric parameters: non-intrusive
observation techniques**. University of Barcelona. Spain. Gómez-Martín, 2012.

Greg Richards. **Creating a New Tourism? In tourism I culture : Debats del Congresde
Turisme Cultural**, 2001.

Good. Carter V.. **Dictionary of Education**. New York: Mc Graw Hill Book. Co. Inc, 1973.

Husen.and N.T.Postlethwaite. **The International Encyclopedia of Education**. 2nd ed.
New York: Simon and Schuster.Inc.,1975.

Heintzman. P. “Empirical research on leisure and spiritual well-being: conceptualisation.

- measurement and findings". *Leisure Studies*. Vol. 39 No.1 (October 2020).
- Jame A.F. Stoner and Char Wankel. **Management**. 3rd ed. New Delhi: Prentice-Hall, 1886.
- Keeves P.J.. **Education Research Methodology. and Measurement: An International Handbook**. Oxford: Pergamam Press, 1988.
- Koontz. Harold. **Management**. (Auckland: Mc Graw-Hill, 1984.
- Mcclelland). **Human Motivation**. The United States of America.Scott. Foresman,1985.
- orman. A.. & Pokorny. J. J. Meditation retreats: Spiritual tourism well-being interventions.
- Tourism Management Perspectives**. Vol. 26 October 2017.
- Rogers Anthea & Slinn. J.. **Tourism : Management of Facilities**.Singapore. 1993.
- Richards. R. E.. **Everyday creativity and new views of human. nature**.
Psychological,2007.
- Rogers Anthea & Slinn. J.. **Tourism : Management of Facilities**. Singapore,1993.
- Kikeri S Nellis J & Shirley M.. **Privatization: the lessons of experience**. The World
Bank, 1992.
- Robert A. Pitts & David Lei. **Strategic Management Building and Sustaining**,2016.
- Simon. Herbert A.. **Administrative Behavior**. New York: Macmillian, 1947.
- Teiner. E.. **Methodology of Theory Construction**. Sydney: Educology Associates,1988.
- Terry George R. and Stephen Franklin G.. **Principles of Management. Eight Editions**.
USA: Richard D. II Wine Inc, 1982.
- The World Trade Organization (WTO). **WORLD TRADE REPORT**, 2004.
- Office of the National Economic and Social Development Board. **What is Sufficiency
Economy**. Bangkok: Sufficiency Economy Group. Office of the National
Economic and Social Development Board 2559.
- Victioria Neufeldt. **Webster's New World Dictionary**. ၈rd Edition, New York: Simon and
Schuster. Inc,1988.
- Xie Philip Feifan. **Visitorsperceptions of Authenticity at a rural**

แบบสอบถาม

อิศจรรย์ของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อศึกษาการตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
- ๒) เพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
- ๓) เพื่อศึกษารูปแบบปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงตามสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

๑. เพศ

- () บรรพชิต () คฤหัสถ์

๒. อายุ

- () ต่ำกว่า ๒๕ ปี () ๒๕-๓๕ ปี () ๓๖-๔๕ ปี
() ๔๖-๕๕ ปี () ๕๕ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

- () ต่ำกว่าปริญญาตรี () ปริญญาตรี
() ปริญญาโท () สูงกว่าปริญญาโท

๔. อาชีพ

- () เกษตรกร () พนักงานภาคอุตสาหกรรม

() พนักงานรัฐวิสาหกิจ

() อื่นๆ (โปรดระบุ).....

๕. ประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

() มีเที่ยวเป็นบางโอกาส

() มาเที่ยวทุกเดือน

() มาท่องเที่ยว ๓ เดือนต่อ ครั้ง

() มาเที่ยวทุกเทศกาลวันหยุด

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบเครือข่ายเส้นทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอย
ประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

ด้านการพัฒนาบูรณะและฟื้นฟู

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ควรมีการให้ข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรเกี่ยวกับวัดที่เป็นสถานที่สำคัญโบราณทางประวัติศาสตร์ให้แก่นักท่องเที่ยว					
๒	ช่วยกันดูแลและอนุรักษ์วัดที่เป็นสถานที่สำคัญโบราณทางประวัติศาสตร์ให้แก่นักท่องเที่ยวให้คงความสวยงามอยู่ในสภาพดี					
๓	สอดแทรกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งคงวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาวพุทธ					
๔	ปลูกฝังให้นักท่องเที่ยวได้เห็นคุณค่าและเกิดความหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยววัดที่เป็นสถานที่สำคัญโบราณทางประวัติศาสตร์					
๕	กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องไม่ส่งผลต่อวัดที่เป็นสถานที่สำคัญโบราณทางประวัติศาสตร์ทำให้เกิดความเสื่อมโทรม					
๖	ควรให้พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์สอดคล้องกับหลักการการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์					

๗	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องอนุรักษ์หรือคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่น เพิ่มพูนและคุณค่าประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว					
๘	ปลูกจิตสำนึกนักท่องเที่ยวและชุมชนให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์					

ด้านรูปแบบการท่องเที่ยววัด

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น ร่องรอยประวัติศาสตร์ ที่ยังปรากฏให้เห็นโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ					
๒	มีการจัดงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ตามฤดูกาลที่เป็นเอกลักษณ์ให้หลากหลายตามความต้องการของนักท่องเที่ยว					
๓	มีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์และนำข้อมูลมาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์					
๔	จัดกิจกรรมท่องเที่ยวพระอารามหลวงตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๕	เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศาสนา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของทั้งผู้ใหญ่และเยาวชน					

ด้านมาตรการอำนวยความสะดวก

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	มีการจัดการการท่องเที่ยว โดยไม่สร้างผลกระทบต่อสังคม อาทิ ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน					
๒	มีการจัดการการท่องเที่ยว โดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหา ขยะ ปัญหาจราจร เป็นต้น					
๓	มีการบริหารจัดการด้วยคนในชุมชนทางด้านความปลอดภัย มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว					
๔	ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง					
๕	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะ ที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว					
๖	พัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ยกกระตือรือร้นขนส่งสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางระหว่างสถานที่ท่องเที่ยว					
๗	ปรับปรุงป้ายบอกทางและป้ายสัญลักษณ์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกแหล่ง					
๘	จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปรับปรุงสุขาสาธารณะ การจัดการขยะ และระบบบำบัดน้ำเสียในแหล่งท่องเที่ยว					

ด้านความร่วมมือกับท้องถิ่น

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ช่วยกันรักษาวัฒนธรรม จัดสภาพภูมิทัศน์และมีการบำรุงรักษา สถานที่แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน ได้แก่ วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์					
๒	มีการพัฒนาและอนุรักษ์ความงามทางศิลปวัฒนธรรมของพระอารามหลวงที่สร้างความประทับใจต่อผู้ที่พบเห็น					
๓	เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการ บนพื้นฐานของมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่น					
๔	ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น					
๕	ส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร ธรรมชาติ โดยก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด					
๖	ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๗	การท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและคนพื้นที่หรือชุมชนในปัจจุบัน โดยคำนึงถึงการปกป้อง ดูแลรักษา รวมถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันดีงามให้ยังคงอยู่แก่คนรุ่นหลังต่อไป					

ด้านบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	การประสานให้ผู้ที่มีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือกันในการจัดการการท่องเที่ยวพระอารามหลวงเชิงวัฒนธรรม					

๒	จัดทำแผนการส่งเสริมท่องเที่ยวพระอารามหลวงให้สอดคล้องกันกับศักยภาพและความพร้อมของชุมชนในแต่ละท้องถิ่นในพื้นที่ของจังหวัด					
๓	การจัดการการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพระอารามหลวงในแหล่งท่องเที่ยว					
๔	การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวให้มีการแบ่งเขต พื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการและพื้นที่พักอาศัย					
๕	การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วง เวลาของวันหรือฤดูกาล					
๖	ควรจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ					
๗	การจัดการด้านการติดตามและการประเมินผล การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว					
๘	จัดหน่วยงานหรือองค์กรที่เป็นกลางและมีความชำนาญในการให้คำปรึกษาหรืออบรมคนท้องถิ่นให้เข้าใจวิธีการในการวางแผน การจัดการหรือการบริหารงานและการตลาด					
๙	การจัดการท่องเที่ยวพระอารามหลวงต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ					
๑๐	การส่งเสริมวัฒนธรรมด้านการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๑) แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ฉันมีความพอใจทำงานในการช่วยเหลือผู้อื่น					

๒	ฉันได้นำสิ่งของไปร่วมบริจาคผู้ประสบภัย					
๓	ฉันเข้าใจเหตุการณ์ของผู้ประสบภัยน้ำท่วม					
๔	ฉันมีความเต็มใจที่จะช่วยแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น					
๕	ฉันมีความเต็มใจกับผู้อื่นในการร่วมกันพัฒนาสังคม					
๖	ฉันยินดีที่จะอำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่นเพื่อส่วนรวม					
๗	ฉันเต็มใจที่จะแบ่งปันสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น					
๘	ฉันพร้อมที่จะสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น					
๙	ฉันมีความเต็มใจที่จะช่วยแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น					
๑๐	ฉันเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว					

๒) แบบสอบถามเกี่ยวกับตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	การรับรู้ความพอเพียงสามารถสร้างความมั่นคงของตนเอง					
๒	ความพอเพียงสามารถทำให้เกิดจิตสำนึกในการเลือกซื้อใช้สินค้าแบบพอดี					
๓	ความพอเพียงจะช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการบริโภค					
๔	ความพอเพียงสามารถทำให้มีการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายลงได้					
๕	ความพอเพียงสามารถช่วยเสริมความสุขในการดำเนินชีวิต					
๖	มีการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายในครัวเรือน					
๗	สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นและส่วนรวม					
๘	มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน					
๙	ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าอันจะเอื้อต่อชุมชนมั่นคงและแข็งแรง					
๑๐	ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกินสมควรตามอัตภาพฐานะ					

๓) แบบสอบถามเกี่ยวกับการสืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ท่านได้มีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนงานประเพณีและเทศกาลร่วมกับชุมชน					
๒	ท่านได้มีการปกป้องสงวนรักษาแหล่งสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน/หมู่บ้าน					
๓	ท่านเข้าร่วมรับฟังการดำเนินกิจกรรมการแพร่กระจายข่าวสารเกี่ยวกับเทศกาลประเพณีของหมู่บ้าน					
๔	ท่านเข้าร่วมส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ท่านอาศัยอยู่ร่วมกับสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น					
๕	ท่านเข้าช่วยเหลือให้ประชาชนได้มีส่วนรู้ส่วนเห็น และร่วมมือในกิจกรรมวัฒนธรรม					
๖	ท่านช่วยเหลือให้ประชาชนได้มีส่วนรู้ส่วนเห็น และร่วมมือในกิจกรรมวัฒนธรรม					
๗	ท่านได้เข้าฝึ กอบรมทางศิลปะและวัฒนธรรม ส่งเสริมกิจกรรมศิลปะของเยาวชน					
๘	ท่านเข้าร่วมการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนานาชาติ ประเทศส่งเสริมการศึกษาภาษาต่างประเทศ					
๙	ท่านได้ร่วมพัฒนาวัฒนธรรมเก่าๆให้เกิดประโยชน์ และเหมาะสมกับสังคมปัจจุบันและอนาคตอย่างต่อเนื่อง					
๑๐	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมไทยในชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร เสื้อผ้าสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวก					

๔) แบบสอบถามเกี่ยวกับคาเฟกินข้าวใต้ถุนบ้าน

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ท่านจะให้ความสำคัญกับกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น					
๒	ท่านเข้าร่วมทุกกิจกรรมที่เป็นของชุมชน แม้จะมีภารกิจอื่น					
๓	ในการทำกิจกรรมกลุ่ม ท่านจะเอาใจเขามาใส่ใจตนเอง					
๔	ท่านเต็มใจช่วยเหลือเพื่อนบ้านทุกคนเมื่อมีโอกาส					
๕	เมื่อเพื่อนบ้านเกิดการทะเลาะกัน ท่านจะช่วยไกล่เกลี่ยให้เข้าใจกัน					
๖	เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานกลุ่ม ท่านจะประสานงานให้เสร็จเรียบร้อย					
๗	ท่านให้ความสำคัญงานของส่วนใหญ่ในที่ประชุม					
๘	แม้ไม่อยากเป็นตัวแทนชาวบ้าน แต่ท่านก็ยินดีรับเพราะเพื่อนบ้านลงมติมอบหน้าที่ให้					
๙	ท่านสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนบ้านได้ทุกคน					
๑๐	ถ้าเพื่อนบ้านต้องการความช่วยเหลือ ท่านจะอาสาช่วยทำด้วยความเต็มใจ					

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบกิจกรรม พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ นักวิจัย
	๕	๔	๓	๒	๑	
๑. มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับภูมิทัศน์การท่องเที่ยว						
๒. มีการพัฒนาเกี่ยวกับธรรมชาติให้คงสภาพเดิม						
๓. มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางสังคมให้มีความน่าใจต่อนักท่องเที่ยว						
๔. มีการสร้างเครือข่ายชุมชนน่ายอยู่ในสังคองยู่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก						

๕. มีการอนุรักษ์ประเพณีของชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก						
๖. มีการพัฒนาความรู้ด้านสภาพแวดล้อมแก่ชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก						
๗. มีการพัฒนาความรู้ด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก						

ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ นักวิจัย
	๕	๔	๓	๒	๑	
๑. มีการใช้เทคโนโลยีด้านอินเทอร์เน็ตในการประชาสัมพันธ์ใช้ในการท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก						
๒. มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการอำนวยความสะดวกในการให้บริการการเดินทาง						
๓. มีการจัดทำศูนย์การให้บริการแก่นักท่องเที่ยวประจำตำบลต่างๆ ในเขตท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก						
๔. มีการใช้เทคโนโลยีด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว						
๕. มีการใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารเกี่ยวกับเส้นทางแก่นักท่องเที่ยว						
ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ นักวิจัย
	๕	๔	๓	๒	๑	
๑. มีการสร้างมาตรฐานร้านอาหารเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว						
๒. มีการสร้างมาตรฐานด้านที่พักแก่นักท่องเที่ยวให้มีความสะดวก						
๓. มีการตรวจสอบมาตรฐานห้องน้ำ ห้องสุขาในเขตสถานที่ท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก						
๔. มีการพัฒนาโครงสร้างด้านการจัดทำข้อมูลข่าวสารให้มีมาตรฐานและทันต่อเหตุการณ์						
๕. มีพัฒนาการให้ข้อมูลเส้นทางให้บริการในเขตท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก						

๖.มีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่จราจรด้านอำนวยความสะดวกในการเดินทางซอยต่างๆ เขตท่องเที่ยวลุ่มเจ้าพระยา-ป่าสัก						
๗.มีการพัฒนาโครงข่ายด้านการให้บริการอินเทอร์เน็ตแก่นักท่องเที่ยวเขตท่องเที่ยวลุ่มเจ้าพระยา-ป่าสัก						
๘. มีการพัฒนาโครงสร้างด้านแผนที่การท่องเที่ยวเขตท่องเที่ยวลุ่มเจ้าพระยา-ป่าสัก						

ด้านการบริหารจัดการ	ระดับความคิดเห็น					สำหรับนักวิจัย
	๕	๔	๓	๒	๑	
๑.มีการจัดการชุมชนให้มีระบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเขตท่องเที่ยวลุ่มเจ้าพระยา-ป่าสัก						
๒.มีการจัดการชุมชนด้านความร่วมมือจากด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว						
๓.มีการจัดการความสะดวกจากชุมชนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในเขตท่องเที่ยวลุ่มเจ้าพระยา-ป่าสัก						
๔.มีการจัดการด้านสัมพันธภาพระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว						
๕. มีการจัดการด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานร่วมกันชุมชน						
๖.มีการจัดการเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยว						
๗.มีการจัดการด้านการประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของชุมชน						
๘.มีการจัดการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นให้อย่างเป็นระบบที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น						

ภาคผนวก ก

หนังสือรับรองการวิจัยในมนุษย์

หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมในโครงการวิจัย

หนังสือรับรองความปลอดภัยแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

หนังสือชี้แจงข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

หนังสือยินยอมด้วยความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๑๗๔

๑๐ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เรียน พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ, ผศ.ดร. / นักวิจัย คณะมนุษยศาสตร์

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำการวิจัยในเรื่อง “อัครจริยของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่ : รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก” คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาเครื่องมือการวิจัยของท่าน โดยให้มีการแก้ไขปรับปรุง/เพิ่มเติมเอกสาร ตามเอกสารแนบ

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาสมปурณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๑๗๔/๒๕๖๖

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: อัจฉริยะของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่ : รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
(The Miracle of Value Value and Enrichment in Recognizing New Wisdom : The Guidelines for the Potential Development of Buddhist Cultural Tourism Trace Back to the History of the Chaopraya-Pasak)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: MCU RS 800766043

สถาบันที่สังกัด: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยหลัก: พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ, ผศ.ดร.

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๖
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๖
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๖
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๖

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๐ เมษายน ๒๕๖๖

หมายเลขใบรับรอง: ว.๑๗๔/๒๕๖๖

วันที่ให้การรับรอง: ๑๐ เมษายน ๒๕๖๖

วันหมดอายุใบรับรอง: ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมในโครงการวิจัย
สำหรับกลุ่มอาสาสมัครผู้ร่วมกิจกรรม
(Informed Consent)

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว (ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย) ได้อ่านรายละเอียดจากเอกสารชี้แจงข้อมูลแก่อาสาสมัครผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัยแล้ว ได้ทราบรายละเอียดของโครงการวิจัยตลอดจนประโยชน์ และข้อเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจากผู้วิจัยแล้วอย่างชัดเจน ไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้นและยินยอมให้ทำการวิจัยในโครงการที่มีชื่อข้างต้น และข้าพเจ้ารู้ว่า ถ้ามีปัญหาหรือข้อสงสัยเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ และข้าพเจ้าสามารถไม่เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่เป็นสรุปผลการวิจัย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้เฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

จึงยินยอมให้พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีลสุทฺโธ,ผศ.ดร. นักวิจัยสังกัดภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูล ประกอบการทำงานโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

..... ลงนามอาสาสมัครผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

(.....) (ตัวบรรจง)

วันที่เดือน.....พ.ศ.....

คำอธิบายของผู้วิจัย

ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ.....

(.....) (ผู้วิจัย)

วันที่เดือน.....พ.ศ.

หนังสือรับรองความปลอดภัยแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

อาตมภาพ พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีลสุโท, ผศ.ดร. นักวิจัย สังกัดภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอรับรองความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย เรื่องอัศจรรย์ของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ดังต่อไปนี้

๑. ความปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย ขณะเข้าร่วมโครงการวิจัย หากเกิดการเจ็บไข้ ผู้วิจัยจะเป็นรับผิดชอบการรักษาพยาบาล ตามความเหมาะสม

๒. ความปลอดภัยในเกียรติยศ และชื่อเสียง ผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยไปเผยแพร่ ซึ่งอาจจะกระทบต่อเกียรติยศชื่อเสียงของผู้ร่วมโครงการวิจัยและผู้อื่น

๓. ความมั่นคงในอาชีพการงาน ผู้วิจัยขอรับรองว่าผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่จะยังคงมีความมั่นคงในอาชีพการงานของตน ไม่ว่าจะทำงานในองค์กรอย่างนี้ หรือในองค์กรอื่น โดยที่โครงการวิจัยชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และสันติขึ้นทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับองค์กร

คำอธิบายของผู้วิจัย

ข้าพเจ้าได้อธิบายรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนประโยชน์ของการวิจัย รวมทั้งข้อเสียที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบแล้วอย่างชัดเจนโดยไม่มีสิ่งใดปิดบังซ่อนเร้น

ลงชื่อ.....

(พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีลสุโท, ผศ.ดร.) (ผู้วิจัย)

วันที่.....เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๖

หนังสือชี้แจงข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย
(Research Subject Information sheet)

(ภาษาไทย)	การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยว วัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
(ภาษาอังกฤษ)	The development of innovative cognition with community participation for Buddhist cultural tourism trace back to the history of the Chaopraya-Pasak Basin.

วันที่ชี้แจง.....

ชื่อและสถานที่ทำงานของผู้วิจัย

พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีลสุทฺธ, ผศ.ดร.

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

หมายเลขโทรศัพท์ ๐๓๕๒๔-๘๐๐๐ โทรสาร ๐๓๕๒-๘๐๓๔

ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

พระเทพพรเมธี,รศ.ดร. รองอธิการบดี ฝ่ายบริหาร

พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินันโท,รศ.ดร. คณบดี คณะมนุษยศาสตร์

ท่านได้รับการเชิญชวนให้เข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้แต่ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจในการเข้าร่วมโครงการโปรดอ่านข้อความในเอกสารนี้ทั้งหมดเพื่อให้ทราบว่าเหตุใดท่านจึงได้รับเชิญให้เข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้โครงการวิจัยนี้ทำเพื่ออะไร หากท่านเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ท่านจะต้องทำอะไรบ้างรวมทั้งข้อดีและข้อเสียที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการวิจัย

ในเอกสารนี้อาจมีข้อความที่ท่านอ่านแล้วยังไม่เข้าใจโปรดสอบถามผู้วิจัยที่ทำโครงการนี้เพื่อให้อธิบายจนกว่าท่านจะเข้าใจการเข้าร่วมในโครงการวิจัยครั้งนี้จะต้องเป็น**ความสมัครใจ**ของท่านไม่มีการบังคับหรือชักจูงถึงแม้ท่านจะไม่เข้าร่วมในโครงการวิจัยท่านก็จะได้รับการรักษาพยาบาลตามปกติการไม่เข้าร่วมหรือถอนตัวจากโครงการวิจัยนี้จะไม่มีผลกระทบต่อการได้รับบริการการรักษาพยาบาลหรือผลประโยชน์ที่พึงจะได้รับของท่านแต่อย่างใด

โปรดอย่าลงลายมือชื่อของท่านในเอกสารนี้จนกว่าท่านจะแน่ใจว่ามีความประสงค์จะเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้เท่านั้น

๑. ที่มาของโครงการวิจัย

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐ เป็นแผนการพัฒนาประเทศ ที่กำหนดกรอบและการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองต่อต่อผลประโยชน์แห่งชาติ โดยที่รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๕ กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด ๓ ประการ ได้แก่ ๑. ต่อยอดอดีต โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่นๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ ๒. ปรับปัจจุบัน เพื่อปูทางสู่อนาคตผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่างๆ และ ๓. สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคตบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน ซึ่งประเด็นสำคัญของยุทธศาสตร์นี้ในข้อที่ ๓ สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว โดยการรักษากรอบเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับและเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง ประกอบด้วย ๑. ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ๒. ท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ ๓. ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงามและแพทย์แผนไทย ๔. ท่องเที่ยวสธารณทางน้ำและ ๕. ท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค

ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ โดยคณะที่วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ จึงได้มีแผนการพัฒนาโครงการชุดวิจัยคือการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ซึ่งจะเชื่อมโยงกับพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในแผ่นดินไทยก่อน พ.ศ. ๑๘๐๐ มีชื่อเรียกว่ายุคอารยธรรมเก่าเป็นช่วงก่อนคนไทยจะมาสร้างบ้านแปลงเมืองโดยได้มีกลุ่มอารยธรรมที่สำคัญเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาหลายอาณาจักร เช่น ทวารวดี ละโว้ ศรีวิชัย โดยอาณาจักรเก่าเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อการขยายตัวของพระพุทธศาสนาเข้ามายังภูมิภาคนี้หลายครั้งหลายครัน ไม่ว่าจะเป็นพุทธศาสนาแบบเถรวาทหรือมหายานจึงถือว่าพระพุทธศาสนาในดินแดนแถบนี้มีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา โดยความมั่นคงของพระพุทธศาสนาจะมีความเชื่อมโยงกับกษัตริย์หรือรัฐเป็นสำคัญประกอบกับโลกในยุคโบราณมีอิทธิพลทางศาสนาเป็นกระแสหลักนำชีวิตผู้คน กิจกรรมทางศาสนา จึงแฝงอยู่กับทุกกิจกรรมทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา สังคม วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต ตลอดจนกิจกรรมอื่นๆ อย่างแยกไม่ออก โดยกษัตริย์หรือผู้ครองนครจะมีส่วนอย่างมากต่อความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาขณะเดียวกันหลักคำสอนและ

องค์การทางศาสนาก็มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการสร้างความมั่นคงให้กับผู้ปกครองเช่นเดียวกัน (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙, ๒๔๐-๒๔๑) ในด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยได้ผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ตลอดเวลายาวนาน จนทำให้เกิดการปรับตัวเข้าหากัน และสนองความต้องการของกันและกันตลอดจนผสมคลุกเคล้ากับความเชื่อถือและข้อปฏิบัติสายอื่นๆ ที่มีมาในหมู่ชนชาวไทย ถึงขั้นที่ทำให้เกิดมีระบบความเชื่อและความประพฤติปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแบบของคนไทยโดยเฉพาะ อันมีรูปลักษณะและเนื้อหาของตนเอง ที่เน้นเด่นบางแง่บางด้านเป็นพิเศษ แยกออกได้จากพระพุทธศาสนาอย่างทั่ว ๆ ไป ซึ่งเรียกได้ว่า เป็นพระพุทธศาสนาแบบไทย หรือพระพุทธศาสนาของชาวไทย วัฒนธรรมไทยทุกด้านมีรากฐานสำคัญอยู่ในพระพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ๒๕๕๖) ดังนั้นจึงนับว่าพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการก่อสร้างของสังคมไทยเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจ ด้านประเพณี ด้านพิธีกรรม ด้านวรรณคดี ด้านภาษา ด้านการศึกษา ตลอดถึงด้านสถาปัตยกรรมการก่อสร้างจนทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมที่คนไทยทุกคนได้รับรู้ได้เห็น และเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยในที่สุด เมื่อชาวต่างชาตินึกถึงประเทศไทยมักจะนึกถึงวัด ความสวยงาม ของโบสถ์ วิหาร พระราชวัง เป็นต้น จึงนับว่าพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อสังคมและวัฒนธรรมไทยในทุก ๆ ด้านอย่างแท้จริง

๒. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
๒. เพื่อการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
๓. เพื่อศึกษาพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๓. ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้เพราะคุณสมบัติที่เหมาะสมดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นกลุ่มจิตอาสาที่ผ่านการเรียนรู้ด้านวิถีวัฒนธรรมและเศรษฐกิจชุมชน
- (๒) เป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกได้
- (๓) เป็นผู้ที่สนใจ และยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล
- (๔) เนื่องจากโครงการอัครจริยของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่: รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักฯ ใช้ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม ๓ วันและติดตามผลภายใน ๑ เดือน กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการต้องสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้จนสิ้นสุดโครงการ

๔. จะมีการทำโครงการวิจัยนี้ที่ใดและมีจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งสิ้นเท่าไร

โครงการวิจัยนี้จะดำเนินการที่กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ๖ จังหวัด (อยุธยา-อ่างทอง-สิงห์บุรี-ชัยนาท-ลพบุรี-สระบุรี) และมีผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งสิ้น ๑๐๐ รูป/คน

๕. ระยะเวลาที่ท่านจะต้องร่วมโครงการวิจัยและจำนวนครั้งที่นี่

ท่านจะได้รับการสอบถามข้อมูลพื้นฐานและรับคำอธิบายเกี่ยวกับการวิจัยก่อนการวิจัยเป็นระยะเวลา ๑ สัปดาห์ ระยะเวลาที่ท่านต้องเข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นระยะเวลา ๓ ต่อเนื่องกัน และติดตามผลหลังการทดลอง ๑๕ วัน

๖. หากท่านเข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ท่านจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนหรือได้รับการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

ท่านจะได้รับการประเมินรูปแบบการพัฒนารูปร่างและสุขภาพจิตด้านคุณลักษณะของผู้ให้การศึกษา ด้านปัจจัยจิตลักษณะและด้านระดับสุขภาวะทางจิต ก่อนการดำเนินการวิจัย วันสุดท้ายของการวิจัยและ ๑ เดือนหลังจากสิ้นสุดการทำวิจัย

๗. ความไม่สุขสบายหรือความเสี่ยงต่ออันตรายที่อาจจะได้รับจากกรรมวิธีการวิจัยมีอะไรบ้าง และวิธีการป้องกัน/แก้ไขที่ผู้วิจัยเตรียมไว้หากมีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น

ไม่มีความเสี่ยงต่ออันตรายที่จะได้รับจากการวิจัย

๘. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการวิจัย

ได้รับความรู้ มาตรฐานในการดูแลสุขภาพใจ ทักษะ วิธีการแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีสติและมีความสุข โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

๙. ค่าตอบแทนที่จะได้รับเมื่อเข้าร่วมโครงการวิจัย

ค่าเดินทางครั้งละ ๓๐๐ บาทและอาหารกลางวัน

๑๐. หากท่านไม่เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ท่านมีทางเลือกอื่นอย่างไรบ้าง

ถ้าท่านไม่เข้าร่วมโครงการท่านสามารถบอกเลิกหรือถอดตัวได้ตามปกติ

๑๑. หากท่านมีคำถามที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยจะถามใครระบุชื่อผู้วิจัยหรือผู้วิจัยร่วม

พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีลสุทฺธ, ผศ.ดร. ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๗๙ หมู่ ๑ ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๓-๙๘๗-๐๒๕๔

๑๒. หากท่านรู้สึกว่าการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมในระหว่างโครงการวิจัยนี้ท่านอาจแจ้งเรื่องได้ที่

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ อาคารหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศชั้น ๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอยุธยา เลขที่ ๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ ๑๓๑๗๐ โทรศัพท์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๗๒ ภายใน ๘๐๗๒

๑๓. ข้อมูลส่วนตัวของท่านที่ได้จากโครงการวิจัยครั้งนี้จะถูกนำไปใช้ดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลที่ได้จากโครงการวิจัยเพื่อประโยชน์ทางวิชาการโดยไม่เปิดเผยชื่อนามสกุลที่อยู่ของผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัยเป็นรายบุคคลผู้วิจัยจะเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลที่ได้จากโครงการวิจัยไว้ในงานวิจัยของผู้วิจัย

๑๔. ท่านจะถอนตัวออกจากโครงการวิจัยหลังจากได้ลงนามเข้าร่วมโครงการวิจัยแล้วได้หรือไม่

ท่านสามารถถอนตัวออกจากโครงการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยจะไม่มีผลเสียใดๆเกิดขึ้นหรือท่านอาจถูกขอให้ออกจากโครงการวิจัยในกรณีที่ท่านมีโรคที่มีอาการรุนแรงขึ้น

หนังสือยินยอมด้วยความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย

(ภาษาไทย) การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยว
วัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

(ภาษาอังกฤษ) The development of innovative cognition with community
participation for Buddhist cultural tourism trace back to
the history of the Chaopraya-Pasak.

วันที่คำยินยอมวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ก่อนที่จะลงนามในใบยินยอมให้ทำการวิจัยนี้ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึงวัตถุประสงค์ของ
การวิจัยวิธีการวิจัยอันตรายหรืออาการที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัยรวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยอย่าง
ละเอียดและมีความเข้าใจดีแล้ว

ผู้วิจัยรับรองว่าจะตอบคำถามต่างๆที่ข้าพเจ้าสงสัยด้วยความเต็มใจไม่ปิดบังซ่อนเร้นจนข้าพเจ้าพอใจ

ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะบอกเลิกการเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้และเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้โดย
สมัครใจและการบอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยนี้จะไม่ผลต่อหน้าที่การทำงานที่ข้าพเจ้าจะได้รับต่อไป

ผู้วิจัยรับรองว่าจะเก็บข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าเป็นความลับและจะเปิดเผยได้เฉพาะในรูปที่
เป็นสรุปผลการวิจัยหรือการเปิดเผยข้อมูลต่อผู้มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนและกำกับดูแลการวิจัย

ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความดังกล่าวข้างต้นแล้ว และมีความเข้าใจดีทุกประการ และได้ลงนามในใบ
ยินยอมนี้ด้วยความเต็มใจ

ลงนาม.....ผู้ยินยอม

ลงนาม.....พยาน

ลงนาม.....พยาน

ผนวก ข

แบบสอบถามการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสอบถามความพึงพอใจ

แบบวัดสังเกตพฤติกรรมในระหว่างกิจกรรม

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

คู่มือการฝึกอบรม

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ ๑-๙

แบบสอบถามการวิจัย

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิจัยอรรถรรค์ของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธช้อย่อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก คำตอบที่ได้จะถูกเก็บไว้เป็นความลับไม่มีการเปิดเผยเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ไม่ส่งผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด และจะใช้สำหรับการศึกษาในครั้งนี้เท่านั้น จึงขอขอบคุณในความกรุณาตอบแบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามแบ่งเป็น ๙ ตอน คือ

- ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว
- ตอนที่ ๒ แบบสอบถามการสร้างจิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน
- ตอนที่ ๓ แบบสอบถามตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง
- ตอนที่ ๔ แบบสอบถามสืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน
- ตอนที่ ๕ แบบสอบถามคาเฟ่กินข้าวใต้ถุนบ้าน
- ตอนที่ ๖ แบบสอบถามสายน้ำ สายธารแห่งศรัทธา สายธารธรรม
- ตอนที่ ๗ แบบสอบถามคุณค่า คุ่มค่าและเพิ่มพูน
- ตอนที่ ๘ แบบสอบถามทุนนวัตกรรมโมเดลชีวิต
- ตอนที่ ๙ แบบสอบถามท่องเที่ยวสู่ภาวะธรรมะนิเวศน์
- ตอนที่ ๑๐ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำแนะนำ ๑. ให้ท่านกาเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ตามสภาพความเป็นจริงเพียงช่องเดียวเท่านั้น

๑. เพศ

- ๑) ชาย ๒) หญิง ๓) พระภิกษุ/สามเณร ๔) แม่ชี

๒. อายุ

- ๑) ๒๐ - ๒๙ ปี ๒) ๓๐ - ๓๙ ปี ๓) ๔๐ - ๔๙ ปี
 ๔) ๕๐ - ๕๙ ปี ๖) ๖๐ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษาสูงสุด

- ๑) ประถม ๒) มัธยม ๓) ปวส.
 ๔)ปริญญาตรี ๕)ปริญญาโท ๖)ปริญญาเอก

๔. อาชีพ

- ๑) ข้าราชการ ๒) รัฐวิสาหกิจ ๓) ธุรกิจส่วนตัว
 ๔) ลูกจ้าง ๕) เกษตรกร ๖) อื่นๆ ระบุ.....

๕. รายได้ของท่านเฉลี่ยต่อเดือน

- ๑) ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ บาท ๒) ๓,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท
- ๔) ๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท ๕) ๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท
- ๖) ๓๐,๐๐๑ - ๔๐,๐๐๐ บาท ๗) ๔๐,๐๐๐ ขึ้นไป

๖. สถานภาพสมรส

- ๑) โสด ๒) สมรส
- ๓) หย่าร้าง ๔) อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามการสร้างจิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน

คำแนะนำ โปรดอ่านข้อคำถามอย่างละเอียด ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องทางด้านขวามือของท่านตามความจริงตามความคิดเห็นของท่าน โดยให้ความหมายในระดับการรับรู้ไว้ ซึ่งมี ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังนี้

- ๕ มากที่สุด หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด หรือเชื่อตามนั้นทั้งหมด
- ๔ มาก หมายถึง ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือเชื่อตามนั้น
- ๓ ปานกลาง หมายถึง ท่านค่อนข้างเห็นด้วยหรือค่อนข้างเชื่อตามข้อความนั้น
- ๒ น้อย หมายถึง ท่านเห็นด้วยแต่ไม่มากนัก หรือเห็นด้วยเพียงบางส่วน
- ๑ น้อยที่สุด หมายถึง ท่านไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือไม่เชื่อตามนั้น

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ฉันมีความพอใจทำงานในการช่วยเหลือผู้อื่น					
๒	ฉันได้นำสิ่งของไปร่วมบริจาคผู้ประสบภัย					
๓	ฉันเข้าใจเหตุการณ์ของผู้ประสบภัยน้ำท่วม					
๔	ฉันมีความเต็มใจที่จะช่วยแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น					
๕	ฉันมีความเต็มใจกับผู้อื่นในการร่วมกันพัฒนาสังคม					
๖	ฉันยินดีที่จะอำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่นเพื่อส่วนรวม					
๗	ฉันเต็มใจที่จะแบ่งปันสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น					
๘	ฉันพร้อมที่จะสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น					
๙	ฉันมีความเต็มใจที่จะช่วยแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น					
๑๐	ฉันเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง

คำแนะนำ โปรดอ่านข้อคำถามอย่างละเอียด ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องทางด้านขวามือของท่านตามความจริงตามความคิดเห็นของท่าน โดยให้ความหมายในระดับการรับรู้ไว้ ซึ่งมี ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังนี้

๕ มากที่สุด	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด หรือเชื่อตามนั้นทั้งหมด
๔ มาก	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือเชื่อตามนั้น
๓ ปานกลาง	หมายถึง	ท่านค่อนข้างเห็นด้วยหรือค่อนข้างเชื่อตามข้อความนั้น
๒ น้อย	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยแต่ไม่มากนัก หรือเห็นด้วยเพียงบางส่วน
๑ น้อยที่สุด	หมายถึง	ท่านไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือไม่เชื่อตามนั้น

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	การรับรู้ความพอเพียงสามารถสร้างความมั่นคงของตนเอง					
๒	ความพอเพียงสามารถทำให้เกิดจิตสำนึกในการเลือกซื้อใช้สินค้าแบบพอดี					
๓	ความพอเพียงจะช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการบริโภค					
๔	ความพอเพียงสามารถทำให้มีการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายลงได้					
๕	ความพอเพียงสามารถช่วยเสริมความสุขในการดำเนินชีวิต					
๖	มีการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายในครัวเรือน					
๗	สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นและส่วนรวม					
๘	มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน					
๙	ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าอันจะเอื้อต่อชุมชนมั่นคงและแข็งแรง					
๑๐	ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกินสมควรตามอัตภาพฐานะ					

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามสืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน

คำแนะนำ โปรดอ่านข้อคำถามอย่างละเอียด ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ช่องทางด้านขวามือของท่านตามความจริงตามความคิดเห็นของท่าน โดยให้ความหมายในระดับการรับรู้ไว้ ซึ่งมี ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังนี้

๕ มากที่สุด	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด หรือเชื่อตามนั้นทั้งหมด
๔ มาก	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือเชื่อตามนั้น
๓ ปานกลาง	หมายถึง	ท่านค่อนข้างเห็นด้วยหรือค่อนข้างเชื่อตามข้อความนั้น
๒ น้อย	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยแต่ไม่มากนัก หรือเห็นด้วยเพียงบางส่วน
๑ น้อยที่สุด	หมายถึง	ท่านไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือไม่เชื่อตามนั้น

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ท่านได้มีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนงานประเพณีและเทศกาลร่วมกับชุมชน					
๒	ท่านได้มีการปกป้องสงวนรักษาแหล่งสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน/หมู่บ้าน					
๓	ท่านเข้าร่วมรับฟังการดำเนินกิจกรรมการแพร่กระจายข่าวสารเกี่ยวกับเทศกาลประเพณีของหมู่บ้าน					
๔	ท่านเข้าร่วมส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ท่านอาศัยอยู่ร่วมกับสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น					
๕	ท่านเข้าช่วยเหลือให้ประชาชนได้มีส่วนรู้ส่วนเห็น และร่วมมือในกิจกรรมวัฒนธรรม					
๖	ท่านช่วยเหลือให้ประชาชนได้มีส่วนรู้ส่วนเห็น และร่วมมือในกิจกรรมวัฒนธรรม					
๗	ท่านได้เข้าฝึกอบรมทางศิลปะและวัฒนธรรม ส่งเสริมกิจกรรมศิลปะของเยาวชน					
๘	ท่านเข้าร่วมการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนานาประเทศส่งเสริมการศึกษาภาษาต่างประเทศ					
๙	ท่านได้ร่วมพัฒนาวัฒนธรรมเก่าๆให้เกิดประโยชน์ และเหมาะสมกับสังคมปัจจุบันและอนาคตอย่างต่อเนื่อง					

๑๐	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมไทยในชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร เสื้อผ้าสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวก					

ตอนที่ ๕ แบบสอบถามคาเฟกิ้นข้าวใต้ถุนบ้าน

คำแนะนำ โปรดอ่านข้อคำถามอย่างละเอียด ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องทางด้านขวามือของท่านตามความจริงตามความคิดเห็นของท่าน โดยให้ความหมายในระดับการรับรู้ไว้ ซึ่งมี ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังนี้

๕ มากที่สุด	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด หรือเชื่อตามนั้นทั้งหมด
๔ มาก	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือเชื่อตามนั้น
๓ ปานกลาง	หมายถึง	ท่านค่อนข้างเห็นด้วยหรือค่อนข้างเชื่อตามข้อความนั้น
๒ น้อย	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยแต่ไม่มากนัก หรือเห็นด้วยเพียงบางส่วน
๑ น้อยที่สุด	หมายถึง	ท่านไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือไม่เชื่อตามนั้น

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ท่านจะให้ความสำคัญกับกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น					
๒	ท่านเข้าร่วมทุกกิจกรรมที่เป็นของชุมชน แม้จะมีภารกิจอื่น					
๓	ในการทำกิจกรรมกลุ่ม ท่านจะเอาใจเขามาใส่ใจตนเอง					
๔	ท่านเต็มใจช่วยเหลือเพื่อนบ้านทุกคนเมื่อมีโอกาส					
๕	เมื่อเพื่อนบ้านเกิดการทะเลาะกัน ท่านจะช่วยไกล่เกลี่ยให้เข้าใจกัน					
๖	เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานกลุ่ม ท่านจะประสานงานให้เสร็จเรียบร้อย					
๗	ท่านให้เห็นความสำคัญของงานของส่วนใหญ่ในที่ประชุม					
๘	แม้ไม่ยากเป็นตัวแทนชาวบ้าน แต่ท่านก็ยินดีรับเพราะเพื่อนบ้านลงมติมอบหน้าที่ให้					
๙	ท่านสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนบ้านได้ทุกคน					
๑๐	ถ้าเพื่อนบ้านต้องการความช่วยเหลือ ท่านจะอาสาช่วยทำด้วยความเต็มใจ					

ตอนที่ ๖ แบบสอบถามสายน้ำ สายธารแห่งศรัทธา สายธารธรรม

คำแนะนำ โปรดอ่านข้อคำถามอย่างละเอียด ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องทางด้านขวามือของท่านตามความจริงตามความคิดเห็นของท่าน โดยให้ความหมายในระดับการรับรู้ไว้ ซึ่งมี ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังนี้

๕ มากที่สุด	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด หรือเชื่อตามนั้นทั้งหมด
๔ มาก	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือเชื่อตามนั้น
๓ ปานกลาง	หมายถึง	ท่านค่อนข้างเห็นด้วยหรือค่อนข้างเชื่อตามข้อความนั้น
๒ น้อย	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยแต่ไม่มากนัก หรือเห็นด้วยเพียงบางส่วน
๑ น้อยที่สุด	หมายถึง	ท่านไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือไม่เชื่อตามนั้น

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ท่านรู้สึกว่าคุณค่าที่ลุ่มแม่น้ำวิถีชีวิตของท่านมีความสุข					
๒	ท่านรู้สึกภูมิใจที่มีความรักศรัทธาคคุณค่าในตนเอง					
๓	ท่านรู้สึกว่าคุณมีความสุขกับการปล่อยวางรับรู้ความเป็นจริง					
๔	ท่านรู้สึกว่าคุณมีความสุขกับการรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง					
๕	ท่านมั่นใจที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต					
๖	ท่านมีเพื่อนหรือญาติพี่น้องคอยช่วยเหลือท่านเมื่อยามต้องการ					
๗	ท่านมั่นใจว่าชุมชนพื้นที่ท่านอยู่อาศัยมีความปลอดภัยต่อท่าน					
๘	ท่านรู้สึกว่าคุณค่าที่ตั้งบริเวณที่อยู่ขณะนี้เป็นไปตามความฝันไว้					
๙	ท่านรู้สึกว่าคุณมีความสุขในชีวิตความเป็นอยู่ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นโดยมีจิตใจที่สงบผ่อนคลาย					
๑๐	ท่านรู้สึกว่าคุณมีความสุขกับการได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ตามความเชื่อ ตามความต้องการของตนเอง					

ตอนที่ ๗ แบบสอบถามคุณค่า คุ่มค่าและเพิ่มพูน

คำแนะนำ โปรดอ่านข้อคำถามอย่างละเอียด ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องทางด้านขวามือของท่านตามความจริงตามความคิดเห็นของท่าน โดยให้ความหมายในระดับการรับรู้ไว้ ซึ่งมี ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังนี้

๕ มากที่สุด	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด หรือเชื่อตามนั้นทั้งหมด
๔ มาก	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือเชื่อตามนั้น
๓ ปานกลาง	หมายถึง	ท่านค่อนข้างเห็นด้วยหรือค่อนข้างเชื่อตามข้อความนั้น
๒ น้อย	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยแต่ไม่มากนัก หรือเห็นด้วยเพียงบางส่วน
๑ น้อยที่สุด	หมายถึง	ท่านไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือไม่เชื่อตามนั้น

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ท่านคิดว่าวิธีคิดตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเน้นความเชื่อวิถีชีวิตที่เป็นเหตุและผล					
๒	การสอนที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านได้รวบรวมข้อมูลและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง					
๓	เป็นการสืบทอดองค์ความรู้ที่เน้นให้ชาวบ้านแก้ไขปัญหาโดยใช้ปัญญา					
๔	เน้นให้ชาวบ้านได้เรียนรู้จากประสบการณ์และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน					
๕	มีการฟื้นฟูเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหายเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็น					
๖	มีการพัฒนาความคิดริเริ่มช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ให้ผู้เรียนหรือชาวบ้าน					
๗	ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิด เกิดความเข้าใจตระหนักในคุณค่า					
๘	การส่งเสริมกิจกรรมให้เกิดเครือข่ายสืบสานพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน					
๙	เป็นการเผยแพร่แลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น					
๑๐	ท่านคิดว่าวิธีคิดตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มคุณค่าเชิงเศรษฐกิจชุมชน					

ตอนที่ ๘ แบบสอบถามทุนนวัตกรรมโมเดลชีวิต

คำแนะนำ โปรดอ่านข้อคำถามอย่างละเอียด ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องทางด้านขวามือของท่านตามความจริงตามความคิดเห็นของท่าน โดยให้ความหมายในระดับการรับรู้ไว้ ซึ่งมี ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังนี้

๕ มากที่สุด	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด หรือเชื่อตามนั้นทั้งหมด
๔ มาก	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือเชื่อตามนั้น
๓ ปานกลาง	หมายถึง	ท่านค่อนข้างเห็นด้วยหรือค่อนข้างเชื่อตามข้อความนั้น
๒ น้อย	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยแต่ไม่มากนัก หรือเห็นด้วยเพียงบางส่วน
๑ น้อยที่สุด	หมายถึง	ท่านไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือไม่เชื่อตามนั้น

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ท่านคิดว่าการหมั่นพูดคุยกันในชุมชนเป็นความมั่นคงของชุมชน					
๒	การส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความพร้อมเพรียงกันจะทำให้งานประสบความสำเร็จ					
๓	ทุกคนที่เป็นเพื่อนบ้านในชุมชนมีการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาคกัน					
๔	ท่านคิดว่าการให้เกียรติกันและกันในชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นต้องปฏิบัติ					
๕	ท่านคิดว่าตนเองได้เสียสละสิ่งมีคุณค่าให้กับสังคมได้					
๖	การปฏิบัติหน้าที่ในชุมชนต้องมีผู้นำและผู้ตาม					
๗	ท่านได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือเมื่อกิจกรรมเกิดขึ้นในชุมชน					
๘	ท่านตระหนักระมัดระวังการกระทำของตนเองเมื่อเข้าอยู่ร่วมกับผู้อื่น					
๙	การได้ขัดเกลาจิตใจของผู้คนถือเป็นการส่งเสริมคนดีในการพัฒนาหมู่บ้าน					
๑๐	ท่านเชื่อว่าการให้โอกาสคนดีสามารถจะนำชุมชนช่วยตัดสินใจแก้ปัญหาได้					

ตอนที่ ๙ แบบสอบถามการท่องเทียวสุขภาพะธรรมะนิเวศน์

คำแนะนำ โปรดอ่านข้อคำถามอย่างละเอียด ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องทางด้านขวามือของท่านตามความจริงตามความคิดเห็นของท่าน โดยให้ความหมายในระดับการรับรู้ไว้ ซึ่งมี ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังนี้

๕ มากที่สุด	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด หรือเชื่อตามนั้นทั้งหมด
๔ มาก	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือเชื่อตามนั้น
๓ ปานกลาง	หมายถึง	ท่านค่อนข้างเห็นด้วยหรือค่อนข้างเชื่อตามข้อความนั้น
๒ น้อย	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยแต่ไม่มากนัก หรือเห็นด้วยเพียงบางส่วน
๑ น้อยที่สุด	หมายถึง	ท่านไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น หรือไม่เชื่อตามนั้น

ข้อที่	คำถาม/ข้อความ	ระดับการรับรู้				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑	ท่านมีความเชื่อถือสิ่งทีนับถือบูชาด้วยการใช้หลักเหตุและผล					
๒	การคิดพิจารณาด้วยความรู้ที่ถูกต้องสร้างความเชื่อในสิ่งที่พบเห็น					
๓	สังคมยุคใหม่ชีวิตของท่านได้ปรับเปลี่ยนขาดความมั่นใจในตน					
๔	ท่านคิดว่าวิถีชีวิตชาวบ้านจำต้องอยู่กับประเพณีวัฒนธรรม					
๕	ชุมชนยุคใหม่ต้องเล่นมือถือ ดูข่าวสารจำเป็นที่สุดสำหรับชีวิต					
๖	การรับรู้ รับฟังข่าวสารที่มีประโยชน์เหมาะแก่การดำเนินชีวิต					
๗	ท่านคิดว่าบุคคลที่มีจิตใจกว้างขวางเมื่อมีโอกาสพร้อมที่จะแบ่งปัน					
๘	ท่านคิดว่าการได้บำเพ็ญประโยชน์ให้กับชุมชนถือว่าใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า					
๙	ท่านเชื่อว่าถึงแม้ชุมชน/สังคมจะเปลี่ยนแปลงแต่การกระทำไม่เคยเปลี่ยนทำสิ่งใดย่อมได้รับผลสิ่งนั้น					
๑๐	การรู้จักแยกแยะชะวดี เข้าใจคุณโทษสิ่งทีตัวเองปฏิบัติทำให้ชีวิตของท่านเกิดความผาสุก					

ขอขอบพระคุณอย่างสูงทีให้ความร่วมมือ

คณะผู้วิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอย
ประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....อายุ.....ปี

ตำแหน่ง.....ระดับการศึกษา.....

ผู้สัมภาษณ์,จุดบันทึก,บันทึกเสียง : ผู้วิจัย

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.๒๕๖๖ เวลา.....น.ถึง.....น.

สถานที่สัมภาษณ์.....

.....
(ลงนามชื่อ)

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์ประสิทธิผลการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการ ท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๒.๑ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาในการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบ
มีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
เป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๒.๒ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการวางแผนพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อ
การท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักเป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๒.๓ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนานวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการ
ท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักเป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๒.๔ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และติดตามการพัฒนาวัตกรรมการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักเป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์การพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๓.๑ การค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาในการศึกษาพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักเป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๓.๒ การปฏิบัติการวางแผนพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักเป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๓.๓ การดำเนินการพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักเป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๓.๔ การประเมินผล และติดตามการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักเป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

*****ขอขอบคุณทุกท่านสำหรับการมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์เพื่องานวิจัยครั้งนี้*****

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามความพึงพอใจในโครงการศึกษาอัจฉริยะของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการ
ท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่ม
น้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

คำชี้แจง

ให้พิจารณาข้อความต่อไปนี้ ที่ เป็นความพึงพอใจในอัจฉริยะของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการ
ท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำ
เจ้าพระยา-ป่าสัก ของผู้เรียนในแต่ละข้อว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงใน
ช่องว่างทางขวามือของท่านข้อความที่ตรงกับความพึงพอใจของผู้เรียนมากที่สุด

กระบวนการดำเนินกิจกรรม	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมี ความเหมาะสม					
๒. กิจกรรมที่จัดขึ้น มีความสอดคล้อง กับการสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิด เชิงพุทธบูรณาการ โดยยึดหลักศีล สมาธิและปัญญา					
๓. วิทยากรและทีมงานผู้วิจัยมีความรู้ และมีความสามารถ ช่วยให้ผู้เรียนเกิด องค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถนำไปใช้ทำ กิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
๔. กิจกรรมในแต่ละวันที่จัดขึ้น มีการ นำความรู้มาบูรณาการได้อย่าง ครบถ้วน คือหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาอันเอื้อต่อการสร้าง คุณค่า การตื่นรู้และความยั่งยืน					
๕. การวัดและประเมินผล จิตอาสา และความพอเพียงของผู้เรียนโดยการ สังเกตพฤติกรรมมีความเหมาะสม					

*****ขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม*****

แบบวัดสังเกตพฤติกรรมในระหว่างกิจกรรม

ชื่อ-นามสกุล ผู้สังเกต.....ครั้งที่.....วัน/เวลา.....

ชื่อ- นามสกุล ผู้ถูกสังเกต.....

แบบสังเกตนี้ใช้สังเกตผู้เข้าอบรมในระหว่างการทดลอง เมื่อสังเกตแล้วให้คะแนนโดยวงกลมรอบตัวเลขที่บอกระดับพฤติกรรมที่แสดง คือ

๕ = มากที่สุด ๔ = มาก ๓ = ปานกลาง ๒ = น้อย ๑ = ไม่มีเลย

ไตรสิกขา	พฤติกรรมที่ปรากฏ	มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	ไม่มีเลย ๑
ด้านศีล	๑. การมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น					
	๒. การรับฟังความเห็น ไม่พูดแทรกกระหว่างที่ผู้อื่นกำลังพูด					
	๓. การพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ลุล่วง					
	๔. การเคารพกติกาข้อตกลงร่วม เช่น ไม่เปิดมือถือ					
	๕. การให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม					
	๖. การใช้คำพูดที่สุภาพอ่อนโยนต่อผู้อื่น					
สมาธิ	๗. การตั้งใจและอดทนต่อสิ่งที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ					
	๘. มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้งานที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด					
	๙. มีสมาธิในการฟังและมีความจดจ่อในเนื้อหาที่เรียน					
ปัญญา	๑๐. การรับฟังผู้อื่นด้วยความเข้าใจและมีเมตตา เอาใจใส่ความรู้สึกของผู้อื่น					
	๑๑. การแสดงความเห็นประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการเรียนรู้มาแก้ปัญหาให้กับตนเองและผู้อื่น					
	๑๒. การรู้จักตนเองและรู้จักผู้อื่น นำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาพัฒนาตนเอง					

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

ลำดับที่	ชื่อ ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
๑	พระวิสุทธิโสภณ (ประโยชน์ สุขุมมาโล)	เจ้าคณะอำเภอเสนาให้ เจ้าอาวาสวัดเขาแก้ววิหาร
๒	พระครูใบฎีกาเจริญ ธรรมคุณโต	เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ จังหวัดสระบุรี
๓	พระสละ ปณฺญภาโณ (อ่อนคำ)	วัดต้นตาล อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี
๔	พระดิเลก อติภทฺโท (เอี่ยมครอง)	วัดต้นตาล อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี
๕	นางสาวนุศรา คุ่มพันธ์	ผู้ช่วยกำนัน หมู่ ๔ อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี
๖	นางสาวกาญจนา เกตุปราชนย์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๓ อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี
๗	นายเทวิน ทิพย์กระโทก	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดต้นตาล จังหวัดสระบุรี
๘	นางปราณี มนตรีพาณิชย์	ครูโรงเรียนวัดต้นตาล จังหวัดสระบุรี
๙	นางทิพวรรณ วงศ์สุนันท์	ครูโรงเรียนวัดต้นตาล จังหวัดสระบุรี
๑๐	นางสาวกานต์กมล มงคล	ครูโรงเรียนวัดต้นตาล จังหวัดสระบุรี
๑๑	นางลัดดา เขียบแหลม	จิตอาสาชุมชนวัดต้นตาล จังหวัดสระบุรี
๑๒	นางนิตยา มะลิใหม่	จิตอาสาชุมชนวัดต้นตาล จังหวัดสระบุรี
๑๓	นางบุญธรรม เอี่ยมครอง	จิตอาสาชุมชนวัดต้นตาล จังหวัดสระบุรี
๑๔	นางทองหนัก ภูผาสุข	จิตอาสาชุมชนวัดต้นตาล จังหวัดสระบุรี
๑๕	นางปราณีต ภาโสภา	ชาวบ้านในชุมชนต้นตาล จังหวัดสระบุรี
๑๖	นางทรงศรี ปารีพันธ์	ชาวบ้านในชุมชนต้นตาล จังหวัดสระบุรี
๑๗	นางประยงค์ศรี คชพรหม	ชาวบ้านในชุมชนต้นตาล จังหวัดสระบุรี
๑๘	นางศักดิ์ศรี หมวกลาว	ชาวบ้านในชุมชนต้นตาล จังหวัดสระบุรี
๑๙	นายพิเชษฐ์ สุธรรมรักษ์	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนต้นตาล
๒๐	นางน้อย สมเพียร	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านชุมชนต้นตาล

คู่มือการฝึกอบรม

โครงการศึกษาอัจฉริยภาพของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยววิถีใหม่:
รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธยั่งยืนรอยประวัติศาสตร์
ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

ประธานโครงการวิจัย

พระมหาสุเทพ สุทธิญาณโณ, ผศ.ดร.และคณะ

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีงบประมาณ ๒๕๖๖

ขอรับการสนับสนุนโครงการวิจัยจาก สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ)

คำนำ

คู่มือโปรแกรมการพัฒนาอัจฉริยะของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยววิถีใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ฉบับนี้พัฒนามาจากการบูรณาการแนวคิดหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวคิดทฤษฎีทางตะวันตก ได้แก่ หลักแนวคิดทฤษฎีทางคติชนวิทยา หลักภาษาศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของKohlberg ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของดวงเดือน พันธุนาวิน ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักอภิธานิยธรรม ๗ หลักธรรมเกี่ยวกับขันติธรรม หลักของความสันโดษ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักสังคหวัตถุ ๔ หลักไตรสิกขาและหลักกัณฑ์ธรรม ๕ เป็นต้น เพื่อใช้เป็นคู่มือในการจัดกิจกรรมพัฒนาความอัจฉริยะของความคุ้มค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยววิถีใหม่:รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธในพื้นที่ ๖ วัดและ ๖ ชุมชน และประเมินผลด้วยแบบประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธแล้ว ผลการทดลองพบว่าคะแนนการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ทีมผู้วิจัยหวังว่า คู่มือฉบับนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้นำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับสถานการณ์และกลุ่มหมายอื่นๆต่อไป

๑. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันความต้องการการท่องเที่ยวมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (religion tourism) หรือทัวร์ไหว้พระทำบุญในวันสำคัญ นับเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในกลุ่มความสนใจพิเศษที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในประเทศไทย นักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัด หรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการปฏิบัติธรรม ตามคติความเชื่อที่ถือว่าการได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมทำบุญ บริจาคทาน จะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิต และสร้างจิตใจที่ผ่องใส มาสู่ผู้ปฏิบัติ อีกทั้งวัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนอารยธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น อันเป็นแหล่งรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชน และการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอีกด้วย เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญประเภทหนึ่ง ซึ่งมีศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงอารย ธรรมและความเจริญของชาติที่สามารถย้อนกลับได้ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมรวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาทางวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งที่มาเพื่อหาความรู้และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ในทางกลับกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็มีมากขึ้นด้วย เช่น ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมาจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวด้วยกันเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ไม่เข้าใจขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย และการละเลยวัฒนธรรมอันดีงามและที่พึงประสงค์ เช่น การแต่งกาย การขึ้นปีนป่ายไปบนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือการล่วงล้ำไปในเขตหวงห้าม และด้านกายภาพและการจัดบริการสาธารณะต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๐)

๒. วัตถุประสงค์ของโปรแกรมรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ

(๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

(๒) เพื่อการพัฒนานวัตกรรมความรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

(๓) เพื่อศึกษาพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

๓.โครงการฝึกอบรมรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ

เรื่อง	กิจกรรม	เวลา/ชั่วโมง	
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ
๑	จิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน	๑	๑
๒	ตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง	๑	๑
๓	สืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน	๑	๑
๔	คาเฟ่กินข้าวใต้ถุนบ้าน	๑	๑
๕	สายน้ำ-สายธารแห่งศรัทธา-สายธารธรรม	๑	๑
๖	คุณค่า คุ่มค่าและเพิ่มพูน	๑	๑
๗	ทุนนวัตกรรมโมเดลชีวิต	๑	๑
๘	ท่องเที่ยวสุขภาวะธรรมะนิเวศน์		๒
๙	ติดตามผลประเมินผลหลังการฝึกอบรม		๙
รวม		๒๕ ชั่วโมง	

คำอธิบายหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ

๑. หลักการและคิดการสร้างจิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน (กัลยาณมิตร)
๒. หลักการและคิดสร้างแรงจูงใจชอบแห่งความพอเพียง (เศรษฐกิจพอเพียง)
๓. หลักการและคิดสร้างการมีส่วนร่วมสำนึกรักถิ่นฐาน (ประเพณีและวัฒนธรรม)
๔. หลักการและคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยวิถีชุมชน (การบริหารที่ยั่งยืน)
๕. หลักการและแนวคิดสร้างเสริมมงคลแผ่นดินลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก (พื้นที่มงคลชีวิต)
๖. หลักการและคิดสร้างเสริมโดยวิธีแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น (คุณค่า คุ่มค่าและเพิ่มพูนเชิงเศรษฐกิจ)
๗. แนวคิดหลักของการเรียนรู้ในด้านการท่องเที่ยวและวิถีวัฒนธรรม(ทุนนวัตกรรมโมเดลชีวิต)
๘. แนวคิดการท่องเที่ยวในยุคการเปลี่ยนแปลงวิถีใหม่ (ท่องเที่ยวสุขภาวะธรรมะนิเวศน์)
๙. การวัดและการประเมินเชิงพุทธบูรณาการ

๑.หลักการและคิดการสร้างจิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน (กัลยาณมิตร)เกี่ยวกับการมีความกตัญญู

๑.๑ แนวคิดการสร้างจิตสำนึก

จิตสำนึก หมายถึง เป็นสภาพที่รู้ตัวว่าคือใคร อยู่ที่ไหน ต้องการอะไร หรือกำลังรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งใด เมื่อแสดงพฤติกรรมอะไรออกไปก็แสดงออกไปตามหลักเหตุและผล แสดงตาม แรงผลักดันจากภายนอก

สอดคล้องกับหลักแห่งความเป็นจริง (ไฟบูลย์ เทวรักษ์, ๒๕๓๗) สภาวะจิตสำนึกหรือภาวะการรู้สึกตัว หมายถึง การมีความระมัดระวังมีการเตรียมตัวและตื่นตัว (Alert) มีความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง (Active) เสมือนหนึ่งว่าได้ตื่นตัวอย่างเต็มที่พ้นจากความสะลึมสะลือหลังตื่นนอนแล้ว หรือการที่มนุษย์มีความรู้สึกตื่นตัว และพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อสิ่งแวดล้อมนั่นเอง การทำงานของจิต แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ

๑) จิตไร้สำนึก (Unconscious Mind) การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์โดยออกไป โดยไม่รู้ตัวที่เกิดมาจากพลังของจิตไร้สำนึก ซึ่งทำหน้าที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงออกไปตามหลักแห่งความพึงพอใจของตน และการทำงานของจิตไร้สำนึกเกิดจากความปรารถนา หรือความต้องการของบุคคลที่เกิดขึ้นในวัยเด็ก ที่ไม่ได้รับการยอมรับ เช่น การถูกห้าม หรือถูกลงโทษ จะถูกเก็บกดไว้ในจิตส่วนนี้

๒) จิตสำนึก (Conscious Mind) บุคคลรับรู้ตามประสาทสัมผัสทั้งห้า ที่บุคคลจะมีการรู้ตัวตลอดเวลาที่กำลังทำอะไรอยู่ คิดอะไรอยู่ คิดอย่างไรเป็นการรับรู้โดยทั่วไปของมนุษย์ ที่ควบคุมการกระทำส่วนใหญ่ให้อยู่ในระดับรู้ตัว (Awareness) และเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมา โดยมีเจตนาและมีจุดมุ่งหมาย

๓) จิตก่อนสำนึก (Preconscious Mind) เป็นส่วนของประสบการณ์ที่สะสมไว้ หรือเมื่อบุคคลต้องการนำกลับมาใช้ใหม่ก็สามารถระลึกได้และสามารถนำกลับมาใช้ในระดับจิตสำนึกได้ และเป็นส่วนที่อยู่ใกล้ชิดกับจิตสำนึกมากกว่าจิตไร้สำนึก

จะเห็นได้ว่าการทำงานของจิตทั้ง ๓ ระดับจะมาจากทั้งส่วนของจิตไร้สำนึกที่มีพฤติกรรมส่วนใหญ่เป็นไปตามกระบวนการขั้นปฐมภูมิ (Primary Process) เป็นไปตามแรงขับสัญชาตญาณ (Instinctual Drives) และเมื่อมีการรับรู้กว้างไกลมากขึ้นจากตนเองไปยังบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมพลังในส่วนของจิตก่อนสำนึกและจิตสำนึก จะพัฒนาขึ้นเป็นกระบวนการขั้นทุติยภูมิ (Secondary Process)

สรุปจิตสำนึกดังที่กล่าวมาจะเห็นว่าจิตสำนึกนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อมนุษย์ เพราะเป็นความคิดที่อยู่ติดตัวตลอดเวลา และมีความคงทนเปลี่ยนแปลงได้ยาก ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลง หรือเปลี่ยนแปลงยากของจิตสำนึก จึงมีผลกระทบต่อทั้งระดับบุคคล ชุมชน และสังคม โดยเฉพาะทางด้านการพัฒนา ถ้าหากจิตสำนึกของผู้คนในสังคมไม่เปลี่ยนก็ยากที่จะเกิด การพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่มุ่งหวังไว้ (มุกดา ศรียงค์, ๒๕๔๒)

การดำเนินชีวิตก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่เคยหยุดอยู่กับที่จนบางครั้งจนบางครั้งละเลยการปฏิสัมพันธ์แบบพื้นฐาน เหนียวแน่นเอาใจใส่กับผู้คนรอบข้าง มุ่งมั่น รวมถึงการให้ความใส่ใจกับ “ฐานะของสังคม” ที่เป็นงานด้านสาธารณะมรรควิธีหนึ่งของการนำพาสังคมให้กลับมาเห็นประโยชน์ส่วนรวมในปัจจุบันคือ “จิตอาสา”

“จิตอาสา” ไม่เป็นแต่เป็นกระบวนการพัฒนาปัจเจกบุคคลให้มีสำนึกในการช่วยเหลือและเกื้อกูลต่อสังคมส่วนรวมเท่านั้น ยังเป็น “นวัตกรรมทางสังคม” ที่มุ่งสร้างพื้นที่ของการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างผู้คนที่มุ่งทำประโยชน์ต่อสังคมและกลุ่มเป้าหมายที่ต้องรับการช่วยเหลือ จิตอาสาจึงเป็นความหวังของสังคมที่กำลังรอคอยเพื่อมาเติมเต็มสิ่งดั่งงามให้คงอยู่หล่อเลี้ยงสังคมไทยต่อไปได้

การมีความกตัญญูคือหลักของความรู้อุปการะ อันผู้ใดผู้หนึ่งทำแล้ว น้อยหรือมากก็ตาม โดยความระลึกถึงบ่อยๆ ชื่อว่า กตัญญูตา อีกนัยหนึ่ง บุญทั้งหลายนั้นแล ชื่อว่ามีอุปการะมากแก่สัตว์ทั้งหลาย เพราะป้องกันทุกข์มีทุกข์ในนรกเป็นต้นได้ เพราะฉะนั้น ความระลึกถึงอุปการะแม้แห่งบุญเหล่านั้น ก็พึงทราบว่าเป็น

กตัญญูตา แปลว่า ความเป็นคน กตัญญูหรือความเป็นผู้รู้คุณท่านรวมความแล้ว กตัญญูจึงหมายถึงการรู้จักบุญคุณ อะไรก็ตามที่เป็นบุญหรือมีคุณต่อตนแล้ว ก็ตามระลึกนึกถึงด้วยความซาบซึ้งไม่ลืมเลย เพราะตนเองได้มีความสุขอยู่ในปัจจุบันก็เพราะบุญทั้งหลายที่เคยทำไว้ในอดีตส่งผลให้ จึงไม่ลืมอุปการะของบุญนั้นเลย และตั้งใจสร้างสมบุญให้ยิ่งๆ ขึ้นไปความกตัญญูจึงเป็นคุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในจิตใจ เพราะจะทำให้เกิดเกียรติยศเจริญไปด้วยอำนาจเดชา เป็นที่เคารพนับถือของบุคคลอื่น เป็นที่รักของบุคคลที่พบเห็นเป็นที่เจริญบันเทิงใจ การแสดงความกตัญญูต่อผู้กระทำคุณแก่เราแล้วตอบแทน มีดังนี้

๑. กตัญญูต่อบุคคล หมายถึง กตัญญูต่อบิดามารดา ในฐานะความเป็นลูกความควรระลึกอุปการคุณท่าน เป็นต้น

๒. กตัญญูต่อสัตว์หมายถึง การทำมาหากินเลี้ยงชีพของมนุษย์ยอมเนื่องด้วยสัตว์ เช่นอาหาร หรือการใช้แรงงานสัตว์ เป็นต้น

๓. กตัญญูต่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ลำธาร ภูเขาให้ประโยชน์ให้ความร่มเย็นกับเรา เป็นต้น

ความกตัญญู มีอานิสงส์หลายประการ ดังนี้ ทำให้รักษาคุณความดีเดิมไว้ได้ทำให้สร้างคุณความดีใหม่เพิ่มได้อีก ทำให้เกิดสติ ไม่ประมาท ทำให้เกิดหิริโอตตัมปะ ทำให้เกิดขันติทำให้จิตใจผ่องใส มองโลกในแง่ดี ทำให้เป็นที่สรรเสริญของคนดีทำให้ไม่มีเวรไม่มีภัย

สรุปความกตัญญูเหตุที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้มีความกตัญญูหมายความว่า ให้บุคคลเป็นผู้รู้จักอุปการคุณที่ผู้อื่นทำแล้วแก่ตนไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ตาม ย่อมไม่ลืมอุปการคุณนั้น และตามระลึกถึงด้วยความซาบซึ้งอยู่เสมอ เมื่อระลึกถึงคุณท่าน เมื่อครั้งมีโอกาสจึงต้องใช้ความอดทนอดกลั้นทำการตอบแทนท่านตามโอกาสอันเหมาะสมนั้นไม่ว่าจะเป็นการตอบแทนต่อบุคคล การตอบแทนต่อสัตว์ การตอบแทนต่อสิ่งของ อันเป็นเหตุสร้างความเจริญรุ่งแก่ชีวิต

การแบ่งปัน (sharing) ได้รับความสนใจและได้รับความสำคัญมากในสังคมปัจจุบัน ซึ่งคำนี้สอดคล้องกับคำว่า การให้ ที่คนไทยคุ้นเคย และคำว่า การให้ นี้ก็มีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมชาวพุทธเรื่องการให้ทาน กล่าวคือ คำว่า “ ทาน ” เป็นภาษาบาลี แปลว่า “ การให้ ” ดังนั้น การแบ่งปัน (sharing) หรือการให้ (ทาน) จึงมีความหมายเป็นอันเดียวกัน กล่าวคือ เป็นพฤติกรรมที่ให้หรือแบ่งปันสิ่งที่ดีมีประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยมีพื้นฐานคือความรักและปรารถนาดี (good will, เมตตา) ในพุทธศาสนา ได้แบ่งประเภทการให้ หรือการแบ่งปัน โดยใช้สิ่งที่ถูกให้เป็นหลักคิดในการแบ่งประเภท ได้ดังนี้

๑. อามิสทาน วัตถุทาน ให้สิ่งของต่างๆ คือปัจจัย ๔

๒. ธรรมทาน ให้ธรรม เช่น สอน ตักเตือน การให้อภัย เป็นต้น (อง.ทุก.(ไทย) ๒๐ / ๑๔๒ / ๑๒๐)

การให้ทาน ในส่วนอามิสทาน มีความสำคัญต่อการดำรงชีพ ส่วนธรรมทานทำให้รู้จักวิธีดำรงชีพด้วยตนเองให้มีคุณธรรมและความสุขที่สูงขึ้น ทานทั้งสองมีความสำคัญและจำเป็นขึ้นอยู่กับสถานะของผู้รับ “อามิสทาน ช่วยค้ำจุนชีวิตให้เขามีที่พึ่งอาศัย แต่ธรรมทานช่วยให้เขารู้จักพึ่งตนเองได้ต่อไป เมื่อให้อามิสทานพึงให้ธรรมทานด้วย” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ๒๕๓๘) ในชุดฝึกอบรมนี้การแบ่งปันหรือการให้หมายถึง พฤติกรรม ต่อไปนี้ เต็มใจนำสิ่งของไปร่วมบริจาคผู้ประสบภัย

ยินดีบริจาคเงินช่วยสาธารณประโยชน์ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน สุขใจที่ถวายปัจจัยสี่แด่พระสงฆ์พอใจในการช่วยเหลือผู้อื่น เต็มใจกับผู้อื่นในการร่วมกันพัฒนาสังคม สละกำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ถือโกรธ และให้อภัยแก่ผู้อื่น ไม่เคียดแค้น พยาบาท เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เต็มใจที่จะช่วยแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น

๑.๒ กิจกรรมการสร้างจิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน

- ๑) กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การแบ่งปัน
- ๒) กิจกรรมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วัดและชุมชน

๒. หลักการและคิดสร้างแรงจูงใจชอบแห่งความพอเพียง (เศรษฐกิจพอเพียง) เกี่ยวกับการมีความสันโดษ

๒.๑ แนวคิดการสร้างแรงจูงใจ

จูทาร์ตัน เอื้ออำนาจ (๒๕๔๙) ได้ให้ความหมายแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจ (Motive) มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า “Movere” แปลว่าเคลื่อนไหวหรือสภาวะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ๓ ทิศทาง คือ การทำให้เกิดพฤติกรรม การยับยั้งพฤติกรรมและการกำหนดพฤติกรรมในทางจิตวิทยา แรงจูงใจหมายถึง พลังที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งพร้อมที่จะกระตุ้น หรือชี้ทาง (Urgeor Direct) ให้อินทรีย์กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

มัลลิกา คณานุรักษ์ (๒๕๔๗) ได้ให้ความหมายแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจ (Motive) หมายถึงสภาวะภายในที่เป็นผลจากความต้องการแล้วคอยกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรม ที่จะตอบสนองความต้องการ แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการทางกายเรียกว่าแรงขับ (Drive) ได้แก่แรงขับความหิวแรงขับทางเพศ ฯลฯ ความต้องการ (Need) หมายถึงสภาวะเมื่อรู้สึกขาดแคลนทางกายและทางใจ ทั้งหมดเป็นกระบวนการภายในที่อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์

การจูงใจ (Motivation) เป็นกระบวนการของการกระตุ้นให้เกิดการกระทำสนับสนุนกิจการที่กระทำให้เกิดความก้าวหน้า และกำหนดแบบแผนของกิจการที่กระทำ และการกระทำหรือพฤติกรรมได้รับอิทธิพลจากจุดมุ่งหมายที่การกระทำหรือพฤติกรรมนั้นๆ มุ่งไปสู่ เป็นเรื่องที่ซับซ้อน ปัจจัยต่างๆ ที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมจะไม่มีความสัมพันธ์กันชนิดตรงไปตรงมาลักษณะของการจูงใจ คือ เปลี่ยนแปลงได้ทุกโอกาส แม้ว่าเขายังประพฤติปฏิบัติอยู่เหมือนเดิมทำให้ทราบถึงลักษณะที่แสดงออกของมนุษย์ บุคคลสองคนอาจจะกระทำในสิ่งเดียวกันโดยมีเหตุผลในการกระทำต่างกัน หรืออาจจะกระทำในสิ่งที่ต่างกันแต่มีเหตุผลการกระทำที่เหมือนกัน

การจูงใจเป็นเรื่องการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์บางครั้งเราอาจถามตัวเองอยู่บ่อยๆ ว่าทำไมเราจึงต้องทำอย่างนั้น รวมไปถึงการกระทำของคนอื่นด้วย พฤติกรรมต่างๆ ของคนเราดูเหมือนว่าจะมีอะไรสักอย่างหนึ่ง คอยกระตุ้นหรือผลักดันอยู่ ไม่ว่าจะพฤติกรรมนั้นจะปกติหรือผิดปกติก็ตาม เด็กนักเรียนออกจากบ้านไปโรงเรียนแต่เช้า นักศึกษาแพทย์กำลังเล่าเรียนเพื่อที่จะเป็นแพทย์ นักการเมืองกำลังหาเสียงในการเลือกตั้ง ชายหนุ่มชวนหญิงสาวไปเที่ยว คนกำลังขับรถ ขโมยวางแผนปล้นธนาคาร ผู้ป่วยโรคจิตอาละวาด และทูปตีคน

อื่นการกระทำเหล่านี้ทั้งหมดและอื่นๆ อีกไม่ว่าจะเป็นอะไรก็ตามเกิดจากการจูงใจ (motivation) ทั้งสิ้น เราอาจรู้ว่าอะไรเป็นแรงจูงใจ (motives) ที่ทำให้คนแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น แต่บางครั้งเราก็ไม่รู้ว่ามีสิ่งใดที่กำลังแสดงออกมานั้น เกี่ยวข้องกับเป้าประสงค์ (goal) อะไร บ่อยครั้งแรงจูงใจที่คอยผลักดันพฤติกรรมของคนเรากลับซ่อนเร้นอยู่ภายใน สิ่งที่เราสามารถทำได้ที่ดีที่สุด คือการเดาหรือการคาดคะเนว่าอะไรเป็นแรงจูงใจที่แฝงอยู่เบื้องหลังธรรมชาติของแรงจูงใจการจูงใจ หมายถึง สภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นหรือผลักดันโดยแรงจูงใจให้แสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดออกมา เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ที่หวังไว้ มีคำหลายคำซึ่งเกี่ยวข้องกับการจูงใจอย่างใกล้ชิด เช่น ความต้องการ (need) ความพยายาม (striving) ความปรารถนา (desire) แรงขับ (drive) ความทะเยอทะยาน (ambition) เป็นต้น แต่ละคำมีความหมายทั้งเหมือนกัน และแตกต่างกัน (อริยา คูหา, ๒๕๔๖)

๒.๒ แนวคิดแห่งความพอเพียง (ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง)

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติของประชาชนในทุกๆ ระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวหน้าทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๐:๑-๒) ด้านการประยุกต์ใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนและหน่วยงานทั่วไปนั้น การปฏิบัติงานหรือบริหารพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอประมาณ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท มีเหตุผล และสร้างระบบภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบต่างๆ อันอาจเกิดขึ้นจากภายนอกและภายในอย่างรอบคอบในขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนให้มีความสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์และความรอบรู้ที่เหมาะสม การดำเนินชีวิตควรใช้ความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี การดำรงชีวิตและปฏิบัติตนมุ่งเน้นการอยู่รอดปลอดภัยและวิกฤตสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา ประเวศ วะสี (๒๕๔๒ : ๔-๕) ได้ให้ความเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ขาย ไม่ผลิต ไม่ส่งออก ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค แต่หมายถึงการที่มนุษย์เราเรามีความพอเพียงในอย่างน้อย ๗ ประการด้วยกัน ได้แก่ พอเพียงสำหรับทุกคน จิตใจพอเพียง สิ่งแวดล้อมพอเพียง ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง ปัญญาพอเพียง อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง และมีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่ชั่ววูบวาบ เดี่ยวจนเดี๋ยวรวย ซึ่งเมื่อทุกอย่างเกิดความพอเพียง ก็จะเกิดความสมดุล คือ ความเป็นปกติและยั่งยืน ซึ่งอาจจะเรียกชื่ออื่นๆ ได้ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐานเศรษฐกิจสมดุล หรือเศรษฐกิจบูรณาการ เป็นต้น สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (๒๕๔๒ : ๒๕๗) ได้ให้ความเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาของการพัฒนาตามกระแสเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีฐานคิดสำคัญที่ว่า การพัฒนาคนในชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับการจรรโลงรักษาวัฒนธรรมชุมชน ทั้งนี้การพัฒนาคนจะต้องเริ่มที่การพัฒนาความคิดและจิตใจของคนให้รู้จักใช้ตามอัตภาพและความจำเป็นในการดำเนินชีวิต โดยหลักการพื้นฐานแล้วเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆ ระดับตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะเพื่อหนุนเสริมให้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและส่งต่อให้เกิดความยั่งยืนได้ กล่าวโดยความหมายและทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้นจะเห็นถึงความสัมพันธ์ของความพอเพียงซึ่งจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะ ดังนี้

ประการแรก **“ความพอประมาณ”** หมายถึงความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ตัวอย่างเช่น การผลิตและการบริโภคอยู่ในระดับพอประมาณ เหมาะสมกับต้นทุนและงบประมาณที่ตนเองมีอยู่

ประการที่สอง **“ความมีเหตุผล”** หมายถึงแนวคิดที่เป็นหลักการพื้นฐานการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ประการที่สาม **“การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว”** หมายถึงกระบวนการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เป็นการสร้างความตระหนัก และรู้จักประเมินสถานการณ์ล่วงหน้าไว้ก่อนทั้งระดับใกล้ตัว และสิ่งทีอาจมีผลกระทบจากปัจจัยภายนอกต่างๆ

การดำเนินกิจการต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องมีเงื่อนไขสำคัญเพื่อเป็นการย้ำถึงวิถีพอเพียงให้สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างยั่งยืน กล่าวคือ ต้องมีความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ **“เงื่อนไขความรู้”** ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการบริหารจัดการอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และแต่ละกระบวนการนั้นต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง และส่วนที่สองคือ **“เงื่อนไขคุณธรรม”** ประกอบด้วยการที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

อาจกล่าวได้ว่าเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต และไม่แยกส่วนให้แนวคิดเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องที่สามารถบูรณาการไปได้ นั่นคือรู้จักการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี เป็นแนวทางในการพัฒนาให้สามารถพึ่งตนเองในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน ลดความเสี่ยงเกี่ยวกับธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ โดยอาศัยความพอประมาณและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียร และความอดทน สติ และปัญญา การช่วยเหลือเกื้อกูล และความสามัคคี โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับหลักวิชาการ ใช้การพิจารณาวางแผนและขั้นตอนการปฏิบัติอย่างรอบคอบโดยตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต สามารถใช้สติปัญญาและความเพียรในการดำเนินชีวิต โดยพื้นฐานของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากแต่รวมไปถึงทุกคน ทุกอาชีพ รวมทั้งรัฐบาล สามารถนำเอาแนวพระราชดำรัสไปยุกต์ใช้ได้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของตนเอง

พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ได้แสดงความหมายของคำว่า “สันโดษ” ไว้ดังนี้ “ความยินดี, ความพอใจ, ยินดีในของของตน, การมีความสุขความพอใจด้วยเครื่องเลี้ยงชีพที่หามาได้ด้วยความเพียรพยายามอันชอบธรรมของตน ไม่โลภ ไม่ริษยาใคร” บุคคลชื่อว่า เป็นผู้สันโดษ เพราะยินดีด้วยปัจจัยตามีตามได้

ภิกษุเชื่อว่าเป็นผู้สันโดษเพราะยินดีด้วยปัจจัยของตน ยินดีด้วยปัจจัยที่มีอยู่ และยินดีโดยสม่ำเสมอ ภิกษุไม่แสดงวิการ(ความผันแปร)ทั้งในเวลาเช้า ทั้งในเวลาบริโภค ยังอัตภาพให้เป็นไปด้วยปัจจัย ๔ นั้นที่ดีหรือไม่ดีซึ่งทายกถวายแล้ว โดยความเคารพหรือไม่เคารพก็ตาม เชื่อว่าเป็นผู้สันโดษด้วยปัจจัยของตน ภิกษุยินดีอยู่ด้วยปัจจัย ๔ นั้น ซึ่งมีอยู่เท่านั้น ไม่ปรารถนาปัจจัยอื่นไปจากปัจจัยนั้น ละความเป็นคนมักมากเสีย เชื่อว่าเป็นผู้สันโดษด้วยปัจจัยที่มีอยู่ ภิกษุละความยินดีและยินร้าย มีความสม่ำเสมอในอารมณ์ทั้งปวง เชื่อว่าเป็นผู้สันโดษโดยสม่ำเสมอ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระปรีมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชดำรัส ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยขอนแก่นเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑ ไว้ว่า “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยวิธีการใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาเมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป” (สถาบันศิลปะและวัฒนธรรม, ๒๕๖๐ : ๑) นับเป็นกระแสพระราชดำรัสเริ่มต้นที่พระราชทานแนวคิดให้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่และเป็นแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานทุกองค์กรและประชาชนโดยทั่วไปได้นำไปประประยุกต์ใช้

สรุปความสันโดษ เหตุที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มีความสันโดษหมายความว่า ให้บุคคลใช้ความอดทนอดกลั้นในความยินดี ชอบใจ พอใจกับของของตน คือ ให้เป็นผู้รู้จักพอ รู้จักประมาณในการดำรงชีพ พอเพียงเพื่อให้สังขารนี้สามารถดำรงอยู่ได้ตามอัตภาพ ไม่ได้มุ่งหมายให้คนเราริ้นรนไขว่คว้าทะเยอทะยานจนเกินเหตุการณ์รู้จักพอ รู้จักประมาณ ซึ่งมีความสันโดษเป็นข้อธรรมที่ทรงคุณค่ายิ่ง สามารถให้คนเลิกเบียดเบียนกันสามารถทำให้คนเลิกฟุ้งเพื่อเห่อเหิม สามารถทำให้คนอิมใจได้ แม้มีทรัพย์ มียศ มีตำแหน่งน้อย ทำให้สันโดษเป็นคุณธรรมอันประเสริฐเป็นไปเพื่อความเจริญทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคมประเทศชาติ

๒.๓ กิจกรรมการสร้างแรงจูงใจแห่งความพอเพียง

๑. กิจกรรมแบ่งปันความรู้การสร้างแรงจูงใจแห่งความพอเพียง
๒. กิจกรรมส่งเสริมการออมเพื่อความพอเพียง

๓. หลักการและแนวคิดสร้างการมีส่วนร่วมสำนึกรักถิ่นฐาน (ประเพณีและวัฒนธรรม)

วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธเกี่ยวกับการมีความเคารพ ความเคารพ หมายถึง ความตระหนัก ซาบซึ้ง รู้ถึงคุณความดีที่มี อยู่จริงของบุคคลอื่น ยอมรับนับถือความดีของเขาด้วยใจจริง แล้วแสดงความนับถือต่อผู้นั้นด้วยการแสดงความอ่อนน้อม อ่อนโยน อย่างเหมาะสม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง วัตถุทั้งหลายในโลก ต่างมีคุณสมบัติเฉพาะตัวของมัน ถ้าใครทราบคุณสมบัติเหล่านั้นตามความเป็นจริง ก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มาก เช่น นักวิทยาศาสตร์รู้คุณสมบัติของแม่เหล็ก ก็นำไปใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าได้ รู้คุณสมบัติของแร่เรเดียมก็นำไปใช้รักษาโรคมะเร็งได้แต่การที่จะรู้คุณสมบัติตามความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ นั้น ทำได้ยากมากเป็นวิสัยของนักปราชญ์ ของผู้มีปัญญาเท่านั้น

ความหมายของการอนุรักษ์วัฒนธรรม มีนักวิชาการและหน่วยงานให้ความหมายของงาน อนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ดังนี้ กรมศิลปากร^๑ กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ดังนี้

๑. การส่งเสริมและสนับสนุน (rontio) กิ่ง การปรับปรุงเครื่องอำนวยความสะดวกทาง วัฒนธรรมการ ดำเนินการให้มีการร่วมมือในการดำเนินการอย่างกว้างขวาง การส่งเสริมกิจกรรมทาง วัฒนธรรมทุกประเภท การส่งเสริมวัฒนธรรมอันเป็นส่วนร่วมของชาติ (งานประเพณีและเทศกาล ต่างๆ) การอุปถัมภ์ศิลปินและการ ทำให้ผลงานหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมมีคนรู้จักแพร่หลาย

๒. การทำนุบำรุง (Preservation) คือการปกป้องและสงวนรักษาอนุสาวรีย์และแหล่ง ประวัติศาสตร์ การจัดตั้งและกรบำรุงรักษาสหุุด หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์และสถานที่รวบรวม ศิลปวัฒนธรรมต่างๆเพื่อกรสงวน รักษาและการบันทึกหลักฐานทางศิลปวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหาย การสงวนรักษาผลงานและการแสดงของ ศิลปินที่มีชื่อเสียง เช่น นักร้อง นักแสดง และนักดนตรี เป็นต้น หายการสงวนรักษาผลงานและการแสดงของ ศิลปินที่มีชื่อเสียงเช่น นักร้อง นักแสดง และนักดนตรี เป็นต้น

๓. การแพร่กระจาย (Diffusion) คือ การแบ่งและจัดสรรเนื้อหาที่ในหนังสือพิมพ์และวาร สสาร สำหรับผลงานทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า การแบ่งการจัดสรรเวลาของรายการวิทยุและ โทรทัศน์สำหรับเรื่อง วัฒนธรรม การจัดพิมพ์หนังสือออกเผยแพร่ การนำเรื่องวัฒนธรรมเข้าสู่หลักสูตร และวิชาเรียนในสถานศึกษา การจัดนิทรรศการ การจัดให้มีการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมในสิ่งก่อสร้าง ต่างๆ เช่น ภาพผนังและการออกแบบ ที่เป็นวัฒนธรรม

๔. การเสริมสร้างความเข้าใจและความซาบซึ้ง (Satisfaction) คือ การเพิ่มความสามารถใน การอ่าน หนังสือของประชาชน การลดจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ การส่งเสริมการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาภาคบังคับให้ สูงขึ้น จัดให้มีวิชาศิลปะแขนงต่างๆในโรงเรียนการสอนวิชาศิลปะทางโทรทัศน์ สนับสนุน การมีห้องหนังสือใน คริวเรือน เพิ่มจำนวนผู้ยืมหนังสือโดยการจัดห้องสมุดสาขาหรือห้องสมุดเคลื่อนที่ ส่งเสริมการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม การปรับปรุงการท่องเที่ยวและกิจการโรงแรมสำหรับผู้มีรายได้ น้อย

๕. การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม (Empowerment) คือ การ กระจายอำนาจ และการตัดสินใจในเรื่องวัฒนธรรมให้ภูมิภาคและท้องถิ่นตามความเหมาะสม การ จัดตั้งองค์กระระดับภูมิภาค และท้องถิ่น พร้อมด้วยทรัพยากรสำหรับการพัฒนาวัฒนธรรม มีกิจกรรมส่ง และช่วยเหลือหน่วยงาน อาสาสมัครระดับภูมิภาคและท้องถิ่น ช่วยเหลือให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรู้ส่วนเห็น และร่วมมือในกิจกรรม วัฒนธรรม

๖. การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม (Social Justice) คือ การ รวบรวมและ จัดพิมพ์และเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการทางกิจกรรมวัฒนธรรมของ ประชาชน การกำจัด ช่องว่างและความต่งต่างทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้โอกาสชนกลุ่มน้อยมีส่วนร่วม ร่วมมือในกิจกรรมวัฒนธรรม และกาช่วยเหลืองานวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยมีส่วนร่วมรู้เห็น และร่วมมือ ในกิจกรรมวัฒนธรรม และการ ช่วยเหลืองานวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย

^๑สมิธ, เอธ วาริงตัน, ไทย-ภูมิประเทศและการเดินทาง, (กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, ๒๕๔๔), หน้า ๑๖๕.

๗. การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรม (Education) คือ การเพิ่มเนื้อหาสาระทางวัฒนธรรม ในหลักสูตร จัดสรรอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกให้เพียงพอสำหรับการศึกษาและการฝึกอบรมทางศิลปะและวัฒนธรรม ส่งเสริมกิจกรรมศิลปะของเยาวชน

๘. การดำรงไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของวัฒนธรรม (Quaint) คือ การจัดกิจกรรมหรือ ดำเนินการ ให้ประชาชนรักษาไว้ซึ่งคุณภาพ และมาตรฐานของความดีงามทางวัฒนธรรมด้วยการจัด ประกวดการแข่งขัน และวิธีการอื่นๆ รวมทั้งการป้องกันสิ่งเลวร้ายไม่ให้เข้ามาบ่อนทำลายความดีงาม แล่นั้น ทั้งนี้เพื่อให้ วัฒนธรรมนั้นดำรงอยู่และเจริญยิ่งขึ้นไป

๙. การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาติ (International Relations) คือ การจัด กิจกรรมหรือ ดำเนินการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนานาประเทศส่งเสริมการศึกษาภาษาต่างประเทศ และวรรณกรรม ต่างชาติ รวมทั้งศึกษาภาษาไทยและวรรณกรรมของชนเผ่าไทยในประเทศต่างๆ แลกเปลี่ยนกิจกรรมและ บุคลากรทางวัฒนธรรม สนับสนุนให้มีการศึกษาวัฒนธรรมของชาติอื่นเพื่อ เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างชาติ

๑๐. การสร้างสรรค์ (Creation) กล่าวคือ วัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้าและเรียกว่ามีการ พัฒนานั้น จะต้องมีการสร้างสรรค์ การคิดค้น และการพัฒนาวัฒนธรรมเก่าๆให้เกิดประโยชน์ และเหมาะสมกับ สังคมปัจจุบันและอนาคตอย่างต่อเนื่อง อาทิ มีการสร้างสรรค์งานใหม่ทางศิลปะการคิดค้นวิจัยเรื่องราวต่างๆ ของวัฒนธรรมมีการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ใหม่ และกาพัฒนาของที่ เคยใช้แต่เดิมให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มขึ้น

๑๑. การปรับปรุงวัฒนธรรมไทยในชีวิตประจำวัน (Daily Life) คือ การปรับปรุงวิถี ชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร เสื้อผ้าสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวก และสาสารูปโภค รวมทั้ง การบริ การอนามัยการเพิ่มพูนสิ่งที่ดีงาม สิ่งบันเทิงในชีวิตประจำวันให้แก่ ประชาชน การจัดระบบและ สิ่งแวดล้อมในสำนักงาน โรงแรมและสถานที่ประกอบการต่างๆให้ เรียบร้อยสวยงามมีความเพียงพอทั้งในคน ปริมาณ และคุณภาพสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวถึง วิธีอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ดังนี้

๑. เร่งรัดและกระตุ้นให้หน่วยงานของรัฐและประชาชนเอาใจใส่ควบคุม ดูแล และ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมอย่างถูกต้องและเหมาะสม

๒. แก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมและได้ผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

๓. ป้องกันมิให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม วัฒนธรรม

สุธีรา เฝ้าโกศสถิตย^๒ กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมที่หา ดู ได้ยากหรือ กำลังจะสูญหายไป และ ไม่สามารถลึกลายพัฒนาได้อีก เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลัง ในการที่จะติดตาม ศึกษาค้นหาร่องรอยความเจริญทางวัฒนธรรมในอดีต

^๒สุธีรา เฝ้าโกศสถิตย, จิตวิทยาทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: แม็ค, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓๗.

เสรีพงศ์พิศ^๓ ได้จำแนกระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมไว้ ๓ มิติคือ

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันระหว่างเพื่อนบ้านหรือระบบ เครือญาติเดียวกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเรียนรู้ซึ่งกันและกันในระดับนี้ เป็นการสร้าง ความสัมพันธ์กันภายในหน่วยย่อยของชุมชน และจะมีความคุ้นเคยและกระชับแน่นแฟ้นกันมากในหมู่ เครือญาติเดียวกัน

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติเป็นการแสดงถึงศักยภาพในการคิดค้นของ มนุษย์โดยการเรียนรู้จากธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับการดำรงชีวิตของตนเองและมีความสอดคล้องกับธรรมชาติอาทิเครื่องมือในการทำการเกษตร หรือการพึ่งพา ธรรมชาติเกี่ยวกับปัจจัย ๔ คือ อาหาร ที่อยู่ อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค เป็นต้น

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติเป็นการสร้างสัญลักษณ์แทนสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีคุณและโทษกับมนุษย์และเพราะว่า มนุษย์มีความปรารถนาที่จะได้รับความปลอดภัย และมีความหวังว่า อำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น จะช่วยได้ดังนั้น เพื่อดำรงรักษาสภาวะอำนาจแห่งสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ที่มนุษย์ได้สร้างจากความคิดคำนึงของตน และถ่ายทอดไปสู่รุ่นหลัง ๆ ต่อมาได้ก็ด้วยการ ประกอบพิธีกรรมที่เคร่งครัด และการกระทำอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นปฏิบัติการที่เชื่อมโยงกับ อุดมการณ์ความเชื่อของคนในสังคมนั้น ๆ

ประมวล คิดคินสัน^๔ ยืนยันว่า วิธีที่ดีที่สุดในการถ่ายทอดความรู้ที่ได้ปฏิบัติกันมาก็คือ การอาศัยพิธีกรรมเป็นเครื่องบันทึกความรู้ให้ชนรุ่นต่อ ๆ ไปวิธีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคมที่ ยอมรับความสัมพันธ์ต่างๆ ดังกล่าวและยึดถือปฏิบัติในสิ่งที่สังคมได้สร้างขึ้นมาเหล่านี้เรียกว่า เป็น คุณค่าหรือความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” การให้ความสำคัญกับระบบคุณค่าดั้งเดิมของชุมชน ดัง ปรากฏการณ์ที่มีให้เห็นในหลาย ๆ ชุมชน อาทิ การเคารพผู้อาวุโส การทำบุญ หรือความเชื่อในเรื่อง การทำความดี ฯลฯ

บุญเทียน ทองประสาน^๕ พบว่า ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นส่วนที่สมาชิกของชุมชนได้ ร่วมกันสร้างขึ้นมีการดำรงอยู่อย่างสอดคล้องและรับใช้ชุมชนอย่างต่อเนื่องแต่ในกระบวนการ พัฒนาการทางวัฒนธรรมของประชาชน นอกจากจะมีส่วนที่ชุมชนสร้างกันขึ้นมากแล้ว ยังมีส่วนที่ สร้างจากอำนาจ (รัฐ) เพื่อใช้ครอบงำ ซึ่งส่วนนี้จากสังคมในอดีตจะเห็นว่า ชุมชนดั้งเดิมมีความ พยายามที่จะต่อต้านจึงทำให้เกิดส่วนที่เกิดจากการปรับตัวหรือการผลิตความคิด อุดมการณ์ขึ้นมา ใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่เข้ามากระทบชุมชนภายในในกระบวนการ ทางวัฒนธรรม เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางสังคม ชุมชนก็จะมี การปรับหรือสร้างใหม่ทางอุดมการณ์อยู่เสมอ ซึ่งการปรับหรือสร้างใหม่นี้อาจจะออกมาในรูปของ ๑. รับทั้งหมด ๒. ปรับบางส่วน ๓. ต่อด้าน/ปฏิเสธ ๔. รับแต่รูปแบบแต่ไม่รับเนื้อหา

^๓เสรี พงศ์พิศ, คีนสุรากลัก: ทางเลือกและทัศนะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน, (กรุงเทพมหานคร: เทียนวรรณ, ๒๕๒๙), หน้า ๗๓.

^๔ประมวล คิดคินสัน, คดีชาวบ้าน : การศึกษาในด้านมานุษยวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๒๖), หน้า ๙๑. ๔๘

^๕บุญเทียน ทองประสาน, แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในงานพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สภาคทาตอลิก แห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๑), หน้า ๗๒.

บุญสม ยอดมาลี^๖ การอนุรักษ์หรือรื้อฟื้นมรดกทางวัฒนธรรมคือการที่คนรุ่นหลังควร ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้น โดยการอนุรักษ์นั้นจะทำในเชิงปฏิบัติ คือการดูแลรักษาและการสืบสวนวัฒนธรรมนั้น ๆ ไม่ให้หายไป ซึ่งการอนุรักษ์หรือการรื้อฟื้นวัฒนธรรม เป็นเหมือนเครื่องช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกิดการหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมของตน ก่อให้เกิด เป็นความรักและความผูกพัน รวมทั้งยังส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีอีกด้วย

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์หรือการดำรงมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่คนรุ่นหลังควรที่จะใส่ใจหรือตระหนักถึงให้มาก เพราะ มรดกทางวัฒนธรรมจะสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาตินั้น ๆ และยังก่อให้เกิดความผูกพันกันหรือความรักในชาติของตนส่งผลไปถึงการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรัก ชาติซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการคงอยู่ของชาตินั้น ๆ ซึ่งหลักการที่สามารถทำได้คือ การสะสมและการสืบ ทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

๓.๑ กิจกรรมการมีส่วนร่วมสำนึกรักถิ่นฐาน

๑. แลกเปลี่ยนเรียนรู้การมีส่วนร่วมสำนึกรักถิ่นฐาน
๒. กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวัดและชุมชน

๔. หลักการและแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยวิถีชุมชน (การบริหารที่ยั่งยืน)

๔.๑ การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธบูรณาการ

หลักการบริหารเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยวิถีชุมชน ให้เต็มไปด้วยคุณค่า การตื่นรู้ และความยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสมดุลในชีวิตที่จะสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง จากการค้นพบในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์หมายถึง ประโยชน์ในปัจจุบัน, ประโยชน์สุข สามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ที่คนทั่วไปปรารถนา มีทรัพย์สิน เกียรติไมตรีเป็นต้นอันจะสำเร็จด้วย ธรรม (เรียกเต็ม ๆ ว่า “ทิวฐธัมมิกัตถตถสังวัตตตนิกรธรรม” ธรรมอันเป็นไปเพื่อทิวฐธัมมิกัตถะ) มี ๔ ประการ คือ (๑) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การ งานประกอบอาชีพอันสุจริตมีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบ หาอุบายวิธีจัด ดำเนินการให้ดีขึ้น (๒) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และ ผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังของตน ไม่ให้เป็นอันตราย หรือเสื่อมเสีย (๓) กัลยาณมิตรตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดีคบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลใน ถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา (๔) สมชีวิตา การเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดีมิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือ รายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้มักเรียกติดปากว่า “ ทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ ” หลักความสำคัญของการปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ต่อตนเอง ได้รับประโยชน์ใน ปัจจุบันตามหลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์นั้น พระธรรมปิฎกได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมนุญชีวิตว่า

^๖บุญสม ยอดมาลี, การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ปรับปรนและเห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม, (มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน, ๒๕๕๘), หน้า ๖๘.

“คนที่เราจะเรียกว่ารู้จัก รู้จักใช้ทรัพย์หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนที่ทำมาหากินที่ดีตั้งตัวสร้าง หลักฐานได้ และมีประโยชน์มากมายหลายประการแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตาม รวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วย คือ ๑. ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง ๒. ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติมีชื่อเสียง มีคนเชื่อถือนับถือ ๓. เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี ๔. ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม ๕. เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต ๖. สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อม และช่วยลดปัญหาสังคมได้

นอกจากนี้หลักการเรื่องการพัฒนายั่งยืน (Sustainable Development) ตามแนวพุทธ คือ การพัฒนามนุษย์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้านให้เป็นการพัฒนาเต็มทั้งคนก่อน จึงจะเป็นการพัฒนาที่ได้ผล คือ ระบบแห่งไตรสิกขา ได้แก่ศีล สมาธิ ปัญญา(พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๓๙:๒๓๘). โดยเน้นเฉพาะประเด็นที่พึงพัฒนาเป็นสำคัญ ดังนี้ ด้านพฤติกรรม เป็นช่องทางให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่องไปถึงการพัฒนาด้านจิตใจ และ ด้านปัญญาได้ดีด้วย ด้านพฤติกรรม ได้แก่ ความสะดวกสบายที่ไม่เกื้อกูลโดยใช้วินัยและ วัฒนธรรม เพื่อเรื่องแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างเอาจริง ท่านให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการทำ ความสุขเพราะมีผลกระทบต่อพัฒนามาก ด้านจิตใจ พัฒนาจิตใจให้มีศักยภาพในการหาความสุขได้ง่ายขึ้นเสพบริโภคด้วยเท่าที่มีก็ได้ไม่มีก็ได้จนถึงขั้นมีก็ได้ไม่มีก็ได้อย่างฉลาดและมีจุดหมายที่นิรามิสสุข หมายถึงการมี ความสุขเป็นอิสระโดยไม่อาศัยการเสพ มีคุณธรรมและมีความเพียรพยายาม ขยัน อดทนแก้กฏ เพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

ด้านปัญญา มีความรู้เข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริงของธรรมชาติเสพ บริโภคด้วยรูปเข้าใจคุณค่าแท้เป็นผู้บรรลุจุดหมายของการพัฒนามนุษย์และเป็นผู้ที่เอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อ สังคมมนุษย์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จะบรรลุจุดหมายการพัฒนายั่งยืน(พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๓๙:๒๔๘). เน้นหลักการพัฒนายั่งยืนแนวพุทธโดยยึดหลักบูรณาการ (Integratation) คือ หลักการของความสมดุล หมายถึงการทำให้สมบูรณ์ด้วยการนำหน่วยย่อยแต่ละหน่วยซึ่งมีความ เชื่อมโยงอิงอาศัยซึ่งกันและกันมารวมกันทำให้เกิดความพอดีหรือสมดุล และองค์รวมนั้นมีการดำเนิน ไปด้วยดีมีภาวะและคุณสมบัติในตัวเอง เช่น คนเป็นองค์รวมเกิดจากกายกับใจ นอกนั้นยังมี ส่วนประกอบอื่นๆ มากมายและส่วนประกอบอื่นๆ ก็เข้ามาบูรณาการประสานกัน โดยแต่ละส่วนก็มีพัฒนาการในตัวเอง ธรรมชาติและสังคมก็มีสภาพในทำนองเดียวกันนี้คือต่างเป็นองค์รวม (ดลพัฒน์ยศธร, (๒๕๔๒). มนุษย์ที่บรรลุจุดหมายการพัฒนามนุษย์ทั้งระบบแล้วจะเป็นปัจจัยตัวกระทำนำระบบสัมพันธใหญ่ให้เป็นไปในทางที่ดีเกื้อกูลแก่การดำรงอยู่ที่ดีของมนุษย์เป็นแกนกลางประสานบูรณาการกับระบบองค์รวมใหญ่เรียกว่า การพัฒนายั่งยืน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๓๙:๒๓๗). พัฒนาการของผู้ที่ได้รับการศึกษา เรียกว่า การเป็นผู้มีตนได้พัฒนาแล้ว ๔ ด้าน อันได้แก่กายภavana ศิลภavana จิตภavana และ ปัญญาภavana โดย ๔ ด้าน(พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๔๙: ๖๙). ต้องเชื่อมโยงอิงอาศัย ซึ่งกันและกันเสริมซึ่งกันและกัน การพัฒนายั่งยืนแนวพุทธต้องมีการพัฒนาแยกเป็น ๒ ส่วน ส่วนหนึ่ง คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภavana และอีกส่วนหนึ่งคือการพัฒนาวัตถุ พัฒนาสภาพแวดล้อม เรียกว่า วัฒนธรรม หรือ พัฒนา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๔๑: ๒๑)

ดังนั้นจึงประมวลสรุปได้ว่าสำหรับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยรวมแล้วชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธ หมายถึง กระบวนการพัฒนาคนตามหลักการของพระพุทธศาสนาที่เน้นการพัฒนา ระบบการดำเนินชีวิตของคนทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เพื่อให้เป็นปัจจัยหลักในการ ประสานและบูรณาการระบบความสัมพันธ์แบบองค์รวม เพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขร่วมกัน ระหว่างบุคคล สังคม และสภาพแวดล้อมอันหมายถึงธรรมชาติให้ดำรงอยู่ได้ด้วยดีอย่างเกื้อกูล ต่อเนื่องสม่ำเสมอเรื่อยไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ๒๕๓๙:๗๕, ๑๗๑-๑๗๒, ๑๘๐-๑๘๒).

๔.๒ แนวคิดการสร้างสามัคคีโดยวิถีชุมชน

สามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกัน ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการเกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ปราศจากการทะเลาะวิวาทไม่เอาर्डเอาเปรียบกันเป็นการยอมรับความมีเหตุผลยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิดความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างว่า ความสามัคคี^๗

ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงกันทางกายวาจา และใจ พร้อมเพรียงช่วยกันทำกิจที่บังเกิดผลเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม พร้อมเพรียงกันทำงานในหน้าที่ของตน ใครมีหน้าที่อย่างไร ก็ทำอย่างนั้น ตั้งใจทำให้เต็มกำลัง เต็มความสามารถของตน อย่างนี้เรียกว่า “สามัคคี”^๘

ในการดำเนินชีวิตของเราย่อมต้องมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมห้อง เพื่อนร่วมงาน ร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว จะเกิดเป็นความสัมพันธ์อันดีหรือที่เรียกว่า ความสามัคคี ได้นั้น ต้องอาศัยเหตุที่เรียกว่า สาราณียธรรม หรือธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน กระทำซึ่งความเคารพระหว่างกัน อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยดี มีความสุข ความสงบ ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ทำร้ายทำลายกัน มี ๖ ประการ นั่นคือ

๑) เมตตากรรม หรือ ทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อน ต่อผู้อื่นด้วยการช่วยเหลืออุเคราะห์ต่างๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒) เมตตาวจีกรรม หรือ พูดต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำ ตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓) เมตตานโนกรรม หรือ คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔) สาธารณโภคี หรือ ได้มาแบ่งกันกินใช้ คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อย ก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

๕) สีสสามัญญตา หรือ ประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงามรักษาระเบียบวินัยของส่วนรวมไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือทำความเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

^๗ขยสาโรภิกขุ, โทลหนึ่งก็ถึง : คุณธรรม ๑๒ ประการ เพื่อความสำเร็จในการศึกษาวิधिพุทธ, จัดทำโดยโรงเรียนทอสี. (กรุงเทพมหานคร: บริษัท คิว พรินท์ แมเนจเม้นท์ จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๔๘.

^๘พระพุทธมหาคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕๓.

๖) ทิวทัศน์สามัญญตา หรือ ปรับความเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกันมีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติหลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายอันเดียวกัน

สรุปธรรมทั้ง ๖ ประการนี้ อันได้แก่ ทำ พูด คิด ต่อกันด้วยเมตตา มีน้ำใจ แบ่งปัน ประพฤติสุจริต รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สามารถเคารพนับถือกัน ช่วยเหลือดูแลกัน มีความพร้อมเพรียงมีความร่วมมือผืนีกำลังกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน หากเราทุกคนได้ปฏิบัติก็จะเกิดเป็นคุณค่าที่จะก่อให้เกิดความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยดี และมีความสุข ปลอดภัยอันเป็นสิ่งที่เราทุกคนล้วนปรารถนา^๙

ความสามัคคีของหมู่คณะ มีจุดที่ต้องดูสองจุด คือ การแสดงออกมาทางการทำงาน และความนึกคิดทางจิตใจ เพราะฉะนั้นท่านจะแบ่งความสามัคคีออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) ความสามัคคีทางกาย ได้แก่ การช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมการทำงานของหมู่คณะให้สำเร็จลุล่วงไม่รังเกียจเกียจงอนแก่งแย่งชิงดีกัน หรือแตกแยกเป็นก๊กเป็นเหล่า

๒) การพร้อมเพรียงกันทางใจ ได้แก่ มีใจรักใคร่หวัดดีต่อกันไม่บาดหมางเกลียดชัง มีความคิดเห็นกลมเกลียวช่วยกันคิดอ่านการงานของหมู่คณะด้วยใจซื่อตรง และหวังประโยชน์ส่วนรวมเป็นใหญ่ไม่ทำความคิดเห็นแตกต่างแก่งแย่งกัน หรือคิดชิงดีกันด้วยอำนาจถือทิฐิมา^{๑๐}

ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นรับทราบทบทวนของตน ทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วงแก้ปัญหา และขจัดความขัดแย้งได้เป็นผู้มีเหตุผลยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมความคิดความเชื่อพร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

วิธีการปลูกความสามัคคีเป็นหน้าที่ของคนทุกคนที่อยู่ในหมู่คณะที่จะต้องช่วยกันทำโดยปฏิบัติดังนี้

๑) ยินดีในการช่วยเหลือพวกเดียวกันก็เหมือนญาติพี่น้องในครอบครัวเดียวกันเมื่อพบเห็นเขากำลังตกอยู่ในฐานะต้องการความช่วยเหลือ และสามารถช่วยเหลือได้ก็ควรตรงเข้าช่วยเหลือ โดยไม่ต้องคอยให้เขาขอร้อง เช่น เห็นรถยนต์ที่ตายเข้าแอบข้างถนนช่วยบอกทาง หรือนำไปยังสถานที่ที่เขาต้องการช่วยปลูกบ้านย้ายบ้านทำบุญ และในเวลาทำงานร่วมกันก็ไม่เกียจงอนรู้มาก พร้อมใจกันทำเหมือนเป็นคนๆ เดียวกัน

๒) พูดด้วยความรัก คำพูดที่ออกมาจากปากจะต้องเป็นคำพูดที่สนิทสนมสบายหู มีประโยชน์ ดุจพูดกันระหว่างพี่น้องที่รักใคร่กัน ส่วนคำพูดที่ก่อให้เกิดความแตกร้าว เช่น คำพูดเหยียดหยามคนอื่นยกย่องตนเอง คำหยาบคายจะต้องเว้นโดยเด็ดขาด

๓) มีความเห็นร่วมกัน คือ ความคิดรวมกันเป็นหนึ่งในพวกเดียวกันชาติเดียวกันไม่คิดแบ่งพวกเป็นพวกเขาพวกเราเคารพความคิดเห็นของคนส่วนมาก

^๙พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐๐.

^{๑๐}ณัฐพันธ์ เชนนนท์และคณะ, การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ, (กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๔๕), หน้า ๖๙.

๔) มีความประพฤติเสมอกัน คือ ต้องพยายามรักษาความประพฤติ กิริยามารยาท ระเบียบ วินัย วัฒนธรรมตลอดจนศีลธรรมให้สม่ำเสมอกับผู้อื่น อย่าประพฤติเลวทรามจนเป็นที่รังเกียจเหยียดหยามของคนอื่นซึ่งเป็นการทำตนให้สกปรกเลวทราม จนเข้ากับคนอื่นไม่ได้

สรุปวิธีการปลูกความสามัคคี ๔ วิธีนี้จะช่วยส่งเสริมความสามัคคีให้มั่นคงก่อให้เกิดความรักใคร่สนิทสนมกลมเกลียวกันอยู่เสมอ^{๑๑}

๔.๓ กิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคีโดยวิธีชุมชน

๑. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความสามัคคีโดยวิธีชุมชน

๒. กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในชุมชน

๕. หลักการและแนวคิดสร้างเสริมมงคลแผ่นดินกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก (พื้นที่มงคลชีวิต) เกี่ยวกับการมีความอดทน

กระบวนการของการทำงานทุกชิ้นในโลกไม่ว่าจะเป็นงานเล็กงานใหญ่ที่สำเร็จขึ้นมาได้ นอกจากจะอาศัยปัญญาเป็นตัวนำแล้ว ล้วนต้องอาศัยคุณธรรมข้อหนึ่งเป็นพื้นฐานจึงสำเร็จได้ คุณธรรมข้อนั้นคือ ขันติถ้าขาดขันติเสียแล้ว จะไม่มีงานชิ้นใดสำเร็จได้เลย เพราะขันติเป็นคุณธรรมสำหรับทั้งต่อต้านความท้อถอยหดหู่ ขับเคลื่อนแรงเร้าให้เกิดความขยัน เป็นคุณธรรมช่วยบำรุงกำลังให้แข็งแกร่งกล้า สามารถเอาชนะงานที่ยากและหนักได้เสมอ ไม่ย่อท้อยอมแพ้ต่ออุปสรรคใดๆ คนที่มีขันติเป็นเครื่องประดับจิตใจ จึงมีความสำเร็จของงานทุกชิ้น ทั้งทางโลกและทางธรรม ด้วยขันติธรรมทั้งนี้

ขันติ ชื่อว่า อธิวาสนา เพราะเป็นเครื่องอดกลั้น คือ อดทนแห่งบุคคล ได้แก่ อโทสะอันเป็นไปโดยอาการ คือ อดทนต่อหนาวร้อน เป็นต้น ความอดทน มาจากคำว่า ขันติ หมายถึง ทนลำบาก ทนตรากตรำทนเจ็บใจ ความหนักเอาเบาสู้ เพื่อบรรลุจุดหมายที่ตั้งงาม

วิธีฝึกให้มีความอดทน ดังนี้

๑. ต้องคำนึงถึงหิริโอตตปะให้มาก เมื่อมีความละอายและเกรงกลัวต่อบาปอย่างเต็มที่ความอดทนย่อมจะเกิดขึ้น

๒. ต้องรู้จักขีดอารมณ์ที่มากระทบนั้นให้สูงขึ้น คือ นึกเสียว่าที่เขาทำแก่เราอย่างนั้นดีแล้ว เช่น เขาต่่าก็นึกเสียว่าดีกว่าเขาดี

๓. ต้องฝึกสมาธิมากๆ เพราะทั้งขันติและสมาธิเป็นคุณธรรมที่เกี่ยวพันกัน ขันติจะหนักแน่นก็ต้องมีสมาธิมารองรับ

^{๑๑}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมานุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม, พิมพ์ครั้งที่ ๕๗, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๔๖), หน้า ๑๗๓.

การมีความอดทนมีอานิสงส์หลายประการ คือ ทำให้กุศลธรรมทุกชนิดเจริญขึ้นได้ทำให้เป็นคนมีเสน่ห์เป็นที่รักของคนทั้งหลาย ทำให้ตัดรากเหง้าแห่งความชั่วทั้งหลายได้ทำให้อยู่เย็นเป็นสุขทุกอิริยาบถ ทำให้ศีลและสมาธิตั้งมั่น ทำให้ได้พรหมวิหารโดยง่าย เป็นต้น

สรุปแผ่นดินลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก (พื้นที่มงคลชีวิต)เกี่ยวกับมีความอดทน เหตุที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มีความอดทนหมายความว่า ให้บุคคลเป็นผู้มีการรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะกระทบด้วยสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนาก็ตาม ฝึกฝนจิตของตนให้มีความหนักแน่นเหมือนแผ่นดิน อดทนอดกลั้นต่อความลำบากตรากตรำ อดทนอดกลั้นต่อทุกขเวทนา อดทนอดกลั้นต่อความเจ็บใจ และอดทนอดกลั้นต่ออำนาจของกิเลส บุคคลผู้มีความอดทน ย่อมเป็นผู้ประสบความสำเร็จในงานทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็งานทางโลกหรืองานทางธรรม

จากการศึกษาคุณค่าของขันติที่ส่งเสริมการประพุดติมงคล ๓๘ สรุปเนื้อหาสาระที่สำคัญนี้ได้ว่า

๑) คุณค่าระดับพื้นฐาน เพราะเป็นการพัฒนาตนให้มีพื้นฐานแห่งความสุข ความเจริญงอกงามส่วนบุคคล ครอบครัว และสังคม ดังนี้

๑.๑ ให้คุณค่าด้านการฝึกตนให้เป็นคนดีมุ่งเน้นฝึกตนจากสิ่งแวดล้อม คนรอบตัวไม่คบคนพาล เพื่อการป้องกันไม่ให้นิสัยไม่ดี และคบบัณฑิต เพื่อถ่ายทอดเอานิสัยดีๆ คุณธรรมต่างๆมาสู่ตัวเรา ทำการบูชาบุคคลที่ควรบูชา เพื่อประดับประคองนิสัยที่ดีในตัวให้เจริญงอกงามขึ้น เพราะบุคคลที่ควรบูชาจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้เราดูและปฏิบัติตาม

๑.๒ ให้คุณค่าด้านการสร้างความพร้อมในการฝึกตน มุ่งเน้นการสร้างความพร้อมให้ตัวเองดำรงอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม รู้จักเลือกและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้พอเหมาะแก่ตน เร่งสร้างบุญวาสนามาก่อน คือ สร้างบุญมาดี ทั้งบุญเก่า และบุญใหม่ และตั้งตนให้ถูกต้องคือสร้างชีวิตให้มีเป้าหมาย

๑.๓ ให้คุณค่าด้านการฝึกตนให้เป็นคนมีความสามารถ มุ่งสร้างตนให้เป็นผู้มีประโยชน์ที่ใครๆ ต้องการจนกลายเป็นผู้ฉลาดรู้ ใฝ่หาความรู้ ฉลาดทำ ฝึกตนเองให้มีศิลปะทำได้ ทำเป็น ฉลาดใช้ ฝึกตนให้มีระเบียบวินัย เคารพต่อกฎระเบียบและวินัยของตนเอง ฉลาดพูด รู้จักควบคุมวาจา ให้มีวาจาสุภาพ

๑.๔ ให้คุณค่าด้านการบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว มุ่งเน้นให้สร้างครอบครัวที่ดีให้มีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ เลี้ยงดูปรนนิบัติท่านให้ได้รับความสุขสบาย ให้รู้จักวิธีเลี้ยงลูกให้ลูกเป็นคนดี นำชื่อเสียงเกียรติภูมิมาสู่พ่อแม่ วงศ์ตระกูล ให้ทำหน้าที่ของสามีภรรยาในการปฏิบัติตัวต่อกันเคารพให้เกียรติเกรงอกเกรงใจ พร้อมทั้งให้มีหน้าที่ในการสร้างตัวด้วยการทำงานไม่คั่งค้างจนสำเร็จเพื่อสร้างฐานะแก่ตนเองและครอบครัว

๑.๕ ให้คุณค่าด้านการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม มุ่งเน้นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือส่วนรวมด้วยการให้ทาน คือการให้ รู้จักเสียสละสิ่งของที่เหมาะสม บำเพ็ญประโยชน์คือการประพุดติธรรมช่วยเหลือทั้งญาติสายโลหิต รวมทั้งผู้รู้จักคุ้นเคยกัน เลือกทำงานสุจริต ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใคร รวมทั้งงานที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม

๒) คุณค่าระดับกลาง เพราะเป็นการพัฒนาคุณสมบัติภายในตน ยกกระดับจิตใจให้อยู่ในคุณธรรมด้วยการพยายามลด เลิก ละ งดเว้น และปลูกฝังสิ่งที่ดีงามขึ้นไป ดังนี้

๒.๑ ให้คุณค่าด้านการปรับสภาพใจให้สงบ มุ่งเน้นการปรับสภาพใจให้พร้อม เพื่อจะฝึกใจให้รองรับคุณธรรมมากขึ้น ด้วยการงดเว้นจากบาป คนที่ยังทำบาป ไม่มีทางที่จะฝึกใจได้ ที่เคยทำก็ต้องงดเสีย สำรวมจากการดื่มน้ำเมา เพราะของมีนเมาทำให้ขาดสติไม่สามารถฝึกจิตใจได้และไม่ประมาทในธรรม ทำให้รีบชวนชวายเป็นบุญกุศลตั้งใจฝึกตนให้สามารถเจริญขึ้นได้โดยง่าย

๒.๒ ให้คุณค่าด้านการแสวงหาธรรมะเบื้องต้นให้ตนเอง มุ่งเน้นให้ตัวเองศึกษาธรรมะเบื้องต้นจนกลายเป็นผู้มีคุณสมบัติ ดังนี้ มีความเคารพ รู้และตระหนักถึงคุณค่าที่ดีที่มีอยู่จริงของผู้อื่น มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน ไม่อวดดีถือดี ไม่เบ่ง มีความสันโดษ รู้จักพอ รู้จักประมาณสุขใจพอใจกับของของตน มีความกตัญญู ตระหนักซาบซึ้งในบุญคุณ พยายามหาทางตอบแทนท่านพึงธรรมะอาศัยธรรมะที่ฟังนั้นๆ สะท้อนให้เห็นตัวเองมากขึ้นตามกาลเวลา

๒.๓ ให้คุณค่าด้านการแสวงหาธรรมะเบื้องต้นให้ตนเอง มุ่งเน้นให้ตัวเองศึกษาธรรมะเบื้องต้นขึ้นไป โดยให้มีความอดทน ทั้งทนแดด ทนฝน ทนต่ออำนาจกิเลส ให้เป็นผู้ว่าง่าย ไม่ว่าจะสั่งสอนด้วยคำพูดอย่างไร น้อมรับฟังด้วยดี พูดง่ายๆ สามารถอดทนต่อคำสั่งสอนได้เห็นสมณะทำให้ไปหาตัวอย่างที่ดีดูเป็นแบบอย่าง สันทนาธรรมตามกาล เมื่อเห็นตัวอย่างจากสมณะแล้วเข้าใจแล้วก็เข้าสนทนาธรรมเพื่อเพิ่มพูนปัญญา

๓) คุณค่าระดับสูง เพราะเป็นการพัฒนาตนให้รู้จักปฏิสัมพันธ์กับสังขาร เพื่อยกระดับจิตใจและปัญญาให้พัฒนาการสูงสุดเท่าที่มนุษย์ทุกคนควรพัฒนาไปถึง ดังนี้

๓.๑ ให้คุณค่าด้านการฝึกปฏิบัติให้กำจัดกิเลสหมดไป มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้กำจัดกิเลส ด้วยการบำเพ็ญตบะ ทำความเพียรเพื่อกิเลส ด้วยการประพฤติพรหมจรรย์ เมื่อบำเพ็ญตบะจนกิเลสเบาบางลงไปต้องตัดโลกีย์วิสัย ตัดเยื่อใยทุกอย่าง จนสามารถเห็นอริยสัจจ์ ตั้งใจปฏิบัติจนเกิดปัญญาเห็นอริยสัจจ์ คือ เห็นความจริงเกี่ยวกับโลกและชีวิตด้วยธรรมจักขุและทำนิพพานให้แจ้ง เมื่อเห็นอริยสัจจ์ในเบื้องต้นแล้ว กิเลสต่างๆ ก็ค่อยๆ ล่อนหลุดไปจนหมดกิเลส

๓.๒ ให้คุณค่าด้านผลจากการปฏิบัติจนหมดกิเลส เพราะการทำนิพพานให้แจ้งจึงทำให้เกิด ๑) จิตไม่หวั่นไหวในธรรม มีความหนักแน่น ไม่ยินดียินร้าย ๒) จิตไม่โศก หลุดพ้นจากบ่วงสังขาร ๓) จิตปราศจากอภิวาทกิเลสต่างๆ ทั้งหยาบ ทั้งละเอียดหมดไปจากใจ ๔) จิตเกษมมีความสุข มีใจที่สะอาดผ่องใสบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง

๕.๑ กิจกรรมส่งเสริมความเป็นมงคลแก่ชีวิต

๑. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างความเป็นมงคลให้ชีวิต
๒. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชนถิ่นที่อยู่พื้นที่แหล่งศักดิ์สิทธิ์ต้นทุนทางสังคม

๖. หลักการและแนวคิดสร้างเสริมโดยวิธีแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น (คุณค่า คุ่มค่าและเพิ่มพูนเชิงเศรษฐกิจ)

๖.๑ แนวคิดสร้างการจัดการเชิงพื้นที่โดยวิธีแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดการหมายถึงการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Based Approach) เป็นเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของประเทศ โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงจากฐานราก คือ การเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรม “คน” เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับครัวเรือน /ชุมชน ก่อนที่จะขยายไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างที่ใหญ่ขึ้น การเปลี่ยนมุมมองการพัฒนาให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาเชิงพื้นที่” ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของกระบวนการผลักดันการพัฒนาประเทศ โดยการพัฒนาหรือส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ใช้ความรู้ในการหาวิธีจัดการหรือแก้ไขปัญหาของตัวเอง ครัวเรือน ชุมชน และ ประเทศได้อย่างยั่งยืน ถือเป็นข้อค้นพบสำคัญจากการดำเนินงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

การพัฒนาประเทศมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ เนื่องจากข้อจำกัดด้านขอบเขตเชิงพื้นที่ของประเทศได้มีการนิยามร่วมกันในระดับนานาชาติเป็นไปเพื่อการสร้างข้อตกลงในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ของกลุ่มคนหรือกลุ่มทางสังคมภายในพื้นที่แห่งนั้นอย่างคุ้มค่าและมีการดูแลรักษา ตลอดจนการไม่รุกร้าซึ่งกันและกันท่ามกลางการครอบครองทรัพยากรที่อยู่ในเชิงพื้นที่เหล่านั้น ดังนั้นเงื่อนไขการครอบครองดูแลรักษาเชิงพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดร่วมกันจากการนิยามกลุ่มสมาชิกทางสังคมร่วมกัน เช่น ประเทศ จังหวัด อำเภอ ตำบลหรือหมู่บ้าน จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายและหลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับการพิจารณาแนวทางการใช้ทรัพยากรและศักยภาพพื้นที่อย่างคุ้มค่าและยั่งยืนเพื่อรองรับต่อสถานการณ์การอยู่อาศัย และกิจกรรมร่วมกันกรอบแนวคิดของการพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ในปัจจุบัน นอกจากนี้จะมุ่งเน้นการวางแผนเชิงสาธารณะการพัฒนาเชิงพื้นที่แล้วยังมีพัฒนาการไปสู่การมุ่งเน้นการวางแผนเชิงกระบวนการที่สร้างการมีส่วนร่วมท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองตั้งแต่ระดับการกำหนดนโยบายไปถึงระดับปฏิบัติการเชิงพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อสร้างความเป็นไปได้ในเชิงกลยุทธ์การดำเนินการอย่างสูงสุดเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในการวางแผนได้ (สฤชดี ตียะวงศ์สุวรรณ, รวี หาญเผชิญ และสุณีย์ กวีตราศัย, ๒๕๕๗)

ทฤษฎีกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่เป็นทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งจะมีทฤษฎีย่อยเพื่ออธิบายในรายละเอียดแต่ละส่วน เช่น การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis) เป็นทฤษฎีสำหรับการวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีอิทธิพลด้านต่างๆ ต่อความสำเร็จในการดำเนินการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ หรือมุมมองด้านลำดับชั้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (A Ladder of Participation) โดยอธิบายเกี่ยวกับลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการให้อำนาจของการตัดสินใจต่อนโยบายพัฒนาเชิงพื้นที่เป็นสำคัญ (สฤชดี ตียะวงศ์สุวรรณ, รวี หาญเผชิญ และ สุณีย์ กวีตราศัย, ๒๕๕๗)

มุมมองด้านการมีส่วนร่วม หรือพันธมิตร (Partnership Process) อธิบายเกี่ยวกับความเป็นกลุ่มเดียวกันในประเด็นสนใจร่วมกันที่เกิดขึ้นจากการร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากกว่า ๑ ภาคส่วนองค์กรขึ้นไป สำหรับเตรียมการและการตรวจสอบความเข้าใจเชิงกลยุทธ์ร่วมกันในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ ที่กำหนดไว้ และมุมมองทางโครงสร้างทางสังคม ด้วยกระบวนการตัดสินใจ (Social Network and Decision Making Process) เป็นการอธิบายเกี่ยวกับการกระจายข้อมูลข่าวสารและการรับรูเป็นไปเพื่อกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกันท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ภายในชุมชนหรือภายในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลง (สฤชต์ ดิยะวงศ์สุวรรณ, รวี หาญเผชิญ และ สุณีย์ กวีตราชัย , ๒๕๕๓)

สรุปได้ว่า การจัดการหรือการพัฒนาเชิงพื้นที่ เป็นการพัฒนาพื้นที่ที่ให้ความสำคัญต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ข้อมูลการจัดสินใจร่วมกันมาพัฒนาพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้พื้นที่ถูกพัฒนาเพื่อประโยชน์ของเฉพาะกลุ่ม และทั้งยังคาดหวังว่า หากผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผลแห่งการพัฒนาพื้นที่ย่อม ส่งประโยชน์อย่างยั่งยืนแก่พื้นที่นั้นๆ

หลักการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมให้คงอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญา มักจะอยู่คู่กับสังคมนั้นๆ มาช้านาน แต่ทว่าปัจจุบัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ กำลังจะเลือนหายไป พร้อมกับมีเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาแทนที่ จึงทำให้ผู้คนไม่เห็นความสำคัญ กับความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมประเพณีเหล่านั้น สูญ ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการสร้างเสริมโดยวิธีแห่งภูมิปัญญาด้วยการอนุรักษ์จึงประกอบด้วยหลายปัจจัยแตกต่างกันออกไป เช่น

๑. ความสำคัญของการค้นคว้าวิจัยควรศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรม ภูมิปัญญาในด้านต่างๆ ของท้องถิ่น จังหวัด ภูมิภาค และประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น มุ่งศึกษาให้รู้ความเป็นมาในอดีต และสภาพการณ์ในปัจจุบัน

๒. การอนุรักษ์ โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระ และความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้นๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย

๓. การฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม

๔. การพัฒนา ควรริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มการพัฒนาอาชีพควรนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อต่อยอดใช้ในการผลิต การตลาด และการบริหาร ตลอดจนการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๕. การถ่ายทอด โดยการนำภูมิปัญญาที่ผ่านมามีคุณค่าเลือกสรรกลั่นกรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบคอบ และรอบด้าน แล้วไปถ่ายทอดให้คนในสังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ

๖. ส่งเสริมกิจกรรม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

๗. การเผยแพร่แลกเปลี่ยน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง โดยให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ ด้วยสื่อและวิธีการต่างๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้งกับประเทศอื่นๆ ทั่วโลก

๘. การเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ผู้ดำเนินงานให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ มีการยกย่องประกาศเกียรติคุณในลักษณะต่างๆ ให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ครับ เช่น การจัดให้เยาวชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรม ให้เยาวชนรู้สึกภาคภูมิใจ ที่ได้มีส่วนร่วม อาจจะเป็นกิจกรรมหารายได้สร้างวัด หรือมีกิจกรรมให้เด็กๆ ได้มาแสดงความสามารถ เช่น อาจจะมี เวทีดนตรี กิจกรรมกีฬา หรือเป็นเรื่องอะไรก็ได้ ที่สามารถสอดแทรก วัฒนธรรมงานประเพณีของท้องถิ่นลงไปอันจะเอื้อให้เกิดวิถีไทยวิถีพุทธอารยะสุวรรณภูมิ วิถีเป็นสำคัญ

๖.๒ กิจกรรมส่งเสริม แนวคิดสร้างการจัดการเชิงพื้นที่โดยวิธีแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดสร้างการจัดการเชิงพื้นที่โดยวิธีแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒. กิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ผ่านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์บนพื้นฐานแนวคิดทฤษฎี

๗.แนวคิดทฤษฎีหลักของการเรียนรู้ในแนวพุทธบูรณาการและศาสตร์สมัยใหม่ (ทุนนวัตกรรมโมเดลชีวิต)

หลักอภิธานิยธรรม ๗ ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับอภิธานิยธรรม ๗ ในส่วนที่เกี่ยวข้องไว้โดยสังเขปดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงอภิธานิยธรรมไว้ว่า เป็นธรรมที่ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม ธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม เป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว

พระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตฺโต) ได้กล่าวถึงอภิธานิยธรรม คือ ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญอย่างเดียว ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในหมู่มนุษย์ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้รู้จักประยุกต์ใช้ธรรมะในทางการเมืองการปกครองเพื่อให้เกิดคุณประโยชน์ และเกิดความสามัคคีในสังคมสืบไป การปกครองในทุกระดับ หากมีคุณธรรม ๗ ข้อ ที่ชื่อว่าอภิธานิยธรรมแล้วจะมีแต่ความเจริญ มีความสามัคคี เป็นปึกแผ่นแน่นหนา ศัตรูไม่สามารถทำลายได้ ถ้าเราจะส่งเสริมให้ระบอบประชาธิปไตยมั่นคง เกิดเป็นคุณประโยชน์ใหญ่หลวงต่อชาติบ้านเมือง ควรพร้อมเพรียงกันยึดแนวหลักอภิธานิยธรรม ๗ ประการ หากสามารถปฏิบัติได้อย่างพร้อมเพรียงกันแล้ว การเมืองจะกลายเป็นการเมืองบริสุทธิ์ แก้ปัญหาของชาติได้สำเร็จ เป็นแบบอย่างการเมืองที่ดีเด่นที่โลกจะชื่นชมยินดีมาก อภิธานิยธรรม ๗ ประการประกอบด้วย

๑. หมั่นประชุมกันเป็นประจำ เพราะการประชุมกันบ่อยๆ เป็นการระดมมันสมองรวมทั้งความสามารถที่ทุกคนมี นำมาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง ส่งเสริมพัฒนาหมู่คณะให้มีความเจริญในด้านต่าง ๆ

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม และพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันปฏิบัติกิจของหมู่คณะ มีความรับผิดชอบร่วมกัน ดำเนินการไปอย่างพร้อมเพรียงกัน และเมื่อถึงตอนทำงานก็ต้องทำงานของส่วนรวมให้ดี

๓. ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมจะต้องถือเป็นระเบียบข้อบังคับเพื่อปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาคกัน และเป็นเหตุส่งเสริมให้การปกครองการบริหารเกิดผลดี มีประสิทธิภาพ

๔. ให้ความเคารพนับถือผู้ใหญ่กับความเป็นผู้น้อยเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เพราะการปกครอง การบริหาร จำเป็นต้องมีผู้นำและผู้ตาม หน้าที่ปกครองหน้าที่สั่งการ เป็นต้น เป็นเรื่องที่ผู้นำจำต้องปฏิบัติ

๕. ไม่ลู่แก่อำนาจความอยาก ความเห็นแก่ตัว ถ้าใครปฏิบัติได้ดังนี้ ย่อมทำให้สังคมมีระเบียบวินัยที่ดีขึ้น สามารถดำรงรักษาสิ่งที่มีคุณค่าของสังคมไว้ได้อย่างยั่งยืน จะไม่ก่อให้เกิดความสูญเสียด้านเศรษฐกิจ และการปกครอง เป็นต้น

๖. รักสันติภาพ ชัดเกลาคจิตใจอยู่เสมอแสดงถึงความเป็นผู้มีนิสัยดี พร้อมทั้งจะปฏิบัติดีโดยไม่ประมาท การที่สมาชิกของสังคมนั้นเป็นคนดี ย่อมเป็นเกียรติเป็นศักดิ์ศรี เป็นเครื่องยืนยันความบริสุทธิ์ในการปฏิบัติภารกิจให้ดี

๗. ตั้งใจสนับสนุนคนดี ปกป้องคนดี ส่งเสริมคนดี เลือกคนดีที่มีความสามารถเข้ามาเป็นกำลังพัฒนา หมู่คณะของตน

กล่าวโดยสรุปแล้วอภิธานิยธรรม เป็นหลักธรรมส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นของหมู่คณะ หรือธรรมที่ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม กลุ่มชนใด หรือหมู่คณะใดนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ กลุ่มชนนั้น หมู่คณะนั้น ย่อมมีแต่ความเจริญอย่างเดียว

๗.๑ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในแนวพุทธบูรณาการและศาสตร์สมัยใหม่

๑. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวพุทธบูรณาการและศาสตร์สมัยใหม่
๒. กิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ผ่านการหลอมร่วมชุมชนนวัตกรรมแห่งศาสนาดี

๘. แนวคิดการท่องเที่ยวในยุคการเปลี่ยนแปลงวิถีใหม่ (อัครจริยความคุ้มค่าท่องเที่ยวสุขภาพะธรรมะนิเวศน์)

แนวคิดการท่องเที่ยวในยุคการเปลี่ยนแปลงวิถีใหม่ (อัครจริยความคุ้มค่าท่องเที่ยวสุขภาพะธรรมะนิเวศน์ประกอบด้วยสุขภาพ ธรรมะ และวัฒนธรรม) กระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้วยังใช้กระบวนการวัดตามระบบศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้ครอบคลุมและดูด้านที่ฝึกปฏิบัติ คือ ศีล ประพฤติดีงามทั้งกาย วาจา และอินทรีย์ ๖ และปัญญา ความรู้ คิด เข้าใจ การมองเห็นความจริง เท่าทัน ทั้งระบบความสัมพันธ์ เป็นเหตุเป็นผลเชื่อมโยงประยุกต์เข้าสู่วิถีชีวิตใหม่ วัดโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเอง หรือถ้าจะให้ชัดเจนขึ้น จำต้องมีการประเมินตามสภาพจริงเพื่อการพัฒนาวิถีภาวะทางธรรมจริยา ตามหลักอริยวัฑฒิ ๕ คือ

๑. ศรัทธา วัดว่ามีความเชื่อที่ไม่งมงายมีเหตุผลประกอบด้วยปัญญาซึ่งไม่เบียดเบียนชีวิตและสังคม โดยการสังเกต การสะท้อนความคิด การตรวจสอบตนเอง
๒. ศีล วัดว่ามีความประพฤติและวิถีชีวิต ไม่เบียดเบียน แต่เกื้อกูล มีวินัย เอื้อต่อวัฒนธรรม โดยการสังเกต การตรวจสอบตนเอง การบันทึกพฤติกรรม
๓. สุตะ วัดว่ามีความรู้เกี่ยวกับข่าวสาร ข้อมูล ทันทต่อเหตุการณ์ สถานการณ์ และมีความรู้เหมาะแก่การดำเนินชีวิต กิจการของตน โดยการสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์

๔. จาคะ วัตว่ามีจิตใจกว้างขวาง ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว รู้จักเสียสละ บำเพ็ญประโยชน์โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึก

๕. ปัญญา วัตว่าคิด เข้าใจ ทำการต่างๆ ด้วยปัญญา รู้จักแยกแยะชั่วดี คุณโทษ ประโยชน์ มิใช่ ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หยั่งถึงเหตุปัจจัย และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลายโดยการสอบถาม การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเอง

การประเมินผลศรัทธาความเชื่อและคุณค่าในบริบทแนวคิดการท่องเที่ยวในยุคการเปลี่ยนแปลง วิถีใหม่ (อัจฉริยะความคุ้มค่าท่องเที่ยวสุขภาวะธรรมะนิเวศน์ประกอบด้วยสุขภาพ ธรรมะ และวัฒนธรรม) โดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีวิธีการประเมินทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสามารถประมวลได้ การประเมิน ระหว่างการฝึกอบรมก่อนการเข้าอบรมและหลังการอบรม พร้อมติดตามผลจากการวิจัยครั้งนี้

๘.๑ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในยุคการเปลี่ยนแปลงวิถีใหม่

๑. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อัจฉริยะความคุ้มค่าท่องเที่ยวสุขภาวะธรรมะนิเวศน์

๒. กิจกรรมการพัฒนาลงพื้นที่ผ่านระบบวิถีเชิงวัฒนธรรม เชิงสุขภาพ และเชิงธรรมชาติ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน. สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน. การขับเคลื่อนกระบวนการแผนชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๓.

เกษม จันทรี้แก้ว. การวางแผนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสยามการพิมพ์.

กันยา สุวรรณแสง. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น, ๒๕๔๒.

กฤษณา ศักดิ์ศรี. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บำรุงสาส์น, ๒๕๓๐.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : แอคทีฟ พรีนซ์ จำกัด, ๒๕๔๙.

ชยสาโรภิกขุ. โทลหนึ่งก็ถึง : คุณธรรม ๑๒ ประการ เพื่อความสำเร็จในการศึกษาวิถีพุทธ. จัดทำโดยโรงเรียนทอสี. กรุงเทพมหานคร: บริษัท คิว พรีนซ์ แมเนจเม้นท์ จำกัด, ๒๕๔๙.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. ทักษะการบริหารจัดการทีมงาน-Team Management Skills. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๔๓.

ชิต นิลพานิช และกุลธณ ธนาพงศธร. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. ในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๒.

ดารณี พานทอง. ทฤษฎีการจูงใจ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

ธีรพงษ์ แก้วหาวงษ์. กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งประชาคมประชาสังคม. คลังน่านาวิทยา. ขอนแก่น: ๒๕๔๒.

ฐิระ ประวาฬพฤกษ์. การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๘.

ตารางฝึกอบรม

โครงการฝึกอบรมอัครจริยของคัมค่า คุณค่า และเพิ่มพูนการท่องเที่ยวมิติใหม่:รูปแบบการพัฒนา
ศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
วันที่ ๒-๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖ ตลาดต้นน้ำโบราณบ้านต้นตาล จ.สระบุรี

วันที่	เวลา	รายการกิจกรรม
๒๒ เม.ย.	๐๘.๐๐ - ๐๙.๐๐ น.	ลงทะเบียน พร้อมเพียงกันที่ห้องประชุม ธรรมทัททาย ผ่อนคลาย เตรียมพร้อม ชักซ้อมขั้นตอน
	๐๙.๐๐ - ๐๙.๓๐ น.	พิธีเปิดโครงการ
	๐๙.๓๐ - ๑๑.๓๐ น.	กิจกรรมจิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน
	๑๑.๓๐ - ๑๒.๓๐ น.	รับประทานอาหาร
	๑๒.๓๐ - ๑๔.๓๐ น.	กิจกรรมตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง
	๑๔.๓๐ - ๑๔.๔๕ น.	รับประทานอาหารว่าง
	๑๔.๔๕ - ๑๕.๔๕ น.	กิจกรรมสืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน
	๑๕.๔๕ - ๑๖.๐๐ น.	ทำภารกิจส่วนตัว
	๑๖.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.	คาเฟ่กินข้าวใต้ถุนบ้าน
	๑๗.๐๐ - ๑๗.๓๐ น.	กิจกรรมคุณธรรมนำชีวิต
	๑๗.๓๐ น.	ก่อนจากฝากธรรม
๒๓ เม.ย.	๐๗.๓๐ - ๐๘.๓๐ น.	ธรรมะรับยามเช้า
	๐๘.๓๐ - ๐๙.๓๐ น.	สายน้ำ-สายธารแห่งศรัทธา-สายธารธรรม
	๐๙.๓๐ - ๑๐.๓๐ น.	คุณค่า คัมค่าและเพิ่มพูน
	๑๐.๓๐ - ๑๑.๓๐ น.	ทุนนวัตกรรมโมเดลชีวิต
	๑๑.๓๐ - ๑๒.๓๐ น.	รับประทานอาหาร
	๑๒.๓๐ - ๑๓.๓๐ น.	ท่องเที่ยวสู่ภาวะธรรมะนิเวศน์
	๑๓.๓๐ - ๑๓.๔๕ น.	รับประทานอาหารว่าง
	๑๓.๔๕ - ๑๔.๔๕ น.	ประกอบพิธีมอบใบเกียรติบัตร
	๑๔.๔๕ - ๑๕.๐๐ น.	ก่อนจากฝากธรรม/พิธีปิดโครงการ
รวมเวลาในการอบรม จำนวน ๑๘ ชั่วโมง		

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ ๑-๙
แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
เรื่อง ปฐมนิเทศ (สมานใจร่วม ผนีกใจเป็นหนึ่ง)

๑. ชื่อกิจกรรม ปฐมนิเทศ (สมานใจร่วม ผนีกใจเป็นหนึ่ง)

๒. เวลาจัดกิจกรรม

ใช้เวลา ๑ ชั่วโมง

๓. ขอบข่ายเนื้อหา

การสร้างสัมพันธภาพ ความหมายของความก้าวร้าว วัตถุประสงค์ บทบาทหน้าที่ของผู้วิจัยและของผู้เรียนเข้าร่วมโปรแกรมการจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักไตรสิกขา

๔. จุดประสงค์

๔.๑ เพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ไว้วางใจและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

๔.๒ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างชัดเจน

๔.๓ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบทบาทสมมติ หน้าที่ของผู้ร่วมกิจกรรม

๕. วิธีการดำเนินงาน

ขั้นการมีส่วนร่วม

๑. วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ แผ่เมตตา เพื่อเตรียมความพร้อม

๒. ผู้วิจัยแนะนำตนเองและให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนแนะนำตนเอง

๒.๑ ผู้วิจัยแนะนำเกม ตามล่าหาประวัติ โดยให้สมาชิกไปหาประวัติเพื่อนๆ ตามรายละเอียดที่

ระบุไว้ในใบงาน ๑.๑ ให้ครบถ้วน และให้ได้มากที่สุด ภายในเวลา ๕ นาที

๒.๒ ให้ผู้เรียนนำคนที่หาประวัติเพื่อนได้มากที่สุด ๓ อันดับแรก ออกมารายงานหน้าชั้นให้เพื่อน

ฟัง ถึงรายละเอียดข้อมูลที่ตัวเองได้หามา

๓. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยโดยใช้กิจกรรม “สมานใจร่วม ผนีกใจเป็นหนึ่ง” โดยให้สมาชิกนั่งเป็น

วงกลม

๔. แบ่งกลุ่มสมาชิกออกเป็น ๕ กลุ่ม ๆ ละ ๖ คน โดยให้ทำกิจกรรม ดังนี้

๔.๑ ผู้วิจัยนำกล่องซึ่งบรรจุชิ้นส่วนรูปหัวใจแต่ละสี ให้สมาชิกแต่ละคนสุ่มจับขึ้นมาคนละ ๑ ชิ้น เมื่อครบทุกคนแล้วให้มองหาชิ้นส่วนของเพื่อนที่สามารถต่อเข้ากับชิ้นส่วนของตัวเองแล้วกลายเป็นรูปหัวใจได้สมบูรณ์

๔.๒ เมื่อสมาชิกเจอชิ้นส่วนประกอบเข้าเป็นรูปหัวใจของตนเองแล้ว ก็ให้ย้ายที่นั่งมานั่งเป็นกลุ่มแล้วให้ทำความรู้จักซึ่งกันและกัน โดยการพูดคุยถึงสิ่งที่แต่ละคนชอบและสนใจ

๔.๓ ให้แต่ละกลุ่มทำกิจกรรมตามใบงาน ที่ ๑.๒ ดังนี้

- ตั้งชื่อกลุ่ม
- เลือกหัวหน้า รองหัวหน้า และเลขานุการกลุ่ม
- ระดมสมองคิดสัญญาลักษณะของกลุ่มพร้อมให้ความหมาย
- ร่วมกันคิดคติพจน์หรือคำขวัญประจำกลุ่ม
- ร่วมกันทำแบบสำรวจตัวเสริมแรง

ขั้นการวิเคราะห์

- ผู้วิจัยให้สมาชิกแต่ละกลุ่มออกมาแนะนำเพื่อนภายในกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รู้จักกันมากขึ้น และถามสมาชิกว่าได้เรียนรู้จากกิจกรรม “สมานใจร่วม ผนึกใจเป็นหนึ่ง” อย่างไรบ้าง

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

๑. ผู้วิจัยชี้แจงให้สมาชิกทราบถึงจุดมุ่งหมายในการเข้าร่วมกิจกรรม คือ การปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของตนเอง โดยแต่ละครั้งที่สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม จะเป็นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ทราบถึงผลกระทบของพฤติกรรมก้าวร้าว แนวทางการแก้ไขปัญหา และวิธีการฝึกเพื่อปรับพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกทุกคน

๒. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความคิดเห็นหรือมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตนและข้อตกลงร่วมกันตลอดการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับพฤติกรรมความก้าวร้าวอย่างไร

๓. ผู้วิจัยแจกแบบสำรวจตัวเสริมแรงให้สมาชิกแต่ละคนเลือกตัวเสริมแรงที่ตนเองชอบมากที่สุดเรียงจากมากไปหาน้อย เพื่อนำมากำหนดเป็นตัวเสริมแรงที่เหมาะสมเมื่อสมาชิกทุกคนสามารถกระทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จต่อไป

๔. ผู้วิจัยนัดหมายวัดเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

๖.สื่อ/อุปกรณ์

- ๖.๑ เครื่องบันทึกภาพ VDO
- ๖.๒ เครื่องเล่นซีดี และ ซีดีเพลง
- ๖.๓ กระดาษสีรูปหัวใจตัดแบ่งครึ่ง ๕ สี ได้แก่ สีแดง สีเขียว สีเหลือง สีชมพู สีฟ้า
- ๖.๔ แบบสำรวจตัวเสริมแรง

๗.ตัวชี้วัด

- ๗.๑ ผู้เรียนมีความความคุ้นเคยกันไว้ใจและให้เกียรติซึ่งกันและกัน
- ๗.๒ ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างชัดเจน
- ๗.๓ ผู้เรียนเข้าใจบทบาทสมมติ หน้าที่ของผู้ร่วมกิจกรรม

๘. การวัดและประเมินผล

- ๘.๑ สังเกตพฤติกรรมเป็นรายบุคคลขณะทำกิจกรรมร่วมกัน
- ๘.๒ สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก
- ๘.๓ สังเกตจากการบรรยายของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ ๑

เรื่อง จิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน

๑. ชื่อกิจกรรม จิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน

๒. เวลาจัดกิจกรรม

ใช้เวลา ๒ ชั่วโมง

๓. ขอบข่ายเนื้อหา

- ๓.๑ การเป็นลูกที่ดี
- ๓.๒ การเป็นลูกศิษย์ที่ดี
- ๓.๓ การเป็นเพื่อนที่ดี
- ๓.๔ การเป็นพลเมืองที่ดี
- ๓.๕ การเป็นศาสนิกชนที่ดี

๔. จุดประสงค์

- ๔.๑ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความตั้งใจอ่อนน้อมถ่อมตน และมีจิตอาสา มีจิตบริการ
- ๔.๒ เพื่อให้ผู้เรียนประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามหน้าที่และบทบาทของตนเอง
- ๔.๓ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักบุญคุณของผู้มีพระคุณและรู้จักตอบแทนคุณ และตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน

๕. วิธีการดำเนินงาน

ขั้นการมีส่วนร่วม

- ๑. วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ แผ่เมตตา ทบทวนบทเรียน
- ๒. วิทยากรบรรยายแนะนำความสำคัญแต่ละหน้าที่ของมนุษย์
- ๓. ให้ผู้เรียนสอบถามเกี่ยวกับความสำคัญของหน้าที่แต่ละคน

๔. ให้ผู้เรียนเลือกเขียนเรียงความเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อย่างน้อย ๑๐ บรรทัด

ขั้นการวิเคราะห์

- ผู้วิจัยให้สมาชิกร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อทั้ง ๕ หัวข้อ และแนะนำการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เน้นหลักของจิตบริการ และจิตของผู้ให้การแบ่งปันด้วยหัวใจ

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

๑. สมาชิกที่ร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งได้จากกิจกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ อาจใช้คำถาม ดังนี้

- สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ประโยชน์จากกิจกรรมนี้อย่างไร? และจะนำไปประยุกต์ใช้กับตัวเองอย่างไร ?

๒. ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

๖.สื่อ/อุปกรณ์

๖.๑ สถานที่ใช้ทำกิจกรรม

๖.๒ ไมโครโฟน หรือเครื่องขยายเสียง กระจาย A๔

๗.ตัวชี้วัด

๗.๑. การสนใจในกิจกรรม

๗.๒ มีความตระหนักในหน้าที่ของตนและสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

๗.๓ ผู้เรียนส่งการเขียนเรียงความทุกคน

๘.การวัดผลประเมินผล

๘.๑ สังเกตพฤติกรรมเป็นรายบุคคลขณะทำกิจกรรมร่วมกัน

๘.๒ สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

๘.๓ แบบวัดแบบประเมินก่อน-หลังการฝึกอบรม

ใบงานกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ ๑

เรื่อง จิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนเขียนเรียงความเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากหัวข้อดังต่อไปนี้ โดยกำหนด อย่างน้อย

๑๐ บรรทัด ขึ้นไป

๑. จิตสำนึกแห่งการแบ่งปันด้านการเป็นลูกที่ดี

๒. จิตสำนึกแห่งการแบ่งปันด้านการเป็นลูกศิษย์ที่ดี

๓. จิตสำนึกแห่งการแบ่งปันด้านการเป็นเพื่อนที่ดี

๔. จิตสำนึกแห่งการแบ่งปันด้านการเป็นพลเมืองที่ดี

๕. จิตสำนึกแห่งการแบ่งปันด้านการเป็นศาสนิกชนที่ดี

การนำเสนอด้วยกระบวนการกลุ่มโดยทีมวิทยากร.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ ๑

เรื่อง จิตสำนึกแห่งการแบ่งปัน

การจัดการเรียนรู้สู่ความพอเพียงตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับกลุ่มพุทธสุวรรณภูมิ

คำชี้แจง

ให้ผู้เรียนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม โดยบันทึกในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ข้อคิดที่ได้ในแต่ละกิจกรรม
๒. ข้อคิดและสิ่งที่เรียนรู้ในวันนี้
๓. ความประทับใจในวันนี้
๔. ความผิดและข้อบกพร่องของตนเอง
๕. ความตั้งใจที่จะทำในวันนี้
๖. อื่นๆ

กิจกรรมที่ ๑-๑๐

ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความประทับใจในกิจกรรม

.....

.....

.....

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความตั้งใจจะเอาความรู้ใหม่ไปใช้อย่างไร

.....

.....

.....

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ ๒

เรื่อง ตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง

๑. ชื่อกิจกรรม ตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง

๒. เวลาจัดกิจกรรม

ใช้เวลา ๑ ชั่วโมง

๓. ขอบข่ายเนื้อหา

ศึกษาวิเคราะห์ หลักธรรมในพระพุทธศาสนาและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างสำคัญและมีเหตุผล ๑) ตระหนักในการยกระดับคุณภาพชีวิตหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพุทธธรรมและหลัก เศรษฐกิจพอเพียง ๒) ตระหนักถึงการพึ่งพิงอาศัยเกื้อกูลประสานประโยชน์กันระหว่าง “ชีวิต” กับ “ธรรมชาติ” เพื่อการดำรงอยู่ด้วยดีและยั่งยืน ๓) รู้จักนาแนวทางการวางแผนการดำเนินชีวิตอย่างมีระบบตามหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา และตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน

๔. จุดประสงค์

๔.๑ เพื่อให้สมาชิกมีความรู้ เข้าใจ ประวัติความเป็นมาความหมายหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักพุทธธรรม

๔.๒ เพื่อให้สมาชิกเห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นสามารถสำรวจวิเคราะห์ปัญหา ของชุมชน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม หรือวัฒนธรรมได้

๔.๓ เพื่อให้สมาชิกรู้จักเปลี่ยนแปลงและมีส่วนร่วมเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาและสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

๕. วิธีการดำเนินงาน

ขั้นนำ

วิทยากรนาถาวนาสั้น ๆ ๕ นาที

ขั้นกิจกรรม

- ๑) วิทยากรแจกกระดาษแผ่นเล็กให้ผู้เรียนคนละ ๑ แผ่น
- ๒) ให้ผู้เรียนเขียนชื่อตัวเองตรงหัวมุมกระดาษ
- ๓) วิทยากรบรรยายถึง คุณธรรม ๙ ประการว่ามีความสำคัญอย่างไร ส่งผลกระทบต่อตน เสียสละ มีเมตตา ยุติธรรม อ่อนน้อม มีน้ำใจ และความรับผิดชอบ มีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไร

๔) เมื่อวิทยากรบรรยายจบ ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ใคร่ครวญถึงคุณธรรมเหล่านั้น ว่าคุณธรรมข้อ ไหน ที่ส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อตนเองมากที่สุด ให้สังเกตจากประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา โดยให้ เลือกลงมาเพียง ๑ ข้อ ที่สำคัญที่สุด

๕) ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้บอกเหตุผลของการเลือกคุณธรรมข้อนั้นมา ๓ ข้อ เพราะเหตุใดจึงเลือกคุณธรรมข้อนั้น โดยให้บรรยายเหตุการณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในคุณธรรมข้อนั้น ลงในกระดาษ A ๔ ให้เวลา ๕ นาที

ขั้นสะท้อน

๑) วิทยากรให้ผู้เรียนจับกลุ่มละ ๔ คน กับคนที่ไม่คุ้นเคยหรือคุ้นเคยน้อยที่สุดเพื่อแบ่งปันเรื่องราวคุณธรรมของตนเองให้คู่ของเราฟังโดยให้แต่ละคู่สลับบทบาทกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง โดยที่ไม่พูดแทรก หรือ ตัดสินเรื่องราวของตัวเอง ให้เวลา ๒๐ นาที

๒) แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนสะท้อนบทเรียนในกลุ่มใหญ่จากการฟังในกลุ่มย่อยเมื่อสักครู่

ขั้นสรุปและประยุกต์

๑) วิทยากรสรุปวัตถุประสงค์หลักพุทธธรรมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเชื่อมโยงเข้าสู่ชีวิตจริง

๒) วิทยากรให้ผู้เรียนสงบนิ่งอยู่กับตนเองอีกครั้งได้ใช้เวลาทบทวนกับตนเองสั้นๆ แล้วให้เขียนลงในใบบันทึกการเรียนรู้ส่วนตัว

๓) สรุปตามวัตถุประสงค์และเชื่อมโยงเข้าสู่ชีวิตจริง

๖. สื่อ / อุปกรณ์

๖.๑ เอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “คนต้นแบบที่ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต”

๖.๒ ใบงานเรื่อง “การสร้างทัศนคติใหม่ต่อความพอเพียง”

๖.๓ ใบความรู้ เรื่องหลักธรรมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๗. ตัวชี้วัด

๗.๑ การสนใจกิจกรรมและการมีส่วนร่วมของกระบวนการกลุ่ม

๗.๒ สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถรู้และเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๗.๓ สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถแยกประเภทของประโยชน์และความหมายใหม่ได้

๘. การวัดผลประเมินผล

๘.๑ สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน

๘.๒ สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก

๘.๓ สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

๘.๔ แบบบันทึกทำกิจกรรม/แบบบันทึกใบงานที่มอบหมาย

ใบงานที่ ๒

เรื่อง ตามรอยบนเส้นทางความพอเพียง
การจัดการเรียนรู้สู่สร้างแรงบันดาลใจชอบแห่งความพอเพียง

คำชี้แจง

ให้ผู้เรียนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม โดยบันทึกในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ข้อคิดที่ได้ในแต่ละกิจกรรม
๒. ข้อคิดและสิ่งที่เรียนรู้ในวันนี้
๓. ความประทับใจในวันนี้
๔. ความผิดและข้อบกพร่องของตนเอง
๕. ความตั้งใจที่จะทำในวันนี้
๖. อื่นๆ

กิจกรรมที่ ๑-๑๐

ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความประทับใจในกิจกรรม

.....

.....

.....

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความตั้งใจจะเอาความรู้ใหม่ไปใช้อย่างไร

.....

.....

.....

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ ๓

เรื่อง สืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน

๑. ชื่อกิจกรรม สืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน

๒. เวลาจัดกิจกรรม

ใช้เวลารวม ๑ ชั่วโมง

๓. จุดประสงค์

- ๓.๑ เพื่อให้สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจถึงความสำคัญของมารยาทชาวพุทธและชาวล้านนา
- ๓.๒ เพื่อให้สมาชิกสามารถกราบพระรัตนตรัย-ครูอาจารย์-พ่อแม่ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- ๓.๓ เพื่อให้สมาชิกตระหนักรู้ถึงหน้าที่ของตนที่มีต่อครูอาจารย์และท้องถิ่นลานคนเมืองแห่งอารยะ

สุพรรณภูมิวิถี

๔. ขอบข่ายเนื้อหา

- ๔.๑ มารยาทชาวพุทธ (พระรัตนตรัย-ครูอาจารย์-พ่อแม่) ความเป็นคนท้องถิ่นล้านนาแห่งอารยะสุพรรณภูมิวิถี
- ๔.๒ การให้ความเคารพ (พระรัตนตรัย - พ่อแม่ - ครูอาจารย์ - บุคคลทั่วไป - เพื่อน)
- ๔.๓ หน้าที่ของศิษย์ที่มีต่ออาจารย์และชาติพันธุ์ชาวล้านนา การปฏิบัติหน้าที่ต่อถิ่นฐานตนเอง

๕. วิธีการดำเนินงาน

ชั้นการมีส่วนร่วม

๑. วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ แผ่เมตตา ทบทวนบทเรียน
๒. วิทยากรกล่าวถึงความสำคัญของการปฏิบัติตามมารยาทชาวพุทธ และความเป็นคนท้องถิ่นล้านนา
๓. วิทยากรบรรยายและเปิดสื่อวีดิทัศน์เกี่ยวกับมารยาทไทยและความเป็นชาติพันธุ์แห่งอารยะสุพรรณภูมิวิถี
๔. วิทยากรให้สมาชิกฝึกปฏิบัติในสถานการณ์ต่างๆ

ชั้นวิเคราะห์

- ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมนั่งรวมกลุ่มกันเป็นวงกลม แล้วให้แต่ละคนบอกถึงความรู้สึกในการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้

ชั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

๑. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรมในครั้งนี้ และนำไปประยุกต์ อาจใช้คำถามดังนี้
 - สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำหลักการปฏิบัติในครั้งนี้ ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร
 - สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำเสนอความเป็นชาติพันธุ์ คุณค่า ความดีและความงามของคนเมืองล้านนา
๒. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

๖. สื่อ / อุปกรณ์

- ๖.๑ วีดิทัศน์เรื่อง มารยาทไทยและความสำคัญของครูที่มีต่อศิษย์

๖.๒ รูปภาพการกราบ การไหว้ การยืน การนั่ง การเดิน

๖.๓ เครื่องฉายโปรเจคเตอร์

๖.๔ เครื่องเล่นเทป,เครื่องเล่นซีดี และเครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก

๗. ตัวชี้วัด

๗.๑ สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจถึงความสำคัญของมารยาทชาวพุทธพื้นฐานอารยะสุวรรณภูมิวิถี

๗.๒ สมาชิกสามารถกราบพระรัตนตรัย-ครูอาจารย์-พ่อแม่ ได้อย่างถูกต้อง และสามารถแสดงบทบาทของควมมีคุณค่า ความงาม ความดี สืบสานของคนล้านนาในดินแดนพุทธสุวรรณภูมิวิถี

๗.๓ สมาชิกตระหนักรู้ถึงหน้าที่ของตนที่มีต่อครูอาจารย์และการตอบแทนบุญแผ่นดินชาวล้านนา

๘.การวัดและประเมินผล

๘.๑ สังเกตพฤติกรรมเป็นรายบุคคลขณะทำกิจกรรมร่วมกัน

๘.๒ สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

๘.๓ แบบวัดแบบประเมินก่อน-หลังการฝึกอบรม

๘.๔ แบบบันทึกในงานและการรายงานผลส่วนบุคคล

ใบงานที่ ๓

เรื่อง สืบสานวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน

การจัดการเรียนรู้สู่การมีส่วนร่วมสำนักรักถิ่นฐานบ้านเกิดผ่านประเพณีและวัฒนธรรม

คำชี้แจง

ให้ผู้เรียนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม โดยบันทึกในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ข้อคิดที่ได้ในแต่ละกิจกรรม ๒. ข้อคิดและสิ่งที่เรียนรู้ในวันนี้ ๓. ความประทับใจในวันนี้

๔. ความผิดและข้อบกพร่องของตนเอง และ๕. ความตั้งใจที่จะทำในวันนี้ ๖. อื่นๆ

กิจกรรมที่ ๑-๑๐

ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความประทับใจในกิจกรรม

.....

.....

.....

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความตั้งใจจะเอาความรู้ใหม่ไปใช้อย่างไร

.....

.....

.....

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ ๔ เรื่อง คาเฟ่กินข้าวใต้ถุนบ้าน

๑. ชื่อกิจกรรม คาเฟ่กินข้าวใต้ถุนบ้าน

๒. วันและเวลาจัดกิจกรรม

ใช้เวลารวม ๑ ชั่วโมง

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ เพื่อให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ชุมชนและการสร้างชุมชนให้ยั่งยืน

๓.๒ เพื่อให้สมาชิกสามารถปฏิบัติตนได้แนวทางการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการชุมชน

๓.๓ เพื่อให้สมาชิกสามารถปฏิบัติตนตามหลักความสำคัญของการสำเร็จประโยชน์ตนและผู้อื่น

๔. ขอบข่ายเนื้อหา

๓.๑ ลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวหลักธรรมที่รัฐธัมมิกัตถประโยชน์และหลักของไตรสิกขา

๓.๒ ผลของการปฏิบัติด้านความมั่นคง ได้รับเกียรติ คนนับถือ สร้างสัมพันธภาพ และสร้างประโยชน์

ส่วนรวม

๓.๓ การเป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการทำงานและการดำรงชีวิต และสร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อม และช่วยลดปัญหาสังคมได้

๕. วิธีการดำเนินงาน

ขั้นดำเนินการ

๑. ผู้วิจัยนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ แผ่เมตตา ทบทวนบทเรียน
๒. ผู้วิจัยอธิบายลักษณะของการเรียนรู้ชุมชนและการสร้างชุมชนให้ยั่งยืนโดยผ่านหลักธรรมทฤษฎี

ธัมมิกัตถประโยชน์และหลักของไตรสิกขา

๓. สมาชิกร่วมกันอภิปรายการเป็น ความมั่นคง ได้รับเกียรติ คนนับถือ สร้างสัมพันธภาพ และสร้างประโยชน์ส่วนรวม

ขั้นวิเคราะห์

- ผู้วิจัยให้สมาชิกช่วยกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมการใช้หลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์และหลักของไตรสิกขาตามเหตุการณ์ต่างๆ, การใช้วาจาปฏิสัมพันธ์ต่อบุคคลรอบข้าง

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

๒. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรมในครั้งนี้ และนำไปประยุกต์ อาจใช้คำถาม ดังนี้
 - สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถปฏิบัติตนเองและต่อเพื่อน ได้อย่างไร
 - สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถใช้หลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์และหลักของไตรสิกขา ได้อย่างไร
๒. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

๖. สื่ออุปกรณ์

- ๖.๑ วีดิทัศน์เรื่อง ชุมชนรวมใจ
- ๖.๓ เครื่องฉายโปรเจคเตอร์
- ๖.๔ เครื่องเล่นเทป, เครื่องเล่นซีดี และเครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก

๗. ตัวชี้วัด

- ๗.๑ สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์และหลักไตรสิกขา
- ๗.๒ สมาชิกสามารถปฏิบัติตนด้วยการตื่นรู้ และเข้าใจในแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้
- ๗.๓ สมาชิกร่วมกันอภิปรายการเป็นชุมชนรวมใจ , การปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลรอบข้าง

๘. การวัดและประเมินผล

- ๘.๑ สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน
- ๘.๒ สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก
- ๘.๓ สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

ใบงานที่ ๔

เรื่อง คาเฟ่กินข้าวใต้ถุนบ้าน

การจัดการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยวิธีชุมชนด้วยหลักการบริหารที่ยั่งยืน

คำชี้แจง

ให้ผู้เรียนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม โดยบันทึกในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ข้อคิดที่ได้ในแต่ละกิจกรรม
๒. ข้อคิดและสิ่งที่เรียนรู้ในวันนี้
๓. ความประทับใจในวันนี้
๔. ความผิดและข้อบกพร่องของตนเอง
๕. ความตั้งใจที่จะทำในวันนี้
๖. อื่นๆ

กิจกรรมที่ ๑-๘

ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความประทับใจในกิจกรรม

.....

.....

.....

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความตั้งใจจะเอาความรู้ใหม่ไปใช้อย่างไร

.....

.....

.....

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ ๕

เรื่อง สายน้ำ-สายธารแห่งศรัทธา-สายธารธรรม

๑. ชื่อกิจกรรม สายน้ำ-สายธารแห่งศรัทธา-สายธารธรรม

๒. เวลาจัดกิจกรรม

ใช้เวลารวม ๑ ชั่วโมง

๓. ขอบข่ายเนื้อหา/แนวคิด

คำว่า “มงคล”ว่า เหตุที่นำมาซึ่งความเจริญคือ สิ่งที่ทำให้มีโชคดี, ตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ธรรมที่นำมาซึ่งความสุขความเจริญ เหตุนำความสุขความเจริญมาให้ คือ สิ่งที่น่าความโชคดี ความสวัสดิ และความสุขมาให้ตามที่ปรารถนา จึงทำให้ “มงคล” เป็นสาเหตุแห่งความสำเร็จ เหตุแห่งความเจริญ หรืออาจกล่าวได้ว่า มงคลเป็นเหตุแห่งสมบัติทั้งปวง

๔. จุดประสงค์

๔.๑ เพื่อให้สมาชิกเห็นถึงผลเชิงร้ายเมืองแห่งมงคล เต็มเปี่ยมด้วยคุณค่าทางประเพณีวัฒนธรรมเป็น อารยะสุวรรณภูมิวิถี ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคต

๔.๒ เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้อย่างเข้าใจ ตระหนักถึงแผ่นดินธรรม แผ่นดินสุวรรณภูมิอันจะเอื้อต่อการ พัฒนาศักยภาพของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

๔.๓ เพื่อให้สมาชิกได้เข้าถึงการเป็นผู้ฝึกให้เกิดการตื่นรู้ ในดินแดนพุทธสุวรรณภูมิวิถีที่มีความสมบูรณ์ และความพร้อมหรือสัปปายะทั้งด้านที่อยู่ โภชนาหาร บุคคลที่เป็นกัลยาณมิตรและธรรมสัปปายะเป็นสำคัญ

๕. วิธีการดำเนินงาน

ขั้นการมีส่วนร่วม

๑. ผู้วิจัยนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ แผ่เมตตา ทบทวนบทเรียน
๒. ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมและกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา
๓. ผู้วิจัยให้สมาชิกทบทวนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ในครั้งที่แล้ว พร้อมทั้งเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความองงามในจิตใจภายในตนเองว่าเป็นอย่างไรบ้าง
๔. ผู้วิจัยกล่าวถึงกิจกรรมในครั้งนี้ โดยการถามสมาชิกว่า เคยได้ยินสำนวนที่ว่า “เจียงฮายเมืองแห่ง มงคล” บ้างไหม แล้วรู้ความหมายของสำนวนนี้หรือไม่ ให้ทุกคนช่วยกันตอบ
๕. ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่าง “มงคลอารยะสุวรรณภูมิวิถี” ให้สมาชิกร่วมกันวิเคราะห์ถึงด้าน บุคคลที่สำคัญ ด้านประเพณีวัฒนธรรมที่ดั่งงาม และด้านสถานที่สำคัญเชิงประวัติศาสตร์ของเชียงรายที่เกิดขึ้น จากเหตุการณ์ดังกล่าว

ขั้นวิเคราะห์

ผู้วิจัยให้สมาชิกช่วยกันวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากกรณีตัวอย่างเรื่อง “มงคลอารยะสุวรรณภูมิ วิถี” ของสถานการณ์การกรณีศึกษาในเรื่องเหมาะสมหรือไม่ อธิบายเหตุผล

๑. ท่านได้ข้อคิดจากกรณีตัวอย่างเรื่อง “มงคลอารยะสุวรรณภูมิวิถี” อย่างไร
๒. ผู้วิจัยให้สมาชิกร่วมแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามลงในงานเรื่อง “มงคลอารยะสุวรรณภูมิ วิถี”

๓. ผู้วิจัยแจกใบความรู้เรื่อง “มงคลอารยะสุวรรณภูมิวิถี” โดยให้สมาชิกได้เรียนรู้ที่จะเป็นผู้วิเคราะห์มงคลที่ดีที่เกิดขึ้นในเชียงราย

๔. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมกำหนดพฤติกรรมแห่งมงคลที่จะเปลี่ยนแปลงในครั้งนี ลงในสมุดการรายงานของตนเองพร้อมทั้งบอกถึงเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้น

๕. ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมบันทึกผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองลงในสมุดการรายงานของตนเอง โดยมีผู้วิจัยตรวจสอบการบันทึกพฤติกรรมในครั้งถัดไป โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าสมาชิกทุกคนสามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จ ทุกคนก็จะได้รับตัวเสริมแรงตามที่ทั้งกลุ่มเลือกไว้ แต่ถ้ามีสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ทั้งกลุ่มก็จะไม่ได้รับตัวเสริมแรงเช่นกัน

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

๓. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรมในครั้งนี และนำไปประยุกต์ อาจใช้คำถาม ดังนี้

- จากกิจกรรม “มงคลอารยะสุวรรณภูมิวิถี” สมาชิกได้เรียนรู้อะไรบ้าง

๒. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

๖. สื่อ/อุปกรณ์

๖.๑ เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “มงคลอารยะสุวรรณภูมิวิถี”

๖.๒ ใบงานเรื่อง “มงคลอารยะสุวรรณภูมิวิถี”

๖.๓ ใบความรู้ เรื่อง “มงคลอารยะสุวรรณภูมิวิถี”

๖.๔ สมุดรายงานตนเอง

๗. ตัวชี้วัด

๗.๑ พฤติกรรมการพูด การกระทำ การคิดที่เป็นมงคลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๗.๒ สมาชิกสามารถเป็นผู้เกิดการเห็นคุณค่า การตระหนักรู้ และการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของอารยะสุวรรณภูมิวิถี

๘. การวัดและประเมินผล

๘.๑ สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน

๘.๒ สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก

๘.๓ สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

๘.๔ สังเกตจากการบรรยายภาคของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

ใบงานที่ ๕

เรื่อง สายน้ำ-สายธารแห่งศรัทธา-สายธารธรรม

การจัดการเรียนรู้สู่การสร้างเสริมมงคลแผ่นดินลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก (พื้นที่มงคลชีวิต)

คำชี้แจง

ให้ผู้เรียนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม โดยบันทึกในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ข้อคิดที่ได้ในแต่ละกิจกรรม
๒. ข้อคิดและสิ่งที่เรียนรู้ในวันนี้
๓. ความประทับใจในวันนี้
๔. ความผิดและข้อบกพร่องของตนเอง
๕. ความตั้งใจที่จะทำในวันนี้
๖. อื่นๆ

กิจกรรมที่ ๑-๑๐

ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความประทับใจในกิจกรรม

.....

.....

.....

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความตั้งใจจะเอาความรู้ใหม่ไปใช้อย่างไร

.....

.....

.....

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ ๖

เรื่อง คุณค่า คุ่มค่าและเพิ่มพูน

๑.ชื่อกิจกรรม คุณค่า คุ่มค่าและเพิ่มพูน

๒.เวลาจัดกิจกรรม

ใช้เวลารวม ๑ ชั่วโมง

๓. ขอบข่ายเนื้อหา

การปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระ และความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้นๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือ พิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย

๔. จุดประสงค์

๔.๑ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญของพระรัตนตรัยโดยกระบวนการเปลี่ยนผ่านในประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๔.๒ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงพระรัตนตรัยได้ด้วยวิธีการต่าง จากเรื่องเล่าและวันสำคัญทางพุทธศาสนาที่ยึดถือปฏิบัติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๔.๓ เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับพระรัตนตรัยและสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

๕. วิธีการดำเนินงาน

ขั้นการมีส่วนร่วม

๑. วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ แผ่เมตตา ทบทวนบทเรียน
๒. วิทยากรพูดโน้มน้าวให้เห็นถึงความสำคัญเพื่อสร้างศรัทธาต่อพระรัตนตรัยโดยกระบวนการเปลี่ยนผ่านในประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน
๓. ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาชมวิดีโอที่เกี่ยวกับประวัติพระพุทธเจ้า, การเข้าถึงพระรัตนตรัยและสิ่งสำคัญในวัดพระแก้ว จังหวัดเชียงราย รวมทั้งอารยะสุวรรณภูมิวิถีที่เป็นทุนทางชาติพันธุ์วรรณนาของชาวล้านและทุนทางสังคม

ขั้นวิเคราะห์

๑. ผู้เรียนและวิทยากรร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับการเข้าถึงพระรัตนตรัยด้วยกระบวนการพุทธบูรณาการสู่อารยะสุวรรณภูมิวิถี
๒. วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสอบถามข้อสงสัย

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

๑. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรมในครั้งนี้ และนำไปประยุกต์ อาจใช้คำถาม ดังนี้
 - สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถปฏิบัติตนที่ถูกต้องต่อพระรัตนตรัยได้อย่างไร
 - สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถปฏิบัติตนโดยกระบวนการเปลี่ยนผ่านในประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๒. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

๖. สื่อ/อุปกรณ์

๖.๑ Notebook และโปรเจคเตอร์

๖.๒ ไมโครโฟนและเครื่องเสียงและ CD การเข้าถึงพระรัตนตรัย

๗. ตัวชี้วัด

๗.๑ ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญของพระรัตนตรัย

๗.๒ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงพระรัตนตรัยได้ด้วยวิธีการต่าง

๗.๓ ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีและถูกต้องเกี่ยวกับพระรัตนตรัย

๘. การวัดผลประเมินผล

๘.๑ สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน

๘.๒ สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก

๘.๓ สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

๘.๔ สังเกตจากการบรรยายภาคของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

ใบงานที่ ๖

เรื่อง คุณค่า คุ่มค่าและเพิ่มพูน

การจัดการเรียนรู้สู่การสร้างเสริมโดยวิธีแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น (คุณค่า คุ่มค่าและเพิ่มพูนเชิงเศรษฐกิจ)

คำชี้แจง

ให้ผู้เรียนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม โดยบันทึกในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ข้อคิดที่ได้ในแต่ละกิจกรรม ๒. ข้อคิดและสิ่งที่เรียนรู้ในวันนี้ ๓. ความประทับใจในวันนี้

๔. ความผิดและข้อบกพร่องของตนเอง และ ๕. ความตั้งใจที่จะทำในวันนี้ ๖. อื่นๆ

กิจกรรมที่ ๑-๑๐

ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความประทับใจในกิจกรรม

.....

.....

.....

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความตั้งใจจะเอาความรู้ใหม่ไปใช้อย่างไร

.....

.....

.....

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ ๗

เรื่อง ทุณนวัตกรรมโมเดลชีวิต

๑. ชื่อกิจกรรม ทุณนวัตกรรมโมเดลชีวิต

๒. เวลาจัดกิจกรรม

ใช้เวลารวม ๑ ชั่วโมง

๓. ขอบข่ายเนื้อหา

การปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระ และความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้นๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือ พิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย

๔. จุดประสงค์

๔.๑ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญของพระรัตนตรัยโดยกระบวนการเปลี่ยนผ่านในประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๔.๒ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงพระรัตนตรัยได้ด้วยวิธีการต่าง จากเรื่องเล่าและวันสำคัญทางพุทธศาสนาที่ยึดถือปฏิบัติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๔.๓ เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับพระรัตนตรัยและสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

๕. วิธีการดำเนินงาน

ชั้นการมีส่วนร่วม

๑. วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ แผ่เมตตา ทบทวนบทเรียน

๒. วิทยากรพูดโน้มน้าวให้เห็นถึงความสำคัญเพื่อสร้างศรัทธาต่อพระรัตนตรัยโดยกระบวนการเปลี่ยนผ่านในประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๓. ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาชมวิดิทัศน์เกี่ยวกับประวัติพระพุทธเจ้า, การเข้าถึงพระรัตนตรัยและสิ่งสำคัญในวัดพระแก้ว จังหวัดเชียงราย รวมทั้งอารยะสุวรรณภูมิวิถีที่เป็นทุนทางชาติพันธุ์วรรณนาของชาวล้านและทุนทางสังคม

ชั้นวิเคราะห์

๑. ผู้เรียนและวิทยากรร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับการเข้าถึงพระรัตนตรัยด้วยกระบวนการพุทธบูรณาการสู่อารยะสุวรรณภูมิวิถี

๒. วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสอบถามข้อสงสัย

ชั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

๓. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรมในครั้งนี้ และนำไปประยุกต์ อาจใช้คำถาม ดังนี้

- สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถปฏิบัติตนที่ถูกต้องต่อพระรัตนตรัยได้อย่างไร
- สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถปฏิบัติตนโดยกระบวนการเปลี่ยนผ่านในประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๔. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

๖.สื่อ/อุปกรณ์

๖.๑ Notebookและโปรเจคเตอร์

๖.๒ ไมโครโฟนและเครื่องเสียงและ CD การเข้าถึงพระรัตนตรัย

๗.ตัวชี้วัด

๗.๑ ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญของพระรัตนตรัย

๗.๒ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงพระรัตนตรัยได้ด้วยวิธีการต่าง

๗.๓ ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีและถูกต้องเกี่ยวกับพระรัตนตรัย

๘.การวัดผลประเมินผล

๘.๑ สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน

๘.๒ สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก

๘.๓ สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

๘.๔ สังเกตจากการบรรยายภาคของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

ใบงานที่ ๗

เรื่อง ทุณนวัตกรรมโมเดลชีวิต

การจัดการเรียนรู้ในด้านการท่องเที่ยวและวิถีวัฒนธรรมทุณนวัตกรรมโมเดลชีวิต

คำชี้แจง

ให้ผู้เรียนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม โดยบันทึกในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ข้อคิดที่ได้ในแต่ละกิจกรรม
๒. ข้อคิดและสิ่งที่เรียนรู้ในวันนี้
๓. ความประทับใจในวันนี้
๔. ความผิดและข้อบกพร่องของตนเอง
๕. ความตั้งใจที่จะทำในวันนี้
๖. อื่นๆ

กิจกรรมที่ ๑-๑๐

ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความประทับใจในกิจกรรม

.....

.....

.....

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความตั้งใจจะเอาความรู้ใหม่ไปใช้อย่างไร

.....

.....

.....

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ ๘

เรื่อง ท่องเที่ยวสุขภาพะธรรมะนิเวศน์

๑. ชื่อกิจกรรม ท่องเที่ยวสุขภาพะธรรมะนิเวศน์

๒. เวลาจัดกิจกรรม

ใช้เวลารวม ๑ ชั่วโมง

๓. ขอบข่ายเนื้อหา

การปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระ และความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้นๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือ พิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย

๔. จุดประสงค์

๔.๑ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญของพระรัตนตรัยโดยกระบวนการเปลี่ยนผ่านในประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๔.๒ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงพระรัตนตรัยได้ด้วยวิธีการต่าง จากเรื่องเล่าและวันสำคัญทางพุทธศาสนาที่ยึดถือปฏิบัติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๔.๓ เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับพระรัตนตรัยและสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

๕. วิธีการดำเนินงาน

ขั้นการมีส่วนร่วม

๑. วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ แผ่เมตตา ทบทวนบทเรียน
๒. วิทยากรพูดโน้มน้าวให้เห็นถึงความสำคัญเพื่อสร้างศรัทธาต่อพระรัตนตรัยโดยกระบวนการเปลี่ยนผ่านในประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน
๓. ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาชมวิถีทัศน์เกี่ยวกับประวัติพระพุทธรูปเจ้า, การเข้าถึงพระรัตนตรัยและสิ่งสำคัญในวัดพระแก้ว จังหวัดเชียงราย รวมทั้งอารยะสุวรรณภูมิวิถีที่เป็นทุนทางชาติพันธุ์วรรณนาของชาวล้านและทุนทางสังคม

ขั้นวิเคราะห์

๑. ผู้เรียนและวิทยากรร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับการเข้าถึงพระรัตนตรัยด้วยกระบวนการพุทธบูรณาการสู่อารยะสุวรรณภูมิวิถี
๒. วิทยาการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสอบถามข้อสงสัย

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

๕. สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรมในครั้งนี้ และนำไปประยุกต์ อาจใช้คำถาม ดังนี้
 - สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถปฏิบัติตนที่ถูกต้องต่อพระรัตนตรัยได้อย่างไร
 - สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถปฏิบัติตนโดยกระบวนการเปลี่ยนผ่านในประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๖. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

๖. สื่อ/อุปกรณ์

๖.๑ Notebook และโปรเจคเตอร์

๖.๒ ไมโครโฟนและเครื่องเสียงและ CD การเข้าถึงพระรัตนตรัย

๗. ตัวชี้วัด

๗.๑ ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญของพระรัตนตรัย

๗.๒ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงพระรัตนตรัยได้ด้วยวิธีการต่าง

๗.๓ ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีและถูกต้องเกี่ยวกับพระรัตนตรัย

๘. การวัดผลประเมินผล

๘.๑ สังเกตจากพฤติกรรมของสมาชิกขณะทำกิจกรรมร่วมกัน

๘.๒ สังเกตจากการอภิปรายร่วมกันของสมาชิก

๘.๓ สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

๘.๔ สังเกตจากการบรรยายภาคของกลุ่มในการร่วมกิจกรรม

ใบงานที่ ๘

เรื่อง ท่องเที่ยวสุขภาพะธรรมะนิเวศน์

การจัดการเรียนรู้สู่ยุคการเปลี่ยนแปลงวิถีใหม่อัจฉริยะความคุ้มค่าท่องเที่ยวสุขภาพะธรรมะนิเวศน์

คำชี้แจง

ให้ผู้เรียนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม โดยบันทึกในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ข้อคิดที่ได้ในแต่ละกิจกรรม
๒. ข้อคิดและสิ่งที่เรียนรู้ในวันนี้
๓. ความประทับใจในวันนี้
๔. ความผิดและข้อบกพร่องของตนเอง
๕. ความตั้งใจที่จะทำในวันนี้
๖. อื่นๆ

กิจกรรมที่ ๑-๑๐

ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความประทับใจในกิจกรรม

.....

.....

.....

ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม

.....

.....

.....

ความตั้งใจจะเอาความรู้ใหม่ไปใช้อย่างไร

.....

.....

.....

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๙

เรื่อง ปัจฉินิเทศ (การท่องเที่ยวเชิงพุทธ)

๑. ชื่อกิจกรรม ปัจฉินิเทศ (การท่องเที่ยวเชิงพุทธ)

๒. เวลาจัดกิจกรรม

ใช้เวลา ๑ ชั่วโมง

๓. ขอบข่ายเนื้อหา

สรุปการเรียนรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการฝึกอบรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ประโยชน์และข้อคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมอบรม รวมถึงการประยุกต์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

๔. จุดประสงค์

๔.๑ เพื่อให้ผู้เรียนและวิทยากรร่วมกันสรุปผลจากการเข้าร่วมกิจกรรม

๔.๒ เพื่อให้ผู้เรียนรู้ถึงระดับพฤติกรรมของตัวเอง รู้จักแก้ไขและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

๔.๓ เพื่อให้ผู้เรียนรู้ถึงแนวทางการปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีต่อสังคมและเป็นศาสนิกที่ดี

๕. วิธีการดำเนินงาน

ขั้นดำเนินการ

๑. วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ แผ่เมตตา ทบทวนบทเรียน

๒. ผู้เรียนและวิทยากรร่วมกันสรุปผลจากการเข้าร่วมกิจกรรม โดยอภิปรายกลุ่ม มีขั้นตอน ดังนี้

๒.๑ แบ่งกลุ่มออกเป็น ๓ กลุ่มๆ ละ ๑๐ คน ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลม หันหน้าเข้าหากัน

๒.๒ ผู้วิจัยให้สมาชิกแต่ละกลุ่มอภิปรายผลของการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ ตามใบงานที่ ๑๐.๑

๒.๓ ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอความคิดเห็น

ขั้นการวิเคราะห์

- ผู้วิจัยให้สมาชิกแสดงทัศนะเกี่ยวกับการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การนำหลักธรรม “ไตรสิกขา ” มาปรับเปลี่ยนและพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นได้อย่างไร

ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

- ผู้เรียนเขียนบทความประทับใจเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ อาจใช้คำถาม ดังนี้

- สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ประโยชน์จากกิจกรรมนี้อย่างไร? และจะนำไปประยุกต์ใช้กับตัวเอง อย่างไร ?

- สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ประโยชน์จากกิจกรรมนี้อย่างไร? และจะนำไปประยุกต์ใช้กับสังคม ชุมชน หมู่บ้านในบริบทอารยะสุวรรณภูมิวิถีในปัจจุบันและอนาคตของตัวเอง อย่างไร ?

๖.สื่อ/อุปกรณ์

๖.๑ สถานที่ที่ใช้ในการบรรยาย/ห้องเรียน/ห้องประชุม

๖.๒ ดนตรีประกอบการนั่งสมาธิ

๖.๓ ไมโครโฟน ลำโพงและเครื่องขยายเสียง

๗.ตัวชี้วัด

๗.๑ ผู้เรียนและวิทยากรร่วมกันสรุปผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมพุทธบูรณาการสู่อัจฉริยภาพความคุ้มค่า คุณค่าและเพิ่มพูน

๗.๒ ผู้เรียนรู้ถึงระดับพฤติกรรมของตัวเอง รู้จักแก้ไขและพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยสุขภาวะองค์รวมให้ดียิ่งขึ้น

๘.การวัดและประเมินผล

๘.๑ การสังเกต

๘.๒ แบบประเมิน

๘.๓ แบบสอบถามการทดลองก่อน – หลังการทดลอง

ใบงานที่ ๙

แบบแสดงทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธโดยผ่านกระบวนการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การนำหลักธรรม “ไตรสิกขา ” มาปรับเปลี่ยนและพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบสุขภาวะองค์รวมอันจะเอื้อต่อการสะท้อนสังคม เศรษฐกิจและประเพณีวัฒนธรรมให้ดีขึ้นได้อย่างไร

ชื่อกลุ่ม.....

คำชี้แจง

ขอความร่วมมือจากสมาชิกทุกคน ได้แสดงทัศนคติเกี่ยวกับการนำหลักธรรม “ไตรสิกขา ” มาปรับเปลี่ยนและพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นได้อย่างไร

๑. การนำหลักธรรมไตรสิกขา คือ ศีล ไปพัฒนาการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างไร (คุณค่าแห่งชีวิต)

.....

.....

.....

๒. การนำหลักธรรมไตรสิกขา คือ สมาธิ ไปพัฒนาการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างไร (การตื่นรู้ภายใน)

.....

.....

.....

๓. การนำหลักธรรมไตรสิกขา คือ ปัญญา ไปพัฒนาการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างไร (ความยั่งยืน)

.....

.....

.....

ผนวก ค

หนังสือนำ

ที่ อว ๘๐๐๔.๔/๑๐๑

คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓-๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง นิมนต์เป็นประธานมอบใบเกียรติบัตร และกล่าวปิดโครงการ
นมัสการ พระวิสุทธิโสภณ เจ้าคณะอำเภอเสนาให้ เจ้าอาวาสวัดเขาแก้ววรวิหาร
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ และกำหนดการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ด้วยภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยจัดโครงการวิจัย เรื่อง “การสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด : ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี ๒. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์สูงสุด จึงขออาราธนา พระวิสุทธิโสภณ เจ้าคณะอำเภอเสนาให้ เจ้าอาวาสวัดเขาแก้ววรวิหาร เป็นประธานมอบใบเกียรติบัตร และกล่าวปิดโครงการ โดยมีกลุ่มผู้อบรม ได้แก่ พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู นักเรียน จิตอาสาชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและปราชญ์ชุมชน จำนวน ๒๐ รูป/คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็น การรับรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสัมพันธ์ในแง่วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธศาสนา ตลอดถึงเส้นทางเครือข่ายวัด และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้สถานที่ วัดต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ในวันเสาร์ ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดเมตตาอนุเคราะห์เป็นประธานมอบใบเกียรติบัตร และกล่าวปิดโครงการ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(พระมหาสุเทพ สุทธิญาณ, ผศ.ดร.)

ประธานโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน

พระใบฎีกาจิตติพงษ์ สีลสุทโธ, ผศ.ดร.

โทร : ๐๘๓-๘๘๗-๐๒๕๔

คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๓๓๗๐

โทร. ๐๓-๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๖

ที่ อว ๘๐๐๔.๔/๑๐๒

๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง นิมนต์เข้าร่วมโครงการ และขออนุญาตใช้สถานที่วัดต้นตาล

นมัสการ พระอธิการชมภู กิตติโร เจ้าอาวาสวัดต้นตาล

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ และกำหนดการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ด้วยภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยจัดโครงการวิจัย เรื่อง “การสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด : ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี ๒. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์สูงสุด จึงขออาราธนา พระอธิการชมภู กิตติโร เจ้าอาวาสวัดต้นตาล เข้าร่วมโครงการ และขออนุญาตใช้สถานที่วัดต้นตาล เพื่ออบรม กลุ่มพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู นักเรียน จิตอาสาชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและปราชญ์ชุมชน จำนวน ๒๐ รูป/คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็น ด้าน การรับรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสัมพันธ์ในแง่วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธศาสนา ตลอดถึงเส้นทางหรือเครือข่ายวัด และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้สถานที่ วัดต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอลำไทร จังหวัดสระบุรี ในวันเสาร์ ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดเมตตาอนุเคราะห์เข้าร่วมโครงการ และขออนุญาตใช้สถานที่วัดต้นตาล และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(พระมหาสุเทพ สุทธิญาณ, ผศ.ดร.)

ประธานโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน

พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีสสุทธิ, ผศ.ดร.

โทร : ๐๘๓-๘๔๗-๐๒๕๔

คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓-๕๒๔-๔๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

ที่ อว ๘๐๐๔.๔/๑๐๒

๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง นิมนต์เข้าร่วมโครงการ

นมัสการ พระครูใบฎีกาเจริญ ธมฺมวฑฺฒโน เจ้าอาวาสวัดโพธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ และกำหนดการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ด้วยภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยจัดโครงการวิจัย เรื่อง “การสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด : ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี ๒. เพื่อศึกษา ประสิทธิภาพการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์สูงสุด จึงขออาราธนา พระครูใบฎีกาเจริญ ธมฺมวฑฺฒโน เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ เข้าร่วมโครงการ เพื่ออบรม กลุ่มพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียน จิตอาสาชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และปราชญ์ชุมชน จำนวน ๒๐ รูป/คน โดยเปลี่ยนเรียนรู้อบรมในประเด็น ด้านการรับรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสัมพันธ์ในแง่วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธศาสนา ตลอดถึงเส้นทางหรือเครือข่ายวัด และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้สถานที่ วัดต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอลำไทร จังหวัดสระบุรี ในวันที่เสาร์ ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดเมตตาอนุเคราะห์เข้าร่วมโครงการ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(พระมหาสุเทพ สุทธิญาณ, ผศ.ดร.)

ประธานโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน

พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีสสุโท, ผศ.ดร.

โทร : ๐๘๓-๘๙๗-๐๒๕๔

คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓-๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

ที่ อว ๘๐๐๔.๔/๑๐๒

๕ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นประธานเปิดโครงการ
เจริญพร นายชินนาอาชว์ รลือครศักดิ์ นายอำเภอเสาไห้
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ และกำหนดการโครงการ

ด้วยภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยจัดโครงการวิจัย เรื่อง “การสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด : ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี ๒. เพื่อศึกษา ประสิทธิภาพการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์สูงสุด จึงขอเรียนเชิญ นายชินนาอาชว์ รลือครศักดิ์ นายอำเภอเสาไห้ ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ขอเรียนเชิญเป็นประธานเปิดโครงการ เพื่ออบรมกลุ่มพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู นักเรียน จิตอาสาชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และประชาชนชุมชน จำนวน ๒๐ รูป/คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็น ด้านการรับรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสัมพันธ์ในแง่วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธศาสนา ตลอดถึงเส้นทางหรือเครือข่ายวัด และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้สถานที่ วัดต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ในวันที่เสาร์ ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ น.

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเรียนเชิญเป็นประธานเปิดโครงการ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระมหาสุเทพ สุทธิญาณ, ผศ.ดร.)

ประธานโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน

พระใบฎีกาภิตติพงษ์ สิลสุทโธ, ผศ.ดร.

โทร : ๐๘๓-๘๙๗-๐๒๕๔

คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๓-๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

ที่ อว ๘๐๐๔.๔/๑๐๒

๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง เชิญเป็นวิทยากร

เจริญพร ดร.เรงวิชัย นิลโคตร คณบดี คณะครุศาสตร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ และกำหนดการโครงการ

ด้วยภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยจัดโครงการวิจัย เรื่อง “การสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด : ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี ๒. เพื่อศึกษา ประสิทธิภาพการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์สูงสุด จึงขอเชิญ ดร.เรงวิชัย นิลโคตร คณบดี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี เป็นวิทยากร เพื่ออบรมกลุ่มพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู นักเรียน จิตอาสาชุมชน อาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และปราชญ์ชุมชน จำนวน ๒๐ รูป/คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็น การรับรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสัมพันธ์ในแง่วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธศาสนาของวัดต้นตาล ตลอดถึงเส้นทางหรือเครือข่ายวัด และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้สถานที่ วัดต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอลำไทร จังหวัดสระบุรี ในวันเสาร์ ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเป็นวิทยากร และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระมหาสุเทพ สุทธิญาณ, ผศ.ดร.)

ประธานโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน

พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีลสุโข, ผศ.ดร.

โทร : ๐๘๓-๘๙๗-๐๒๕๔

คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๓๑๗๐
โทร. ๐๓-๕๒๕-๔๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

ที่ อว ๘๐๐๔.๔/๑๐๒

๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง เชิญเข้าร่วมโครงการ

เจริญพร คุณอุทัย บุตรดาพันธ์ ผู้ช่วยกำนันบ้านต้นตาล

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ และกำหนดการอบรม

ด้วยภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยจัดโครงการวิจัย เรื่อง “การสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด : ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี ๒. เพื่อศึกษา ประสิทธิภาพการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์สูงสุด จึงขอเชิญ คุณอุทัย บุตรดาพันธ์ ผู้ช่วยกำนันบ้านต้นตาล เข้าร่วมโครงการ เพื่ออบรมกลุ่มพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู นักเรียน จิตอาสาชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและปราชญ์ชุมชน จำนวน ๒๐ รูป/คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็น ด้านการรับรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสัมพันธ์ในแง่วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธศาสนาของวัดต้นตาล ตลอดถึงเส้นทางหรือเครือข่ายวัด และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้สถานที่ วัดต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอลำไทร จังหวัด สระบุรี ในวันเสาร์ ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมโครงการ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระมหาสุเทพ สุทธิญาโน, ผศ.ดร.)

ประธานโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน

พระใบฎีกากิตติพงษ์ สิลสุทโธ, ผศ.ดร.

โทร : ๐๘๓-๘๙๗-๐๒๕๔

คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓-๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

ที่ อว ๘๐๐๔.๔/๑๐๒

๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง เชิญเข้าร่วมโครงการ

เจริญพร นางสาวรัชชา หมวกลาว (กำนัน) หมู่ที่ ๔

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ และกำหนดการโครงการ

ด้วยภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยจัดโครงการวิจัย เรื่อง “การสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด : ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี ๒. เพื่อศึกษา ประสิทธิภาพการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์สูงสุด จึงขอเชิญ นางสาวรัชชา หมวกลาว (กำนัน) หมู่ที่ ๔ ตำบลต้นตาล อำเภอลำไทร จังหวัดสระบุรี เข้าร่วมโครงการ เพื่ออบรมกลุ่มพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู นักเรียน จิตอาสาชุมชน อาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และปราชญ์ชุมชน จำนวน ๒๐ รูป/คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็น ด้าน การรับรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสัมพันธ์ในแง่วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธศาสนา ตลอดจน ถึงเส้นทางหรือเครือข่ายวัด และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้สถานที่ วัดต้นตาล ตำบล ต้นตาล อำเภอลำไทร จังหวัดสระบุรี ในวันเสาร์ ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมโครงการ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระมหาสุเทพ สุทธิญาโน, ผศ.ดร.)

ประธานโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน

พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีสสุโข, ผศ.ดร.

โทร : ๐๘๓-๘๙๗-๐๒๕๔

คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓-๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

ที่ อว ๘๐๐๔.๔/๑๐๒

๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง เชิญเข้าร่วมโครงการ

เจริญพร นายเทวิน ทิพย์กระโทก ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดต้นตาล

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ และกำหนดการ

ด้วยภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยจัดโครงการวิจัย เรื่อง “การสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด : ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี ๒. เพื่อศึกษา ประสิทธิภาพการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์สูงสุด จึงขอเชิญ นายเทวิน ทิพย์กระโทก ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดต้นตาล เข้าร่วมโครงการ เพื่ออบรมกลุ่มพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียน จิตอาสาชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและปราชญ์ชุมชน จำนวน ๒๐ รูป/คน วิจัยในประเด็น ด้านการรับรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสัมพันธ์ในแง่วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธศาสนาของวัดต้นตาล ตลอดถึงเส้นทางหรือเครือข่ายวัด และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้สถานที่ วัดต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอลำไทร จังหวัดสระบุรี ในวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมโครงการ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระมหาสุเทพ สุทธิญาณ, ผศ.ดร.)

ประธานโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน

พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีลสุทโธ, ผศ.ดร.

โทร : ๐๘๓-๘๘๗-๐๒๕๔

ที่ อว ๘๐๐๔.๔/๑๐๒

คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอนับน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓-๕๒๕-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง เชิญเข้าร่วมโครงการ

เจริญพร คุณปราณี มนตรีพาณิชย์ ครูผู้ช่วยโรงเรียนวัดต้นตาล
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ และกำหนดการ

ด้วยภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยจัดโครงการวิจัย เรื่อง “การสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด : ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี ๒. เพื่อศึกษา ประสิทธิภาพการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์สูงสุด จึงขอเชิญ คุณปราณี มนตรีพาณิชย์ ครูผู้ช่วยโรงเรียนวัดต้นตาล เข้าร่วมโครงการ เพื่ออบรมกลุ่มพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียน จิตอาสาชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและปราชญ์ชุมชน จำนวน ๒๐ รูป/คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็น ด้านการรับรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสัมพันธ์ในแง่วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธศาสนาของวัดต้นตาล ตลอดถึงเส้นทางหรือเครือข่ายวัด และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้สถานที่ วัดต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอลำไทร จังหวัดสระบุรี ในวันเสาร์ ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

จึงเจริญพรมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมโครงการ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ, ผศ.ดร.)

ประธานโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน

พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีสสุโข, ผศ.ดร.

โทร : ๐๘๓-๘๙๗-๐๒๕๔

คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๓-๕๒๕-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

ที่ อว ๘๐๐๔.๔/๑๐๒

๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง เชิญเข้าร่วมโครงการ

เจริญพร นางสาวสมถวิล วงษ์ขนิษฐ จิตอาสาชุมชนวัดต้นตาล

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ และกำหนดการ

ด้วยภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยจัดโครงการวิจัย เรื่อง "การสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด : ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี" โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี ๒. เพื่อศึกษา ประสิทธิภาพการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี

ในการนี้ เพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์สูงสุด จึงขอเชิญ นางสาวสมถวิล วงษ์ขนิษฐ จิตอาสาชุมชนวัดต้นตาล เข้าร่วมโครงการ เพื่ออบรมกลุ่มพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู นักเรียน จิตอาสาชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและประชาชน ชุมชน จำนวน ๒๐ รูป/คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็น ด้านการรับรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสัมพันธ์ในแง่วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธศาสนาของวัดต้นตาล ตลอดถึงเส้นทางหรือเครือข่ายวัด และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้สถานที่ วัดต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอลำไทร จังหวัด สระบุรี ในวันเสาร์ ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมโครงการ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ, ผศ.ดร.)

ประธานโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน

พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีสสุทโธ, ผศ.ดร.

โทร : ๐๘๓-๘๘๗-๐๒๕๔

ที่ อว ๘๐๐๔.๔/๑๐๒

คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓-๕๒๕-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง เชิญเข้าร่วมโครงการ

เจริญพร นายพิเชษฐ สุธรรมรักษ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต้นตาล
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการ และกำหนดการอบรม

ด้วยภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยจัดโครงการวิจัย เรื่อง “การสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด : ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี ๒. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการสืบสาน รักษา พัฒนา ต่อยอด ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธมิติใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าการรู้คิดการมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนบ้านต้นตาล จังหวัดสระบุรี

ในกรณีนี้ เพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์สูงสุด จึงขอเชิญ นายพิเชษฐ สุธรรมรักษ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต้นตาล เข้าร่วมโครงการ เพื่ออบรมกลุ่มพระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู นักเรียน จิตอาสาชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและประชาชนชุมชน จำนวน ๒๐ รูป/คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็น ด้านการรับรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสัมพันธ์ในแง่วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธศาสนาของวัดต้นตาล ตลอดจนถึงเส้นทางหรือเครือข่ายวัด และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยใช้สถานที่ วัดต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอลำไทร จังหวัดสระบุรี ในวันที่เสาร์ ที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมโครงการ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ, ผศ.ดร.)

ประธานโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน

พระใบฎีกาภิตติพงษ์ สีลสุโข, ผศ.ดร.

โทร : ๐๘๓-๘๙๗-๐๒๕๔

ผนวก ง

รูปภาพลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย

รูปภาพสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

รูปภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ๖ จังหวัดภาคกลางกับวัด ๒๒ วัดและ ๖ ชุมชน
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดลพบุรี จังหวัดชัยนาท
 วันที่ ๒๐-๒๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ น. - ๑๗.๐๐ น.

รูปวัดนิเวศธรรมประวัติราชวรวิหาร และวัดตะโก (หลวงพ่อรวย) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รูปชุมชนตีมีดหมู่บ้านอรัญญิก ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

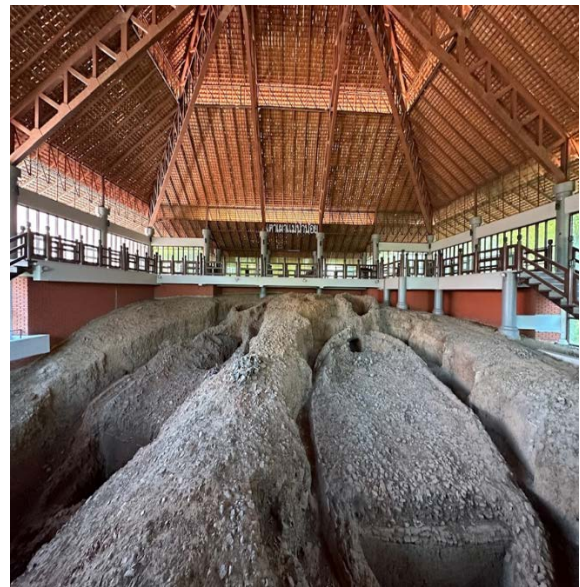
รูปภาพวัดม่วง อำเภอวิเศษชัยชาญ และวัดขุนอินทประมูล อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

รูปภาพศูนย์ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ ตำบลบางเสด็จ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

รูปภาพวัดพิบูลทอง (หลวงพ่อแพ) อำเภอท่าช้าง และวัดโพธิ์เก้าต้น อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

รูปภาพพิพิธภัณฑ์เตาเผาแม่น้ำน้อย ตำบลเชิงกลัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

รูปภาพวัดมหาธาตุ อำเภอสรรค์บุรี และวัดปากคลองมะขามเฒ่า (หลวงปู่ศุข) จังหวัดชัยนาท

ชุมชนตลาดสรรพยาและโรงพัก รศ.๑๒๐ อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

วัดกวีศรารามราชวรวิหาร อำเภอเมืองลพบุรี และวัดเชิงท่า อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

ชุมชนไทย-มอญ-บ้านบางชันหมาก อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

วัดพระพุทธรูปบาทราชวรมหาวิหาร และวัดพุทธฉาย อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี

ชุมชนไทยยวน-บ้านต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

รูปภาพสัมภาษณ์ นายผดุงศิลป์ สุวรรณพงษ์ ประธานกลุ่มตีมืดอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รูปภาพสัมภาษณ์ พระครูวิจิตรชยาทร เจ้าอาวาสวัดพระแก้ว เจ้าคณะตำบลโพงาม จังหวัดชัยนาท

รูปภาพสัมภาษณ์ คุณรุจี วิจิตรานุรักษ์ ประธานศูนย์ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ จังหวัดอ่างทอง

รูปภาพสัมภาษณ์พระครูวิชิตวุฒิธิคุณ เจ้าคณะอำเภอค่ายบางระจัน
เจ้าอาวาสวัดโพธิ์เก้าต้น จังหวัดสิงห์บุรี

รูปภาพสัมภาษณ์ พระวิสุทธิโสภณ เจ้าคณะอำเภอเสนาให้ เจ้าอาวาสวัดเขาแก้ววรวิหาร จังหวัดสระบุรี

รูปภาพสัมภาษณ์ พระอธิการชมภู กิตติธโร เจ้าอาวาสวัดต้นตาล จังหวัดสระบุรี

รูปภาพสัมภาษณ์ครูโรงเรียนวัดต้นตาล อำเภอสายบุรี จังหวัดสระบุรี

รูปภาพสัมภาษณ์จิตอาสาชุมชนวัดต้นตาล อำเภอสายบุรี จังหวัดสระบุรี

ภาคผนวก จ

การนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

การนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

การนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

๑. การนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย

๑) จังหวัดสระบุรีควรกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยเน้นและให้ความสำคัญกับการสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

๒) หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดสระบุรีควรกำหนดให้การจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของที่นั้นๆ

๓) จังหวัดสระบุรีควรกำหนดช่องทางให้นักท่องเที่ยวมีส่วนในการเสนอ แนวทาง ประเมิน และได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ

๔) จังหวัดสระบุรี และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ เน้นการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชน ส่งเสริมการสร้างคน สร้างงาน ให้ทุกคนในพื้นที่ได้รับ ผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมในรูปแบบของการกุศลหรือมูลนิธิ

๒. การนำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ

แผนงานนี้จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เชิงวิชาการ จำนวน ๔ เรื่อง ได้แก่

๑) คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสักจังหวัดภาคกลางตอนบน ๓ เส้นทาง ๖ จังหวัด จำนวน ๑ ชุด

๒) คู่มือการเดินทางท่องเที่ยว ๓ เส้นทาง ๒ ภาษา(ไทย-อังกฤษ) จำนวน ๑ เล่ม

๓) หลักสูตรการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางท่องเที่ยว ๓ เส้นทาง ๒ ภาษา (ไทย-อังกฤษ) ในรูปแบบหนังสือ สื่อเรียนรู้ดิจิทัล และแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ อย่างละ ๑ ชิ้นงาน

๔) รูปแบบการฝึกอบรมเส้นทางท่องเที่ยว ๓ เส้นทาง ๖ จังหวัด ๒ ภาษา (ไทย-อังกฤษ) เพื่อเสริมสร้างทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์แอปพลิเคชัน ๑ รูปแบบ

๓. การนำไปใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่

ได้นวัตกรรมที่ช่วยขับเคลื่อนวิชาการ ชุมชน สังคม และเศรษฐกิจ จำนวน ๓ นวัตกรรม ได้แก่

(๑) รูปแบบชุดโปรแกรมทดลองทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ แรงจูงใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อเส้นทางท่องเที่ยวทั้ง ๓ เส้นทาง ๑ รูปแบบ

(๒) รูปแบบการพัฒนากิจกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวในแต่ละเส้นทางจำนวน ๑ รูปแบบ และ

(๓) คู่มือการเดินทางท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เป็นสื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในวัดดังกล่าวตามเส้นทางท่องเที่ยว สำหรับประชาชนชาวไทยและต่างประเทศ จำนวน ๒ เล่ม

แผนงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยมีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ คือเพื่อการพัฒนาการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดภาคกลางตอนบน ๖ จังหวัดได้แก่ พระนครศรีอยุธยา- อ่างทอง-สิงห์บุรี-ชัยนาท-ลพบุรี-และสระบุรี โดยมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนา เป็นต้น คณะผู้วิจัยหลายท่านมีประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่ ดังนั้น แผนบูรณาการการวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในระดับชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

๔. การใช้ประโยชน์ทางอ้อมของงานสร้างสรรค์

๑) ด้านคุณภาพการท่องเที่ยวควรมีการพัฒนาต่อเนื่องเพื่อให้มีคุณภาพตาม มาตรฐานระดับโลก และพัฒนาให้กระจายออกไปในท้องถิ่นของจังหวัดด้วย นอกจากนั้นควรพัฒนา ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ

๒) จากการศึกษาพบว่าหลักสี่ปายะ ๗ มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธจังหวัดสระบุรี ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านใดก็ตามควรนำธรรมเข้ามาบูรณาการในทุกการพัฒนา เพราะจะทำให้คนมีความสำคัญ และงานก็สำเร็จ

๓) ด้านชุมชนควรพัฒนาเพิ่มเติมด้าน Service Mind การต้อนรับที่ดียิ้มแย้ม แจ่มใส เป็นมิตรกับผู้มาเยือน พัฒนาคู่มือใหม่ให้เข้าใจ และเข้าถึงการบริหารจัดการ การวางยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน และส่งเสริมให้มีความรู้ทางภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น และภาษาจีนด้วย

๔) ด้านโครงสร้างพื้นฐานควรมีการพัฒนาระบบไฟฟ้าโดยเฉพาะการสร้างนครไร้สาย นอกจากนั้นควรนำระบบ Grab เข้ามาใช้เพื่อรองรับเทคโนโลยีในอนาคต

ภาคผนวก ฉ

บทความวิจัย

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

ที่ อว. ๖๑๐๔.๔/วพจ.๑๖๔

๑๙ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ตอบรับบทความเผยแพร่ในวารสารพุทธจิตวิทยา

เรียน/เจริญพร พระใบฎีกากิตติพงษ์ สิลสุโท พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ รศ.ดร.ประยูร สุขะใจ
 ดร.สุพิศ ม่องศิริและผศ.ดร.สรายุทธ อุดม

ตามที่ท่านได้ส่งบทความ เรื่อง "การพัฒนาแนวคิดการรู้คิดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก" เพื่อเสนอเผยแพร่ในวารสารพุทธจิตวิทยา(JBP) ISSN(Online) 2774-1095 วารสารในฐาน 1 TCI ความทราบแล้วนั้น

กองบรรณาธิการขอแจ้งให้ท่านทราบว่า กองบรรณาธิการวารสารพุทธจิตวิทยาพิจารณาแล้วยินดีรับเผยแพร่บทความของท่าน โดยบทความดังกล่าวจะได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความจำนวน ๓ ท่าน ตามขั้นตอนและได้รับการเผยแพร่ในวารสารพุทธจิตวิทยา ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม) ๒๕๖๗ ต่อไป

จึงเรียน/เจริญพรมาทราบและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาเมื่อน กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.)

บรรณาธิการวารสารพุทธจิตวิทยา

ติดต่อ

โทร : ๐๘๑ ๘๔๖ ๕๔๐๔

อีเมลล์ : jbp.mcu@gmail.com

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ - นามสกุล :

- ๑.๑ ภาษาไทย พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีลสุทฺโธ (เนียมรอด), ผศ.ดร.
 ๑.๒ ภาษาอังกฤษ Phrabaidika Kittipong Srilasudtro (Niemrod), Asst. Prof. Dr.

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ :

อาจารย์

๓. ตำแหน่งทางบริหาร :

-

๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์

๕. ที่อยู่ติดต่อได้

วัดราชสิทธิาราม ราชวรวิหาร เลขที่ ๓ ถนนอิสรภาพ ซอย ๒๓

แขวงวัดอรุณ

เขตบางกอกใหญ่

จังหวัดกรุงเทพมหานคร

รหัสไปรษณีย์ ๑๐๖๐๐

โทรศัพท์ -

โทรสาร -

โทรศัพท์มือถือ ๐๘-๓๘๙๗-๐๒๕๔

อีเมลล์ koumay๒๕๒๖@gmail.com

๖. วุฒิการศึกษา

๖.๑ ปริญญาเอก

พธ.ด. (พุทธจิตวิทยา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๖.๒ ปริญญาโท

พธ.ม. (พุทธจิตวิทยา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 รศ.ม. (สหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

๖.๓ ปริญญาตรี

นศ.บ. (วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์) มหาวิทยาลัยศรีปทุม

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ

พุทธจิตวิทยา

๘. ผลงานทางวิชาการ

๘.๑ งานวิจัย

"การพัฒนาโปรแกรมสุขภาวะองค์กรรวมตามหลักพุทธจิตวิทยาที่มีต่อพยาบาลวิชาชีพ". ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ (ผู้ร่วมวิจัย)

๘.๒ บทความวิชาการ

"การพัฒนารูปแบบและกระบวนการปรึกษาตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อลด ปัจจัยเสี่ยงสุขภาพจิต". วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๔) หน้า ๕๕-๗๐.

"พุทธจิตวิทยากับการพัฒนาที่ยั่งยืน". วารสารมหาจุฬาริชาการ. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๔) หน้า ๘๔-๘๘.

ประวัติผู้ร่วมวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ - นามสกุล :

- ๑.๑ ภาษาไทย พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ, ผศ.ดร.
๑.๒ ภาษาอังกฤษ Phramaha Suthep Suthiyano, Asst. Prof. Dr.

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์**๓. ตำแหน่งทางบริหาร :** รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ**๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ** ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์**๕. ที่อยู่ติดต่อได้** วัดสังเวชวิศยารามวรวิหาร เลขที่ ๑๑๐ ซอยสามเสน ๑ ถนนสามเสน

- แขวงวัดสามพระยา เขตพระนคร
จังหวัดกรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๒๐๐
โทรศัพท์ - โทรสาร -
โทรศัพท์มือถือ ๐๘-๙๓๖๑-๙๔๕๑ อีเมล boompa๕๐@gmail.com

๖. วุฒิการศึกษา

- ๖.๑ ปริญญาเอก พธ.ด. (พุทธจิตวิทยา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖.๒ ปริญญาโท พธ.ม. (ชีวิตและความตาย) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖.๓ ปริญญาตรี พธ.บ. (พุทธจิตวิทยา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ พุทธจิตวิทยา**๘. ผลงานทางวิชาการ****๘.๑ งานวิจัย**

"การพัฒนาโปรแกรมสุขภาวะองค์กรรวมตามหลักพุทธจิตวิทยาที่มีต่อพยาบาลวิชาชีพ". ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ (ผู้ร่วมวิจัย)

๘.๒ บทความวิชาการ

"โปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย". วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑)

"การพัฒนาโปรแกรมสุขภาวะองค์กรรวมตามหลักพุทธจิตวิทยาที่มีต่อพยาบาลวิชาชีพ". วารสาร มหจุฬาริชาการ. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๓)

ประวัติผู้ร่วมวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ - นามสกุล :

- ๑.๑ ภาษาไทย รศ.ดร.ประยูร สุยะใจ
๑.๒ ภาษาอังกฤษ Assoc.Prof.Dr. Prayoon Suyajai

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ : รองศาสตราจารย์**๓. ตำแหน่งทางบริหาร :** หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยา**๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ** ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์**๕. ที่อยู่ติดต่อได้** ๗๙ หมู่ ๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๒-๔๓๔๕๕๓๙ โทรสาร -
โทรศัพท์มือถือ ๐๖-๑๘๘-๖๕๗๕๕ อีเมล prayun๔๕@mcu.ac.th

๖. วุฒิการศึกษา

- ๖.๑ ปริญญาเอก PHD (จิตวิทยาคลินิก) Marathwada University India
๖.๒ ปริญญาโท M.A. (จิตวิทยาคลินิก) Marathwada University India
ร.ม. (รัฐศาสตร์) Deemed University Pune India
ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์) Deemed University Pune India
ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
๖.๓ ปริญญาตรี พธ.บ. (จิตวิทยา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
B.J. (หนังสือพิมพ์) Marathwada University India
น.บ. (นิติศาสตร์บัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ พุทธจิตวิทยา พุทธศาสนา ปรัชญา รัฐศาสตร์สื่อสารมวลชน**๘. ผลงานทางวิชาการ****๘.๑ งานวิจัย**

“การสร้างโมเดลพฤติกรรมเชิงพุทธ : แนวคิด หลักการ และการเสริมสร้างความสมดุลของชีวิตและครอบครัว” ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ (ผู้อำนวยการแผน/หัวหน้าโครงการย่อย)

“ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน” ของกรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร ปีงบประมาณ ๒๕๖๑ (ผู้ร่วมวิจัย)

“วิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางด้านพุทธศาสนากับเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมสุวรรณภูมิจากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต เพื่อการกำหนดยุทธศาสตร์และการวางแผนยุทธศาสตร์ของประเทศในมิติศาสนา

วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม” ของสำนักประยุกต์และบริการภูมิสารสนเทศสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยี อวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) ปีงบประมาณ ๒๕๖๒ (ผู้ร่วมวิจัย)

๘.๒ บทความวิชาการ

“ประสิทธิผลการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มเชิงพุทธจิตวิทยาสำหรับนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ การเรียนต่ำในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๑) หน้า ๒๐๕-๒๑๘.

“สุวรรณภูมิโมเดล: พุทธอารยสุวรรณภูมิวิถีกับการสร้างคุณค่า ในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม” วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔) หน้า ๘๑-๙๘.

“การพัฒนาและทดลองรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรวมของ ครอบครัวและสถาบันทาง สังคมตามแนวพุทธจิตวิทยาบูรณาการ”. วารสารมหาจุฬาวិชาการ. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (พฤศจิกายน – ธันวาคม ๒๕๖๕) หน้า ๔๒-๕๘.

“การบูรณาการพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างคุณค่าตามคติสุวรรณภูมิกรณีวัดพระปฐมเจดีย์”. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๕) หน้า ๘๑-๑๑๑.

ประวัติผู้ร่วมวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ - นามสกุล :

- ๑.๑ ภาษาไทย รองศาสตราจารย์ ดร.เมธาวิ อุดมธรรมมานุภาพ
๑.๒ ภาษาอังกฤษ Assoc.Prof.Dr. Maytawee Udomtamanupab

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ : รองศาสตราจารย์**๓. ตำแหน่งทางบริหาร :** -**๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ** ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์**๕. ที่อยู่ติดต่อได้** บ้านเลขที่ ๒๐๖ ถนนตะนาว

- แขวงบวรนิวศ เขตพระนคร
จังหวัดกรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๒๐๐
โทรศัพท์ - โทรสาร -
โทรศัพท์มือถือ ๐๘-๑๗๗๑-๒๙๗๒ อีเมล laocup@gmail.com

๖. วุฒิการศึกษา

- ๖.๑ ปริญญาเอก Ph.D. (Psychology) Magadh University
๖.๒ ปริญญาโท ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๖.๓ ปริญญาตรี ศษ.บ. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ จิตวิทยา**๘. ผลงานทางวิชาการ****๘.๑ งานวิจัย**

“นวัตกรรมสุขภาวะวิถีพุทธและพุทธจิตวิทยาบำบัดเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงภาวะซึมเศร้าของเยาวชนไทย” สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ (ผู้ร่วมวิจัย)

๘.๒ บทความวิชาการ

“นวัตกรรมสุขภาวะวิถีพุทธและพุทธจิตวิทยาบำบัดเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงภาวะซึมเศร้าของเยาวชนไทย”. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๔) หน้า ๕๓๑-๕๔๒.

ประวัติผู้ร่วมวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ - นามสกุล :

- ๑.๑ ภาษาไทย ผศ.ดร.สรายุทธ อุดม
๑.๒ ภาษาอังกฤษ Asst.Prof.Dr. Sarayuth Udom

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์**๓. ตำแหน่งทางบริหาร :** รองหัวหน้าภาควิชาจิตวิทยา**๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ** ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์**๕. ที่อยู่ติดต่อได้** บ้านเลขที่ ๒๙/๔๒๑ หมู่ ๒

ตำบลคลองสาม	อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี	รหัสไปรษณีย์ ๑๐๑๒๐
โทรศัพท์ -	โทรสาร -
โทรศัพท์มือถือ ๐๘-๑๘๕๕-๓๑๑๑	อีเมลล์ yuth_mcu@hotmail.com

๖. วุฒิการศึกษา

- ๖.๑ ปริญญาเอก พธ.ด. (พุทธจิตวิทยา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖.๒ ปริญญาโท รป.ม. (นโยบายสาธารณสุข และการบริหารงานบุคคล) มหาวิทยาลัยศรีปทุม
๖.๓ ปริญญาตรี พธ.บ. (บริหารรัฐกิจ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ พุทธจิตวิทยา**๘. ผลงานทางวิชาการ****๘.๑ งานวิจัย**

“วิเคราะห์กระบวนการใช้จ่ายงบประมาณตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง” สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ (ผู้ร่วมวิจัย)

๘.๒ บทความวิชาการ

“พุทธวิธีการให้การปรึกษาตามจริตของบุคคล”วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๗ (กรกฎาคม ๒๕๖๔) หน้า ๑๙๙-๒๑๖.

“พระสงฆ์กับการพัฒนาจิตสำนึกต่อต้านการประพฤติทุจริตในสังคมไทย”.วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๔) หน้า ๑๓๕-๑๔๕.